

STRATEGIA ROZWOJU POWIATU POZNAŃSKIEGO do 2030 r.

Część I

Diagnoza strategiczna Powiatu Poznańskiego

CBM CENTRUM BADAŃ METROPOLITALNYCH
UNIwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

SPIS TREŚCI

Słowo wstępne	5
1. Przesłanki i założenia Strategii	7
2. Diagnoza Powiatu Poznańskiego	12
2.1. Ogólna charakterystyka Powiatu	12
2.2. Uwarunkowania demograficzne	15
2.3. Środowisko przyrodnicze i jego ochrona	26
2.4. Dziedzictwo kulturowe	48
2.5. Mobilność ludności	61
2.6. Układ drogowy	68
2.7. Organizacja transportu publicznego	74
2.8. Gospodarka i rynek pracy	85
2.9. Edukacja	98
2.10. Opieka zdrowotna	107
2.11. Pomoc społeczna	114
2.12. Porządek publiczny i bezpieczeństwo obywateli	121
2.13. Kultura	125
2.14. Sport i rekreacja	132
2.15. Turystyka	138
2.16. Wizerunek Powiatu Poznańskiego	153
2.17. Administracja	158
2.18. Współpraca samorządowa	170
2.19. Organizacje pozarządowe i działalność pożytku publicznego	176
2.20. Sytuacja finansowa	181
3. Wyzwania i priorytety rozwoju Powiatu Poznańskiego	190
3.1. Trendy i wyzwania rozwoju Powiatu	190
3.2. Priorytety rozwoju Powiatu w opinii mieszkańców	195
Akronimy	198
Literatura i spis źródeł	200
Spis rycin	205
Spis tabel	206

Szanowni Mieszkańcy,

Powiat Poznański od lat konsekwentnie realizuje politykę rozwoju w oparciu o dokumenty programowe, ze strategią rozwoju na czele. Pierwsze opracowanie tej rangi, pojawiło się w 2006 r. i po aktualizacji w 2013 r. było systematycznie wdrażane przez ostatnie lata.

Strategia rozwoju jest najważniejszym dokumentem programowym Powiatu Poznańskiego. Zawiera zbiór celów i planów działania Samorządu Powiatowego, które w perspektywie długookresowej, najbliższych 15 lat, powinny skutecznie oddziaływać na poprawę warunków życia i rozwój Powiatu Poznańskiego. W oparciu o dokument strategiczny, realizowana jest misja Powiatu oraz tworzone są szczegółowe, sektorowe i tematyczne dokumenty operacyjne.

Niniejszy dokument to Strategia nakierowana na perspektywę 2017-2030. Potrzeba stworzenia nowego dokumentu wynika ze zmieniających się warunków zewnętrznych, takich jak zmiany w prawie i finansach publicznych oraz wewnętrznych, związanych ze zmieniającą się sytuacją środowiskową, demograficzno-społeczną i gospodarczą na terenie powiatu poznańskiego. Ostatnie 10 lat to bardzo dynamiczny okres w rozwoju powiatu. Liczba mieszkańców zwiększyła się o 24% z 295 tys. do 366 tys., liczba mieszkań o 38% z 87,3 tys. do 121 tys., a liczba podmiotów gospodarczych wzrosła o 49% z 37,5 tys. do 55,9 tys. Już tych kilka liczb świadczy o tempie i skali zmian społeczno-gospodarczych w powiecie poznańskim. Prognozy demograficzne i gospodarcze zapowiadają kontynuację tych trendów również w najbliższych 15 latach. Stawia to przed Samorządem Powiatowym kolejne, nowe wyzwania, tak w zakresie zaspokajania potrzeb mieszkańców, rozwijającej się gospodarki, jak i w dziedzinie ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego.

Prezentowana Strategia Rozwoju Powiatu Poznańskiego na lata 2017-2030 określa cele, jakie stawia sobie Samorząd Powiatowy w tej perspektywie czasu oraz katalog działań, za pomocą których poszczególne cele będą realizowane. Strategia opiera się na wynikach diagnozy kluczowych dla funkcjonowania Powiatu dziedzin. Novum Strategii jest oparcie jej na wynikach badań ankietowych mieszkańców powiatu. Dzięki nim pozyskano informacje na temat warunków życia, zadowolenia z usług świadczonych przez jednostki organizacyjne Powiatu, a także priorytetów i postulatów, co do rozwoju Powiatu w przyszłości.

Poprzez niniejszy dokument władze samorządowe informują mieszkańców o stanie i kierunkach rozwoju Powiatu Poznańskiego oraz w jaki sposób będą realizować swoje zadania w najbliższych latach. Strategia została przygotowana z należytą starannością przez Centrum Badań Metropolitalnych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, przy ścisłej współpracy z władzami Powiatu Poznańskiego i kadrą administracyjną Starostwa Powiatowego w Poznaniu.

Strategia ma charakter integracyjny w stosunku do mieszkańców wszystkich gmin położonych

na terenie Powiatu. Strategia wyznacza także kierunki współpracy Samorządu Powiatowego z najbliższymi sąsiadami, z miastem Poznań na czele, z którym Powiat tworzy jeden z najbardziej rozwiniętych gospodarczo regionów wielkomiejskich kraju – Metropolię Poznań. Na swoim terenie władze i administracja Powiatu będą także wzmacniały współpracę z organizacjami pozarządowymi, przedsiębiorstwami i wszelkimi instytucjami działającymi dla dobra Powiatu.

Jako Starosta Poznański, będę informować mieszkańców Powiatu o postępach w realizacji Strategii. Systematyczne komunikowanie się jest elementem niezbędnym w tworzeniu korzystnego klimatu wokół podejmowanych działań. W trakcie realizacji Strategii istotne będzie również reagowanie na wszelkie uwagi płynące od mieszkańców, władz samorządowych różnych szczebli (szczególnie samorządów gminnych i miasta Poznania) oraz organizacji lokalnych i uwzględnianie ich, w ramach istniejących możliwości, w realizowanych przez Samorząd Powiatowy przedsięwzięciach.

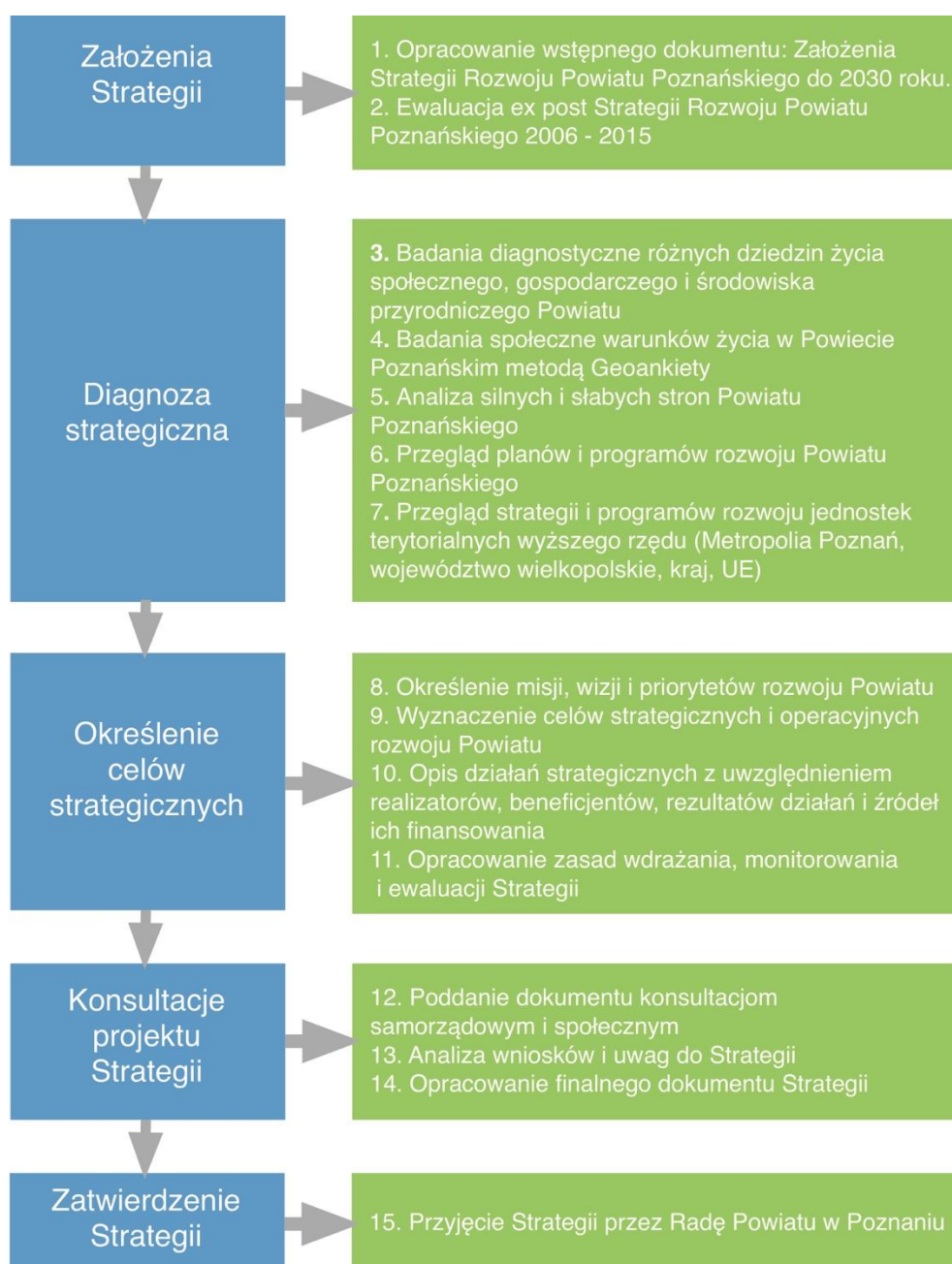
Realizacja Strategii Rozwoju Powiatu Poznańskiego na lata 2017-2030 jest zadaniem nie tylko dla władz i administracji powiatu. To wyzwanie dla całej wspólnoty samorządowej. Zgodnie z zapisem misji, realizacja celów i działań Strategii powinna zapewnić dynamiczny i jednocześnie zrównoważony rozwój powiatu, a w ślad za tym, stałe podnoszenie warunków życia obecnych i przyszłych jego mieszkańców.

*Jan Grabkowski
Starosta Poznański*

1. PRZESŁANKI I ZAŁOŻENIA STRATEGII

Strategia Rozwoju Powiatu Poznańskiego do 2030 r. jest podstawowym dokumentem programowym ukierunkowującym politykę Samorządu Powiatowego w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego w horyzoncie czasu 2017-2030. Tworzy ona ramy dla branżowych programów i projektów realizacyjnych Powiatu. Dotychczasowa Strategia Rozwoju Powiatu Poznańskiego na lata 2006 – 2015 straciła aktualność i potrzebny jest nowy dokument, który wyznacza długofalowe cele Powiatu oraz pozyskuje dla nich wsparcie społeczne.

Proces budowy Strategii – etapy:

Ustawa z 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju w art. 17, określa wymogi dotyczące zakresu dokumentu strategicznego w procesie planowania rozwoju. Najważniejsze z nich to: diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej w odniesieniu do zakresu objętego programowaniem strategicznym, sformułowanie priorytetów oraz celów szczegółowych w nawiązaniu do strategii rozwoju wyższych szczebli, wskaźniki osiągania celów, sposób monitorowania i oceny stopnia osiągania celów, źródła finansowania realizacji programów oraz podstawowe założenia systemu wdrażania strategii. Strategia Rozwoju Powiatu Poznańskiego do 2030 r. spełnia wyżej wymienione kryteria.

Uzasadnienie i cele dokumentu strategicznego

Dotychczasowa Strategia Rozwoju Powiatu Poznańskiego na lata 2006 – 2015, będąca zaktualizowaną wersją Strategii na lata 2006 – 2013 traci aktualność i moc realizacyjną. Z tego względu władze Powiatu Poznańskiego opracowały nową Strategię tworząc tym samym fundament dla realizacji zadań służących długofalowemu i trwałemu podnoszeniu poziomu życia mieszkańców. W związku z utratą ważności poprzedniego dokumentu Rada Powiatu w Poznaniu podjęła decyzję o aktualizacji Strategii. Nowe uwarunkowania lokalne, jak i czynniki zewnętrzne dają asumpt do opracowania kolejnego dokumentu wyznaczającego kierunki rozwoju Powiatu oraz zakres interwencji publicznej Samorządu Powiatowego. Jest on zgodny z zadaniami Powiatu, określonymi w **Ustawie z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym**.

Stosownie do zasady ciągłości prowadzenia polityki rozwoju w oparciu o dotychczasowe i nowe instrumenty prawne, Strategia Rozwoju Powiatu do 2030 r. stanowi kontynuację Strategii na lata 2006-2015. Wykorzystuje także analizy i rekomendacje przeprowadzonej w 2012 r. Ewaluacji Strategii Rozwoju Powiatu Poznańskiego. W wyżej wymienionym dokumencie ewaluacyjnym znajduje się następujące stwierdzenie: „Nie zaleca się drastycznych zmian w dokumencie, którego elastyczność pozwala na kontynuację wdrażania celów i działań strategicznych. Modyfikacja Strategii nie powinna zasadniczo dotyczyć głównych celów strategicznych, a zmiany powinny odnosić się w pierwszym rzędzie do celów operacyjnych i odpowiadających im działań. Modyfikacjom powinny natomiast ulec wybrane zdezaktualizowane działania”. Jak podkreślono w dokumencie ewaluacyjnym „Działania zapisane w Strategii realizowane były prawidłowo i efektywnie, stosowano reguły prawa zamówień publicznych, pozyskiwano zewnętrzne dofinansowania na ich realizację, by obniżyć udział środków własnych”.

Strategia dotyczy obszarów i zagadnień, które są przedmiotem interwencji publicznej i odnosi się do zadań i kompetencji jakie posiada Samorząd Powiatowy. Formułuje cele dla działań Powiatu Poznańskiego oraz określa zakres i formy współpracy z samorządami innych szczebli (szczególnie miastem Poznań, samorządami gmin Metropolii Poznań i samorządem województwa wielkopolskiego) oraz innymi podmiotami publicznymi i komercyjnymi działającymi w Powiecie Poznańskim.

Cele Strategii Rozwoju Powiatu Poznańskiego do 2030

Dostosowanie kierunków rozwoju Powiatu do zmieniających się wyzwań lokalnych, regionalnych, krajowych i międzynarodowych, potrzeb i oczekiwań mieszkańców Powiatu oraz do warunków prawnych i finansowych, związanych z funkcjonowaniem Samorządu Powiatowego.

Uwzględnienie w programowaniu rozwoju Powiatu założeń dokumentów strategicznych wyższego rzędu, takich jak: Strategia Rozwoju Aglomeracji Poznańskiej Metropolia Poznań 2020, Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 roku oraz obowiązujące strategie rozwoju na poziomie krajowym.

Przedstawienie aktualnej diagnozy stanu Powiatu Poznańskiego, uwzględniającej dotychczasową dynamikę, najnowsze trendy oraz prognozy na najbliższe lata.

Na podstawie diagnozy określenie głównych wyzwań i priorytetów rozwoju Powiatu.

Wskazanie celów strategicznych i operacyjnych rozwoju Powiatu oraz odpowiadających im działań podejmowanych przez jednostki organizacyjne powiatu i współpracujące z nim służby publiczne, instytucje zarządzające, podmioty komercyjne oraz organizacje pozarządowe.

Określenie zasad wdrażania Strategii oraz monitoringu i ewaluacji działań podejmowanych w ramach jej realizacji.

Zakres i funkcje strategii

Strategia Rozwoju Powiatu Poznańskiego do 2030 r. składa się z dwóch części:

- 1/ Diagnostycznej - opisującej stan, dynamikę oraz wyzwania i priorytety rozwoju Powiatu**
- 2/ Normatywnej – przedstawiającej wizję, cele i działania strategiczne Powiatu wraz z zasadami ich wdrażania.**

Strategia Rozwoju Powiatu Poznańskiego do 2030 r. zawiera diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej Powiatu, z określeniem charakteru zmian w latach 2006-2015 lub 2010-2016 i trendów rozwojowych dla całej Aglomeracji Poznańskiej. Diagnozę skonstruowano dla **20 obszarów tematycznych, istotnych dla funkcjonowania Powiatu**: 1. Położenie i struktura administracyjna Powiatu, 2. Aktualna i prognozowana sytuacja demograficzna, 3. Środowisko przyrodnicze, 4. Dziedzictwo kulturowe, 5. Mobilność ludności, 6. Infrastruktura drogowa, 7. Organizacja transportu publicznego, 8. Gospodarka i rynek pracy, 9. Edukacja, 10. Pomoc społeczna, 11. Bezpieczeństwo publiczne, 12. Opieka zdrowotna, 13. Kultura, 14. Sport i rekreacja, 15. Turystyka, 16. Wizerunek i promocja, 17. Usługi administracyjne, 18. Współpraca samorządowa, 19. Organizacje pozarządowe, 20. Sytuacja finansowa Powiatu.

W formułowaniu diagnoz strategicznych w wyżej wymienionych obszarach oparto się na oficjalnych statystykach GUS, danych źródłowych Starostwa Powiatowego w Poznaniu, wykonywanych dla Starostwa opracowań studialnych oraz uzupełniających analizach eksperckich Centrum Badań Metropolitalnych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Jednym z nich był Raport z badań ankietowych warunków życia mieszkańców Powiatu Poznańskiego. Jego wyniki posłużyły do określenia stopnia zadowolenia mieszkańców z zamieszkania w powiecie, w tym usług świadczonych przez jednostki organizacyjne Powiatu a także priorytetów i postulatów co do rozwoju powiatu w przyszłości. Badania przeprowadzono w okresie od 12 do 27 września 2016 r., metodą internetowej geoankiety. Geoankieta była skierowana do mieszkańców Powiatu Poznańskiego, a także innych osób, dla których gminy Powiatu są miejscem pracy, zamieszkania czy też wypoczynku. Badanie postaw, preferencji i postulatów mieszkańców dało bardziej pogłębiony, w stosunku do istniejącej wiedzy, obraz stanu Powiatu.

Zebrane w toku badań geoankietowych opinie społeczne odnosiły się do takich kwestii, jak:

1. Kierunki i powody migracji rezydencjalnych mieszkańców Powiatu Poznańskiego.
2. Cele, kierunki i środki transportu codziennych migracji mieszkańców Powiatu.
3. Dostępność i jakość usług publicznych na terenie Powiatu (edukacyjnych, wychowawczych, kulturalnych, administracyjnych, opieki zdrowotnej).
4. Infrastruktura transportu, jego organizacja oraz funkcjonowanie w Powiecie.
5. Walory przyrodnicze i kulturowe, infrastruktura turystyczna i sportowa Powiatu.
6. Wyzwania i priorytety rozwoju Powiatu.

Łącznie w badaniu udział wzięło 535 osób w wieku powyżej 15 lat.

Diagnozy zagadnień, uznanych za obszar interwencji Samorządu Powiatowego, podsumowane zostały wskazaniem silnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń rozwojowych Powiatu w perspektywie najbliższych kilkunastu lat. Na ich podstawie sformułowano wyzwania jakie stoją przed Samorządem Powiatowym oraz priorytety w zakresie strategicznej, a więc długofalowej interwencji.

Strategia rozwija priorytety rozwoju Powiatu w długoterminowe cele i działania. Uwzględnia tam, gdzie to konieczne, zmiany w kontynuowanych działaniach oraz wprowadza do realizacji nowe zadania, oparte o wewnętrzne i zewnętrzne źródła finansowania. W charakterystyce działań strategicznych znajdują się zapisy na temat uzasadnienia ich podjęcia, wykonawców i partnerów, źródeł finansowania, opomiarowania a także oczekiwanych efektów ich realizacji. W Strategii zapisano zasady jej wdrażania, monitoringu i ewaluacji. Na końcu dokumentu znajduje się wykaz źródeł informacji, aktów prawnych i literatury oraz wyjaśnienia niezbędnych dla jego lektury pojęć i skrótów.

Strategia Rozwoju Powiatu Poznańskiego do 2030 r. pełni trzy zasadnicze funkcje:

1. Operacyjną w stosunku do kluczowych zadań realizowanych przez Samorząd Powiatowy;
2. Integracyjną w odniesieniu do jednostek administracji publicznej, mieszkańców, organizacji społecznych i podmiotów gospodarczych działających na terenie powiatu poznańskiego w zakresie osiągania wspólnych celów rozwojowych.
3. Informującą społeczność i władze lokalne oraz różne instytucje i podmioty działające w powiecie o kierunkach rozwoju przyjętych przez Powiat Poznański w perspektywie kilkunastu lat.

Strategia Rozwoju Powiatu Poznańskiego do 2030 r. to dokument skierowany nie tylko do władz, administracji i mieszkańców Powiatu, ale też i organizacji pozarządowych oraz jednostek administracji publicznej wszystkich szczebli, działających na terenie powiatu poznańskiego. Jest ona zgodna z zapisami Strategii Rozwoju Aglomeracji Poznańskiej. Metropolia Poznań 2020, przyjętej przez

Powiat Poznański w 2011 r. oraz dokumentami strategicznymi szczebla wojewódzkiego i krajowego. Strategia będzie podlegać systematycznemu monitorowaniu i ewaluacji. Dzięki nim uniknie się problemu dezaktualizacji założeń Strategii w okresie jej obowiązywania.

Niniejszy dokument został przyjęty Uchwałą Nr XXXIII/479/V/2017 Rady Powiatu w Poznaniu z dnia 25 października 2017 roku.

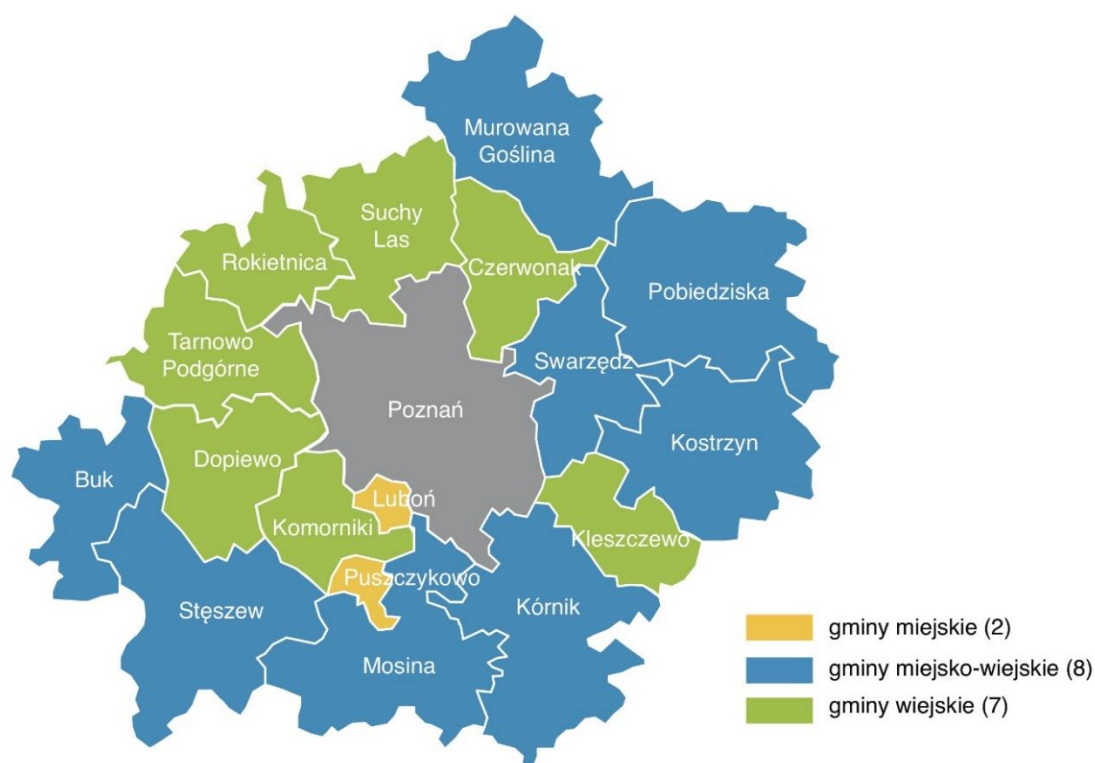
2. DIAGNOZA POWIATU POZNAŃSKIEGO

2.1. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA POWIATU

Powiat poznański jest jednostką administracyjną o kilkusetletniej tradycji. W obecnej formie terytorialnej i ustrojowej został powołany 1 stycznia 1999 r. Jest to najludniejszy i jeden z największych powierzchniowo powiatów ziemskich w kraju. Pod względem potencjału gospodarczego, mierzonego wielkością PKB na jednego mieszkańca, jest liderem wśród tego typu jednostek terytorialnych w Polsce. Niegdyś powiat poznański stanowił głównie zaplecze rolnicze Poznania. Obecnie wraz z rozwojem mieszkalnictwa, przemysłu i usług stał się jednostką o charakterze zdecydowanie wielofunkcyjnym.

Na terenie powiatu krzyżują się ważne szlaki komunikacyjne, zarówno kolejowe, jak i drogowe. Przez powiat przebiegają: autostrada A2, droga krajowa numer 11, droga krajowa nr 92, czy droga krajowa nr 5, łączące Poznań z Warszawą i Świeciem, Wrocławiem, Gdańskiem, Katowicami, Szczecinem oraz Zieloną Górą. Samorząd Powiatowy zarządza siecią 714 km dróg powiatowych, które stanowią 26,8% wszystkich dróg publicznych w powiecie. Dla przyszłości powiatu niezwykle ważne są wielkie nowe inwestycje transportowe: drogi ekspresowe S-5 i S-11, które tworzą wschodnią oraz zachodnią obwodnicę Poznania. Doskonałe położenie komunikacyjne z pewnością sprzyja dynamicznemu rozwojowi powiatu poznańskiego.

Powiat poznański położony jest w centrum województwa wielkopolskiego. Skupia 17 samorządowych jednostek lokalnych, w tym (patrz ryc.1.): 2 gminy miejskie (Puszczykowo i Luboń), 7 gmin wiejskich (Czerwonak, Dopiewo, Kleszczewo, Komorniki, Rokietnica, Suchy Las, Tarnowo Podgórne) i 8 gmin miejsko-wiejskich (Buk, Kostrzyn, Kórnik, Mosina, Murowana Goślina, Pobiedziska, Stęszew, Swarzędz).

Ryc. 1. Podział administracyjny Powiatu Poznańskiego

Źródło: Opracowanie własne.

Pod względem zajmowanej powierzchni największymi gminami powiatu są Pobiedziska, Kórnik, Stęszew, Murowana Goślina i Mosina. Najmniejsze to Puszczykowo i Luboń. Pod względem liczby mieszkańców największymi gminami powiatu są Swarzędz, Luboń, Mosina. Najmniejszymi: Kleszczewo, Puszczykowo i Rokietnica. Gęstość zaludnienia powiatu jest nierównomierna. Najwięcej osób na 1 km² przypada w najmniejszych pod względem powierzchni miastach – Luboniu i Puszczykowie. Najmniejszą gęstość zaludnienia wykazują gminy Kleszczewo, Stęszew i Pobiedziska (tab.1.).

Tab. 1. Powierzchnia i ludność gmin Powiatu Poznańskiego w 2015 r.

Gmina	Status jednostki	Powierzchnia w km ²	Ludność	Gęstość zaludnienia os/km ²
Powiat Poznański	powiat ziemski	1900	366 037	193
Buk	miejsko-wiejska	91	12 389	136
Czerwonak	wiejska	82	27 094	330
Dopiewo	wiejska	108	23 453	217
Kleszczewo	wiejska	74	7500	101
Komorniki	wiejska	66	25 572	387
Kostrzyn	miejsko-wiejska	155	17 741	114
Kórnik	miejsko-wiejska	186	24 774	133
Luboń	miejska	14	31 067	2219
Mosina	miejsko-wiejska	172	31 088	181
Murowana Goślina	miejsko-wiejska	172	16 760	97
Pobiedziska	miejsko-wiejska	189	19 106	101
Puszczykowo	miejska	16	9753	610
Rokietnica	wiejska	79	15 679	198
Stęszew	miejsko-wiejska	175	14 910	85
Suchy Las	wiejska	117	16 510	141
Swarzędz	miejsko-wiejska	102	47 947	470
Tarnowo Podgórne	wiejska	102	24 694	242

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS, 2015.

Powierzchnia 1900 km² - stawia powiat poznański w gronie największych powiatów ziemskich w Polsce (większe terytorialnie są tylko słabo zaludnione powiaty we wschodniej i północnej części kraju, np. powiaty: białostocki, sokólski, olsztyński czy giżycki). Ze względu na liczbę mieszkańców - blisko 370 tys. - powiat poznański dysponuje największym potencjałem demograficznym w skali kraju (wyprzedzając powiaty ziemskie: krakowski, kielecki i rzeszowski). Rosnąca liczba mieszkańców powiatu poznańskiego, głównie dzięki napływowi mieszkańców z Poznania i spoza aglomeracji, umacnia pozycję tej jednostki na mapie administracyjnej kraju. W skali regionalnej, Powiat staje się coraz bardziej równorzędnym (w sensie potencjału społecznego i gospodarczego) partnerem w relacji z miastem Poznań. Udział liczby ludności powiatu w całej aglomeracji wzrósł w latach 1990-2015 z 27% do 40%.

Na realizację swoich zadań, Powiat Poznański dysponuje dochodami w wysokości blisko 234 mln zł rocznie (2015 r.), z czego około 45% stanowią udziały w podatkach dochodowych PIT i CIT. Po stronie wydatków największe kwoty przeznaczane są na oświatę i opiekę wychowawczą, pomoc społeczną i ochronę zdrowia oraz drogi powiatowe (tab.2.). Do zakresu działania Samorządu Powiatowego należą m.in. sprawy edukacji publicznej, promocji i ochrony zdrowia, pomocy społecznej, dróg publicznych, ochrony środowiska i przyrody, porządku publicznego i bezpieczeństwa, przeciwdziałania bezrobociu

oraz aktywizacji lokalnego rynku pracy.

Tab. 2. Podstawowe dane dla Powiatu Poznańskiego (2015 r.)

Powierzchnia	1900 km ²
Liczba mieszkańców	366 037 os.
Gęstość zaludnienia	193 osób/km ²
Dochody Powiatu	233 612 256,88 zł
Średnie dochody Powiatu na 1 mieszkańca	638,2 zł
Liczba podmiotów gospodarczych (Regon)	55 917
Liczba spółek z kapitałem zagranicznym	1066

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS, 2015.

Powiat Poznański od kilku lat zajmuje wysokie pozycje w rankingach samorządowych, organizowanych przez niezależne instytucje oceniające.

W rankingu Związku Powiatów Polskich, Powiat Poznański zajmował następujące miejsca w swoich kategoriach:

- 2013 r. – 1 miejsce
- 2014 r. – 2 miejsce
- 2015 r. – 6 miejsce
- 2016 r. – 3 miejsce

W wyżej wymienionym rankingu, Powiat Poznański w 2016 r. zajął 3 miejsce, wśród jednostek powyżej 120 tys. mieszkańców. Ocenie zostały poddane następujące obszary działalności Powiatu: działania proinwestycyjne i prorozwojowe, rozwiązania poprawiające jakość obsługi mieszkańca oraz funkcjonowania jednostki samorządu terytorialnego, rozwój społeczeństwa informacyjnego, rozwój społeczeństwa obywatelskiego, umacnianie systemów zarządzania bezpieczeństwem informacji, promocja rozwiązań z zakresu ochrony zdrowia i pomocy społecznej, wspieranie działań na rzecz gospodarki rynkowej, promocja rozwiązań ekoenergetycznych i proekologicznych, współpraca krajowa i międzynarodowa, działania promocyjne. Te, jak i inne obszary działań Powiatu Poznańskiego zostały szerzej zdiagnozowane w kolejnych rozdziałach Strategii.

2.2. UWARUNKOWANIA DEMOGRAFICZNE

W powiecie poznańskim od kilkunastu lat zachodzą bardzo intensywne procesy związane z redystrybucją ludności, które silnie wpływają na jego rozwój przestrzenny, społeczny i gospodarczy. Gwałtowny wzrost liczby ludności nie pozostaje bez wpływu na kwestie związane z zarządzaniem publicznym, stawiając przed władzami Powiatu Poznańskiego nowe wyzwania rozwojowe. Głównym problemem stało się zaspokojenie potrzeb zwiększających się liczebnie grup społecznych oraz minimalizowanie negatywnych skutków związanych z szybkim przyrostem zabudowy mieszkaniowej i jej wpływem na środowisko naturalne.

Zmiany zaludnienia

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego (stan na 31.12.2015 r.) powiat poznański zamieszkiwało 366 037 osób, w tym: 187 692 kobiet oraz 178 345 mężczyzn. W ciągu 10 lat w stosunku do 2006 r., ludność powiatu poznańskiego zwiększyła się o 70 998 osób. W związku z systematycznym przyrostem ludności, gęstość zaludnienia w powiecie poznańskim wzrosła w badanym okresie ze 155 do 193 osób na km² (tab.3.¹).

Najszybszy przyrost mieszkańców wystąpił w gminach silnie urbanizujących się, położonych w pierwszym pierścieniu okalającym miasto Poznań. Intensywny rozwój rynku mieszkaniowego w powiecie spowodował napływ nowych, głównie młodych mieszkańców. Największą dynamiką przyrostu zaludnienia w okresie 2006 - 2015 cechowały się gminy: Komorniki (wzrost o 73,2%), Rokietnica (61,9%) oraz Dopiewo (63,4%), najmniejszą Buk (wzrost o 3,9%). W powiecie poznańskim dynamika zmian zaludnienia w badanym okresie wyniosła ogółem 24,1%. Dla porównania w Poznaniu liczba ludności zmniejszyła się w powyższym okresie o 4,0% (tab. 4. i ryc. 2.).

Tab. 3. Liczba ludności i gęstość zaludnienia w powiecie poznańskim w latach 2006-2015

Wskaźnik	Lata					
	2006	2008	2010	2012	2014	2015
Liczba ludności ogółem	295 039	311 390	330 245	344 752	358 894	366 037
Kobiety	151 183	159 708	169 226	177 018	184 156	187 692
Mężczyźni	143 856	151 682	161 019	167 734	174 738	178 345
Gęstość zaludnienia (os/ km ²)	155	164	174	181	189	193

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

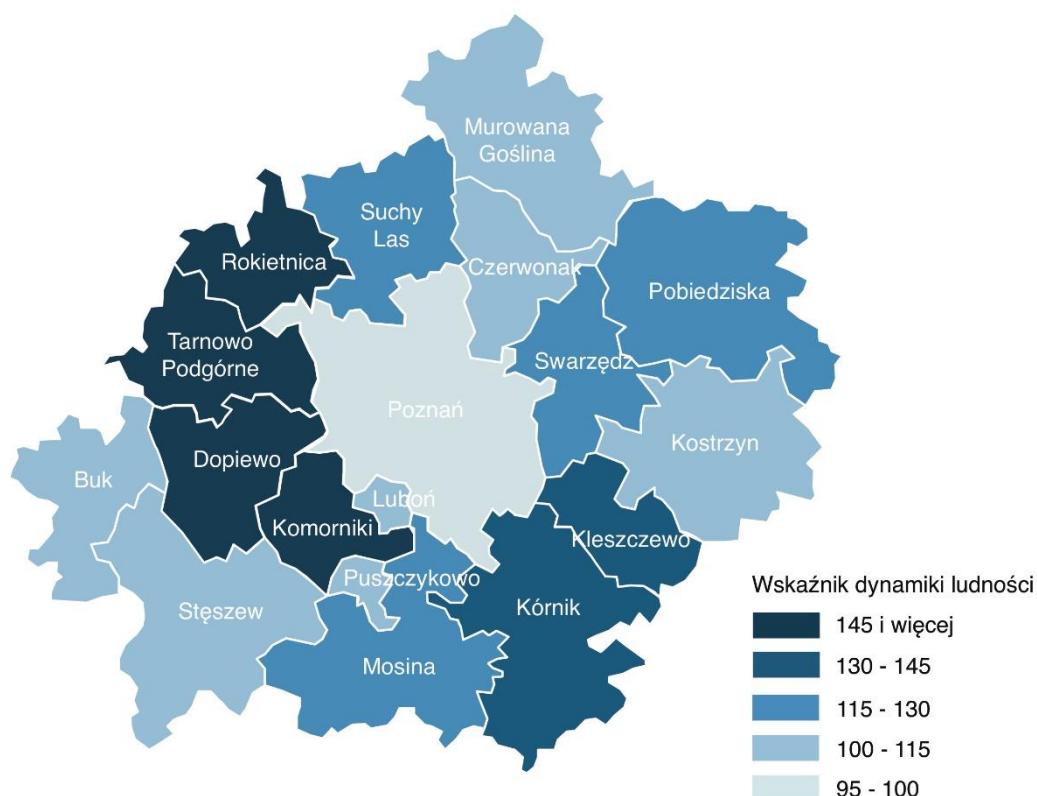
¹ Dane GUS dotyczą osób zameldowanych w gminie. Gminy posiadają także własne dane dotyczące liczby mieszkańców według „deklaracji śmieciowych”. Dla przykładu, zgodnie z danymi zgromadzonymi w Związku Międzygminnym Selekt, wg ww. deklaracji liczba mieszkańców w takich gminach jak Dopiewo czy Komorniki jest o kilkanaście procent wyższa. Z uwagi na konieczność zachowania zasady porównywalności, w analizach dynamiki i struktury ludności w powiecie poznańskim przyjęto oficjalne dane GUS.

2.2. Uwarunkowania demograficzne

Tab. 4. Dynamika zmian zaludnienia w powiecie poznańskim i Poznaniu w latach 2006-2015

Jednostka terytorialna	Lata										Dynamika 2006-2011 (2006=100%)
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	
Powiat Poznański	295 039	303 595	311 390	319 258	330 245	337 883	344 752	352 395	358 894	366 037	124,1
Buk	11 921	12 047	12 115	12 119	12 215	12 297	12 347	12 348	12 375	12 389	103,9
Czerwonak	23 908	24 525	25 056	25 455	25 995	26 285	26 529	26 750	26 861	27 094	113,3
Dopiewo	14 351	15 258	16 109	17 078	18 290	19 391	20 318	21 489	22 447	23 453	163,4
Kleszczewo	5 517	5 718	5 848	6 003	6 166	6 384	6 623	6 951	7 221	7 500	136
Komorniki	14 765	15 860	16 939	18 220	19 732	20 890	22 076	23 210	24 433	25 572	173,2
Kostrzyn	15 557	15 831	16 138	16 378	17 067	17 242	17 317	17 465	17 593	17 741	114,1
Kórnik	18 017	18 846	19 449	20 080	20 973	21 495	22 232	23 075	23 817	24 774	137,5
Luboń	27 142	27 957	28 524	29 008	29 762	30 066	30 297	30 676	30 813	31 067	114,5
Mosina	25 287	25 702	26 140	26 650	27 778	28 515	29 121	29 824	30 500	31 088	122,9
Murowana Goślina	15 777	16 017	16 174	16 233	16 417	16 530	16 658	16 663	16 732	16 760	106,2
Pobiedziska	16 464	16 896	17 211	17 580	18 115	18 368	18 580	18 814	18 969	19 106	116
Puszczykowo	9 349	9 496	9 489	9 575	9 734	9 812	9 787	9 819	9 802	9 753	104,3
Rokietnica	9 681	10 303	10 935	11 693	12 528	13 294	13 919	14 565	15 078	15 679	161,9
Stęszew	13 984	14 161	14 286	14 440	14 453	14 600	14 756	14 791	14 899	14 910	106,6
Suchy Las	13 461	13 869	14 368	14 737	14 822	15 253	15 614	15 971	16 209	16 510	122,6
Swarzędz	40 891	41 400	42 257	42 965	44 521	45 160	45 807	46 530	47 160	47 947	117,2
Tarnowo Podgórne	18 967	19 709	20 352	21 044	21 677	22 301	22 771	23 454	23 985	24 694	130,2
Poznań	564 951	560 932	557 264	554 221	555 614	553 564	550 742	548 028	545 680	542 348	96

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS 2015.

Ryc. 2. Dynamika zmian zaludnienia w powiecie poznańskim i Poznaniu w latach 2006-2015 (2006=100%)

Urodzenia, zgony i przyrost naturalny

Liczba urodzeń żywych w powiecie poznańskim od 2006 r. systematycznie wzrasta, za wyjątkiem lat 2011- 2013, w którym nieznacznie zmalała. W 2015 r. w powiecie urodziło się o 1199 więcej dzieci niż w 2006 r. Liczba zgonów w powiecie poznańskim w latach 2006-2015 pozostawała na podobnym poziomie.

Taka sytuacja jest z demograficznego punktu widzenia bardzo korzystna. Przewaga urodzeń nad zgonami oznacza dodatni przyrost naturalny. Najwyższy współczynnik przyrostu naturalnego wystąpił w 2010 r. i wynosił 6,3 na 1000 osób. W związku z nieznacznym obniżeniem się liczby urodzeń w 2011 r., przyrost naturalny obniżył się, kształtując się na poziomie 5,7 na 1000 osób (tab. 5.).

Do zjawisk pozytywnych w latach 2006-2011 zaliczyć należy zwiększenie się dzietności kobiet (liczby dzieci przypadających na kobietę w wieku prokreacyjnym) z 1,396 w 2006 r. do 1,474 w 2011 r. Niestety stan ten ciągle nie jest satysfakcjonujący, ponieważ nie zapewnia tzw. prostej zastępowalności pokoleń, która występuje, gdy dzietność kobiet kształtuje się na poziomie co najmniej 2,1.

Migracje

Istotnym czynnikiem, wpływającym na liczbę ludności zamieszkującą powiat poznański są migracje ludności. Powiat poznański jest obszarem, w którym liczba imigrantów jest znacznie większa

niż liczba emigrantów. W 2014 r. w powiecie poznańskim zameldowało się 9653 osób, w tym 7529 osób z miast i 2079 ze wsi. W tym samym roku wymeldowało się ogółem 4647 osób. W latach 2006-2014 saldo migracji było zdecydowanie dodatnie, w 2014 r. wyniosło 5006 osób. Przyrost rzeczywisty (suma przyrostu naturalnego i salda migracji) w 2014 r. był również dodatni i wynosił 6831 osób (tab. 6.). Oznacza to, że wzrost zaludnienia Powiatu w 73% generują migracje, a przyrost naturalny zaledwie w 27%.

Tab. 5. Urodzenia, zgony i przyrost naturalny w powiecie poznańskim w latach 2006-2015

Wskaźniki	Lata									
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Urodzenia żywe	3 375	3 595	4 078	4 102	4 354	4 242	4 188	4 129	4 266	4 574
Zgony	2 284	2 250	2 294	2 240	2 292	2 315	2 424	2 493	2 441	2 531
Przyrost naturalny	1 091	1 345	1 784	1 862	2 062	1 927	1 764	1 636	1 825	2 043
Współczynnik przyrostu naturalnego (na 1000 os.)	3,7	4,4	5,7	5,8	6,3	5,7	5,1	4,6	5,1	5,6
Dzietność kobiet (Wlkp.)	1,396	1,474	1,577	1,527	1,594	1,474	1,376	1,341	1,374	1,384

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Tab. 6. Migracje w powiecie poznańskim w latach 2006-2014

Wskaźniki	Lata								
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Zameldowania ogółem	10 566	12 306	10 070	10 041	10 021	10 123	9569	10 839	9653
Zameldowania z miast	8567	9948	8211	8046	8155	8094	7598	8636	7529
Zameldowania ze wsi	1978	2331	1831	1936	1833	1986	1925	2154	2079
Wymeldowania ogółem	4542	5104	4260	4125	4231	4412	4254	4814	4647
Wymeldowania do miast	2551	2704	2140	2161	2160	2216	2164	2423	2430
Wymeldowania na wieś	1871	2308	2066	1920	2017	2128	2025	2255	2078
Saldo migracji	6024	7202	5810	5916	5790	5711	5315	6025	5006
Przyrost rzeczywisty	7214	8612	7620	7761	7873	7663	7079	7661	6831

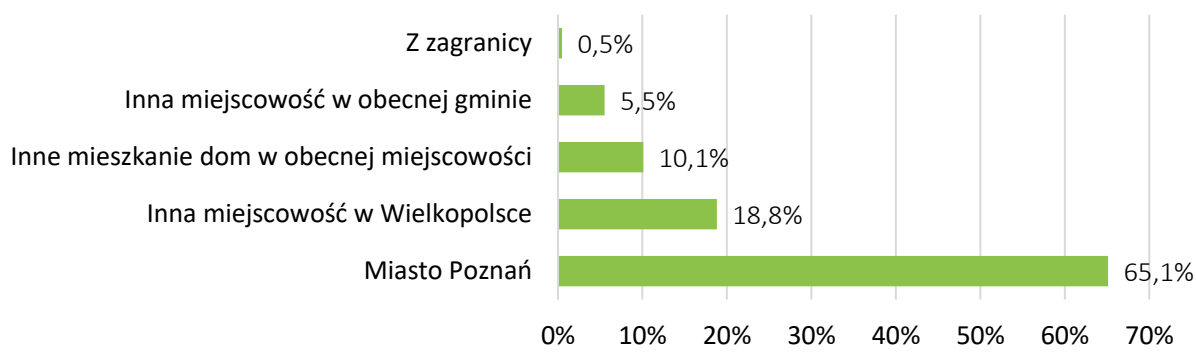
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Jak wynika z geoankietowych badań warunków życia w powiecie poznańskim, w większości migrantami do gmin Powiatu są osoby, które przybyły do nich w ostatnim dziesięcioleciu (56%). Rycina 3. przedstawia deklarowane przez respondentów poprzednie miejsca zamieszkania. W zdecydowanej przewadze (65,1%) przeprowadzający się do powiatu są byłymi mieszkańcami Poznania.

Ryc. 3. Poprzednie miejsce zamieszkania respondentów geoankiety – mieszkańców powiatu poznańskiego

Źródło: Raport z badania warunków życia w powiecie poznańskim, CBM UAM 2016.

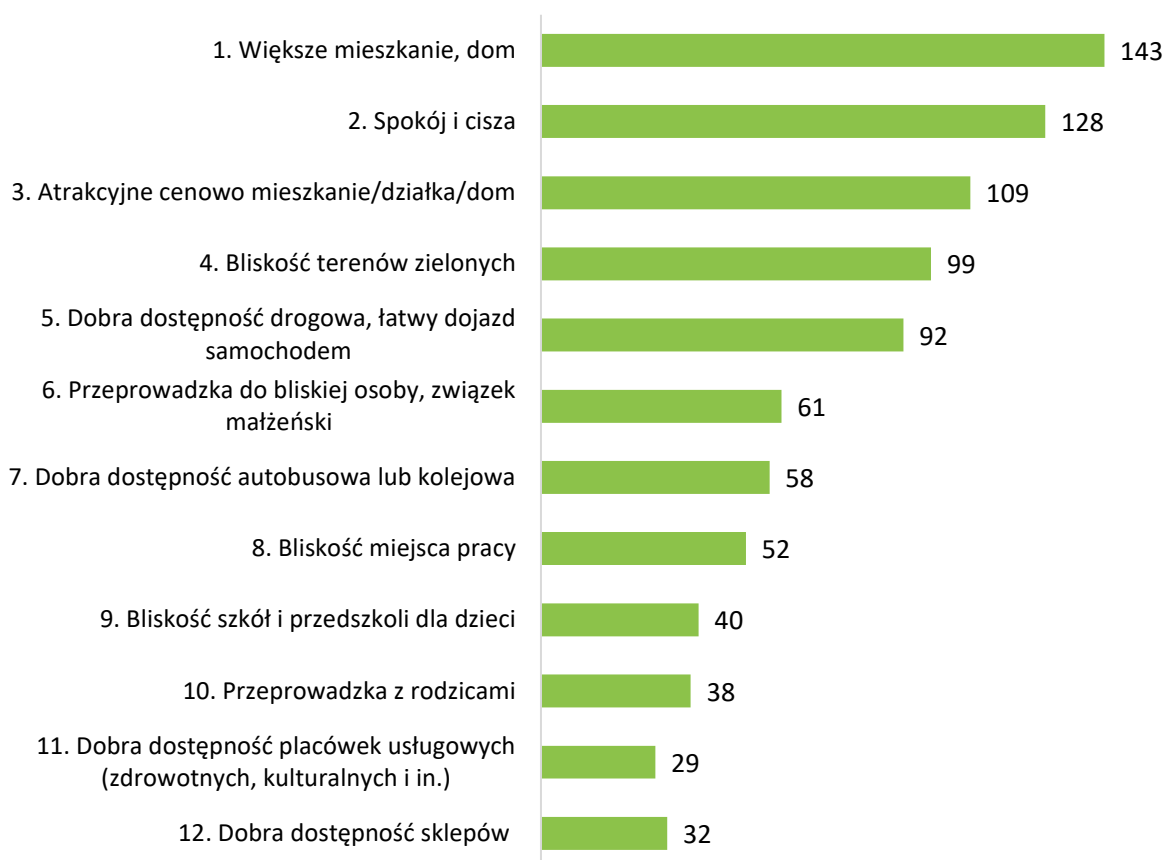

Ryc. 4. Poprzednie miejsce zamieszkania osiedlających się w powiecie poznańskim

Źródło: Strategia Rozwoju Powiatu Poznańskiego do 2030 r. - raport z badania warunków życia w powiecie, 2016.

Napływowi mieszkańcy powiatu poznańskiego jako główny powód przenosin wskazywali pozyskanie większego mieszkania, bądź domu w spokojnej, zielonej okolicy. Ważnym czynnikiem była także cena nieruchomości, która w przypadku gmin podpoznańskich jest korzystniejsza w stosunku do

metrażu. Mniej istotnymi czynnikami wskazywanymi przez zdecydowanie mniejszą liczbę respondentów była dobra dostępność sklepów i placówek usługowych.

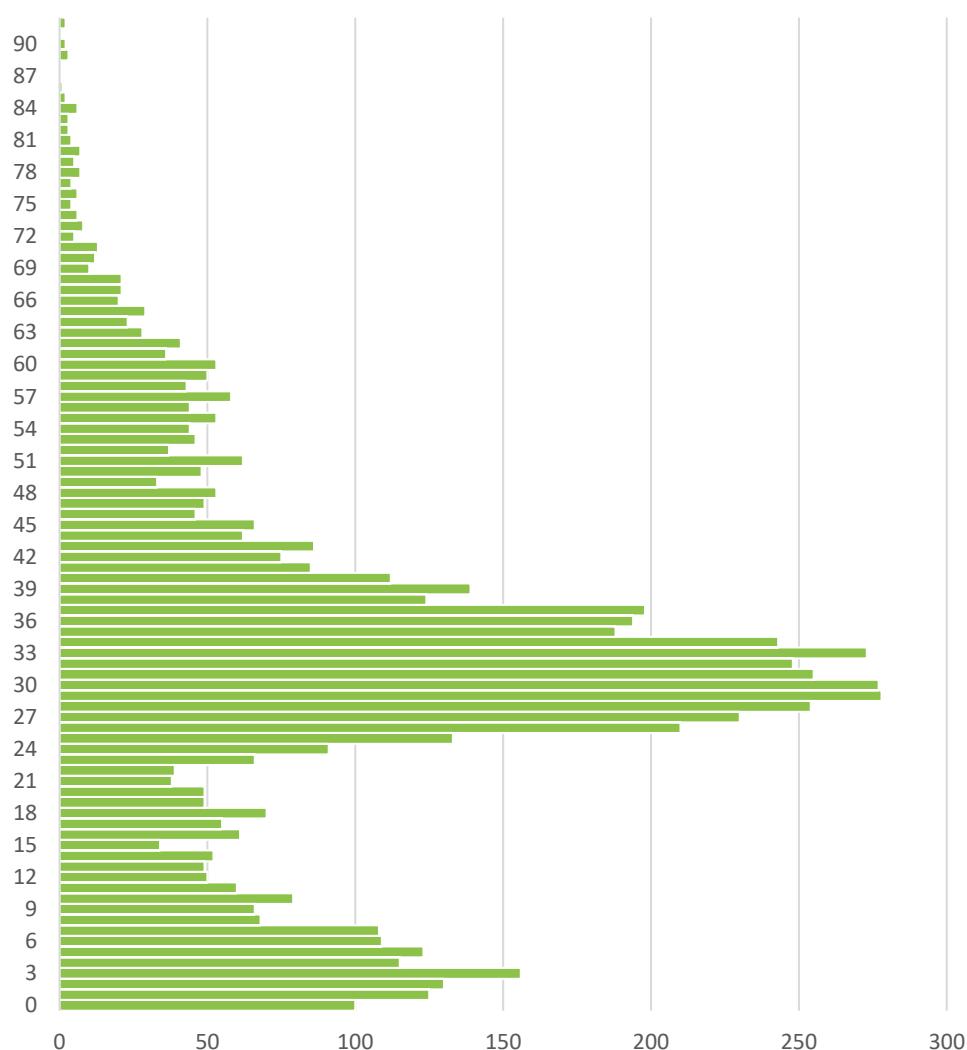

Ryc. 5. Powody zmiany miejsca zamieszkania respondentów geoankiety

Źródło: *Strategia Rozwoju Powiatu Poznańskiego do 2030 r. - raport z badania warunków życia w powiecie, 2016.*

Z uwagi na przyszły rozwój demograficzny Powiatu, istotna jest informacja na temat struktury wieku osiedlających się migrantów. Rycina 5. ilustruje strukturę wieku migrantów osiedlających się w gminie Rokietnica. Jak widać na tym przykładzie, największy udział w migracjach mieszkaniowych do gmin Powiatu mają ludzie młodzi w tzw. wieku mobilnym 24-39 lat. Są to osoby wchodzące w wiek matrymonialny i wiek zakładania rodzin. To także osoby w wieku wczesnej aktywności zawodowej, usamodzielniające się pod względem zarobkowania i mieszkania. Wraz z młodymi rodzicami, przeprowadzają się do gminy także ich dzieci, o czym świadczy druga pod względem liczebności grupa migrantów w wieku 0-9 lat. Wśród migrujących w ostatnich 10 latach, stosunkowo niewielki był odsetek młodzieży (15-24 lata) oraz osób w wieku późnoprodukcyjnym - powyżej 50 lat oraz w wieku emerytalnym (65 lat i więcej).

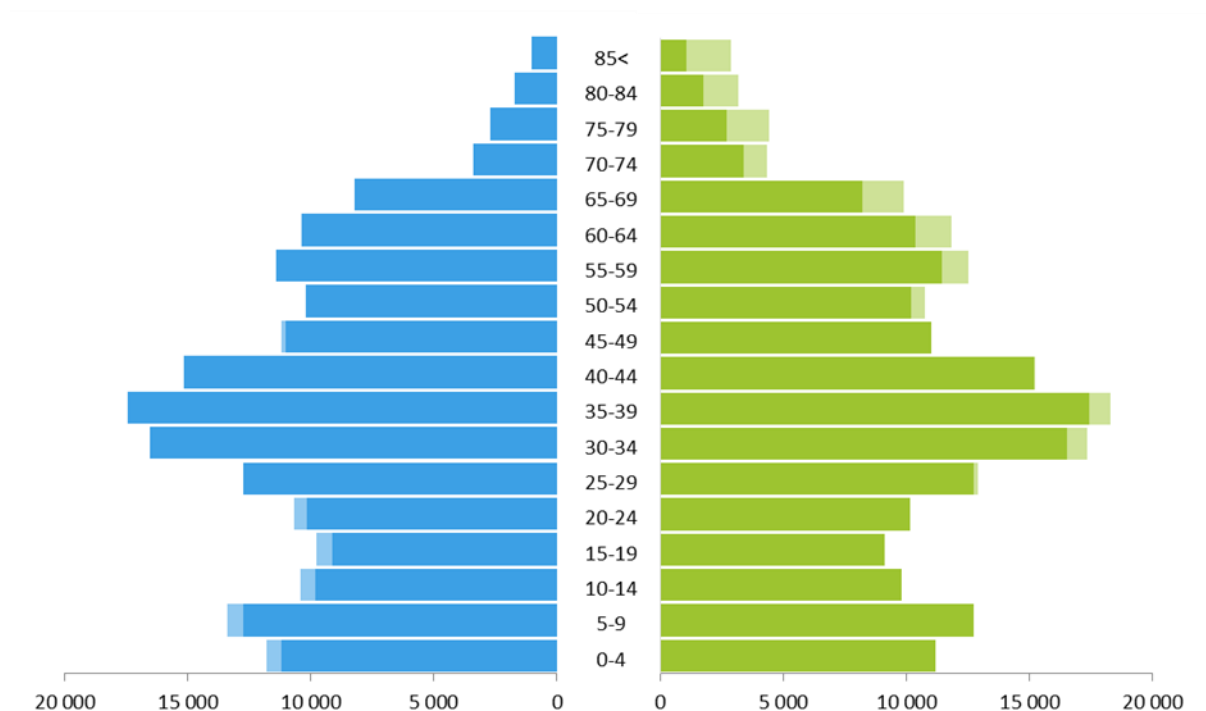
Ryc. 6. Struktura wieku osób migrujących do gminy Rokietnica w latach 2005 – 2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych meldunkowych Urzędu Gminy w Rokietnicy.

Struktura ludności według płci i wieku

Na tle innych obszarów w kraju, powiat poznański wyróżnia się stosunkowo młodą strukturą wieku ludności. Jej obecny rozwój demograficzny wskazuje jednak, że również tu, coraz szybciej postępować będzie starzenie się społeczeństwa. W latach 2010-2020 w wiek emerytalny wchodzić będą mieszkańcy urodzeni w powojennym wyżu demograficznym z lat 50. W powiecie wydłuża się długość oczekiwanego trwania życia. Obecnie, mieszkańiec powiatu poznańskiego przeciętnie dożywa 78 lat (kobiety - 80 lat, mężczyźni - 74 lat).

Pod względem struktury płci w powiecie poznańskim przeważają kobiety. Wskaźnik feminizacji (liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn) w 2015 r. wyniósł 105 i jest zbliżony do sytuacji w całym kraju. W 2015 r. w powiecie urodziło się więcej chłopców niż dziewczynek (o 4%). Liczba kobiet i mężczyzn zrównuje się w powiecie poznańskim w przedziale 25 – 29 lat. W starszych grupach wiekowych, widoczna jest znaczna przewaga kobiet nad mężczyznami (ryc. 7.).

Ryc. 7. Struktura ludności według płci i wieku w powiecie poznańskim w 2015 r.

Źródło: Studium uwarunkowań rozwoju aglomeracji poznańskiej, CBM UAM 2012 r.

Stosunkowo szeroka podstawa piramidy wieku oznacza, że w powiecie poznańskim duży udział w populacji stanowią dzieci i młodzież. Jest to sytuacja pożądana, ponieważ zapewnia względną zastępowalność pokoleń. Z uwagi na wydłużanie się przeciętnego trwania życia należy spodziewać się w najbliższych latach, również w powiecie poznańskim, stałego wzrostu liczby osób starszych.

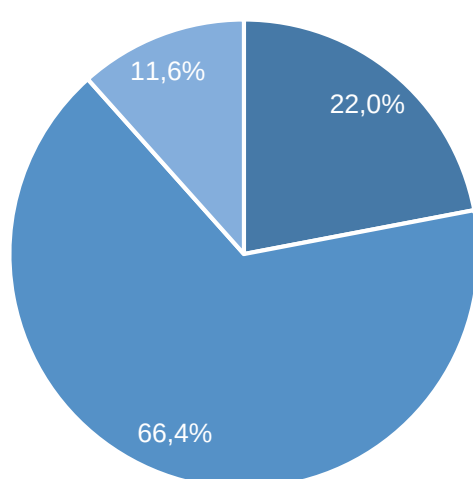
W związku z przyrostem liczby mieszkańców powiatu poznańskiego, w latach 2006-2015, systematycznie zwiększała się liczba osób w wieku przedprodukcyjnym (o 8%), produkcyjnym (o 10,6%) i poprodukcyjnym (o 17,8%). Porównanie struktur ludności według ekonomicznych grup wieku w 2006 i 2015 r., wskazuje na nieznaczne obniżenie się udziału w populacji osób w wieku przedprodukcyjnym. Udział tej grupy wiekowej zmniejszył się w 2015 r. w stosunku do 2006 r. o 0,6%. Wzrósł natomiast udział ludności w wieku poprodukcyjnym (wzrost w 2015 r. o 0,8%), co oznacza powolne starzenie się społeczeństwa (ryc. 8. oraz tab. 7. i 8.)

Wskaźnik obciążenia ekonomicznego ludności (liczba osób w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) w powiecie poznańskim w latach 2006-2015 wzrósł z 17,5 (2006 r.) do 23,1 (2015 r.).

Tab. 7. Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w powiecie poznańskim w latach 2006-2015

Ludność w wieku:	Lata									
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Przedprodukcyjnym	64891	65806	67052	68321	71940	73654	75199	77056	78578	80712
Produkcyjnym	195874	202032	207237	212284	217916	221255	224057	227280	229524	231694
Poprodukcyjnym	34274	35757	37101	38653	40364	42974	45496	48059	50792	53631

Źródło: Zestawienie własne na podstawie BDL GUS.

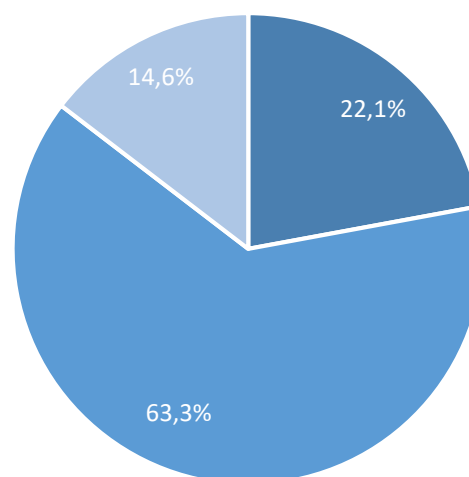

■ wiek przedprodukcyjny

■ wiek produkcyjny

■ wiek poprodukcyjny

2006 r.

2015 r.

Ryc. 8. Struktury wieku ludności według ekonomicznych grup wieku w powiecie poznańskim w 2006 r. i 2015 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Tab. 8. Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w powiecie poznańskim w latach 2006-2015

Ludność w wieku:	Lata									
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Przedprodukcyjnym	22%	21,7%	21,5%	21,4%	21,5%	21,8%	21,8%	21,9%	21,9%	22,1%
Produkcyjnym	66,4%	66,5%	66,6%	66,5%	66,2%	65,5%	65%	64,5%	63,9%	63,3%
Poprodukcyjnym	11,6%	11,8%	11,9%	12,1%	12,3%	12,7%	13,2%	13,6%	14,1%	14,6%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Podsumowując, pod względem skali i dynamiki procesów demograficznych powiat poznański znajduje się w opozycji do centralnego miasta całej aglomeracji jakim jest Poznań. W ostatnich 10 latach w powiecie następuje dynamiczny przyrost liczby ludności (w Poznaniu silny spadek), ma miejsce wysoki, dodatni przyrost naturalny i wysoki dodatni wskaźnik salda migracji (w Poznaniu w obu przypadkach wartości wskaźników są ujemne). Relatywnie młodej populacji powiatu towarzyszy bardzo szybki proces starzenia się społeczności Poznania.

Prognoza demograficzna

Opracowana w 2015 r. przez Główny Urząd Statystyczny „Prognoza dla powiatów i miast na prawie powiatu do 2030 r.”, wskazuje, że w najbliższych latach na terenie powiatu poznańskiego zachodzą będą intensywne procesy demograficzne, które prowadzić będą do dalszego wzrostu liczby mieszkańców powiatu (tab.9.).

Tab. 9. Liczba ludności ogółem oraz w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w powiecie poznańskim w 2015 r. i 2030 r. (prognoza)

Ludność w wieku:	Rok		Wzrost [%]
	2015	2030	
Przedprodukcyjnym	80 712	89 911	11,4
Produkcyjnym	231 694	292 761	26,4
Poprodukcyjnym	53 631	73 748	37,5
Razem	366 037	456 420	24,7

Źródło: Prognoza demograficzna GUS.

Według prognozy GUS na obszarze powiatu poznańskiego należy spodziewać się:

- Zwiększenia liczby ludności (w stosunku do 2015 r.) o 90,4 tys. osób (o 24,7%). W 2030 r. liczba ludności zamieszkująca powiat poznański wyniesie 456 420 osób i będzie zbliżać się do liczby mieszkańców miasta Poznania (według prognozy w 2030 r. Poznań zamieszkiwać będzie 488 226 osób).
- Wzrostu liczby ludności w powiecie, który występował będzie we wszystkich ekonomicznych grupach wieku ludności: w wieku przedprodukcyjnym (o 9,2 tys., czyli o 11,4%), produkcyjnym (o 61,1 tys., czyli o 26%) i poprodukcyjnym (o 9,0 tys., czyli o 37,5%).

Przedstawiona powyżej charakterystyka demograficzna pozwala na wysunięcie wniosku, że silnymi stronami potencjału demograficznego powiatu są m.in.:

- wysoki poziom urodzeń i niski poziom zgonów,
- wysoki udział ludności w wieku produkcyjnym,
- wysoki dodatni przyrost naturalny,
- wysokie dodatnie saldo migracji,
- znaczny udział wśród migrujących rodzin z dziećmi,
- korzystne prognozy demograficzne na kolejne 15 lat.

Niekorzystnym pod względem demograficznym zjawiskiem, mogącym silniej niż dotąd uwidocznić się w najbliższych latach w powiecie poznańskim, jest starzenie się społeczeństwa, czyli

wzrost udziału ludzi starszych w ogólnej populacji powiatu (z 14,6 % w 2015 r. do 16,1% w 2030 r.).

Przemiany demograficzne, w tym zmiany struktur wieku populacji w powiecie poznańskim mają duże znaczenie w procesie zarządzania sferą usług publicznych. Starzenie się społeczeństwa wymaga m. in. zwiększonych nakładów na sferę związaną z zapewnieniem opieki osobom starszym. Wzrost liczby dzieci w wieku edukacyjnym powoduje z kolei konieczność zwiększania nakładów na budowę, utrzymanie i remonty szkół. Rosnąca liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym zwraca uwagę na dalszy rozwój rynku pracy. Opisane powyżej procesy demograficzne wpłyną istotnie na rosnące potrzeby społeczeństwa lokalnego w zakresie dostępności do usług publicznych (edukacyjnych, zdrowotnych, sportowo-rekreacyjnych, administracyjnych itd.). Duża odpowiedzialność związana z zaspokojeniem tych potrzeb spocznie na władzach publicznych, które zobligowane będą do podejmowania skoordynowanych działań w wymiarze gminnym, powiatowym i metropolitalnym. Stopień zaspokojenia zmieniających się potrzeb społecznych, wpłynie na wzrost konkurencyjności Powiatu Poznańskiego, ale przede wszystkim na polepszenie jakości życia mieszkańców.

2.3. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE I JEGO OCHRONA

Wszystkie gminy Powiatu Poznańskiego zlokalizowane są w bezpośrednim sąsiedztwie miasta Poznania, co wiąże się z silną antropopresją. Środowisko przyrodnicze powiatu narażone jest na oddziaływanie różnych form działalności. Realizacja wielu działań inwestycyjnych jest niezbędna do podnoszenia poziomu jakości życia mieszkańców. Właśnie w kontekście lokalizacji powiatu poznańskiego i presji inwestycyjnej realizowanej w jego granicach, należy pamiętać i dbać o zasoby środowiska przyrodniczego. Poniżej scharakteryzowano zasoby środowiska tak, by w części kierunkowej dokumentu przedstawić zgodnie z kompetencjami propozycje działań, które Powiat powinien realizować w celu ochrony swoich zasobów środowiskowych.

Rzeźba terenu

Rzeźba powierzchni terenu powiatu poznańskiego została ukształtowana podczas ostatniego zlodowacenia, w okresie recesji i postępu lądolodu w fazie leszczyńskiej i poznańskiej oraz w holocenie.

Zgodnie z podziałem fizyczno-geograficznym Polski według Kondrackiego, teren powiatu poznańskiego położony jest w makroregionie Pojezierze Wielkopolskie, w obrębie mezoregionów Poznański Przełom Warty, Pojezierze Poznańskie, Kotlina Śremska, Dolina Środkowej Obry, Równina Wrzesińska i Pojezierze Gnieźnieńskie. Według podziału geomorfologicznego Krygowskiego, obszar powiatu należy do Niziny Wielkopolskiej. Najwyższym punktem w powiecie jest zlokalizowana na północ od miasta Poznania Dziewicza Góra (137 m n.p.m.), która stanowi morenę czołową fazy poznańskiej zlodowacenia bałtyckiego. W części południowej powiatu najwyższym wzniesieniem są Wzgórza Pożegowskie (123,8 – 125,0 m n.p.m.) znajdujące się na północ od Mosiny, stanowiące również wysunięte na południe wzniesienia moreny czołowej fazy poznańskiej ostatniego zlodowacenia. Najniższe obniżenie geomorfologiczne terenu powiatu stanowi dolina rzeki Warty, która osiąga rzędną ok. 55 m n.p.m (ryc.9.).

Zasoby naturalne

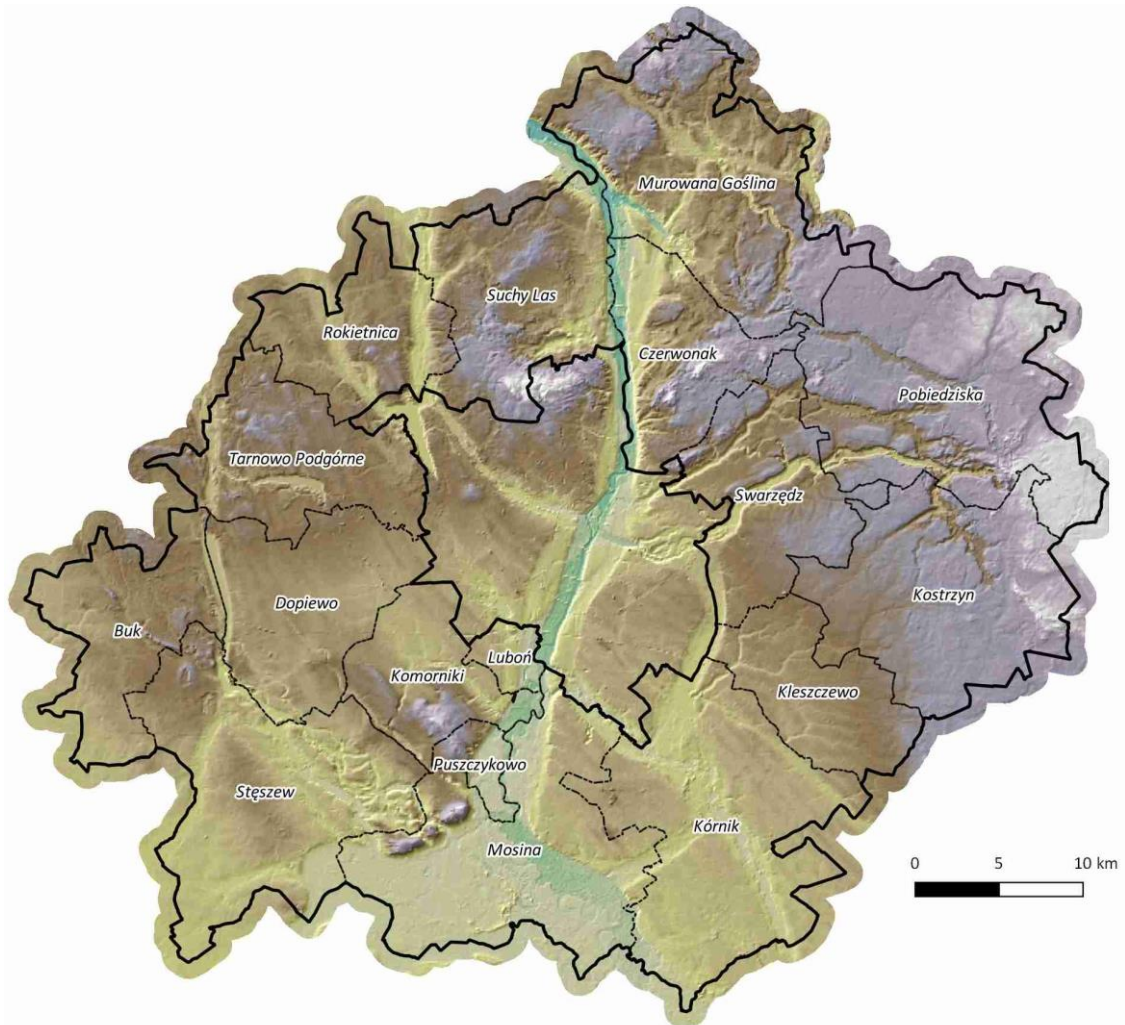
Na terenie powiatu znajduje się 9 udokumentowanych złóż gazu ziemnego, z których trzy (Buk, Kromolice, Młodasko) w 2015 r. eksploatowano i wydobyto z nich prawie 47 mln m³ gazu². W granicach powiatu znajduje się jedno eksploatowane złożo ropy naftowej, którego wydobyte w 2015 r. wynosiło 0,72 tys. ton. Na terenie powiatu znajdują się trzy wstępnie rozpoznane złoża węgla brunatnego, o łącznych zasobach bilansowych 2538 mln ton. Złoża te, ze względu na położenie, prawdopodobnie nigdy nie będą eksploatowane.

W powiecie poznańskim udokumentowano 96 złóż kruszyw naturalnych, do których zalicza się żwiry, pospółki i piaski. Zasoby geologiczne bilansowe wynoszą ponad 92 mln ton, a zasoby przemysłowe w 2015 r. ponad 28 mln ton. W gminie Mosina znajduje się jedyne w powiecie eksploatowane złożo piasków kwarcowych (Żabinko), z którego w 2015 r. wydobyto 100 000 ton kruszywa. Na terenie gmin Buk i Dopiewo znajduje się złożo kredy (Kalwy Cieśle) o zasobach bilansowych 484 000 ton. Złożo nie jest eksploatowane. Podobnie jak cztery udokumentowane złoża

---

² „Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce” według stanu na 31 XII 2015, Państwowy Instytut Geologiczny - Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa, 2016.

surowców ilastych ceramiki budowlanej, na których wydobyć zostało zaniechane. W Murowanej Goślinie, Swarzędzu i Kórniku udokumentowano 6 złóż torfu, z których obecnie żadne nie jest eksploatowane.

Ryc. 9. Rzeźba powierzchni terenu powiatu poznańskiego

Źródło: Opracowanie własne.

W granicach powiatu poznańskiego w Tarnowie Podgórny znajduje się jedyne eksploatowane ujęcie wód termalnych, które od maja 2015 r. wykorzystywane jest na potrzeby parku wodnego „Tarnowskie Termy”.

Analizując możliwości wykorzystania zasobów naturalnych odnawialnych na obszarze powiatu, należy rozważać wykorzystanie energii słonecznej, energii pozyskanej z biomasy oraz energii geotermalnej. Energia wiatru w teoretycznych rozważaniach również mogłaby być wykorzystana, jednak zważając chociażby na intensywność zabudowy należy stwierdzić, że w granicach powiatu liczba miejsc potencjalnych lokalizacji elektrowni wiatrowych jest mała. Potencjał energetyczny rzek powiatu jest niewielki a koszty środowiskowe pozyskiwania energii z ruchu wody są zbyt duże w stosunku do uzyskanych potencjalnych korzyści. W związku z tym zasoby energii zgromadzonej w wodzie należy uznać na dziś za teoretyczne.

Gleby

Pokrywa glebowa w obrębie powiatu poznańskiego jest zróżnicowana pod względem typów genetycznych gleb (gleby brunatne i bielcowe) oraz wartości użytkowej dla rolnictwa. Klasyfikacja bonitacyjna gleb gruntów ornych jednoznacznie wskazuje, że są one średniej i niskiej jakości. Klasyfikacja bonitacyjna gleb pokazuje przydatność różnych typów gleb do uprawy poszczególnych gatunków roślin. Dla gruntów ornych wyróżnia się 8 klas bonitacyjnych: I, II, IIIa, IIIb, IVa, IVb, V, VI. Najlepsze gleby w powiecie poznańskim mają marginalne znaczenie – nie występują gleby klasy I, a do klasy II zakwalifikowano niecałe pół procenta gruntów ornych. Największy udział w strukturze bonitacyjnej gruntów ornych mają gleby średnie klasy IV oraz dobre (IIIa) i średnio dobre (IIIb). Gleby słabe (klasy V i VI) stanowią ponad 1/4 areалу gruntów ornych w powiecie poznańskim i obejmują gleby lekkie, najczęściej piaszczyste, wrażliwe na brak wody.

Najlepszej jakości gruntami ornymi w powiecie dysponują gminy: Kleszczewo, Kostrzyn, Rokietnica oraz Stęszew. Zdecydowanie najkorzystniejsze warunki glebowe dla rozwoju rolnictwa występują w gminie Kleszczewo, gdzie 51,8% gruntów ornych zakwalifikowano do klas: II i III. Grunty orne w tej gminie zajmują niemal 90% ogólnej powierzchni gminy. Pod względem genetycznych typów gleb przeważają tutaj gleby brunatne właściwe i bielcowe, powstałe na bazie glin. Odmienne sytuacja występuje w Czerwonaku, Mosinie i Puszczykowie. Jednostki te cechuje bardzo wysoki (ponad 50%) udział w strukturze bonitacji gruntów ornych gleb słabych i nieurodzajnych (klasy V i VI). Niska jakość tych gleb sprawia, że uzyskanie z nich przeciętnych plonów wymaga zastosowania dużego nawożenia.

Jakość gruntów odgrywa istotną rolę w ocenie warunków przyrodniczych pod kątem potrzeb rolnictwa. W stosowanej powszechnie metodzie waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej, opracowanej w Instytucie Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach, uwzględnia się cztery podstawowe komponenty środowiska przyrodniczego: rzeźbę terenu oraz warunki agroklimatyczne, wodne i glebowe. Każdy z nich podlega punktowej ocenie (największe znaczenie mają warunki glebowe), a następnie są sumowane (maksymalna liczba punktów – 123). Analiza wskaźnika jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej wskazuje, że obszar powiatu cechują przeciętne warunki przyrodnicze do prowadzenia gospodarki rolniczej. Nieco korzystniejsza sytuacja występuje w gminach Kleszczewo, Komorniki i Rokietnica, gdzie ogólny wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej przekracza 75 punktów. W powiecie poznańskim warunki przyrodnicze nie stwarzają szczególnie dużych trudności dla gospodarki rolnej, a lokalnie konieczne jest poniesienie większych nakładów zarówno pracy żywej, jak i uprzedmiotowionej. Mimo przeciętnych warunków środowiskowych, rolnictwo powiatu poznańskiego reprezentuje wysoką kulturę rolną. Te warunki przyrodnicze w połączeniu z odpowiednimi zabiegami agrotechnicznymi i stosowaniem nowoczesnych sposobów produkcji stanowią solidną podstawę dla rozwijania produkcji rolniczej. W powiecie poznańskim na użytki rolne wywierana jest bardzo silna presja związana z przekształcaniem ich na cele nierolne, którego efektem jest ograniczenie areálu i zmiany w strukturze użytkowania ziemi rolnej. Wyłączenie gruntów rolnych z produkcji rolniczej (tzw. „odrolnienie” użytków rolnych) umożliwia wykorzystanie dawnego gruntu rolnego na potrzeby innych funkcji, np. mieszkaniowej, przemysłowej, usługowej. W latach 2000 – 2013 wyłączono z produkcji rolnej, w oparciu o przepisy ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych, nieco ponad 450 ha gruntów rolnych klas II-III i klas IV – VI wytworzonych z gleb pochodzenia organicznego. Podana powierzchnia wyłączenia nie obejmuje gruntów rolnych klas IV i VI wytworzonych z gleb pochodzenia mineralnego, dla których nie wymaga się wydania decyzji o wyłączeniu z produkcji. Proces wyłączeń był najbardziej zaawansowany w zachodniej i północno-zachodniej części powiatu

poznańskiego (gminy: Tarnowo Podgórne – 78 ha, Komorniki – 53 ha, Rokietnica – 39 ha, Buk – 39 ha, Dopiewo – 37 ha).³

Zasoby wodne

Zasoby wodne tworzą wody powierzchniowe i podziemne. Powiat poznański zlokalizowany jest w zasięgu Regionu wodnego Warty. Obszar powiatu hydrograficznie związany jest z odcinkiem biegu rzeki Warty od Śremu do Obrzycka i obejmuje zlewnie: Samy, Samicy, Cybiny, Główniej, Kanału Mosińskiego, Wirenki, Kopli, Warty od Śremu do ujścia Kopli i Warty od ujścia Kopli do Obrzycka. Zlewnie o łącznej powierzchni 3818 km² tworzą zlewnię bilansową – Poznańską Zlewnię Warty (dawniej Poznańskie Dorzecze Warty), stanowiącą zaplecze wodne dla Metropolii Poznań, w tym dla powiatu poznańskiego. Odcinek rzeki Warty przepływający przez powiat liczy 68,0 km. Poznańska Zlewnia Warty stanowi obszar o niekorzystnej strukturze bilansu wodnego, którego wyznacznikiem są niskie sumy opadów atmosferycznych (500 – 550 mm), wysokie parowanie (powyżej 500 mm), oraz niski odpływ i związane z tym duże deficyty wodne.

Na terenie powiatu poznańskiego Warta zasilana jest przez 8 dopływów, z których 3 posiadają w całości zlewnię na terenie powiatu (Wirynka, Strumień Junikowski, Struga Goślińska (Trojanka), a pozostałe 5 w znaczącej części (Kanał Mosiński, Samica Kierska, Cybina, Główna i Kopla). Średni odpływ jednostkowy w Poznańskiej Zlewni Warty kształtuje się w granicach $q=4,0 \text{ dm}^3\text{s}^{-1}\text{km}^{-2}$ dla zlewni Warty i $q=2,5\text{--}3,0 \text{ dm}^3\text{s}^{-1}\text{km}^{-2}$ dla zlewni jej dopływów, przy średnim odpływie jednostkowym dla Polski wynoszącym $q=5,5 \text{ dm}^3\text{s}^{-1}\text{km}^{-2}$ (Rotnicka 1995; Wrzesiński 1999).

Zapisy ustawy Prawo wodne definiują, że podstawową jednostką gospodarki wodnej są jednolite części wód. Jednolitą częścią wód powierzchniowych (JCWP) jest oddzielny i znaczący element wód powierzchniowych, taki jak jezioro lub inny naturalny zbiornik wodny, sztuczny zbiornik wodny, struga, strumień, potok, rzeka, kanał lub ich części, a także morskie wody wewnętrzne, wody przejściowe lub wody przybrzeżne (ryc.10.).

W tabeli 10. przedstawiono JCWP znajdujące się w granicach powiatu oraz procentowy udział powierzchni gminy w powierzchni JCWP. Większość JCWP do 2015 r. nie osiągnęła dobrego stanu ekologicznego i wprowadzono dla nich czasową derogację (do 2021 lub 2027 r.), oznaczającą przesunięcie czasu realizacji głównego celu środowiskowego (osiągnięcia dobrego stanu ekologicznego JCWP). Derogację uzyskano ze względu na brak możliwości technicznych i/lub dysproporcjonalne koszty.

Istotnym elementem zasobów wód powierzchniowych są jeziora. Największe grupują się w ciągach rynien polodowcowych: Kórnicko-Zaniemyskiej, Łódzko-Dymaczewskiej, Niepruszewsko-Strykowskiej oraz dolinach Cybiny i Główniej. Najwięcej jezior znajduje się na terenie gmin: Pobiedziska (20), Murowana Goślina (17) i Stęszew (10) z ponad 70 zbiorników wodnych położonych w granicach powiatu poznańskiego.

³ Opracowano na podstawie Anna Kołodziejczak, Ewa Kacprzak 2015. Funkcje rolnicze. [w.] red. Kaczmarek T. Kierunki Rozwoju Przestrzennego Metropolii Poznań. Centrum Badań Metropolitalnych. Poznań.

Tab. 10. JCWP znajdujące się w granicach powiatu poznańskiego oraz identyfikacja związków przestrzennych między zlewniami JCWP i gminami oraz procentowy udział powierzchni gminy w powierzchni JCWP

ID i nazwa JCWP wg RZGW POZNAŃ		Pobiedziska	Puszczykowo	Luboń	Tarnowo	Swarzędz	Suchy Las	Stęszew	Rokietnica	Murwana Goślina	Mosina	Kornik	Kostrzyn	Komorniki	Kleszczewo	Dopiewo	Czerwonak	Buk
RW60001718578	Bogdanka						8,1											
RW600016185492	Brodek											>0,1						
RW600017185899	Cybina	27,9				42,1							35,0					
RW60001618568814	Dopływ spod Dobieżyna							17,8										7,9
RW600017185952	Dopływ spod Kamińska								0,4								18,6	
RW600017185572	Dopływ z gaj. Czmoń										>0,1	12,8						
RW6000161866554	Dopływ z jez. Głębokiego	1,6																
RW60002318666	Dopływ z jez. Turostowo	0,3								0,8								
RW60001718556	Dopływ z Lucin											4,3						
RW60001718594	Dopływ z Łysego Młyna						30,8											
RW6000161856889	Dopływ z Niemierzyc																	>0,1
RW60001618692	Dopływ z Nienawiszcza									0,4								
RW600017186658	Dopływ ze Sroczyzna	4,9																
RW600025185925	Główna do zlewni zb. Kowalskiego	53,4				>0,1				2,0							3,4	
RW600001859299	Główna od zlewni zb. Kowalskiego do ujścia	9,8				34,9											9,4	
RW6000251857489	Głuszynka											44,3						
LW10141	Góreckie							2,5			1,8			>0,1				

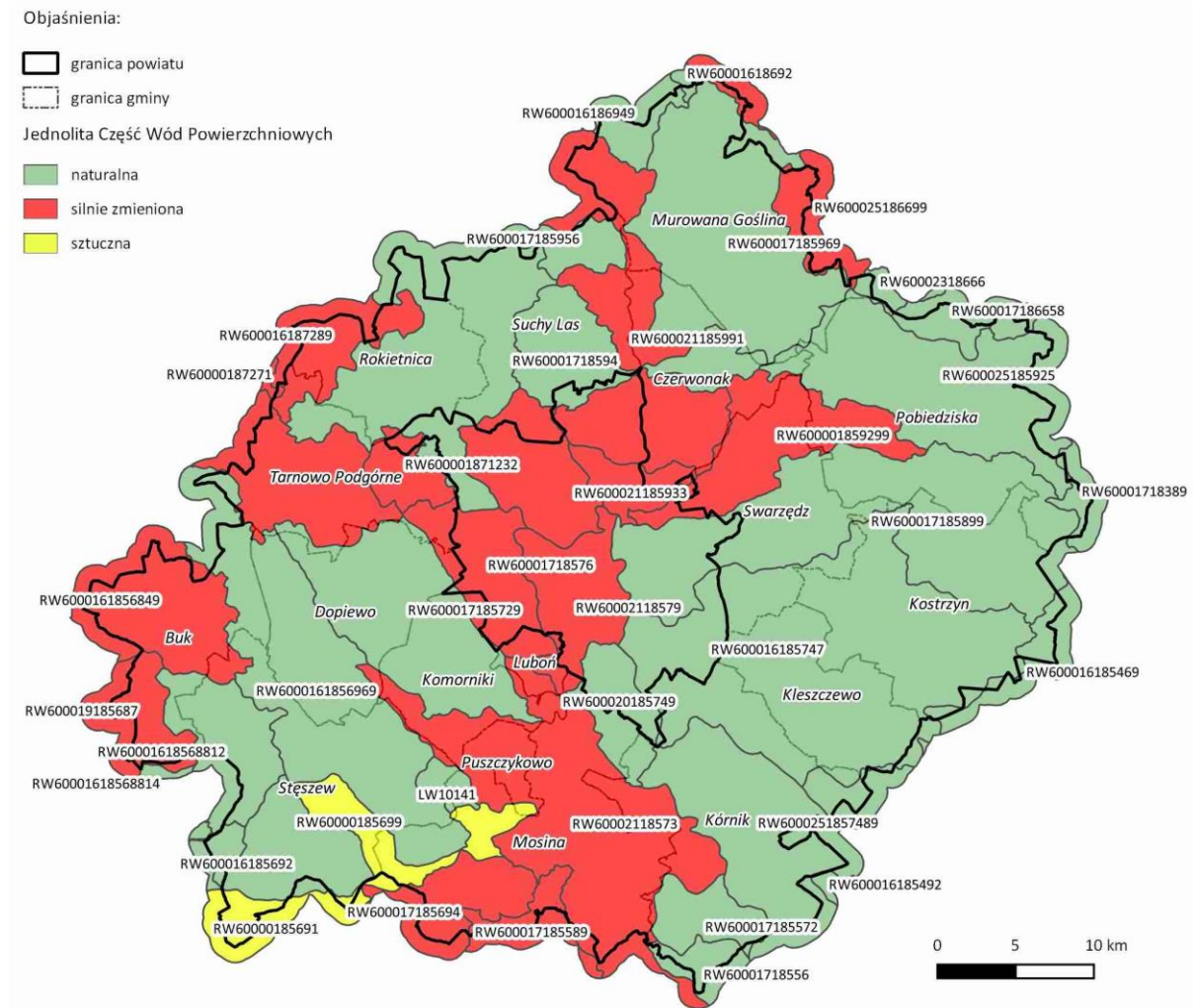
ID i nazwa JCWP wg RZGW POZNAŃ		Pobiedziska	Puszczkowo	Luboń	Tarnowo	Swarzędz	Suchy Las	Stęszew	Rokietnica	Murwana Goślina	Mosina	Kornik	Kostrzyn	Komorniki	Kleszczewo	Dopiewo	Czerwonak	Buk
RW60000185691	Kanał Mosiński od Kanału Przysieka Stara do Żydowskiego Rowu		6,3					4,9										
RW60000185699	Kanał Mosiński od Żydowskiego Rowu do ujścia							8,8			9,4							
RW600017185589	Kanał Szymanowo-Grzybno										5,4							
RW600016185747	Kopel do Głuszynki					22,3					5,2	19,2	59,8		99,1			
RW600020185749	Kopel od Głuszynki do ujścia											2,4						
RW600025186699	Mała Wełna od Dopł. z Rejowca do ujścia									6,4								
RW6000161856849	Mogilnica do Mogilnicy Wschodniej							2,3										52,4
RW600019185687	Mogilnica od Mogilnicy Wsch. do Rowu Kąkolewskiego																	21,3
RW600016185469	Moskawa do Wielkiej											3,9	5,2		0,9			
RW600017185694	Olszynka							>0,1			16,5							
RW60001718576	Potok Junikowski			37,7	6,8									3,8		2,2		
RW600001871232	Przeźmierka				16,5				1,0									
RW600016185692	Rów Kąkolewski							2,6										
RW600017185956	Rów Północny						12,3											
RW600025187249	Sama do Kan. Lubosińskiego				52,6											1,9		0,1
RW600016187289	Sama od dopł. z Brodziszewa do Kan. Przybrodzkiego				5,4				26,7									

2.3. Środowisko przyrodnicze i jego ochrona

ID i nazwa JCWP wg RZGW POZNAŃ		Pobiedziska	Puszczykowo	Luboń	Tarnowo	Swarzędz	Suchy Las	Stęszew	Rokietnica	Murwana Goślina	Mosina	Kornik	Kostrzyn	Komorniki	Kleszczewo	Dopiewo	Czerwonak	Buk
RW60000187271	Sama od Kanału Lubosińskiego do Dopływu z Brodziszewa				0,3													
RW6000231871299	Samica Kierska				11,9		34,3		72,3									
RW60001618568812	Samica Stęszewska				2,9			36,2			6,0			0,2		44,9		18,2
RW600017185969	Trojanka (Struga Goślińska)	0,1								72,9							15,3	
RW600021185933	Warta od Cybiny do Różanego Potoku					0,2											4,7	
RW60002118579	Warta od Kopli do Cybiny			26,8							0,6			0,2				
RW60002118573	Warta od Pyszczcej do Kopli		93,7	30,7				0,9			55,0	13,1		29,5		1,4		
RW600021185991	Warta od Różanego Potoku do Dopływu z Uchorowa					0,6	14,6			10,6							48,6	
RW600017185729	Wirynka			4,9	3,5									66,3		49,6		
RW60001718389	Wrześnica	2,1																
RW600016186949	Zaganka									6,5								
RW6000161856969	Żydowski Rów							24,0										

	naturalna jcwp
	silnie zmieniona jcwp
	sztuczna jcwp
%	relacja jcwp- gmina

Źródło: Graf i Pyszny, 2016.

Ryc. 10. Status Jednolitych Części Wód Powierzchniowych (JCWP) w powiecie poznańskim

Źródło: Opracowanie własne.

Zasoby dyspozycyjne regionu stanowią w przewadze zasoby wód podziemnych z piętra czwartorzędowego (69%), a 18% zasoby pięter starszych. Główne źródło zasilania powiatu w wodę stanowią rozpoznane i udokumentowane zasoby wód podziemnych: wielkopolskiej doliny kopalnej (Główny Zbiornik Wód Podziemnych GZWP nr 144), pradoliny warszawsko-berlińskiej (GZWP nr 150) oraz kopalna dolina Samy (GZWP 145).

Stopień wykorzystania dostępnych do zagospodarowania zasobów wód podziemnych (źródło: PIG-PIB) oznaczający stosunek aktualnego poboru wód podziemnych do ich zasobów (%) kształtuje się w Poznańskiej Zlewni Warty na poziomie niskim (15-30%) i bardzo niskim (poniżej 15%). Powiat zlokalizowany jest w graniach dwóch (nr 62 i 73) jednolitych części wód podziemnych (JCWPd), które zdefiniowane są jako określona objętość wód podziemnych występująca w obrębie warstwy wodonośnej lub zespołu warstw wodonośnych. Wody podziemne na terenie powiatu są zagrożone m.in. przez: stosowanie nawozów mineralnych i środków ochrony roślin, gnojowicę, ścieki bytowo-gospodarcze, nawadnianie i nawożenie gruntów rolnych ściekami a także przez niezabezpieczone składowiska odpadów oraz infiltrację zanieczyszczonych wód powierzchniowych. W granicach powiatu Poznańskiego zostały wyznaczone obszary o prawdopodobieństwie wystąpienia powodzi raz na 100 lat

(prawdopodobieństwo 1%). Ich powierzchnia wynosi 3370,9 ha⁴ co stanowi 1,77% powierzchni powiatu. Najwięcej takich obszarów znajduje się w gminie Mosina.

Walory środowiska przyrodniczego

Obszary i obiekty o najwyższych walorach przyrodniczych w powiecie chronione są na mocy ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tj. Dz. U. z 2015 r., poz. 1651 ze zm.).

Łączna ich powierzchnia stanowi 25% powierzchni powiatu⁵. Najwyższą formą ochrony przyrody zlokalizowaną na terenie powiatu jest Wielkopolski Park Narodowy. Na obszarze powiatu w całości lub części znajduje się dziewięć specjalnych obszarów ochrony siedlisk: Ostoja Wielkopolska (PLH300021), Rogalińska Dolina Warty (PLH300017), Biedrusko (PLH300001), Uroczyska Puszczy Zielonka (PLH300058), Ostoja Koło Promna (PLH300030) Dolina Cybiny (PLH300038), Dolina Średzkiej Strugi (PLH300057), Buczyzna w Długiej Goślinie (PLH300056), Będlewo-Bieczyny (PLH300039) oraz dwa obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO) Dolina Samicy (PLB300013) i Ostoja Rogalińska (PLB300017). Ponadto, na terenie powiatu znajduje się 13 rezerwatów przyrody (por. tab. 11.), 4 parki krajobrazowe (Rogaliński Park Krajobrazowy, Puszcza Zielonka i Park Krajobrazowy Promno, Lednicki Park Krajobrazowy), 7 obszarów chronionego krajobrazu (Obszar Chronionego Krajobrazu Rynny Jeziora Lusowskiego i Doliny Samy, Obszar Chronionego Krajobrazu Jeziora Niepruszewskiego, Pawłowicko-Soboński Obszar Chronionego Krajobrazu, Obszar Chronionego Krajobrazu Biedrusko, Obszar Chronionego Krajobrazu w gminie Kórnik, Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina Samicy Kierskiej w gminie Suchy Las, Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina Rzeki Wirynki), 7 użytków ekologicznych oraz 2211 pomników przyrody⁶.

Tab. 11. Rezerваты przyrody w granicach powiatu poznańskiego

Lp.	Nazwa rezerwatu	Gmina	Rodzaj rezerwatu
1	„Jezioro Drążynek”	Pobiedziska	florystyczny
2	„Las Liściasty w Promnie”	Pobiedziska	leśny
3	„Krajkowo”	Mosina	krajobrazowy
4	„Jezioro Czarne”	Murowana Goślina	florystyczny
5	„Jezioro Dębiniec”	Pobiedziska	krajobrazowy
6	„Klasztorne Modrzewie koło Dąbrówki Kościelnej”	Murowana Goślina	leśny
7	„Las Mieszany w Nadleśnictwie Łopuchówko”	Murowana Goślina	leśny
8	„Goździk Siny w Grzybnie”	Mosina	florystyczny
9	„Żywiec dziewięciolistny”	Murowana Goślina	florystyczny
10	„Śnieżycowy Jar”	Murowana Goślina	florystyczny
11	„Jezioro Pławno”	Murowana Goślina	krajobrazowy
12	„Gogulec”	Suchy Las	torfowiskowy
13	„Okrągłak”	Pobiedziska	krajobrazowy

Źródło: Opracowanie według danych Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska (stan na 27.09.2016 r.)

W granicach powiatu znajdują się również inne obszary o wysokich walorach przyrodniczych,

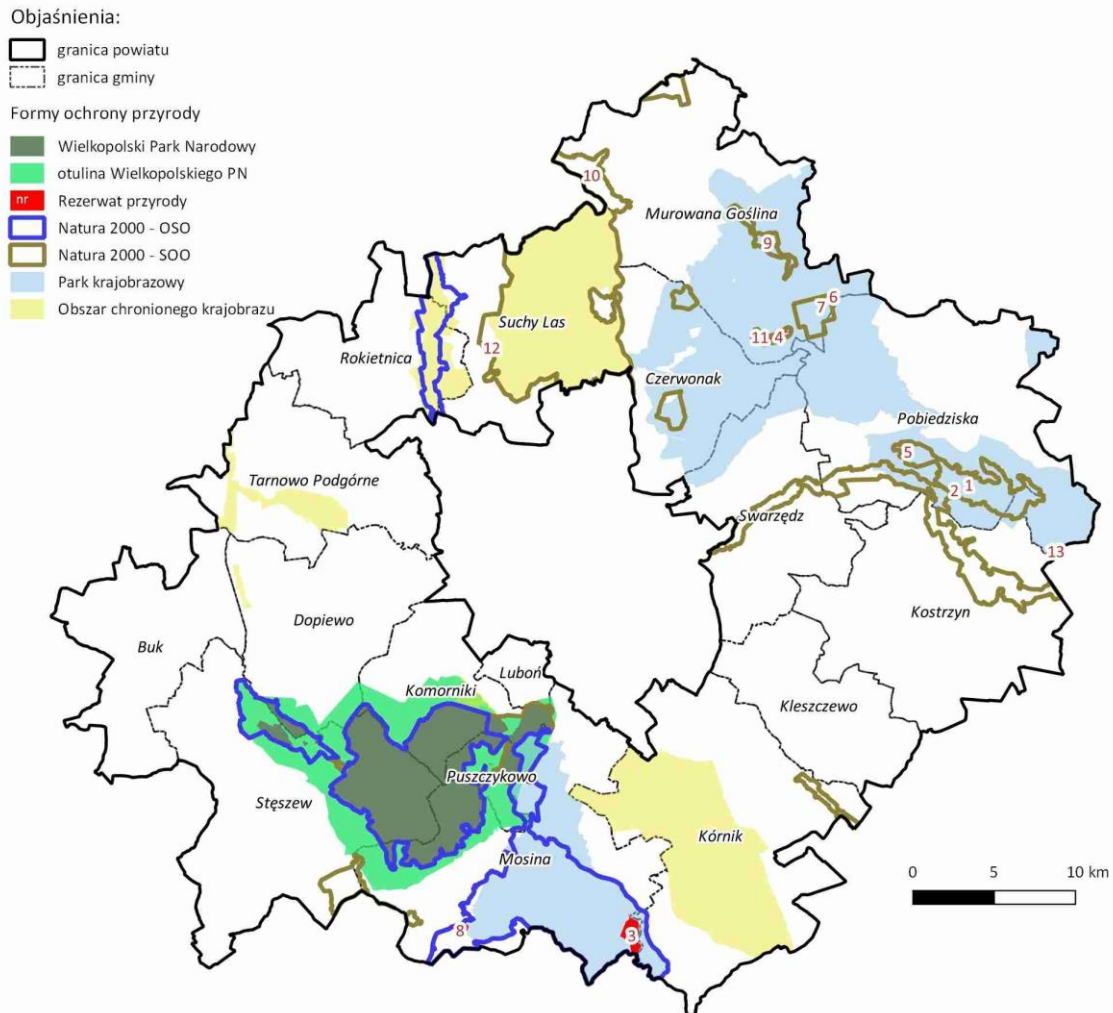
⁴ źródło: Hydroportal <http://mapy.isok.gov.pl/imap/>

⁵ źródło: Bank Danych Lokalnych GUS, stan na 31 grudnia 2014 r.

⁶ źródłem informacji o liczbie form ochrony przyrody są zbiory danych udostępnione przez GDOŚ (<http://www.gdos.gov.pl/dane-i-metadane>) stan na dzień 30 grudnia 2013 r. oraz serwisu GDOŚ (<http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/>) stan na dzień 27 września 2016 r.

które nie są objęte prawną formą ochrony przyrody, np. doliny cieków oraz rynny polodowcowe, które często spełniają funkcję korytarzy ekologicznych o dużej wartości przyrodniczej (ryc. 11.).

Ryc. 11. Formy ochrony przyrody w powiecie poznańskim.

Źródło: Opracowanie własne.

Jak podkreśla Mizgajski i Zwierzchowska (2015), zgodnie ze współczesną wiedzą, niewystarczającym działaniem jest obejmowanie ochroną prawną wyizolowanych fragmentów o wyróżniających się walorach przyrodniczych. Nowoczesne podejście do ochrony przyrody skupia się na zapewnieniu trwałości procesów przyrodniczych w krajobrazie, zwłaszcza poprzez ukształtowanie w obrębie mozaiki różnych typów pokrycia terenu, powiązanego przestrzennie układu płatów i korytarzy o wysokich walorach przyrodniczych, określanego mianem zielonej infrastruktury.

Ze szczególną uwagą należy traktować obszary lasów, których powierzchnia w 2015 r. równała się 42 339 hektarów. Lesistość powiatu wynosi 22,3% i jest niższa od lesistości województwa wielkopolskiego, która wynosi 25,7%.

Gospodarka wodno-ściekowa

Układy wodociągowe i kanalizacyjne gmin Powiatu Poznańskiego są w różnym stopniu zintegrowane i zcentralizowane. Stanowią na ogół majątek gmin a eksploatują je w większości przedsiębiorstwa publiczne z całkowitym lub większościowym udziałem gmin. Największy w aglomeracji Poznańskiej system wodociągowy (Poznański System Wodociągowy) i system kanalizacyjny (Poznański System Kanalizacyjny) jest w posiadaniu Spółki AQUANET. Miasto Poznań dominuje w strukturze własności Spółki Akcyjnej Aquanet i jest w posiadaniu ponad 70% jej akcji. Należy zaznaczyć, że akcjonariuszami spółki są również gminy Powiatu Poznańskiego: Mosina, Puszczykowo, Czerwonak, Luboń, Suchy Las, Murowana Goślina, Swarzędz, Kórnik. Wodę z Poznańskiego Systemu Wodociągowego odbierają również gminy Dopiewo, Kleszczewo, Komorniki, Rokietnica, Tarnowo Podgórne. Długość sieci wodociągowej w granicach powiatu poznańskiego w 2015 r. wynosiła 2820 km. Natomiast długość sieci kanalizacyjnej 1751 km (tab.12.).

Tab. 12. Wodociągi i kanalizacja w powiecie poznańskim

Jednostka terytorialna	Długość czynnej sieci rozdzielczej wodociągowej w 2015 r.	Długość czynnej sieci kanalizacyjnej w 2015 r.	% ogółu ludności korzystający z instalacji wodociągowej w 2014 r.	% ogółu ludności korzystający z instalacji kanalizacyjnej w 2014 r.
	[km]	[km]	[%]	[%]
Luboń	96,9	66,2	97,0	67,8
Puszczykowo	69,2	81,3	86,4	69,5
Buk	105,6	41,4	95,5	58,5
Czerwonak	130,4	117,8	96,4	71,4
Dopiewo	167,3	162,3	99,2	84,8
Kleszczewo	101,8	48,9	96,5	57,4
Komorniki	152,5	135,2	96,4	69,5
Kostrzyn	207,4	67,8	100,0	83,6
Kórnik	256,8	63,7	88,5	42,2
Mosina	221,5	166,4	91,2	57,8
Murowana Goślina	81,4	42,8	98,4	64,1
Pobiedziska	248,2	43,2	93,6	40,3
Rokietnica	163,4	120,2	97,8	68,0
Stęszew	141,4	91,9	95,9	80,9
Suchy Las	136,2	83,7	96,1	73,7
Swarzędz	297,3	186,0	95,5	80,6
Tarnowo Podgórne	243,1	232,6	99,9	99,9
Powiat Poznański	2 820,4	1 751,4	95,6	70,0

Źródło: Opracowano na podstawie danych z BDL GUS (stan na 31.12.2015 r.).

Na terenie powiatu w 2015 r. zlokalizowanych było 40 oczyszczalni ścieków⁷. Z danych GUS wynika, że w 2014 r. 95,6% ludności powiatu poznańskiego korzystało z instalacji wodociągowej a 70% ludności korzystało z kanalizacji.

Dyrektywa 91/271/EWG z dnia 21 maja 1991 r. dotycząca oczyszczania ścieków komunalnych, zobowiązała państwa członkowskie Unii Europejskiej do wyposażenia w zbiorcze systemy kanalizacji i oczyszczalnie ścieków aglomeracje powyżej 2000 RLM. W celu wypełnienia zobowiązań, został opracowany Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych, który zawiera wykaz aglomeracji powyżej 2000 RLM oraz wykaz niezbędnych przedsięwzięć w zakresie budowy i modernizacji urządzeń kanalizacyjnych. Na terenie powiatu poznańskiego wyznaczono 17 aglomeracji ściekowych zdefiniowanych jako teren, na którym zaludnienie lub działalność gospodarcza są wystarczająco skoncentrowane, aby ścieki komunalne mogły być zbierane i przekazywane do oczyszczalni ścieków komunalnych (120 os./km).

Narastającym problemem w skali całej Aglomeracji Poznańskiej jest brak spójnego systemu gospodarowania wodami opadowymi. By zapobiec pogłębianiu się problemów, wskazane jest wdrażanie projektów mających na celu przeciwdziałanie uszczelnianiu powierzchni terenów zabudowanych (np. maksymalizowanie powierzchni biologicznie czynnej określonej w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz stosowanie nawierzchni ażurowych przepuszczalnych) przez rozwój małej retencji wodnej i budowę urządzeń mających zminimalizować ilość wód odprowadzanych bezpośrednio do odbiorników.

Klimat

Powiat poznański znajduje się pod wpływem klimatu atlantyckiego z przeważającą cyrkulacją zachodnią. Zimy są na ogół łagodne a lata umiarkowanie ciepłe. Okres wegetacyjny trwa około 226 dni. Opady ze średnią roczną nieco powyżej 500 mm należą do najniższych w Polsce, co niekorzystnie odbija się na bilansie wodnym. Obszar powiatu charakteryzują amplitudy temperatury mniejsze od przeciętnych w Polsce. Liczba dni pogodnych wynosi średnio 36 w ciągu roku, a liczba dni pochmurnych średnio 118 w ciągu roku.

Ochrona powietrza

Występowanie zanieczyszczeń w powietrzu nie ogranicza się tylko do miejsca ich powstania, a zasięg zależy m.in. od wielkości emisji i wysokości źródła, z którego są emitowane. Niebagatelne znaczenie ma również ukształtowanie terenu czy warunki meteorologiczne. Ze względu na źródło zanieczyszczenia rozróżnia się emisję punktową, powierzchniową i liniową. Emisja punktowa pochodzi głównie ze spalania paliw do celów energetycznych i z procesów technologicznych. Emisja liniowa to przede wszystkim emisja komunikacyjna z transportu drogowego. Emisja powierzchniowa jest sumą emisji z palenisk domowych, oczyszczania ścieków w otwartych urządzeniach oczyszczających oraz składowania surowców, produktów i odpadów.⁸

⁷ Źródło: Informacja o stanie środowiska w roku 2014 i działalności kontrolnej Wielkopolskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w powiecie poznańskim ziemskim w roku 2014, WIOŚ, Poznań, 2015.

⁸ Raport o stanie środowiska w województwie wielkopolskim w 2015 r., Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, Poznań 2016.

Gminy Powiatu Poznańskiego znajdują się w strefie wielkopolskiej, dla której zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 2 sierpnia 2012 r. w sprawie stref, w których dokonuje się oceny jakości powietrza (Dz. U. 2012, poz. 914) prowadzi się ocenę jakości powietrza. Ocenę jakości powietrza prowadzi się z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych: ze względu na ochronę zdrowia ludzi i ze względu na ochronę roślin. W powiecie poznańskim w 2015 r., Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu monitorował jakość powietrza w zakresie:

- dwutlenku siarki i tlenków azotu w przeliczeniu na dwutlenek azotu – metodą pasywną – w jednym punkcie w miejscowości Jezioro. Metoda pasywna jest metodą wskaźnikową, polegającą na miesięcznej ekspozycji specjalnie przygotowanych próbników, zawieszonych na wysokości około 1,5 metrów i oznaczaniu substancji raz w miesiącu,
- benzeny – metodą pasywną – w Luboniu przy ul. Sobieskiego i w Swarzędzu przy ul. Poznańskiej,
- pyłu PM10 oraz ołowiu zawartego w pyłe PM10 – metodą manualną – w miejscowości Tarnowo Podgórne przy ul. Zachodniej,
- dwutlenku siarki, tlenków azotu, dwutlenku azotu, ozonu – na stacji automatycznych pomiarów jakości powietrza zlokalizowanej w Borówcu – metodą automatyczną.

Wynikiem oceny, zarówno pod kątem kryteriów dla ochrony zdrowia, jak i kryteriów dla ochrony roślin dla wszystkich substancji podlegających ocenie, jest zaliczenie strefy do jednej z poniższych klas:

- do klasy A – jeżeli stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy nie przekraczają odpowiednio poziomów dopuszczalnych i poziomów docelowych,
- do klasy B – jeżeli stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalny, lecz nie przekraczają poziomów dopuszczalnych powiększonych o margines tolerancji,
- do klasy C – jeżeli stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalny powiększony o margines tolerancji, a w przypadku, gdy margines tolerancji nie jest określony – poziomy dopuszczalny i poziomy docelowy.

W wyniku oceny jakości powietrza pod kątem ochrony zdrowia w 2015 r. (tab. 13.) strefę wielkopolską zaliczono do klasy A, za wyjątkiem pyłu PM2,5, pyłu PM10 i benzo(a)pirenu, z powodu których strefę zaliczono do klasy C. Ze względu na kryteria dla ochrony roślin w 2015 r. dla wszystkich substancji podlegających klasyfikacji, strefę wielkopolską zaliczono do klasy A.

Tab. 13. Wynikowe klasy stref dla poszczególnych zanieczyszczeń uzyskane w ocenie rocznej dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia w 2015 r.

Symbol klasy strefy dla poszczególnych substancji											
NO ₂	SO ₂	CO	C ₆ H ₆	Pył PM _{2,5}	Pył PM ₁₀	BaP	As	Cd	Ni	Pb	O ₃
A	A	A	A	C	C	C	A	A	A	A	A

Źródło: Opracowano na podstawie danych WIOŚ w Poznaniu (stan na 31.12.2015 r.).

Zaliczenie strefy do określonej klasy wiąże się z podjęciem działań na rzecz poprawy jakości powietrza (klasa C) lub dążeniem do utrzymania dobrej jakości (klasa A). W przypadku, gdy jest przekroczony poziom dopuszczalny substancji określone są obszary przekroczeń i opracowywane lub aktualizowane są Programy ochrony powietrza. Dla strefy wielkopolskiej w granicach, której znajduje

się Powiat Poznański Sejmik Województwa Wielkopolskiego Uchwałą XXXIX/769/13 z dnia 25 listopada 2013 r. przyjął opracowany „Programu ochrony powietrza dla strefy wielkopolskiej” (Dz. Urz. Woj. Wlkp. z dnia 23.12.2013 r. poz. 7401).

Analizując oceny jakości powietrza w okresie od 2003 do 2014 r. zauważa się, że jakość powietrza w powiecie poznańskim uległa poprawie. Obecnie największy udział w emisji zanieczyszczeń do powietrza ma sektor transportu i bytowo-komunalny. Problemem pozostają ponadnormatywne stężenia pyłu 2,5, pyłu PM10, benzo(a)pirenu. Wyniki ocen rocznych wskazują, że za nieodpowiedni stan jakości powietrza odpowiada w pierwszej kolejności tzw. niska emisja pochodząca z sektora bytowo-komunalnego oraz transportowego.

Klimat akustyczny i pola elektromagnetyczne

Na klimat akustyczny powiatu poznańskiego negatywny wpływ ma głównie hałas komunikacji drogowej (autostrada A2, drogi krajowe i wojewódzkie) oraz linie kolejowe. Źródłem uciążliwości akustycznych jest również hałas lotniczy (cywilne lotnisko „Ławica” i lotnisko wojskowe w Krzesinach).

Dla dróg i linii kolejowych dopuszczalny poziom hałasu dla wskaźnika długookresowego L_{DWN} (poziom dziennie-wieczornie-nocny) wynosi – w zależności od przeznaczenia terenu – od 50 dB do 70 dB a dla wskaźnika L_N (długookresowy poziom hałasu w porze nocy) od 45 dB do 65 dB. W odniesieniu do pojedynczej doby ustalono wartość dopuszczalną równoważnego poziomu hałasu L_{AeqD} w porze dnia równą od 50 dB do 68 dB a w porze nocy (L_{AeqN}) od 45 dB do 60 dB.

Należy jednak zwrócić uwagę, że zachowanie powyższych wymogów nie może zagwarantować pełnego zadowolenia mieszkańców, gdyż odczucie uciążliwości hałasu komunikacyjnego odbierane jest w subiektywnej skali. Jeśli są przekroczenia wartości dopuszczalnych hałasu wynikającego z eksploatacji dróg lub linii kolejowych, zarządzający zobowiązany jest do podjęcia działań eliminujących stwierdzone przekroczenia.

Na potrzeby opracowania przedmiotowej Strategii przeprowadzono badania jakości życia w powiecie poznańskim. Z badań tych wynika, że samochód jest najczęściej wykorzystywanym środkiem transportu i znajduje się w zdecydowanej (93,75%) większości gospodarstw domowych. Respondenci wskazali, że w ponad połowie rodzin (57,8%) na jedną rodzinę przypadają co najmniej 2 samochody⁹. Taki stan, w dużej części uzasadnia wysokie stężenia zanieczyszczeń w powietrzu oraz ponadnormatywną emisję hałasu komunikacyjnego a także wskazuje na konieczność promocji środków komunikacji publicznej.

W 2015 r. zarządzający drogami krajowymi przedstawili pomiary poziomu hałasu i natężenia ruchu pojazdów w 4 punktach znajdujących się w granicach powiatu poznańskiego (tab. 14.). Z pomiarów wynika przekraczanie obowiązujących standardów jakości klimatu akustycznego w otoczeniu dróg. Największa degradacja klimatu akustycznego występuje w Dębienku, w otoczeniu drogi krajowej nr 5, gdzie przekroczenie dopuszczalnego poziomu hałasu w porze dziennej osiąga wartość 11,1 dB, a w porze nocnej 13,9 dB.

⁹ Wyniki badań „Raport z badania warunków życia w Powiecie Poznańskim” 2016 CBM

Tab. 14. Wyniki pomiarów poziomu hałasu i natężenia ruchu pojazdów prowadzonych przez zarządzającego w otoczeniu dróg krajowych w 2015 r.

Lokalizacja punktu	Równoważny poziom hałasu L_{Aeq} [dB]	Odległość zabudowy (mierzona od krawężnika jezdni) [m]	Natężenie ruchu [poj./h]	
			ogółem	pojazd ciężki
Dębienko, ul. gen. Sikorskiego 43a, droga krajowa nr 5, w odległości 10 m od drogi	72,1	10	1710	180
jw. pora nocna	69,9	jw.	384	129
Zakrzewo, gmina Dopiewo, węzeł Poznań Ławica – węzeł Poznań Dąbrówka, droga ekspresowa S11, w odległości 10 m od drogi	71,5	40	1490	630
jw. pora nocna	65,6	jw.	304	172
Baranowo, ul. Letnia, droga krajowa nr 92, w odległości 10 m od drogi	67,5	50	2574	202
jw. pora nocna	61,2	jw.	342	62
Skrzynki, ul. Poznańska 2, droga ekspresowa S11, w odległości 1 m od drogi	78,3	20	1673	290
jw. pora nocna	73,4	jw.	510	170

Źródło: Opracowanie na podstawie danych WIOŚ w Poznaniu (stan na 31.12.2015 r.).

Dla hałasów lotniczych dopuszczalne wartości poziomu hałasu na obszarach zabudowy mieszkaniowej wynoszą 60 dB w porze dziennej i 50 dB w porze nocnej.

Z badań monitoringowych emisji hałasu wywołanej operacjami lotniczymi w Porcie Lotniczym Poznań – Ławica wynika, że w Przeźmierowie w 2015 r. w dwóch punktach pomiarowych, wyznaczone wartości długookresowych poziomów hałasu przekraczają dopuszczalne wartości poziomu hałasu lotniczego. Punkty te położone są na zachód od Portu Lotniczego Poznań-Ławica w niewielkiej odległości od końca pasa startowego i torów lotów samolotów – w Przeźmierowie przy ul. Lotniczej 2 i ul. Kościelnej 14a. Najbardziej ekspozycyjny na hałas spowodowany funkcjonowaniem lotniska jest punkt pomiarowy zlokalizowany w Przeźmierowie przy ul. Kościelnej 14a, w przypadku którego przekroczenie dopuszczalnej wartości wskaźnika L_{DWN} w 2015 r. wynosi 1,1 dB a wskaźnika L_N – 2,1 dB (poprawa o około 2 – 4 dB w porównaniu z rokiem 2014). Większy stopień degradacji klimatu akustycznego zauważalny jest w przypadku wskaźników krótkookresowych (dobowych). Dla wybranych nocy, podobnie jak w 2014 r., stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych wartości równoważnego poziomu hałasu, które osiągnęły wartość około 8 dB w punkcie pomiarowym przy ul. Kościelnej 14a w Przeźmierowie oraz w punkcie zlokalizowanym przy ul. Lotniczej 2 w Przeźmierowie.¹⁰

Na terenie powiatu poznańskiego w 2015 r., w Tarnowie Podgórny, Stęszewie i Świątnikach, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu przeprowadził pomiary poziomów pól elektromagnetycznych (PEM). W monitorowanych punktach nie stwierdzono przekroczeń poziomu dopuszczalnego PEM.

¹⁰ Raport o stanie środowiska w województwie wielkopolskim w 2015 r., Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, Poznań 2016.

Gospodarka odpadami

Ramy funkcjonowania systemu gospodarki odpadami na obszarze województwa wyznacza Plan gospodarki odpadami dla województwa wielkopolskiego na lata 2012 – 2017, przyjęty przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego w sierpniu 2012 r. i zaktualizowany w 2015 r. Jest on zgodny z Krajowym planem gospodarki odpadami 2014, przyjętym uchwałą Rady Ministrów w 2010 r. Szczegółowe zasady funkcjonowania tego systemu w gminie określa Regulamin utrzymania czystości i porządku w gminie, który powinien być dostosowany do Planu gospodarki odpadami dla województwa wielkopolskiego.

Gminy Powiatu Poznańskiego wchodzą w skład II, IV i VI regionu gospodarki odpadami komunalnymi w województwie wielkopolskim:

- do regionu II należą gminy: Buk, Czerwonak, Kleszczewo, Kostrzyn, Murowana Goślina, Pobiedziska, Suchy Las, Swarzędz,
- do regionu IV należą gminy: Rokietnica, Tarnowo Podgórne, Dopiewo, Komorniki, Stęszew, Puszczykowo, Mosina, Luboń,
- do regionu VI – gmina Kórnik.

Obecnie na obszarze powiatu poznańskiego funkcjonują dwa związki międzygminne. Pierwszy z nich to Związek Międzygminny „Centrum Zagospodarowania Odpadów – SELEKT” z siedzibą w Czempiniu, zarejestrowany 15 lipca 2004 r. Aktualnie jego członkami jest 20 gmin, w tym następujące gminy Powiatu Poznańskiego: Dopiewo, Komorniki, Mosina, Puszczykowo, Rokietnica (do 31 grudnia 2016 r.), Stęszew, Tarnowo Podgórne.

Drugim z kolei jest Związek Międzygminny „Gospodarka Odpadami Aglomeracji Poznańskiej” (GOAP) z siedzibą w Poznaniu zarejestrowany 30 września 2010 r. W jego skład wchodzi 7 gmin Powiatu: Buk, Czerwonak, Kleszczewo, Kostrzyn, Murowana Goślina, Pobiedziska i Swarzędz. Gmina Kórnik, Suchy Las oraz Luboń obecnie nie przynależą do żadnego związku międzygminnego. Od 1 stycznia 2017 roku również gmina Rokietnica nie będzie przynależać do żadnego związku.

W 2014 r. na terenie powiatu poznańskiego znajdowało się 8 czynnych składowisk odpadów innych niż niebezpieczne (tab. 15.). Składowisko odpadów w Czmoniu otrzymało decyzję o zamknięciu w dniu 14.03.2014 r., natomiast w marcu 2016 r. oficjalnie zakończono działanie polegające na zamknięciu i rekultywacji składowiska. W granicach powiatu znajdują się jeszcze dwa nieczynne składowiska – w Rumianku (gm. Tarnowo Podgórne) i Owińskach (gm. Czerwonak). Na obszarze powiatu poznańskiego (według stanu na 31.12.2015 r., WIOŚ) znajdują się dwie sortownie odpadów i dwie pryzmowe kompostownie odpadów.

W 2014 r. w powiecie poznańskim wytworzono 107 742 Mg odpadów komunalnych. Według danych GUS średnio w 2014 r. mieszkaniec powiatu poznańskiego wytworzył 303 kg odpadów, to jest około 20 kg więcej niż 5 lat temu. Największymi wytwórcami odpadów komunalnych w powiecie są gminy Swarzędz, Tarnowo Podgórne, Murowana Goślina i Buk (ryc.12.).

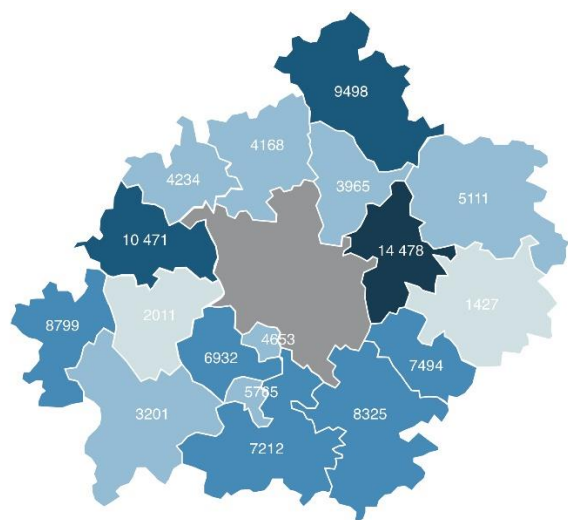
2.3. Środowisko przyrodnicze i jego ochrona

Tab. 15. Składowiska odpadów eksploatowane na terenie powiatu poznańskiego w 2014 r.

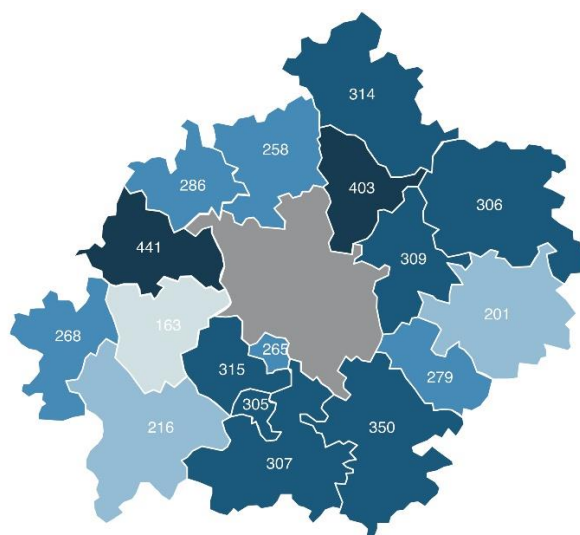
Gmina	Miejscowość	Właściciel obiektu	Ilość odpadów składowana w 2014r. (Mg)	Powierzchnia całkowita składowiska /ha/ /1/	Data rozpoczęcia eksploatacji
Buk	Wysoczka	Zakład Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Buku	3173,32	3,84	1996
Dopiewo	Dopiewo	Gmina Dopiewo	17 175,66	12,17	1995
Murowana Goślina	Białęgi	Gmina Murowana Goślina	11 569,18	5,5	1994
Pobiedziska	Borówko	Miasto i Gmina Pobiedziska	6215,26	4,6	1997
Stęszew	Srocko Małe	Urząd Miejski Gminy Stęszew	28 666,25	4,2	1995
Suchy Las	Suchy Las	ZZO w Poznaniu Sp. z o.o.	119 306,3	61,49	1984
Swarzędz	Rabowice	Swarzędzkie Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o.	21 607,11	9,9	1999
Kórnik	Czmoń	Sater Kórnik Sp. z o.o.	0	10,4	1995

Źródło: Opracowanie na podstawie danych WIOŚ (stan na 31.12.2014 r.).

A

B

Ryc. 12. Odpady komunalne wytworzone w gminach Powiatu Poznańskiego w 2014 r. w Mg (A), odpady komunalne na osobę w kg (B)

Źródło: Opracowanie na podstawie danych z BDL GUS stan na 31.12.2015 r.

Respondenci badań¹¹ przeprowadzonych na potrzeby opracowania niniejszej Strategii zostali poproszeni o ocenę infrastruktury technicznej i komunalnej w powiecie poznańskim. Na terenie powiatu w sposób relatywnie dobry ocenione zostały usługi związane z segregacją odpadów (75% pozytywnych ocen).

Analiza SWOT

Zasoby naturalne	
Mocne strony	Słabe strony
▪ rozpoznane i udokumentowane złoża kruszyw naturalnych ▪ dostępność energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych	▪ nielegalne wydobywanie kopalin ▪ niska świadomość społeczna w zakresie legalnego pozyskiwania kopalin ▪ eksploatacja złóż strategicznych dla kraju wywoła nieodwracalne ujemne skutki w środowisku w zakresie gospodarki wodnej i siedlisk
Szanse	Zagrożenia
▪ edukacja ekologiczna ▪ rozpoznanie możliwości szerszego wykorzystania energii geotermalnej ▪ rozwój technologii eksploatacji surowców mineralnych i energetycznych optymalnych dla środowiska	▪ osuwanie powierzchni ziemi ▪ wykorzystanie wyrobisk poeksploatacyjnych do nielegalnego składowania odpadów

Gleby	
Mocne strony	Słabe strony
▪ niski stopień zanieczyszczenia gleb (np. metalami ciężkimi) ▪ cykliczne monitorowanie gleb użytkowanych rolniczo, szczególnie pod kątem właściwości chemicznych ▪ prowadzony na bieżąco „Rejestr terenów potencjalnie zagrożonych ruchami masowymi ziemi na terenie powiatu poznańskiego” ▪ wysoka kultura rolna	▪ silna presja inwestycyjna związana z przekształcaniem użytków rolnych na cele nierolne ▪ nielegalne składowanie odpadów i związane z tym zanieczyszczenia
Szanse	Zagrożenia
▪ egzekwowanie regulacji prawnych w zakresie racjonalnego planowania przestrzennego i ograniczenia możliwości wyłączania gruntów rolnych z produkcji ▪ wzrost wymagań dla dużych zakładów przemysłowych w zakresie warunków zapewniających ochronę gleby, ziemi i wód gruntowych, w tym środków mających na celu zapobieganie emisjom do gleby, ziemi i wód gruntowych oraz sposobów ich systematycznego nadzorowania	▪ zjawiska ekstremalne w przyrodzie takie jak susze i powodzie ▪ zanieczyszczenia wynikające m.in. z nawożenia w rolnictwie ▪ antropopresja wynikająca głównie z przekształcania gleb rolnych na cele nierolne

¹¹ Strategia Rozwoju Powiatu Poznańskiego do 2030 r. - raport z badania warunków życia w Powiecie, 2016, Centrum Badań Metropolitalnych UAM, Poznań.

2.3. Środowisko przyrodnicze i jego ochrona

zapisy w dokumentach planistycznych (m.in. mpzp) oraz decyzjach administracyjnych (WZ i PB), dotyczące ochrony gruntów rolnych	

Gospodarowanie wodami	
Mocne strony	Słabe strony
- opracowanie dokumentu „Operat Przeciwpowodziowy Powiatu Poznańskiego” i realizowanie jego ustaleń - działalność spółek wodnych w zakresie utrzymania i modernizacji systemów melioracyjnych - monitoring stanu wód prowadzony przez WIOŚ	- spływy powierzchniowe z pól uprawnych - średnia jakość wód powierzchniowych - mała retencja wód opadowych i roztopowych - zdekaptalizowana infrastruktura melioracyjna - brak zintegrowanego planowania w zakresie gospodarki wodami opadowymi i roztopowymi
Szanse	Zagrożenia
- budowa urządzeń przeciwpowodziowych, - budowa urządzeń małej retencji - realizacja zobowiązań wynikających z implementacji przepisów Unii Europejskiej (dyrektywa powodziowa, ramowa dyrektywa wodna, dyrektywy azotanowej)	- niekorzystny bilans wodny - obszar zaliczany do deficytowych w zasoby wodne - prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi i lokalnych podtopień po intensywnych opadach - zanieczyszczenia wód powstające poza granicami powiatu - rozproszona urbanizacja

Zasoby przyrodnicze	
Mocne strony	Słabe strony
- liczne formy ochrony przyrody i obszary prawnie chronione - realizacja „Programu Zwiększania Lesistości Powiatu Poznańskiego” - realizacja „Programu odbudowy populacji zwierzyny drobnej i redukcji drapieżników – lisów i jenotów - na terenie Powiatu Poznańskiego”	- wycinka drzew i krzewów bez wymaganych zezwoleń lub niezgodnie z planami urządzania lasów - likwidacja zadrzewień śródpolnych i przydrożnych - brak jednoznacznych ustaleń w dokumentach planistycznych dotyczących zasad ochrony przyrody
Szanse	Zagrożenia
- zalesianie - rozwój tzw. zielonej infrastruktury - rosnąca świadomość społeczna o możliwości udziału w podejmowaniu decyzji dotyczących inwestycji mających wpływ na środowisko	- zagrożenia związane z atakami szkodników na drzewa (np. szrotówek kasztanowcowiaczek) - zanieczyszczenia powietrza, wód i gleby - okresowe występowanie deficytu wody lub zalewanie terenów - rozproszona urbanizacja - niszczenie cennych przyrodniczo siedlisk

Gospodarka wodno-ściekowa	
Mocne strony	Słabe strony
- wysoki wskaźnik gospodarstw podłączonych do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej - niewielki udział zakładów przemysłowych generujących ścieki o składzie lub ilości stanowiących duże obciążenie środowiska	- nielegalne zrzuty nieoczyszczonych ścieków - występowanie nieszczelnych zbiorników bezodpływowych - brak właściwych rozwiązań technicznych w celu odprowadzania ścieków z terenów rekreacyjnych i wypoczynkowych (np. ogródki działkowe) - nadmierne stosowanie i brak kontroli przydomowych oczyszczalni ścieków - niekontrolowany spływ wód opadowych i roztopowych z zanieczyszczonych szczelnych

	powierzchni (tereny przemysłowe, drogi, parkingi)

Szanse	Zagrożenia
▪ edukacja dotycząca oszczędzania wody i prawidłowej gospodarki ściekowej ▪ zewnętrzne źródła współfinansowania kolejnych inwestycji (środki z funduszy europejskich) ▪ realizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych	▪ nieprawidłowe funkcjonowanie firm zajmujących się usuwaniem ścieków ze zbiorników bezodpływowych ▪ brak zintegrowanego planu zarządzania wodami opadowymi i roztopowymi

Klimat i powietrze	
Mocne strony	Słabe strony
▪ brak szczególnie uciążliwych gałęzi przemysłu, ▪ monitoring jakości powietrza prowadzony przez WIOŚ ▪ realizacja „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest na terenie Powiatu Poznańskiego” ▪ inwestycje w obiektach należących do Powiatu, mające na celu zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do powietrza ▪ zwiększanie atrakcyjności transportu zbiorowego i rowerowego (stopniowe polepszanie połączeń komunikacji zbiorowej, rozbudowa infrastruktury ścieżek rowerowych)	▪ emisja zanieczyszczeń ze środków transportu, ▪ przekroczenia dopuszczalnych poziomów pyłu PM_{2,5}, PM₁₀ i benzo(a)pirenu w powietrzu zanotowane w strefie wielkopolskiej ▪ uciążliwości zapachowe z instalacji do chowu lub hodowli zwierząt oraz z instalacji emitujących lotne związki organiczne (LZO)
Szanse	Zagrożenia
▪ wzrastające zainteresowanie stosowaniem odnawialnych źródeł energii ▪ możliwości dofinansowania inwestycji przyczyniających się do zmniejszenia emisji zanieczyszczeń do powietrza ▪ zwiększenie atrakcyjności transportu zbiorowego i rowerowego (polepszenie połączeń komunikacji zbiorowej, rozbudowa infrastruktury ścieżek rowerowych) ▪ wdrożenie i realizacja Planów gospodarki niskoemisyjnej	▪ przypadki spalania odpadów w piecach domowych ▪ wzrost liczby samochodów i zwiększające się natężenie ruchu drogowego ▪ rozbudowa infrastruktury drogowej ▪ zagęszczenie zabudowy ▪ przekroczenia standardów jakości powietrza odnotowane na terenach sąsiednich ▪ wysokie koszty stosowania niskoemisyjnych źródeł energii, np. gazu

Pola elektromagnetyczne	
Mocne strony	Słabe strony
▪ brak przekroczeń dopuszczalnych poziomów PEM ▪ prowadzenie ewidencji źródeł wytwarzających pola elektromagnetyczne	▪ inwestycje związane np. z rozwojem sieci elektroenergetycznej i telekomunikacyjnej
Szanse	Zagrożenia
▪ edukacja w zakresie oddziaływania pól elektromagnetycznych ▪ obowiązek prowadzenia przez WIOŚ badań w ramach PMŚ	▪ zagęszczenie zabudowy ▪ rozwój infrastruktury technicznej (elektroenergetycznej, telekomunikacyjnej)

Stan akustyczny	
Mocne strony	Słabe strony
▪ inwestycje drogowe uwzględniające rozwiązania mające na celu ochronę przed hałasem terenów sąsiednich (budowa ekranów akustycznych, stosowanie cichej nawierzchni) ▪ zadowalający stan techniczny dróg ▪ kontrola zakładów przemysłowych pod kątem emitowanego hałasu ▪ uchwała wprowadzająca zakaz używania jednostek pływających napędzanych silnikami spalinowymi ▪ monitoring hałasu komunikacyjnego i przemysłowego	▪ wzrost natężenia ruchu drogowego ▪ błędy planistyczne powodujące przemieszanie zabudowy przemysłowej i usługowej z funkcjami chronionymi akustycznie (m.in. zabudowę mieszkaniową) ▪ trudności w egzekwowaniu ustaleń decyzji nakładających obowiązek wykonywania zabezpieczeń akustycznych wzdłuż tras komunikacyjnych ▪ wzrost emisji hałasu związany z montażem urządzeń wentylacyjnych, klimatyzacyjnych na budynkach
Szanse	Zagrożenia
▪ większe kompetencje organów w zakresie egzekwowania dopuszczalnych poziomów hałasu ▪ większe wymagania prawne konieczne do spełnienia przez zakłady przemysłowe ▪ postęp technologiczny	▪ bliskość lotniska cywilnego „Ławica” oraz lotniska wojskowego w Krzesinach ▪ rozbudowa sieci infrastruktury drogowej ▪ hałas przemysłowy ▪ zagęszczenie zabudowy

Gospodarka odpadami	
Mocne strony	Słabe strony
▪ realizacja „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest na terenie Powiatu Poznańskiego” ▪ kontrole podmiotów gospodarujących w zakresie sposobu postępowania z wytwarzanymi odpadami	▪ przypadki spalania odpadów w instalacjach nieprzeznaczonych na ten cel ▪ stały wzrost ilości wytwarzanych odpadów przemysłowych i komunalnych ▪ zbieranie odpadów bez wymaganych prawem zezwoleń ▪ porzucanie odpadów na terenach cennych przyrodniczo np. lasy, łąki
Szanse	Zagrożenia
▪ eksploatacja spalarni odpadów dla regionu gospodarki odpadami ▪ zwiększenie szczelności systemu gospodarki odpadami ▪ postęp technologiczny	▪ wzrost liczby mieszkańców powiatu ▪ niespójność przepisów prawa, brak skutecznych narzędzi prawnych służących zapobieganiu nielegalnej działalności związanej z gospodarką odpadami ▪ akceptacja społeczna niezgodnych z przepisami sposobów gospodarowania odpadami

Główne wyzwania

- Poprawa efektywności energetycznej w budynkach zarządzanych przez Starostę Poznańskiego.
  - Ograniczenie emisji pyłu pochodzenia komunikacyjnego i z niskiej emisji.
  - Podjęcie działań mających na celu całkowite usunięcie azbestu oraz wyrobów zawierających azbest.
  - Zwiększenie lesistości gmin Powiatu Poznańskiego w oparciu o koncepcję rozwoju zielonej infrastruktury w Metropolii Poznań.
  - Wsparcie gmin Powiatu w zakresie podnoszenia świadomości ekologicznej mieszkańców.
- Zwiększenie wpływu Starosty Poznańskiego na proces planowania przestrzennego w gminach poprzez opiniowanie dokumentów planistycznych.

2.4. DZIEDZICTWO KULTUROWE

Podstawowym dokumentem programowym Powiatu Poznańskiego w dziedzinie ochrony dziedzictwa kulturowego jest Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Poznańskiego na lata 2016-2019, będący załącznikiem do uchwały Nr XVI/214/V/2016 Rady Powiatu w Poznaniu z dnia 27 kwietnia 2016r. Oprócz wyznaczenia działań kierunkowych, zawiera on również wartościowe merytorycznie treści informacyjne, wykorzystane w szerokim zakresie do sporządzenia niniejszej diagnozy.

Zadania i kompetencje Powiatu w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym, wymienia wśród zadań publicznych powiatu ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami. Szczegółowy zakres zadań i kompetencji organów Samorządu Powiatowego w odniesieniu do problematyki ochrony dóbr kultury został uregulowany przede wszystkim w porozumieniu zawartym 24 marca 2009 r. pomiędzy Wojewodą Wielkopolskim a Starostą Poznańskim, w sprawie powierzenia Powiatowi Poznańskiemu części spraw z zakresu właściwości Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Na podstawie tego porozumienia został powołany Powiatowy Konserwator Zabytków. Porozumienie to powierza również Powiatowi Poznańskiemu następujące zadania:

- wydawanie decyzji, postanowień i zaświadczeń dotyczących zabytków, określonych w ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz w przepisach odrębnych z wyłączeniem spraw określonych w § 3 Porozumienia,
- prowadzenie spraw dotyczących zabytków nieruchomych, będących cmentarzami, parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
- sprawowanie nadzoru nad prawidłowością prowadzonych badań konserwatorskich, architektonicznych, prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych i innych działań przy zabytkach,
- organizowanie i prowadzenie kontroli w zakresie ochrony zabytków i opiece nad zabytkami,
- upowszechnianie wiedzy o zabytkach,
- współpraca z innymi organami administracji publicznej,
- prowadzenie i aktualizacja podstawowej dokumentacji zabytków,
- prowadzenie dla każdego zabytku zbioru dokumentów zawierającego: kartę ewidencyjną, dokumentację prawną, konserwatorską, historyczną, ikonograficzną i inwentaryzacyjną.

Ponadto, dodatkowe kompetencje Powiatu w przedmiotowym zakresie określa ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Na mocy art. 12. ustawy, starosta w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, może umieszczać na zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru, znak informujący o tym, iż zabytek ten podlega ochronie. Zgodnie z art. 50 ust. 3 ustawy, w przypadku wystąpienia zagrożenia dla zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru, polegającego na możliwości jego zniszczenia lub uszkodzenia, starosta, na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków, może wydać decyzję o zabezpieczeniu tego zabytku w formie ustanowienia czasowego zajęcia do momentu usunięcia zagrożenia. W przypadku, gdy nie jest możliwe usunięcie zagrożenia, zabytek nieruchomy może być na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków, wyłączone przez starostę na rzecz Skarbu Państwa lub gminy właściwej ze względu na miejsce położenia tego zabytku, w trybie i na zasadach przewidzianych w przepisach o gospodarce

nieruchomościami. Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami w art. 81, dopuszcza możliwość udzielenia dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru przez organ stanowiący Powiatu, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale. Dotacja może być udzielona w wysokości do 100% nakładów koniecznych na wykonanie przez wnioskodawcę prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru. Jednakże jednostki organizacyjne Powiatu mogą ustalać na drodze uchwały niższy procent, co pozwala wesprzeć i zrealizować większą liczbę zadań. Ponadto, w art. 103 ustawy, określono wyłączne kompetencje starosty w zakresie powoływania społecznych opiekunów zabytków. Na wniosek wojewódzkiego konserwatora, starosta ustanawia społecznych opiekunów zabytków lub cofa takie ustanowienie. Równocześnie starosta prowadzi listę społecznych opiekunów zabytków.

Zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego Powiatu

Pod względem bogactwa dóbr kultury powiat poznański charakteryzuje się dużą zasobnością, stanowiącą znaczącą część potencjału kulturowego Wielkopolski (tab.16.). W wojewódzkiej ewidencji zabytków nieruchomych znajduje się 4750 obiektów, z których blisko 500 wpisanych jest do rejestru zabytków województwa wielkopolskiego. Zdecydowana większość obiektów pochodzi z XIX i z I połowy XX w.

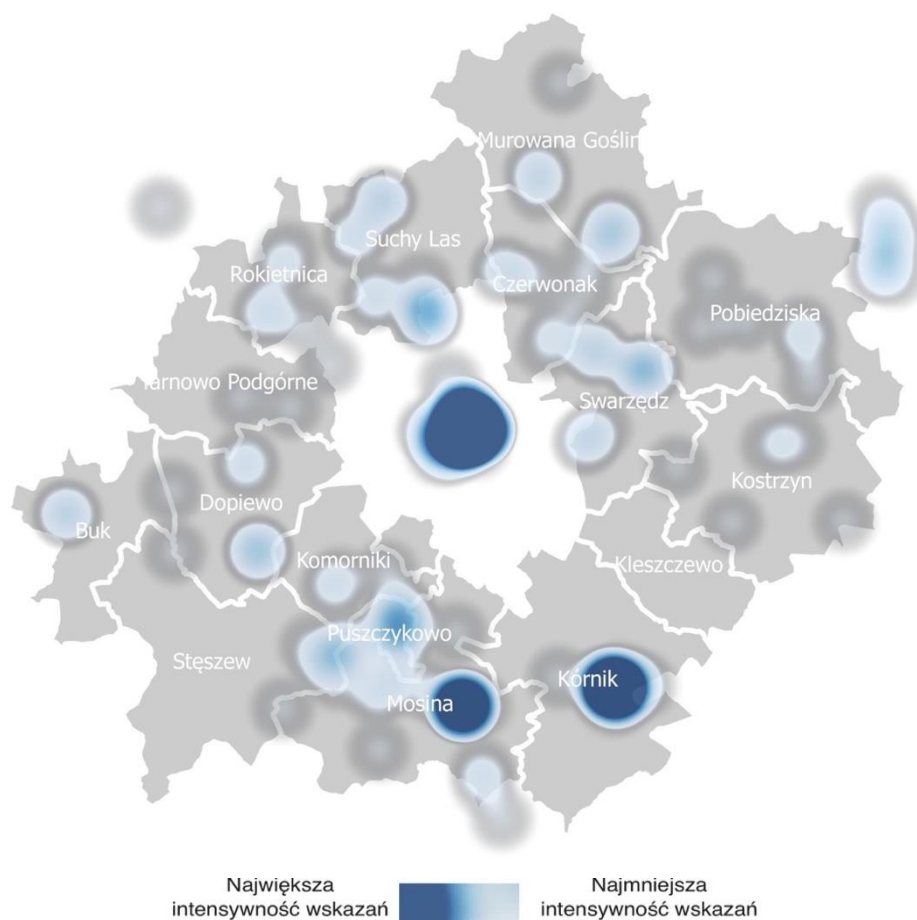
Na terenie powiatu zachowało się 10 historycznych układów urbanistycznych: Buk, Kostrzyn, Kórnik i Bnin, Luboń, Mosina, Murowana Goślina, Pobiedziska, Stęszew oraz Swarzędz. Większość z nich powstała w średniowieczu. Ich centra stanowią najczęściej czworoboczne rynki, otoczone siatką przecinających się pod kątem prostym ulic. We wszystkich miastach zachowało się wiele zabytków architektury sakralnej oraz obiektów użyteczności publicznej (trzy ratusze, szkoły, szpitale, poczty, dworce kolejowe itp.) oraz liczne domy mieszkalne z XIX oraz początku XX w. Luboń znany jest z architektury przemysłowej, natomiast zabudowa Puszczykowa - głównie pensjonaty i wille pochodzą z początku XX w. oraz z okresu międzywojennego.

Do grupy obiektów zabytkowych najliczniej reprezentowanych należą obiekty sakralne. W sumie na terenie powiatu poznańskiego znajdują się 52 kościoły wpisane do rejestru zabytków. Reprezentują one wszystkie style architektoniczne, jakie występowały w Wielkopolsce na przestrzeni dziejów. Istotną grupę stanowią kościoły drewniane, których na terenie powiatu jest trzynaście, a część z nich znajduje się na szlaku kościołów drewnianych wokół Puszczy Zielonki.

Jedną z charakterystycznych cech krajobrazu kulturowego powiatu poznańskiego jest duża liczba pałaców i dworów (w ewidencji figuruje 119 obiektów, w rejestrze zabytków – 68) oraz związanych z nimi zabudowań służebnych. Najstarszą rezydencją jest zamek w Kórniku (obecnie siedziba Biblioteki Kórnickiej PAN), którego początki sięgają XV w. Z uwagi na znaczenie dla dziejów kultury i architektury polskiej, Kórnik – zespół zamkowo-parkowy wraz z kościołem parafialnym i nekropolią właścicieli – został uznany za Pomnik Historii. Równie cennym obiektem jest wzniesiony dla Raczyńskich osiemnastowieczny pałac w Rogalinie (oddział Muzeum Narodowego Poznaniu). Oba wspomniane obiekty zostały uznane za najcenniejsze historycznie i kulturowo miejsca w powiecie przez respondentów biorących udział w badaniu w formie geoankiety, przeprowadzonym na potrzeby niniejszej diagnozy we wrześniu 2016 r. (ryc.13.). Obok Kórnika i Rogalina, na terenie powiatu zachowała się grupa barokowych rezydencji z XVII i XVIII w. Najwięcej zachowanych pałaców i dworów pochodzi z XIX i początku XX w. Wokół nich rozciągały się parki. Na terenie powiatu poznańskiego zachowało się ich ponad sto, z czego 83 wpisano do rejestru zabytków. Najstarsze pochodzą z 2 poł.

XVIII w. (Rogalin, Konarzewo, Gułtowy i Siedlec), a najwięcej zachowanych parków utworzono w XIX w. Są to z reguły założenia krajobrazowe, jedynie w Rogalinie zachował się częściowo regularny park francuski. Rezydencjom z reguły towarzyszą zabudowania folwarczne.

Ryc. 13. Miejsca cenne historycznie i kulturowo na terenie aglomeracji poznańskiej w opinii respondentów geoankiety

Źródło: Raport z badania warunków życia w powiecie poznańskim, CBM UAM 2016.

Tab. 16. Szacunkowy wykaz zabytków nieruchomych na terenie powiatu poznańskiego

TYP OBIEKTU	Wpisane do rejestru (wg pierwotnej funkcji)
1. UKŁADY URBANISTYCZNE	10
2. UKŁADY RURALISTYCZNE	0
3. PAŁACE I DWORY	70
4. ZESPOŁY PARKOWE	86
5. OBIEKTY SAKRALNE	
a. kościoły drewniane	14
b. kościoły murowane	39
(w tym kościoły poewangelickie)	(10)
c. klasztory	1
d. synagogi, bożnice	2
e. plebanie/pastorówki	8

TYP OBIEKTU	Wpisane do rejestru (wg pierwotnej funkcji)
f. kaplice, dzwonnice, bramy, ogrodzenia i inne	34
g. cmentarze parafialne/przykościelne	6
6. BUDOWNICTWO OBRONNE	
a. relikty zamków	2
7. OBIEKTY UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ	
a. ratusze	2
b. budynki adm. publ. - sądy, banki, poczty, inne	3
c. szkoły	3
d. karczmy i zajazdy	3
e. zespoły szpitalne/szpitalne/sanatoria	1/2/2
f. pawilony/budynki szpitalne	16
8. OBIEKTY PRZEMYSŁOWE I GOSPODARCZE	
a. zakłady przemysłowe	2
b. obiekty przemysłowe	23
c. dworce i stacje kolejowe	3
d. wiatraki	1
e. wieże ciśnień	1
f. młyny	1
9. ZESPOŁY FOLWARCZNE	
a. folwarki	9
b. budynki folwarczne	74
10. ZABUDOWA MIESZKALNA	108
RAZEM	526

Źródło: Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Poznańskiego na lata 2016 – 2019.

Zabytki ruchome znajdują się głównie w zabytkowych obiektach sakralnych, dworach i pałacach oraz muzeach, zlokalizowanych na terenie powiatu poznańskiego. W ewidencji konserwatorskiej znajduje się niemal 2000 obiektów, z czego w rejestrze zabytków Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wpisanych jest blisko 800 obiektów na mocy 57 decyzji. Wiele decyzji dotyczy całych zespołów zabytków składających się na cenne wyposażenie kościołów. Lista tych obiektów objętych ścisłą ochroną konserwatorską nie jest jeszcze zamknięta, gdyż planowane są kolejne wpisy do rejestru zabytków. Wartościowe elementy z wyposażenia wnętrza i wystroju zachowane zostały także w rezydencjach i pałacach. Licznie reprezentowane na obszarze powiatu poznańskiego są również obiekty kultu takie jak kapliczki, krzyże i figury przydrożne oraz pełnoplastyczne rzeźby.

Ważną rolę w upowszechnianiu historii Wielkopolski przez gromadzenie, opracowywanie, konserwację i udostępnianie zbiorów pełnią dwa muzea w Rogalinie (Oddział Muzeum Narodowego w Poznaniu) i w Kórniku (Oddział Polskiej Akademii Nauk). Wiele wartościowych obiektów dotyczących historii regionu i poszczególnych miejscowości znaleźć można również w następujących placówkach na terenie powiatu:

- Izba Muzealna PTTK Ziemi Bukowskiej w Buku,
- Izba Regionalna Ziemi Goślińskiej w Murowanej Goślinie,
- Muzeum Środowiska Przyrodniczego i Łowiectwa w Uzarzewie,
- Muzeum Martyrologiczne w Żabikowie,
- Muzeum Misyjno-Etnograficzne Misjonarzy Werbistów w Chludowie,

- Muzeum Narodowe Rolnictwa i Przemysłu Rolno- Spożywczego w Szreniawie,
- Muzeum Pracownia Literacka Arkadego Fiedlera w Puszczykowie,
- Muzeum Regionalne w Stęszewie,
- Punkt Etnograficzny w wiatraku w Rogierówku,
- Skansen i Muzeum Pszczelarstwa w Swarzędzu.

Zabytkami ruchomymi wartymi zobaczenia są również zbiory znajdujące się w Muzeum Tyflogicznym w Owińskach, które działa w ramach Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego dla Dzieci Niewidomych. Prezentowana jest w nim największa w Polsce kolekcja map tyflogicznych oraz kilkaset obiektów związanych z kulturą i edukacją niewidomych.

Dobre warunki glebowe i hydrograficzne sprawiły, iż na przestrzeni dziejów obszar dzisiejszego powiatu poznańskiego cechowało niezwykle intensywne osadnictwo. Na terenie powiatu odnotowano łącznie 7165 stanowisk archeologicznych, czyli pozostałości terenowych pradziejowego i historycznego osadnictwa, na których wydzielono 9022 faktów osadniczych (grodzisk, osad, punktów i śladów osadniczych oraz cmentarzysk) o różnym przyporządkowaniu chronologiczno-kulturowym. Do rejestru zabytków wpisanych zostało 50 obiektów (grodziska, osady i cmentarzyska) z terenu gmin Powiatu Poznańskiego.

Stan zachowania zabytków nieruchomych i archeologicznych. Główne postulaty konserwatorskie

Największym problemem niewielkich miast położonych przy historycznych szlakach w sąsiedztwie Poznania, są przebiegające przez te ośrodki rozbudowane trasy komunikacyjne o dużym nasileniu ruchu, powodujące znaczne zniszczenia obiektów zabytkowych. Stąd jednym z głównych zadań jest eliminacja ruchu tranzytowego ze staromiejskich centrów. Kolejnym problemem jest wprowadzanie do historycznych miast nowoczesnej zabudowy wielokubaturowej. Proces ten powinien zostać zahamowany, obiekty dysharmonijne - modernizowane lub likwidowane. Nowa zabudowa w obrębie historycznych zespołów powinna być dostosowana do architektury zabytkowej. Należy podjąć szeroko zakrojone działania w celu rewaloryzacji i rewitalizacji miast. Koniecznym jest także objęcie ochroną prawną układów ruralistycznych.

Stan zachowania kościołów jest zróżnicowany. Kościoły miejskie na ogół zachowane są w stanie dobrym, parafie dysponują środkami zapewniającymi należyte utrzymanie budynków. Duże problemy z utrzymaniem w odpowiednim stanie zabytkowych świątyń mają natomiast niektóre parafie wiejskie. Specjalnego podejścia wymagają zwłaszcza kościoły drewniane, w których systematycznie przeprowadzać trzeba zabiegi konserwacyjne. Dodatkowo obiekty te należy objąć programem wykonania instalacji antywłamaniowych i przeciwpożarowych. Stan zachowania cmentarzy katolickich nie budzi zastrzeżeń, problemem jest tylko dokonywana ze względów bezpieczeństwa, eliminacja starego zadrzewienia. W stanie złym są natomiast przeważnie nieczynne cmentarze ewangelickie. Obiekty te są zaniedbane, zarośnięte dziką roślinnością, ich układ przestrzenny jest zatarty, nagrobki - zdewastowane. Dobrym rozwiązaniem byłoby objęcie tych cmentarzy opieką przez szkoły, w celu ich uporządkowania i właściwego wyeksponowania. W 2015 r. rozpoczęły się starania Powiatu Poznańskiego o przekazanie cmentarzy samorządom gminnym, zwrot gminie ewangelickiej lub parafiom katolickim.

Na terenie powiatu zachowały się dwie synagogi. Obie wpisane są do rejestru zabytków. Stan zachowania i sposób użytkowania synagogi w Mosinie nie budzi zastrzeżeń, wskazane jest jedynie

przeprowadzenie drobnych prac remontowych. Synagoga w Buku mimo przeprowadzenia kapitalnego remontu, nie jest użytkowana i ulega ponownej degradacji. Konieczne jest przeprowadzenie ponownego remontu.

Stan zachowania dworów i pałaców na terenie powiatu jest bardzo zróżnicowany. Niektóre z budynków poddano ostatnio pracom restauracyjnym. Ich stan nie budzi zastrzeżeń. Do najlepiej zachowanych należą pałace w Siedlcu i Złotnikach, Zamek w Kórniku, dwory w Krerowie, Szreniawie czy Wojnowie. Szereg obiektów jest jednak w stanie katastrofalnym. Wiele z nich straciło swój dawny wystrój, zmieniono ich układy wnętrz. Do najgorzej zachowanych obiektów należy pałac w Nieszawie, zameczek na wyspie jeziora Góreckiego, dwory w Bolechowie i Łopuchowie. Najważniejsze zadania to opracowanie dla tych obiektów studiów historyczno-architektonicznych oraz przeprowadzenie badań architektonicznych, w dalszej kolejności – wykonanie dokumentacji budowlanej i konserwatorskiej oraz przeprowadzenie prac remontowych i modernizacyjnych z zachowaniem lub przywróceniem pierwotnego układu wnętrz. Często konieczne jest znalezienie właściwego sposobu użytkowania obiektu (np. przeznaczenie na cele hotelowe, szkoleniowo - konferencyjne i in.). Także inne zabudowania zespołów (oficyny itp.) wymagają prac remontowych. Należy odnotować przeprowadzenie szeroko zakrojonych remontów pałaców w Rogalinie, Szreniawie i w Gułtowach, należących do grupy najbardziej charakterystycznych i reprezentacyjnych obiektów powiatu poznańskiego.

Stan zabytkowych parków jest bardzo zróżnicowany. Niektóre zachowane są w stanie dobrym, dość duża grupa - w stanie dostatecznym. Najwięcej jest jednak parków w stanie złym. Ze względu na to, że stanowią one jedyny zadrzewiony teren w miejscowości, należy zachować istniejący drzewostan oraz dążyć do przywrócenia parkom ich dawnej świetności. Większość parków wymaga sporządzenia aktualnych inwentaryzacji drzew oraz projektów rewaloryzacji, obejmujących odtworzenie dawnego drzewostanu, nasadzenia uzupełniające oraz usuwanie z ich terenu obiektów dysharmonijnych. Po wykonaniu tego typu prac, należy systematycznie przeprowadzać zabiegi pielęgnacyjne w celu niedopuszczenia do ponownej degradacji.

Problemy związane z utrzymaniem budynków folwarcznych wynikają głównie ze złego stanu ich zachowania, braku środków na remonty a także trudności ze znalezieniem właściwego, nowego sposobu ich użytkowania. W celu prawidłowej ochrony zespołów folwarcznych należy wpisać je do rejestru zabytków oraz przystosować do nowych funkcji, zachowując dawną kompozycję podwórza oraz charakter zabudowy.

Większość zabudowy mieszkalnej znajduje się w złym stanie technicznym i wymaga pilnych prac remontowych i modernizacyjnych. W każdym przypadku należy zakres i przebieg prac uzgadniać ze służbami konserwatorskimi, w celu uniknięcia stosowania niewłaściwych technologii i materiałów (termoizolacja, nowa stolarka drzwiowa i okienna, pokrycie dachów, kolorystyka elewacji itp.), powodujących utratę pierwotnego charakteru budynków. Budynki użyteczności publicznej zachowały się w stanie zróżnicowanym. Obiekty użytkowane zgodnie ze swoją pierwotną funkcją (ratusze, szkoły, poczty itp.) zachowane są na ogół w stanie dobrym, nie zagraża im zniszczenie. Jednak szereg obiektów w związku z przekształceniami własnościowymi i zmianą pierwotnego sposobu użytkowania jest przebudowywanych i modernizowanych w sposób niewłaściwy lub ulegają szybko postępującej dewastacji. Przykładem mogą być tu zabudowania dawnego Zakładu Psychiatrycznego w Owińskach. W takich wypadkach konieczne jest opracowanie stosownej dokumentacji historyczno-architektonicznej i budowlano-remontowej, następnie przeprowadzenie prac restauratorskich. W skrajnych przypadkach należy podjąć kroki prawne w celu przymuszenia właścicieli lub użytkowników do przeprowadzenia remontów.

Zabudowania najcenniejszych zespołów architektury przemysłowej na terenie powiatu poznańskiego zachowane są w zadowalającym stanie technicznym. Budynki byłych zakładów przemysłu ziemniaczanego oraz fabryka chemiczna w Luboniu są otwarte dla zwiedzających w ramach Lubońskiego Szlaku Architektury Przemysłowej - Zespół budynków dawnej fabryki przetworów ziemniaczanych, z których jeden z budynków byłej słodowni został odświeżony, Zespół budynków dawnej fabryki drożdży oraz Zespół budynków fabryki chemicznej.

Większość obiektów architektury przemysłowej (m. in. budynki fabryczne, magazyny, cegielnie, młyny, budynki kolejowe, zwłaszcza przy nieczynnych liniach kolejowych) w związku z przekształceniami w sferze gospodarki, wymaga szczególnej troski konserwatorskiej oraz znalezienia właściwego sposobu ich użytkowania. Konieczne jest zabezpieczenie budynków przed dalszą dewastacją oraz przygotowanie projektów adaptacji do nowych celów. Niejednokrotnie zachodzi potrzeba rewitalizacji terenów poprzemysłowych.

Stan zachowania zabytków archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków jest zróżnicowany. Zabytki archeologiczne podlegają stałym zagrożeniom. Z każdym rokiem wzrasta rozwój techniki, następuje intensyfikacja działalności przemysłowej, rolniczej i gospodarczej, a co za tym idzie wzrasta stopień zagrożeń, na które są one narażone, co więcej pojawiają się nowe niebezpieczeństwa. Głównym zagrożeniem są wszelkie inwestycje związane z zagospodarowaniem oraz zabudowaniem terenu, przy których konieczne jest prowadzenie prac ziemno-budowlanych. Zwłaszcza rozwój budownictwa mieszkalnego, przemysłowego, budowa dróg oraz nielegalna eksploatacja żwirowni czy też działalność rolnicza np. intensywna orka. Modyfikacja układów urbanistycznych, ruralistycznych oraz założeń pałacowo-parkowych może doprowadzić do uszkodzenia średniowiecznych i nowożytnych nawarstwień kulturowych. W celu ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego, inwestorzy przed uzyskaniem pozwolenia na budowę oraz zgody na prowadzenie prac ziemnych, muszą uprzednio uzyskać pozwolenie od konserwatora zabytków na prowadzenie badań archeologicznych. Wszelkie wymogi konserwatorskie, które muszą wypełnić inwestorzy są określone przez Powiatowego Konserwatora Zabytków w Poznaniu.

Ewaluacja działań w ramach strategii rozwoju Powiatu Poznańskiego 2006-2015

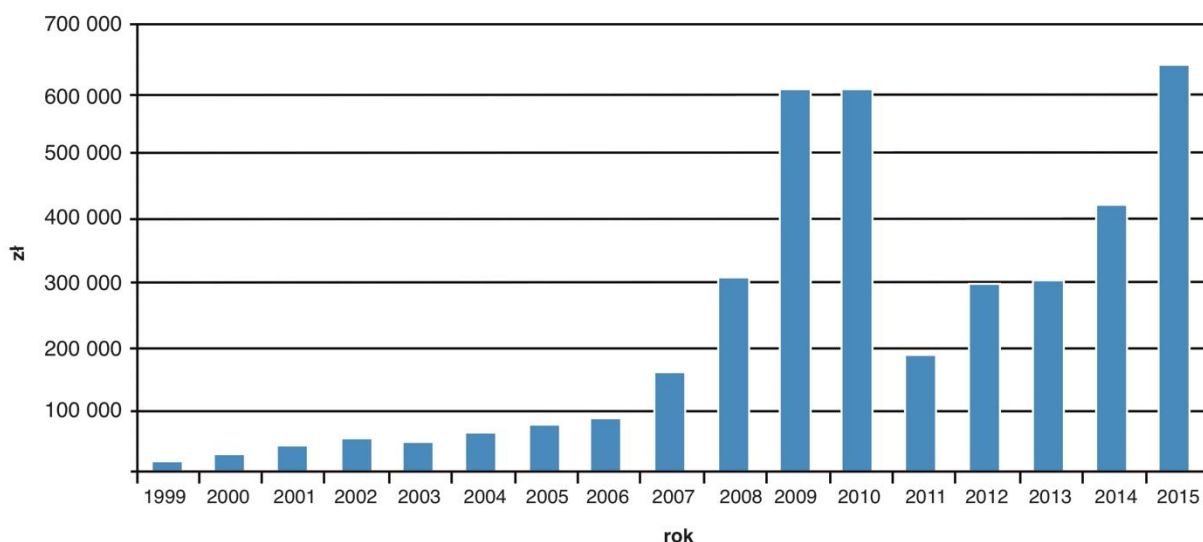
W ramach Strategii Rozwoju Powiatu Poznańskiego na lata 2006-2015, z ochroną dziedzictwa kulturowego powiązane były przede wszystkim następujące cele operacyjne i działania:

- Cel operacyjny 5.1: Podwyższenie standardów nauczania - poprawa infrastruktury edukacyjnej. Działanie 5.1.1: Budowa, remonty i modernizacje budynków oświatowych i sportowych obiektów przyszkolnych.
- Cel operacyjny 11.1: Wzmocnienie promocji turystycznej Powiatu. Działanie 11.1.1: Wdrożenie kompleksowego produktu turystycznego. Działanie 11.1.2: Rozpowszechnienie informacji o pełnej ofercie turystycznej, kulturalnej, rekreacyjnej i sportowej.
- Cel operacyjny 12.1: Poprawa infrastruktury kulturalnej i ochrona dziedzictwa kulturowego. Działanie 12.1.1: Administrowanie ochroną dóbr kultury.

W ramach pierwszego z działań prowadzono remonty i modernizacje powiatowych obiektów oświatowych, mających charakter zabytkowy. Działania w ramach wzmocnienia promocji turystycznej Powiatu obejmowały m. in. inwentaryzację zasobów kulturowych oraz obiektów zabytkowych. Działanie dotyczące administrowania ochroną dóbr kultury związane jest głównie z wydawaniem decyzji, postanowień i zaświadczeń dotyczących zabytków, oraz sprawowaniem nadzoru nad

prawidłowością prowadzonych badań i prac konserwatorskich, architektonicznych, restauratorskich, robót budowlanych i innych działań przy zabytkach.

Podstawowym miernikiem ilościowym działań związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego prowadzonych przez Powiat Poznański mogą być kwoty nakładów z budżetu Powiatu na zadania finansowane z działu 921 (92120) Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami, przedstawione na rycinie 14.

Ryc. 14. Nakłady na zadania Powiatu Poznańskiego finansowane z działu 921 (92120) Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami

Źródło: Zestawienie na podstawie Programu Opieki nad Zabytkami Powiatu Poznańskiego na lata 2016 – 2019.

Łącznie w latach 2006-2015 na zadania Powiatu Poznańskiego finansowane z działu 921 (92120) Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami wydatkowano kwotę 3 558 119,75 zł. Środki te przeznaczono zarówno na konserwację zabytków nieruchomych (m.in. obiektów sakralnych, dworców kolejowych, dworców i pałaców) jak i ruchomych (m.in. wyposażenie obiektów sakralnych). Beneficjentami, którzy otrzymali najwyższe dofinansowanie byli: Biblioteka Kórnicka Polskiej Akademii Nauk, która otrzymała w latach 2009-2013 łączną kwotę 782 849 zł oraz Parafia p.w. Św. Jana Chrzciciela w Owińskach, która na remont kościoła w latach 2013-2015 otrzymała łącznie 523 922 zł. Na przestrzeni lat Powiat Poznański wspierał prace konserwatorskie również przy takich obiektach sakralnych, jak między innymi:

- kościół p.w. Św. Kazimierza w Gułtowach: 196 500 zł w latach 2003-2015,
- Parafia Rzymsko - Katolicka p.w. Św. Mikołaja w Wierzenicy: 92 300 zł w latach 2004-2011,
- Parafia Rzymskokatolicka p.w. Św. Barbary w Tomicach: 253 442,94 zł w latach 2004-2014,
- Parafia Rzymskokatolicka p.w. Św. Wawrzyńca w Niepruszewie: 122 949,57 zł w latach 2006-2012,
- Parafia Rzymskokatolicka p.w. Matki Boskiej Częstochowskiej w Krośnie: 180 000 zł w latach 2010-2015.

Oprócz parafii, dofinansowanie z budżetu Powiatu Poznańskiego otrzymały również m.in.

- Instytut Dendrologii PAN w Kórniku - 120 284,49 zł w latach 2007-2013,
- Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu Rolniczo – Sadownicze Gospodarstwo Doświadczalne Przybroda - 188 550 zł w latach 2011-2015.

Kwota udzielonych dotacji była zróżnicowana w poszczególnych latach osiągając maksymalne wartości w latach 2009-2010 i 2015, co związane było przede wszystkim z dofinansowaniem prac przy zamku w Kórniku oraz kościele w Owińskach.

Największym przedsięwzięciem Powiatu w okresie realizacji strategii była realizacja prac remontowych i modernizacyjnych w zabytkowym zespole pocysterskich budynków szkoły i internatu Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego dla Dzieci Niewidomych im. Synów Pułku w Owińskach. W latach 2005-2007 przeprowadzono termomodernizację budynków poklasztornych (wymiana okien, ocieplenie stropodachów, modernizacja instalacji c.o. i wodnej) – koszt 2 700 000 zł oraz zamontowano windę osobową w wirydarzu - koszt 280 000 zł. W 2007 r. znaczne środki – 85 900 zł przeznaczono na prace badawcze, w tym: na prace archeologiczne – 61 000 zł, konserwatorsko-architektoniczne – 24 900 zł. W latach 2009-2010 przeprowadzono renowację elewacji budynku szkoły. W roku 2011 przeprowadzono renowację i konserwację zbiorów tyflogicznych celem utworzenia stałej ekspozycji wystawienniczej.

W okresie od sierpnia 2009 r. do września 2012 r. zrealizowano projekt „Stworzenie otwartej strefy rekreacji dziecięcej na potrzeby uczniów OSW dla Dzieci Niewidomych w Owińskach oraz mieszkańców powiatu poznańskiego” w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym dla Dzieci Niewidomych w Owińskach, który został współfinansowany z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013. Całkowita wartość projektu wyniosła 5 782 765,58 zł, natomiast kwota dofinansowania 2 947 291,24 zł. Wizytówką SOSW w Owińskach jest wybudowany przy nim Park Orientacji Przestrzennej z elementami dydaktycznymi do nauki orientacji przestrzennej dla dzieci niewidomych i niedowidzących. Prace przy parku polegały na odtworzeniu klimatu ogrodu barokowego i parku krajobrazowego oraz wkomponowaniu w ich krajobraz przyrządów dydaktycznych (dźwiękowych, ścieżek z różnymi nawierzchniami, torów przeszkód, placu zabaw). Zakres robót obejmował prace związane z zagospodarowaniem terenu, melioracją stawu, budową sieci wodociągowej i instalacji elektrycznej. Ponadto dokonano nasadzeń zieleni i zamontowano zaprojektowane urządzenia dydaktyczne. Powierzchnia parku orientacji przestrzennej wynosi ok. 2,5 ha.

W roku 2013 przebudowano budynek (Dom Ogrodnika) na potrzeby zaplecza technicznego i sanitarnego Parku. Przebudowano budynki magazynowo-gospodarcze na salę wielofunkcyjną oraz pracownię garncarską i wikliniarską wraz z instalacją systemu solarne. W roku 2015 wykonano renowację zabytkowego ogrodzenia wraz z przebudową budynku portierni. W celu przywrócenia historycznego charakteru budynków i poprawienia walorów wizualnych i estetycznych w 2016 roku zrealizowane zostały zadania pn.: Rewaloryzacja elewacji budynków mieszkalnych nr 7 i 8 oraz 11 – internatu z łącznikiem, na terenie SOSW w Owińskach oraz Zagospodarowanie terenu wraz z elementami małej architektury głównego wjazdu do SOSW w Owińskach i dojazdu do strefy rekreacji. Na przełomie lat 2015/2016 trwał również montaż windy zewnętrznej, panoramicznej w internacie. Wykonany został system nawadniania Parku Orientacji Przestrzennej. W roku 2016 została wykonana dokumentacja projektowa dla zadania pn.: Rewaloryzacja wnętrza dawnego kompleksu cysterskiego. Obecnie dokumentacja jest na etapie weryfikacji, realizacja zadania planowana jest na lata 2017-2018 i jest ona uzależniona od środków zewnętrznych.

Sukcesem zakończyły się prace remontowe i modernizacyjne w innych zabytkowych budynkach będących własnością Powiatu:

- Szkoła w Murowanej Goślinie - technikum i zasadnicza szkoła zawodowa należąca do Zespołu Szkół im. Gen. Dezyderego Chłapowskiego w Bolechowie: w roku 2012 wykonana

została modernizacja dachu, wymieniono stolarkę okienną i przeprowadzono renowację stolarki drzwiowej, podwyższono lukarny na poddaszu, przeprowadzono modernizację klatki schodowej i pomieszczeń piwnicznych, wykonano drenaż opaskowy wokół budynku; na początku 2016 r. zakończyło się postępowanie przetargowe w celu wykonania dokumentacji projektowej rozbudowy szkoły, termin zakończenia wykonania dokumentacji to grudzień 2016 r., natomiast realizacja zadania planowana jest na lata 2017-2018.

- Zespół dworsko-folwarczno-parkowy Zespołu Szkół im. J. i Wł. Zamoyskich w Rokietnicy: w celu przystosowania obiektu do obowiązujących przepisów oraz wprowadzenia funkcji dydaktycznej na piętrze budynku, wykonana została inwentaryzacja budynku, opinia techniczna oraz badania konserwatorskie. W 2016 r. zrealizowano zadanie pn.: „Przebudowa budynku administracyjnego Zespołu Szkół w Rokietnicy przy ul. Szamotulskiej 24”.
- Zabytkowy budynek Domu Dziecka w Kórniku – Brinie („Dom Młodej Polki”): w latach 2012-2014 przeprowadzono modernizację pomieszczeń budynku.
- Zabytkowy budynek szkolny Liceum Ogólnokształcącego w Kórniku (obecnie Zespół Szkół w Kórniku): w roku 2014 wykonana została izolacja ścian oraz modernizacja pomieszczeń budynku, a w 2016 roku została wykonana przebudowa poddasza.
- Zespół Szkół im. Jadwigi i Władysława Zamoyskich w Rokietnicy - Szkoła w Poznaniu. W latach 2005-2006 wykonana została termomodernizacja; w 2008 remont dachu, a w latach 2009-2011 wybudowano boisko wielofunkcyjne z oświetleniem i monitoringiem. Ponadto, w 2013 roku uregulowany został system kanalizacyjny.

Zasób obiektów zabytkowych będących własnością Powiatu Poznańskiego uległ powiększeniu w połowie listopada 2015 r., w związku z nabyciem w drodze darowizny nieruchomości położonych w Skrzynkach, które są zabudowane zabytkowym dworem z końca XIX wieku. Po przejęciu obiektu przez Powiat przeprowadzono jego pełną inwentaryzację oraz opracowano studium wykonalności i koncepcję modernizacji dworu w celu zaadaptowania go do nowych funkcji.

Cele związane z ochroną dziedzictwa kulturowego były realizowane zarówno w wyniku własnych inicjatyw władz Powiatu Poznańskiego, jak i we współpracy z Ministrem Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków i jednostkami samorządu terytorialnego. Jednym z najważniejszych przedsięwzięć prowadzonych przez instytucje pozasamorządowe był gruntowny remont pałacu, dziedzińca, mostu i budynków wchodzących w skład założenia pałacowego w Rogalinie jako Oddziału Muzeum Narodowego w Poznaniu (2014-2015). W Programie Opieki nad Zabytkami Powiatu Poznańskiego na lata 2016-2019 pozytywnie oceniono również dotychczasową współpracę z instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz ochrony zasobów kulturowych i przyrodniczych oraz rozwoju turystyki, z organami samorządowymi, stowarzyszeniami oraz organizacjami pozarządowymi działającymi w sektorach edukacji, kultury i sztuki.

Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
▪ stworzenie w strukturach Starostwa Powiatowego w Poznaniu Wydziału Powiatowego Konserwatora Zabytków ▪ różnorodność krajobrazu naturalnego i kulturowego na terenie powiatu ▪ duża liczba obiektów zabytkowych, niejednokrotnie o ponadregionalnym znaczeniu ▪ różnorodność wartości przyrodniczo-krajoznawczych i obiektów zabytkowych sprzyjająca ochronie zintegrowanej ▪ rozbudowana sieć połączeń kolejowych i autobusowych umożliwiającą dojazd do poszczególnych miejsc i obiektów, sprzyjająca rozwojowi turystyki kulturowej ▪ na ogół dobry stan techniczny zespołów sakralnych i budynków użyteczności publicznej ▪ uznanie za Pomnik Historii Kórnickiego Zespołu Zamkowo-Parkowego wraz z kościołem parafialnym (nekropolią właścicieli) ▪ zespół pałacowo-parkowy w Rogalinie, ubiegający się o uznanie za Pomnik Historii ▪ pozytywna rola Kościoła w ochronie zabytków; duże zrozumienie parafii dla opieki nad zabytkami ▪ relatywnie niewielka liczba obiektów o nieustalonym stanie własnościowym ▪ dobre rozpoznanie obiektów zabytkowych ze strony służb konserwatorskich na bazie bezpośrednich oględzin terenowych oraz istniejącej dokumentacji konserwatorskiej ▪ stała poprawa jakości środowiska naturalnego wpływająca korzystnie na stan zabytków ▪ silna tradycja i świadomość regionalna, sprzyjająca zrozumieniu potrzeby ochrony zabytków	▪ niekontrolowana urbanizacja i chaos przestrzenny na obszarze powiatu, szczególnie w najbliższym sąsiedztwie Poznania, zaniedbanie tradycyjnych układów przestrzennych ▪ degradacja krajobrazu kulturowego przez nową zabudowę ▪ brak studiów i ekspertyz krajoobrazowych oraz programów rewitalizacji miast i wsi ▪ zły stan techniczny zabytkowych obiektów mieszkalnych ▪ zły stan techniczny większości zespołów rezydencjonalno-parkowych i zespołów zabytkowej zieleni, często niewłaściwie użytkowanych lub opuszczonych ▪ zły stan techniczny zabytków przemysłu, techniki i sztuki inżynierskiej ▪ niewystarczający stan zabezpieczenia obiektów zabytkowych ▪ pogarszanie się stanu niektórych obiektów zabytkowych wskutek braku opieki, złej organizacji oraz braku środków finansowych ▪ presja inwestorska, koniunkturalne zmienianie funkcji obiektów zabytkowych ▪ samowola budowlana w zakresie remontów obiektów zabytkowych, nieodpowiadające standardom konserwatorskim wykonawstwo, stosowanie niewłaściwych technologii i materiałów
Szanse	Zagrożenia
▪ włączenie dziedzictwa kulturowego w obieg gospodarczy ▪ rozwój inicjatyw lokalnych i inicjatyw organizacji pozarządowych działających w obszarze ochrony zabytków ▪ rozwój mediów i nowych systemów informacji; duża rola mediów w popularyzowaniu tematów historycznych, zabytków i ich ochrony ▪ rosnąca rola samorządu, który ochronę zabytków włącza w sferę rozwoju lokalnego ▪ wprowadzenie publicznych dyskusji nad planami zagospodarowania przestrzennego ▪ silne środowisko naukowe w dziedzinach mających wpływ na opiekę nad zabytkami oraz silne środowisko konserwatorskie Poznania ▪ postęp w dziedzinie finansowania ochrony środowiska kulturowego z wykorzystaniem	▪ klęski i zdarzenia losowe ▪ brak skutecznej egzekucji prawa ▪ nadmierna komercjalizacja obiektów zabytkowych, odcinająca je od społeczeństwa ▪ jednowymiarowe postrzeganie dziedzictwa kulturowego, wyłącznie poprzez pryzmat jego gospodarczego wykorzystania lub przeciwnie - jedynie poprzez pryzmat jego wartości historycznych i zabytkowych ▪ niestabilność przepisów finansowych ▪ trudności z pozyskaniem funduszy europejskich ▪ brak lokalnych planów zagospodarowania przestrzennego (w gminach) ▪ brak zrozumienia dla wagi dziedzictwa kulturowego dla rozwoju społecznego i gospodarczego

różnych źródeł (międzynarodowych, państwowych, samorządowych, prywatnych) ▪ stała poprawa środowiska naturalnego ▪ uznanie zabytkowych wartości przestrzennych (krajobrazowych) ▪ wzrost świadomości krajobrazu kulturowego i obiektów zabytkowych jako produktu turystycznego	▪ za małe zaangażowanie społeczne w dziedzinie ochrony dziedzictwa kulturowego ▪ niedostateczna promocja zabytków jako szansy rozwojowej powiatu

Główne wyzwania

Wyniki analizy SWOT dla ochrony dziedzictwa kulturowego powiatu poznańskiego wskazują główne kierunki działania, które należy uwzględnić w nowej strategii rozwoju Powiatu do 2030 r. Przy umiarkowanej korzystnej ocenie ochrony dziedzictwa kulturowego na terenie powiatu poznańskiego można wyróżnić kilka obszarów, które wymagają podjęcia świadomych i planowych działań:

- poprawa stanu technicznego zabytkowych obiektów mieszkalnych, zespołów rezydencjonalno-parkowych oraz zabytków przemysłu i techniki,
- zahamowanie degradacji krajobrazu i zaśmiecania przestrzeni przez żywiołową zabudowę,
- upowszechnianie świadomości wartości jakości krajobrazu kulturowego,
- budzenie zainteresowań dotyczących dziedzictwa kulturowego oraz pozytywnego ruchu społecznego na rzecz jego ochrony,
- zainteresowanie władz samorządowych szczebla gminnego problematyką ochrony szeroko pojętego (m. in. jako tradycyjna przestrzeń) dziedzictwa kulturowego, uspołnienie programów działania i mechanizmów współpracy pomiędzy poszczególnymi rodzajami i szczeblami administracji.

W tym kontekście za główne zadania Powiatu Poznańskiego w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego na okres programowania strategii należy uznać:

- prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich i budowlanych przy obiektach zabytkowych nieruchomości będących własnością Powiatu,
- udzielanie na wniosek zainteresowanych podmiotów dotacji celowych na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy obiektach zabytkowych,
- rzetelna realizacja ustawowych obowiązków administracyjnych w zakresie opieki nad zabytkami, w tym:
  - ustanawianie społecznych opiekunów zabytków,
  - wydawanie decyzji o zabezpieczeniu obiektów zabytkowych zagrożonych zniszczeniem lub uszkodzeniem w formie ustanowienia czasowego zajęcia do czasu usunięcia zagrożenia lub – o ile usunięcie zagrożenia nie jest możliwe – wywłaszczenie tych obiektów,
  - umieszczanie na obiekcie zabytkowym nieruchomości, wpisanym do rejestru zabytków, znaku informującego o tym, iż obiekt ten podlega ochronie.
- wspieranie zainteresowanych gmin w inicjatywach tworzenia parków kulturowych,

- wspieranie inicjatyw w sprawie ustanawiania Pomników Historii,
- upowszechnianie wiedzy o zabytkach i zasobach kulturowych powiatu:
  - wspieranie wydawania niekomercyjnych niskonakładowych wydawnictw popularyzujących wiedzę o zabytkach, zasobach kulturowych,
  - wydawanie map, przewodników, leksykonów, kronik itp.,
  - współpraca z mediami elektronicznymi,
- współpraca w zakresie utrzymania istniejących i wytyczania nowych szlaków kulturowych.

2.5. MOBILNOŚĆ LUDNOŚCI

Jednym z efektów szeroko rozumianego postępu cywilizacyjnego jest wzrost mobilności ludności, zauważalny szczególnie na obszarze wielkich aglomeracji miejskich, które stanowią bieguny wzrostu społeczno-gospodarczego. Przyczyną wzrostu mobilności w dużych zespołach miejskich, oprócz rozwoju środków komunikacji jest zróżnicowanie przestrzenne poszczególnych funkcji pomiędzy centrum a obszarami peryferyjnymi oraz dynamiczny wzrost liczby ludności gmin otaczających miasta. Szczególnie istotny aspekt mobilności dotyczy dojazdów do pracy i do szkół.

W ostatnich latach zauważa się wyraźny wzrost mobilności mieszkańców powiatu poznańskiego. Dane statystyczne opublikowane przez GUS wskazują, że miasto Poznań i powiat poznański stanowią trzeci największy ośrodek dojazdów do pracy w Polsce z liczbą ponad 135 tys. osób przyjeżdżających. Na intensywność powiązań miasta i gmin wchodzących w skład powiatu wskazują także dane o liczbie osób wyjeżdżających do pracy według gmin. Powiat poznański cechuje się największą w skali kraju liczbą osób wyjeżdżających do pracy (prawie 40 tys.). Jednocześnie, miasto Poznań zajmuje w tej klasyfikacji miejsce 5. (ponad 25 tys. osób). Dane te wskazują na istnienie silnego rynku pracy o charakterze aglomeracyjnym. Jest to wynik coraz mniejszego zróżnicowania gospodarczego miasta Poznania i gmin aglomeracji. Wiele nowych, wielkich zakładów pracy lokuje się przy granicy miasta w gminach ościennych, położonych przy najważniejszych szlakach komunikacyjnych. Co więcej, w najbliższych latach prognozuje się zwiększenie liczby miejsc pracy w gminach podpoznańskich kosztem pewnej liczby miejsc w Poznaniu (Bul, 2011).

Największym ośrodkiem dojazdów do pracy w aglomeracji jest Poznań, na obszarze którego w 2011 r. obowiązki zawodowe wykonywało ponad 90 tys. osób mieszkających poza jego granicami. Dane publikowane przez GUS wskazują, że drugim największym celem dojazdów w województwie jest gmina Tarnowo Podgórne. Liczba osób przyjeżdżających do gminy przewyższa liczbę osób dojeżdżających do dużych miast regionu, takich jak Kalisz, Konin, Leszno czy Ostrów Wielkopolski. Jednocześnie, cztery inne jednostki z powiatu poznańskiego znajdują się w pierwszej dziesiątce gmin w województwie ze względu na liczbę osób do nich przyjeżdżających. Powyższe dane wskazują na siłę aglomeracyjnego rynku pracy na tle całego województwa oraz świadczą o silnych powiązaniach gmin wchodzących w jej skład, czego identyfikatorem są intensywne przepływy pracownicze. Obok Tarnowa Podgórnego dodatnie saldo dojazdów pracowniczych w 2011 r. odnotowały także inne gminy położone przy głównych szlakach drogowych, tj. Kórnik (obszar wiejski), Suchy Las, Swarzędz (obszar wiejski) i Komorniki. Do tego grona można zaliczyć także Puszczykowo, miasto Buk, miasto Kostrzyn i miasto Stęszew, które cechowały się niewielkim saldem dodatnim dojazdów (tab.17.).

Najintensywniejsze dojazdy, których celem jest wykonywanie obowiązków zawodowych zachodzą w ramach samej aglomeracji. Są to najczęściej dojazdy mieszkańców miasta Poznania lub gmin Powiatu Poznańskiego, których celem jest inna jednostka zlokalizowana w aglomeracji. Warto jednakże zwrócić uwagę na fakt znacznej siły oddziaływania jednostek gminnych, wchodzących w skład powiatu ziemskiego, na mieszkańców jednostek zlokalizowanych poza aglomeracją. Niektóre z tych relacji są niekiedy silniejsze aniżeli relacje z Poznaniem. Zdecydowana większość gmin z Powiatu Poznańskiego oddziałuje na jednostki zlokalizowane w bezpośrednim sąsiedztwie. Poza relacjami z głównym miastem aglomeracji warto wskazać na dojazdy ze Śremu i Środy Wielkopolskiej do gminy Kórnik, z Opalenicy do Buku, ze Skoków i Wągrowca do gminy Czerwonak, oraz z Obornik do Suchego Lasu. Ponadto dużą skalą cechują się dojazdy do gminy Tarnowo Podgórne, która bardzo silnie

oddziałuje przede wszystkim na jednostki z Powiatu Szamotulskiego (Szamotuły, Kaźmierz, Duszniki). Należy zatem podkreślić, że istotne znaczenie z punktu widzenia funkcjonowania aglomeracyjnego rynku pracy mają nie tylko przemieszczenia do miasta centralnego, ale także do jednostek gminnych.

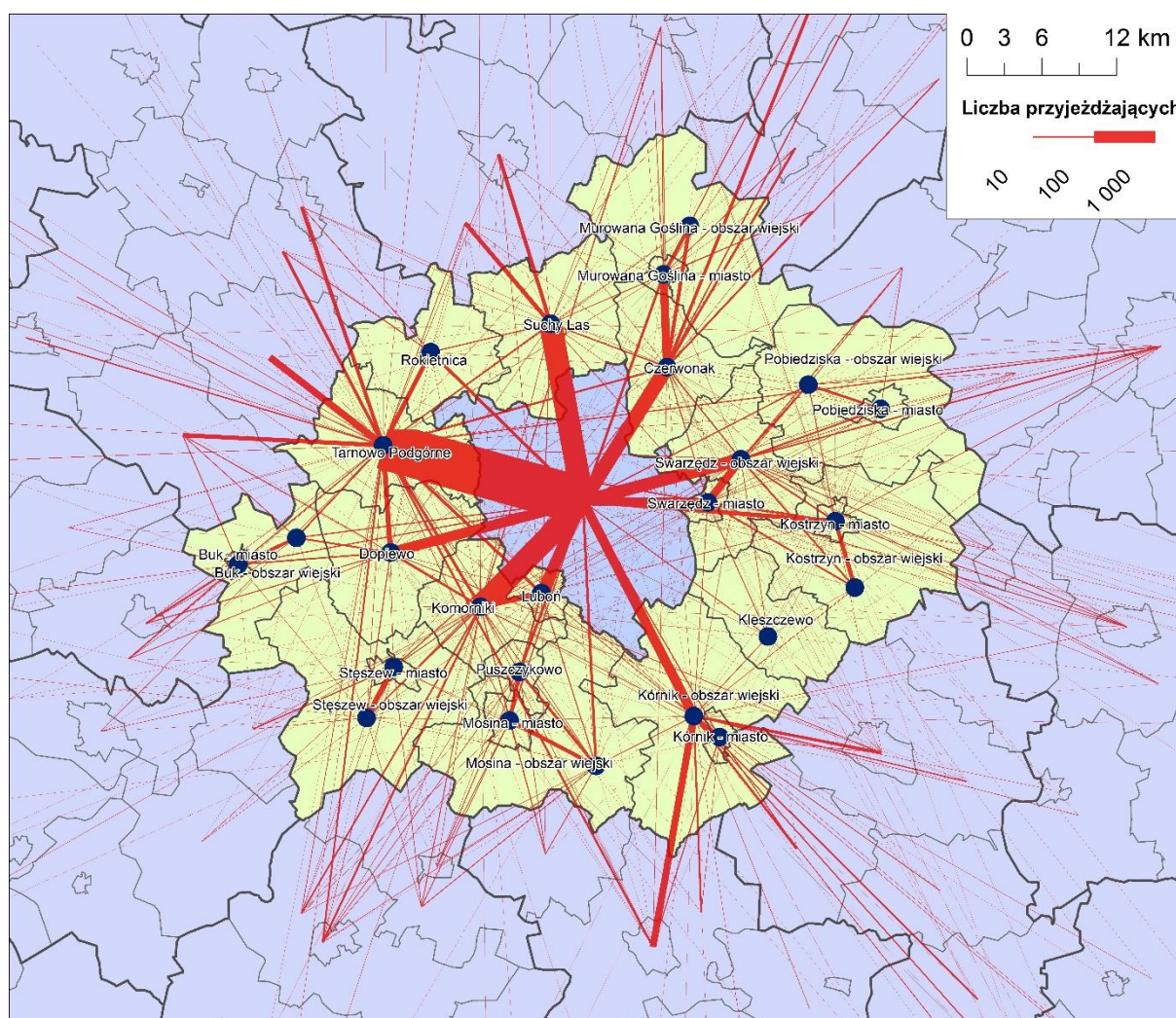
Tab. 17. Liczba przyjeżdżających, wyjeżdżających, obrót migracyjny i saldo dojazdów do pracy w Poznaniu i gminach powiatu poznańskiego

Lp.	Jednostka terytorialna	Liczba przyjeżdżających	Liczba wyjeżdżających	Suma dojazdów	Saldo dojazdów
1	Luboń	1684	5182	6866	-3498
2	Puszczykowo	1254	1084	2338	170
3	Buk - miasto	984	840	1824	144
4	Buk - obszar wiejski	581	992	1573	-411
5	Czerwonak	4244	4934	9178	-690
6	Dopiewo	2249	2961	5210	-712
7	Kleszczewo	286	976	1262	-690
8	Komorniki	4947	3347	8294	1600
9	Kostrzyn - miasto	1892	1594	3486	298
10	Kostrzyn - obszar wiejski	80	1400	1480	-1320
11	Kórnik - miasto	691	1057	1748	-366
12	Kórnik - obszar wiejski	4541	1947	6488	2594
13	Mosina - miasto	966	2052	3018	-1086
14	Mosina - obszar wiejski	1044	2541	3585	-1497
15	Murowana Goślina - miasto	1195	2101	3296	-906
16	Murowana Goślina – obszar wiejski	54	1160	1214	-1106
17	Pobiedziska - miasto	412	1287	1699	-875
18	Pobiedziska - obszar wiejski	522	1474	1996	-952
19	Rokietnica	669	1967	2636	-1298
20	Stęszew - miasto	1167	854	2021	313
21	Stęszew - obszar wiejski	736	1452	2188	-716
22	Suchy Las	3863	2117	5980	1746
23	Swarzędz - miasto	2257	5592	7849	-3335
24	Swarzędz - obszar wiejski	3599	2166	5765	1433
25	Tarnowo Podgórne	10 732	2284	13 016	8448
26	Poznań	90 755	25 641	116 396	65 114

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS, 2014.

Ponadto analiza przemieszczeń zaprezentowana na rycinie 15. pozwala na stwierdzenie, że sieć przepływów międzygminnych jest bardzo skomplikowana i przekłada się bezpośrednio na wielkość potoków pasażerskich i natężenie ruchu na głównych szlakach prowadzących do jednostek gminnych.

Ryc. 15. Wielkość i kierunki przyjazdów do pracy do gmin Powiatu Poznańskiego

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS, 2014.

Wyniki przeprowadzonych analiz potwierdzają zatem, że na obszarze aglomeracji poznańskiej istnieje wielki (prawdopodobnie trzeci co do wielkości) rynek pracy w Polsce. Co ważne, jest to rynek o wybitnie aglomeracyjnym charakterze, tj. składa się na niego zarówno potencjał gospodarczy miasta Poznania, jak i gmin tworzących powiat poznański. Z uwagi na coraz mniejsze zróżnicowanie funkcjonalne Poznania i gmin wchodzących w skład jego strefy podmiejskiej występują coraz silniejsze powiązania pomiędzy jednostkami. Efektem lokalizacji coraz większej liczby miejsc pracy w gminach jest rosnąca skala przemieszczeń związanych w wykonywaniem działalności zarobkowej.

Aglomeracja poznańska jest również centrum intensywnych dojazdów do szkół. Pomimo mniejszej skali zjawiska aniżeli migracji pracowniczych, dojazdy do szkół wpływają bezpośrednio na skalę przemieszczeń na całym badanym obszarze. Ma to swoje przełożenie na funkcjonowanie systemu transportowego, szczególnie w tzw. godzinach szczytu komunikacyjnego. Planując zatem systemy transportowe w aglomeracji należy koniecznie uwzględnić również potrzeby przemieszczania się tej grupy społecznej.

Dane statystyczne wskazują, że aglomeracja poznańska jest miejscem nauki dla ponad 230 tys. osób, z czego ponad 200 tys. osób pobiera naukę w Poznaniu, natomiast 30 tys. w gminach powiatu

poznańskiego. Niewątpliwie największym ośrodkiem dojazdów do szkół jest Poznań, który skupia w swoich granicach ponad 86% wszystkich miejsc nauki w aglomeracji. Największą intensywność przemieszczeń cechują dojazdy do szkół na poziomie ponadgimnazjalnym i wyższym.

Na obszarze gmin powiatu poznańskiego kształci się 3,7 tys. uczniów na poziomie szkolnictwa ponadgimnazjalnego. Uczęszczają oni do liceów ogólnokształcących, techników oraz zasadniczych szkół zawodowych zlokalizowanych w jednostkach gminnych powiatu poznańskiego. Najwięcej placówek funkcjonuje w gminach: Swarzędz, Czerwonak, Mosina, Murowana Goślina, Puszczykowo, Rokietnica, Buk i Kórnik. Ma to swoje przełożenie na skalę dojazdów do szkół na terenie powiatu. Zgodnie z danymi pozyskanymi z Ministerstwa Edukacji Narodowej¹² (2015), największą liczbą dojazdów do szkół cechują się szkoły zlokalizowane w Swarzędzu, Mosinie, Kórniku, Buku, Rokietnicy i Puszczykowie (tab. 18. i ryc. 16.).

Tab. 18. Najintensywniejsze przyjazdy do szkół na poziomie ponadgimnazjalnym na terenie gmin powiatu poznańskiego.

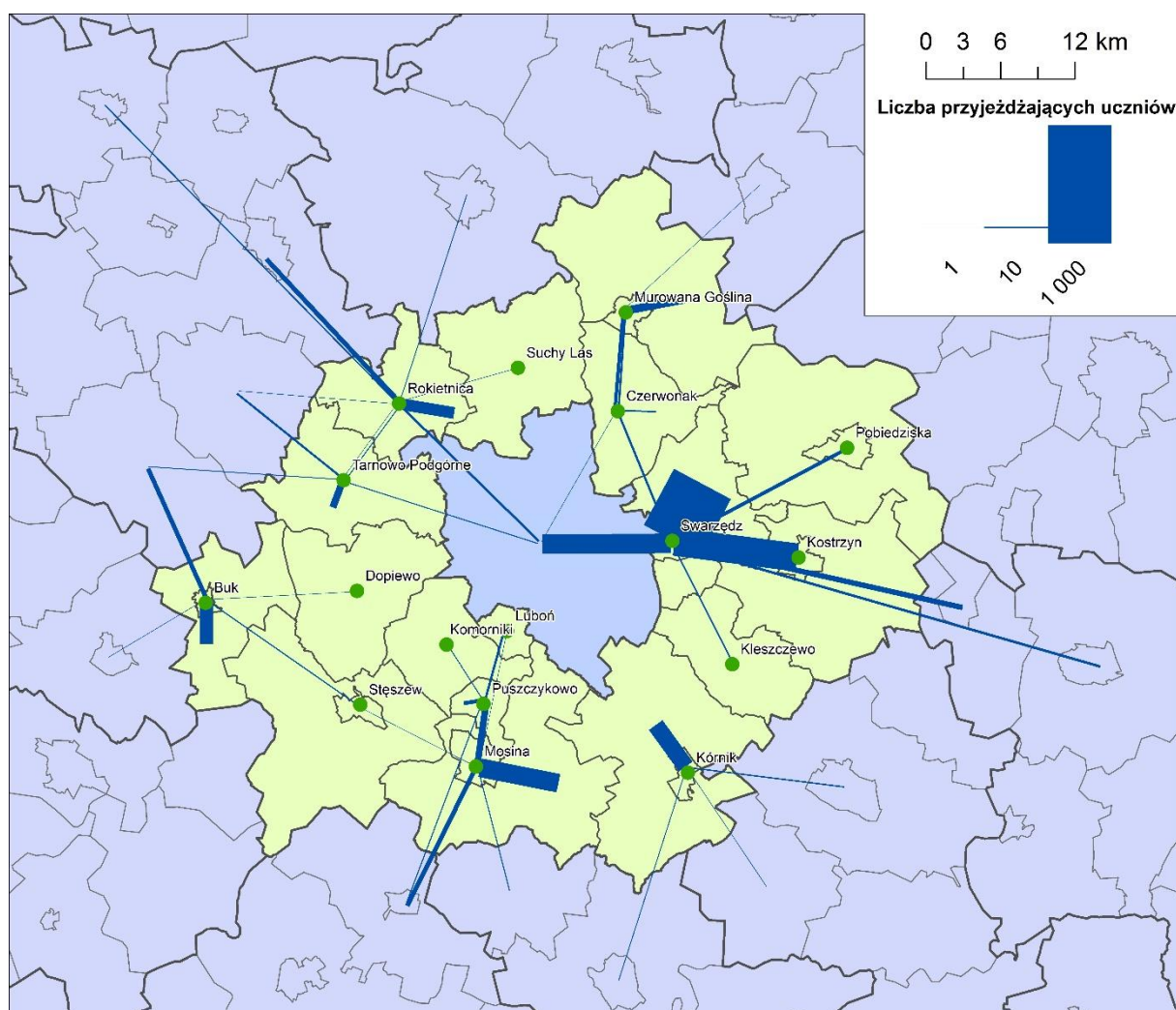
Lp.	Lokalizacja szkoły	Liczba przyjeżdżających do szkół
1	Swarzędz	547
2	Swarzędz	241
3	Swarzędz	166
4	Mosina	158
5	Kórnik	142
6	Buk	111
7	Rokietnica	99
8	Murowana Goślina	69
9	Tarnowo Podgórne	60
10	Puszczykowo	56

Źródło: MEN, 2015.

W związku ze wzrostem liczby ludności, mobilność mieszkańców, w tym przemieszczenia pracownicze oraz dojazdy do szkół na terenie aglomeracji poznańskiej, w najbliższym czasie nadal będzie wzrastać. Proces ten stymulować będzie dalsza dekoncentracja ludności na obszarze powiatu. Zgodnie z Raportem prezentującym wyniki badań warunków życia w powiecie poznańskim (CBM UAM, 2016), 65% mieszkańców powiatu poznańskiego to osoby, które przeprowadziły się do gmin podmiejskich z Poznania. Znaczny odsetek tych osób, pomimo zmiany miejsca zamieszkania nadal, pracuje lub uczy się w Poznaniu, co skutkuje wzrostem mobilności.

Na wielkość przemieszczeń wpływ będzie miał także wzrost potencjału ekonomicznego gmin aglomeracji i dekoncentracja podmiotów gospodarczych (Bul, 2014). Aby analizowany obszar nadal się rozwijał oraz wzrastał poziom życia mieszkańców, konieczne jest spójne planowanie przestrzenne i strategiczne, które powinno przyczynić się do efektywniejszego rozlokowania nowych zakładów pracy w aglomeracji oraz ograniczenia uciążliwości generowanych przez zjawisko dojazdów.

¹² Badanie przeprowadzone przez MEN objęło 75% placówek szkolnych na poziomie ponadgimnazjalnym w Polsce

Ryc. 16. Liczba uczniów szkół ponadgimnazjalnych przyjeżdżających do jednostek gminnych Powiatu Poznańskiego

Źródło: Opracowanie na podstawie danych MEN, 2015.

Za główną przyczynę wzrostu uciążliwości będących skutkiem rosnącej mobilności uznaje się postępujące rozpraszanie zabudowy mieszkaniowej oraz niedostosowanie jakości i parametrów układu transportowego do realizacji funkcji transportowych. Niekorzystnym zjawiskiem występującym na obszarze aglomeracji jest również zbyt wysoki udział przemieszczeń wykonywanych środkami transportu indywidualnego (przede wszystkim samochodami), co ma swoje odbicie w ograniczonym wykorzystaniu transportu zbiorowego. Zgodnie z informacjami zawartymi w Raporcie prezentującym wyniki badań warunków życia w powiecie poznańskim (2016), samochód jest podstawowym środkiem transportu dla 85% mieszkańców powiatu. W ostatnim czasie odnotowuje się ponadto systematyczny wzrost liczby pojazdów, co skutkuje obecnie jednym z najwyższych wskaźników zmotoryzowania w kraju (w 2016 r. na 1000 mieszkańców powiatu przypadało 580 samochodów osobowych). Należy także wskazać na ograniczenia funkcjonowania transportu zbiorowego wynikające z trwających wiele lat inwestycji infrastrukturalnych, co zniechęciło wiele osób do korzystania z tej formy przemieszczania się. Rezygnacja z komunikacji zbiorowej wpłynęła również na wzrost skali kosztów przemieszczeń.

W ostatnich latach zauważa się również pozytywne zmiany, mające wpływ na redukcję

negatywnych skutków rosnącej mobilności. Przede wszystkim, dane statystyczne wskazują na wyraźny wzrost liczby osób dojeżdżających do pracy i szkół przy wykorzystaniu przyjaznych ekologicznie środków transportu, takich jak rower (5,3% udziału w strukturze przemieszczeń w powiecie poznańskim). Coraz większego znaczenia nabiera również komunikacja szynowa (kolejowa), która jest coraz częściej wykorzystywana przez mieszkańców powiatu. Pozytywnym skutkiem wzrostu mobilności jest również zrównoważony rozwój aglomeracji oraz wzrost poziomu życia jej mieszkańców.

Jako główne zagrożenie postrzega się dalszy wzrost zjawiska rozlewania się zabudowy oraz utrzymanie dotychczasowych preferencji komunikacyjnych, przejawiających się wzrostem liczby pojazdów, czego skutkiem będzie coraz większa uciążliwość wynikająca z kongestii komunikacyjnej. Będzie się to przekładało na spadek jakości życia mieszkańców oraz obniżenie poziomu bezpieczeństwa na drogach.

Głównym wyzwaniem wynikającym ze wzrostu mobilności jest konieczność ograniczenia negatywnych skutków i kosztów dojazdów do pracy i do szkół. Wskazuje się na potrzebę zmiany preferencji komunikacyjnych mieszkańców poprzez wzrost znaczenia kolei i innych form transportu publicznego, dalszy przyrost liczby osób korzystających z rowerów i innych przyjaznych dla środowiska form przemieszczania się. Niezwykle istotne jest prowadzenie przez jednostki gminne spójnej i zrównoważonej polityki przestrzennej, ograniczającej skalę zjawiska *urban sprawl*. Postuluje się ponadto konieczność wzmocnienia współpracy między jednostkami gminnymi i Powiatem.

Analiza SWOT

Silne strony	Słabe strony
▪ obserwowany w ostatnich latach wzrost liczby osób poruszających się do pracy i szkół przy wykorzystaniu przyjaznych ekologicznie środków transportu (przede wszystkim roweru) ▪ coraz większe wykorzystanie transportu szynowego (przede wszystkim kolejowego) ▪ poprawa funkcjonowania transportu publicznego ▪ równowaga na rynku pracy, niska stopa bezrobocia na obszarze powiatu poznańskiego	▪ niedostosowanie jakości i parametrów układu transportowego do realizacji funkcji transportowych ▪ postępujące rozpraszanie zabudowy na obszarze powiatu poznańskiego ▪ wzrost liczby i odległości przemieszczeń (w tym dojazdów do pracy i szkół) ▪ wzrost negatywnych skutków mobilności (kosztów przemieszczeń, uciążliwości wynikających ze wzrostu hałasu komunikacyjnego) ▪ zbyt wysoki udział przemieszczeń wykonywanych środkami transportu indywidualnego (przede wszystkim samochodami) ▪ lawinowy wzrost liczby pojazdów w Poznaniu i powiecie ▪ ograniczenia funkcjonowania transportu publicznego, wynikające z trwających wiele lat inwestycji infrastrukturalnych
Szanse	Zagrożenia
▪ dalszy wzrost liczby osób przemieszczających się do pracy i szkół przy wykorzystaniu przyjaznych ekologicznie środków transportu	▪ dalszy wzrost zjawiska rozlewania się zabudowy

▪ budowa systemu Poznańskiej Kolei Metropolitalnej ▪ możliwość wykorzystania funduszy unijnych (ZIT, WRPO 2014+) na poprawę stanu technicznego i jakości funkcjonowania transportu publicznego na obszarze Poznania i powiatu poznańskiego	▪ utrzymanie dotychczasowych preferencji komunikacyjnych, przejawiających się wzrostem liczby samochodów ▪ coraz większa skala uciążliwości wynikających z kongestii komunikacyjnej ▪ spadek jakości życia mieszkańców oraz obniżenie poziomu bezpieczeństwa na szlakach komunikacyjnych

2.6.UKŁAD DROGOWY

Najważniejszym układem transportowym na obszarze powiatu poznańskiego jest sieć dróg kołowych. Pełni ona szczególną rolę z uwagi na fakt, że transport samochodowy stanowi obecnie najpopularniejszy sposób przemieszczania się. Dostępność drogowa jest ponadto ważną cechą konkurencyjności miast i aglomeracji, która w dużym stopniu determinuje ich pozycję w sieci osadniczej kraju i świata. Jakość i kształt sieci drogowej wpływają także na koszty funkcjonowania gospodarki, stan środowiska przyrodniczego i jakość życia mieszkańców. Układ drogowy miasta Poznania i powiatu poznańskiego jest z perspektywy ostatnich 20 lat jednym z dynamiczniej zmieniających się elementów zagospodarowania przestrzennego.

Obecnie istniejący układ drogowy w Poznaniu i powiecie poznańskim tworzą drogi krajowe (w tym autostrada i drogi ekspresowe), drogi administrowane przez samorząd lokalny (wojewódzkie, powiatowe, gminne) oraz drogi pozostałe (prywatne). Przez gminy znajdujące się na południe od Poznania przebiega autostrada A2. Jednostki zlokalizowane na wschód i zachód od miasta położone są przy drogach ekspresowych S5 i S11. Drogi krajowe na terenie miasta Poznania i powiatu tworzą łącznie sieć o długości 213 km. Główny szlak transportowy aglomeracji – autostrada A2 – liczy 52 km długości, jego administratorem jest Autostrada Wielkopolska S.A. Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad (GDDKiA) administruje 65 km dróg ekspresowych oraz pozostałymi drogami krajowymi o łącznej długości 96 km. Łączna długość dróg wojewódzkich wynosi 217 km, natomiast w zarządzie 17 gmin pozostaje 2,3 tys. km dróg gminnych.

Ważne znaczenie w kształtowaniu dostępności i mobilności na obszarze powiatu i całej aglomeracji ma sieć dróg powiatowych (ryc.17.). Powiat zarządza drogami powiatowymi o łącznej długości 735 km, z czego ponad 55 km to odcinki miejskie, a 680 km pozamiejskie. 203 km szlaków zaklasyfikowano jako drogi główne, 107 km jako drogi lokalne i 425 km jako drogi zbiorcze (tab.19.).

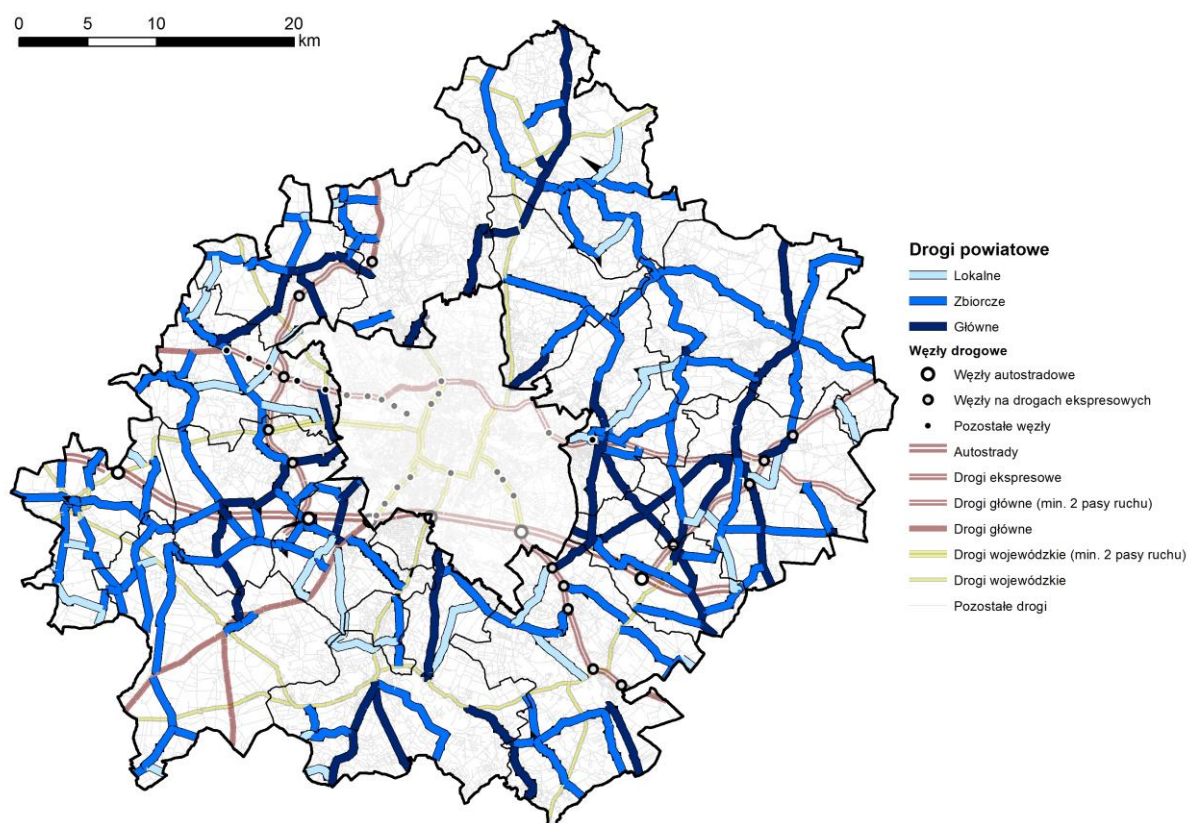
Tab. 19. Drogi administrowane przez Zarząd Dróg Powiatowych w Poznaniu (stan z 30.06.2016 r.)

Gmina	Ogólna długość drogi [km]	Odcinek miejski [km]	Odcinek zamiejski [km]
Buk	43,2	3,5	39,7
Czerwonak	21,5	0	21,5
Dopiewo	50,4	0	50,4
Kleszczewo	43,1	0	43,1
Komorniki	38,6	0	38,6
Kostrzyn	67,4	7,8	59,6
Kórnik	65,2	2,5	62,7
Mosina	63,5	5,2	58,3
Murowana Goślina	63,3	6,8	56,5
Pobiedziska	72,4	8,5	63,9
Puszczykowo	7	7	0
Rokietnica	32	0	32
Stęszew	48,7	3,5	45,2

Gmina	Ogólna długość drogi [km]	Odcinek miejski [km]	Odcinek zamiejski [km]
Suchy Las	23,9	0	23,9
Swarzędz	49,7	10,5	39,2
Tarnowo Podgórne	45,1	0	45,1
Powiat Poznański	735	55,3	679,7

Źródło: ZDP w Poznaniu, 2016.

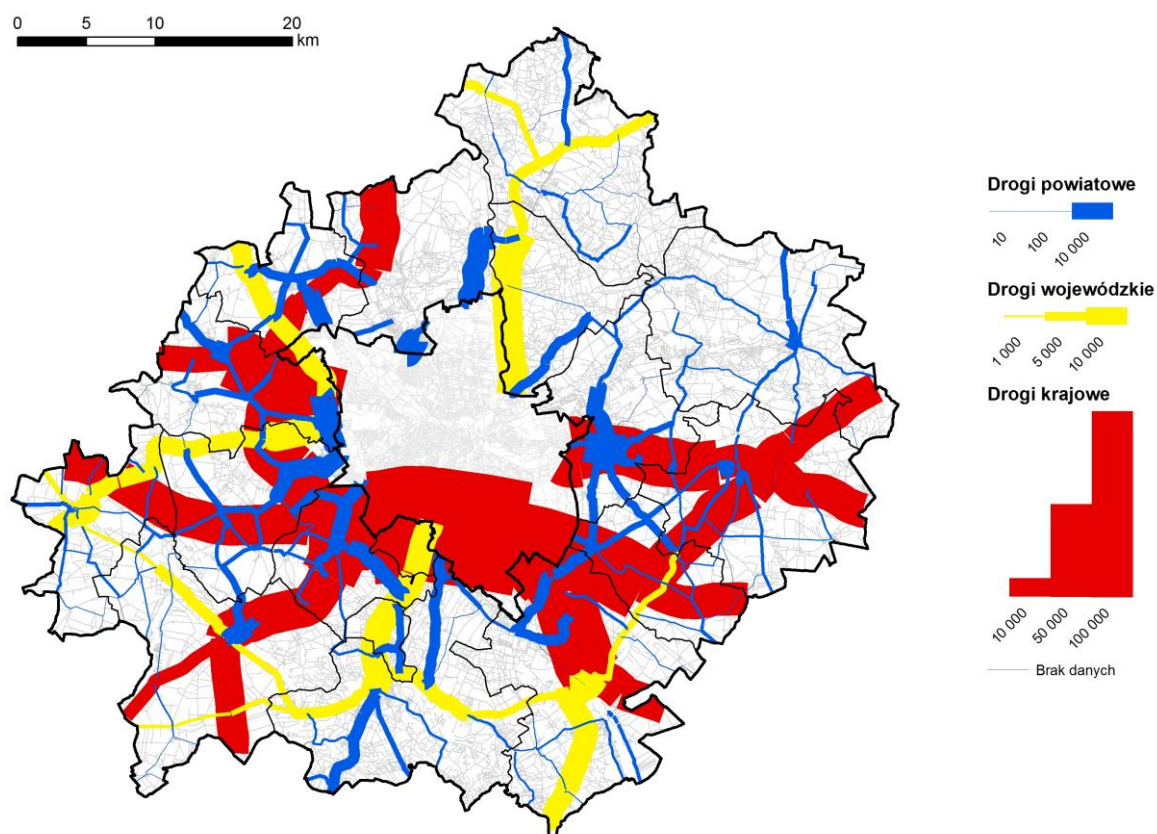
Ryc. 17. Sieć dróg powiatowych z podziałem na klasy techniczne

Źródło: Opracowanie na podstawie danych ZDP w Poznaniu, 2016.

Znaczenie dróg powiatowych rośnie szczególnie w kontekście dojazdów do Poznania, czego potwierdzenie stanowią dane prezentujące natężenie ruchu na głównych szlakach drogowych powiatu (ryc.18.). Oczywiście najczęściej wykorzystywanymi szlakami drogowymi w powiecie są odcinki dróg krajowych i wojewódzkich. Oprócz obsługi ruchu lokalnego prowadzą one również ruch tranzytowy, a z dróg krajowych i wojewódzkich korzystają mieszkańcy całego kraju. Szczególnie duże natężenie ruchu odnotowuje się na poznańskim odcinku autostrady A2 (ponad 60 tys. pojazdów na dobę) oraz na drogach ekspresowych. Okazuje się jednak, że część dróg powiatowych cechuje większe natężenie ruchu aniżeli odcinki dróg wojewódzkich czy nawet krajowych. Badania prowadzone przez ZDP w Poznaniu w 2015 r. dowiodły, że na kilkunastu odcinkach dróg powiatowych natężenie ruchu przewyższa 10 tys. pojazdów na dobę. Szczególnie duża liczba pojazdów korzysta z dróg powiatowych na terenie Swarzędza, Suchego Lasu i Przeźmierowa. Rekordową liczbę pojazdów w ciągu doby

2.6. Układ drogowy

odnotowano na ul. Cieszkowskiego w Swarzędzu – ponad 23,7 tys. (dla porównania na odcinku Zachodniej Obwodnicy Poznania pomiędzy węzłami Poznań Północ i Poznań – Rokietnica dobowe natężenie ruchu w 2015 r. wyniosło 10,6 tys. aut). Część odcinków dróg powiatowych (szczególnie na obszarze miast) jest zatem przeciążona, co powinno skłaniać do poszukiwania rozwiązań alternatywnych w postaci modernizacji, podnoszenia ich parametrów technicznych lub budowy obwodnic (tab.20.).

Ryc. 18. Natężenie ruchu na sieci drogowej Powiatu Poznańskiego w 2015 r.

Źródło: Opracowanie na podstawie danych ZDP w Poznaniu, GDDKiA, 2015.

Tab. 20. Natężenie ruchu na najbardziej obciążonych odcinkach dróg powiatowych w 2015 r.

Nr drogi	Przebieg	Odcinek od...do	Średniodobowy ruch (poj./doba)
2407P	Koziegłowy – Mielno – Kobylnica – Swarzędz	Swarzędz – ul. Cieszkowskiego	23 731
2407P	Koziegłowy – Mielno – Kobylnica – Swarzędz	Swarzędz – ul. Polna	20 431
Brak nr ¹³	Swarzędz – Tulce (dawna DW 433)	Swarzędz – ul. Polna, Średzka	17 984
2431P	granica powiatu – Suchy Las	Suchy Las (ul. Sucholeska)	16 597
2405P	Przeźmierowo – Wysogotowo – granica miasta Poznań	Przeźmierowo (ul. Rynkowa)	14 895

¹³ Dane GPR na drogach wojewódzkich 2015, GDDKiA

Nr drogi	Przebieg	Odcinek od...do	Średniobowy ruch (poj./doba)
2405P	Przeźmierowo – Wysogotowo – granica miasta Poznań	Wysogotowo (ul. Skórzewska)	12 862
2503P	Swarzędz	ul. Wrzesińska (na wschód od ul. Cieszkowskiego)	12 766
2406P	Bolechowo – Promnice – Biedrusko – granica miasta Poznań	Biedrusko – granica miasta Poznań	12 662
2501P	Stęszew	ul. Poznańska (od ul. Laskowej do ul. Wojska Polskiego)	11 976
2420P	Tarnowo Podgórne – Lusowo	Tarnowo Podgórne (ul. Poznańska)	11 671
2501P	Stęszew	ul. Poznańska (od ul. Wojska Polskiego do ul. ks. Skorupki)	11 062
2401P	Dopiewo – Palędzie – Dąbrówka – granica miasta Poznań	Poznań – S11	10 964
2406P	Bolechowo – Promnice – Biedrusko – granica miasta Poznań	Bolechowo Osiedla – Biedrusko	10 885
2424P	Rokietnica – Kiekrz – granica miasta Poznań	S-11 – granica miasta Poznań	10 822

Źródło: Opracowanie na podstawie danych ZDP w Poznaniu, 2015.

Silną stroną istniejącego układu dróg powiatowych jest wysoka gęstość i korzystna topologia sieci oraz dobre powiązanie dróg powiatowych z układem dróg wojewódzkich i krajowych. Dostrzega się również widoczną poprawę stanu technicznego i parametrów sieci w ostatnich latach (Ewaluacja Strategii Powiatu Poznańskiego, 2012). Podstawowym problemem układu drogowego w powiecie jest nadal niski stan techniczny ciągów (jedynie 37% osób biorących udział w Badaniu warunków życia w powiecie poznańskim (2016) uznało, że stan dróg należy ocenić pozytywnie). Słabymi stronami układu drogowego w powiecie są także: niedostosowanie istniejącej sieci do potrzeb mieszkańców, funkcjonowanie wielu odcinków szutrowych oraz brak obwodnic miejscowości, przez które prowadzi obecnie ruch o dużym natężeniu.

Podstawowym wyzwaniem dla rozwoju układu drogowego jest potrzeba zapewnienia wysokiej klasy technicznej i funkcjonalnej głównego szkieletu drogowego, którego celem będzie przejęcie ruchu tranzytowego oraz usprawnienie ruchu lokalnego. Wskazuje się, że główne inwestycje w drogi powiatowe powinny mieć na celu dostosowanie ich sieci do nowych przebiegów dróg krajowych i wojewódzkich, zapewnienie dojazdu do nowych osiedli, prowadzenie nowych linii transportu autobusowego, a w ograniczonym zakresie również ukształtowanie nowych połączeń. Należy zaznaczyć, że istotnym wyzwaniem jest potrzeba podniesienia i poprawy spójności parametrów technicznych dróg powiatowych, co pozwoli znacząco poprawić bezpieczeństwo ruchu. Realizacja powyższych zadań wiąże się z koniecznością poniesienia dużych wydatków finansowych. Zdobycie finansowania w celu realizacji projektów oraz poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego będą podstawowym wyzwaniem dla rozwoju sieci dróg powiatowych.

Na konieczność poprawy funkcjonowania układu drogowego wskazują m.in. mieszkańcy powiatu. Aż 57% respondentów biorących udział w badaniu warunków życia w powiecie poznańskim (CBM UAM, 2016) uznało polepszenie funkcjonowania układu drogowego za główny aspekt wymagający poprawy dla dalszego rozwoju Powiatu. Ze względu na duże natężenie ruchu lokalnego i tranzytowego na wielu odcinkach dróg przebiegających przez teren powiatu, jako priorytetowe

działanie mające na celu poprawę stanu technicznego sieci dróg powiatowych, wskazuje się konieczność prowadzenia remontów i modernizacji poszczególnych odcinków sieci (Ewaluacja Strategii Powiatu Poznańskiego, 2012). Jako priorytetową inwestycję realizowaną przy współudziale Starostwa Powiatowego i podległych mu jednostek (ZDP w Poznaniu) należy wskazać wytyczenie trasy obwodnicy północno-wschodniej. Odcinek północno-wschodni obwodnicy Poznania stałby się szlakiem tranzytowym oraz generatorem korzyści i zysków dla gmin leżących na północno-wschód od miasta. Obwodnica ta poprawiłaby warunki obsługi komunikacyjnej jednostek zlokalizowanych w powiecie poznańskim, w szczególności gmin: Czerwonak, Swarzędz, Kostrzyn Wlkp., Suchy Las, Pobiedziska, Kleszczewo a także miasta Poznań. Gwarantowałaby również korzyści wynikające z połączenia z autostradą i drogami krajowymi. Dotyczy to zwłaszcza terenów w gminie Swarzędz, gdzie w rejonie drogi krajowej nr 92 zlokalizowano już wiele centrów logistycznych i nadal uruchamiane są nowe tereny aktywizacji gospodarczej. Ponadto, stałaby się doskonałą trasą przewozu odpadów do projektowanej spalarni odpadów w Elektrociepłowni Karolin nie tylko z północno-wschodniego obszaru aglomeracji poznańskiej.

Analiza SWOT

Silne Strony	Słabe strony
▪ dobra dostępność powiatu w sieci dróg krajowych, w tym autostrad i dróg ekspresowych ▪ wysoka gęstość i korzystna topologia sieci drogowej na obszarze powiatu ▪ dobre powiązanie dróg powiatowych z układem dróg wojewódzkich i krajowych ▪ wyraźna poprawa stanu technicznego i parametrów sieci w ostatnich latach	▪ niedostosowanie jakości i parametrów sieci drogowej do realizacji funkcji transportowych ▪ niski stan techniczny wielu odcinków dróg powiatowych (znaczny odsetek sieci stanowią drogi szutrowe) ▪ duże natężenie ruchu na niektórych odcinkach dróg powiatowych (szczególnie na obszarze miast) ▪ brak obwodnic miejscowości, przez które prowadzi obecnie ruch o dużym natężeniu ▪ postępujące rozpraszanie zabudowy na obszarze Powiatu Poznańskiego, co przekłada się na potrzebę rozbudowy sieci ▪ wzrost liczby i odległości przemieszczeń w ramach istniejącej sieci drogowej ▪ wzrost negatywnych skutków mobilności (w tym uciążliwości wynikających ze wzrostu hałasu komunikacyjnego)
Szanse	Zagrożenia
▪ ograniczenie zjawiska <i>urban sprawl</i> poprzez realizację wspólnej polityki przestrzennej w ramach całej aglomeracji ▪ możliwość wykorzystania funduszy unijnych (ZIT, WRPO 2014+) na poprawę stanu technicznego sieci drogowej na obszarze Poznania i powiatu poznańskiego ▪ wzrost finansowania zadań związanych z rozbudową i modernizacją sieci drogowej	▪ dalszy wzrost zjawiska rozlewania się zabudowy ▪ utrzymanie dotychczasowych preferencji komunikacyjnych przejawiających się wzrostem liczby samochodów (wskaźnik motoryzacji w powiecie wynosi 580 aut na 1000 mieszkańców) ▪ coraz większa skala uciążliwości wynikających z kongestii komunikacyjnej

▪ rozwój transportu publicznego (odciążenie układu drogowego)	▪ spadek jakości życia mieszkańców oraz obniżenie poziomu bezpieczeństwa na szlakach komunikacyjnych ▪ duża kapitałochłonność inwestycji drogowych ▪ brak środków finansowych na realizację inwestycji drogowych ▪ niska aktywność pozostałych jednostek samorządowych przy realizacji wspólnych projektów (np. obwodnica północno – wschodnia)

2.7.ORGANIZACJA TRANSPORTU PUBLICZNEGO

Organizacja transportu zbiorowego ma swoje przełożenie na funkcjonowanie obszaru zurbanizowanego jako całości. Sprawnie funkcjonująca sieć transportu zbiorowego zachęca mieszkańców do codziennego przemieszczania się na większe odległości oraz wpływa na poprawę dostępności miejsc pracy oraz placówek oświatowych i usługowych, szczególnie dla osób, które nie mają możliwości korzystania z samochodu. Jakość usług świadczonych przez komunikację zbiorową warunkuje wykorzystanie poszczególnych środków transportu w codziennych dojazdach, zatem wpływa bezpośrednio na funkcjonowanie całego zespołu miejskiego, m.in. poprzez zmniejszenie zjawiska kongestii czy redukcję emisji CO₂.

Obecnie funkcjonująca sieć transportu zbiorowego w Poznaniu i powiecie poznańskim obejmuje niemal wszystkie rodzaje środków transportu, począwszy od kolei regionalnej zarządzanej przez Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego, poprzez połączenia autobusowe regionalne o charakterze komercyjnym (PKS), międzygminne i gminne połączenia autobusowe o charakterze publicznym (organizowane przez samorządy gminne i Powiat Poznański), kończąc na połączeniach tramwajowych i autobusowych, których organizatorem jest Zarząd Transportu Miejskiego (ZTM Poznań). Funkcjonowanie komunikacji miejskiej w Poznaniu ma bezpośrednie przełożenie na wykorzystanie transportu zbiorowego w powiecie, gdyż większość celów podróży mieszkańców powiatu poznańskiego zlokalizowanych jest na terenie miasta, co skutkuje potrzebą zapewnienia dobrego systemu połączeń przesiadkowych. Mimo coraz wyższych standardów, jedynie 32,4% podróży w aglomeracji realizowanych jest przy wykorzystaniu transportu zbiorowego. Na terenie powiatu udział PTZ jest jeszcze mniejszy i wynosi 16,4%.

Sieć połączeń kolejowych, mimo dobrze rozwiniętej infrastruktury, odgrywa istotną rolę jedynie w przypadku gmin powiatu poznańskiego korzystnie przy niej położonych (udział podróży realizowanych koleją na terenie powiatu poznańskiego wynosi 1,9%, najwyższy odsetek odnotowuje się w mieście Kostrzynie 16,4%, i Pobiedziskach 20,5%). Ponadto gminy pierwszego pierścienia (oraz Puszczykowo i Murowana Goślina) skomunikowane są z Poznaniem relatywnie gęstą siatką gminnych połączeń autobusowych (Bul, 2014), cechujących się jednakże w większości przypadków, niską częstotliwością kursowania, co ma wpływ na ich atrakcyjność. Zdecydowana większość linii komunikacyjnych prowadzi do miasta centralnego, na obszarze którego znajdują się najważniejsze punkty przesiadkowe aglomeracji (Gadziński, 2012), zlokalizowane w bezpośrednim sąsiedztwie pętli tramwajowych, takich jak: Ogrody, os. Sobieskiego, Dworzec Śródka, Dworzec Rataje, Starołęka, Dębiec, Górczyn i Junikowo.

Infrastrukturę kolejową w Poznaniu i powiecie poznańskim cechuje duża spójność oraz korzystny gwiazdasty układ. Miasto Poznań i powiat poznański są bardzo korzystnie położone w układzie sieci krajowej. Poznański węzeł kolejowy jest jednym z najważniejszych tego typu węzłów w kraju, dzięki czemu aglomeracja może pochwalić się stosunkowo dużą liczbą połączeń kolejowych. Stacja Poznań Główny zajmuje drugie miejsce pod względem liczby odprawianych pasażerów w kraju (większą liczbę pasażerów obsługuje jedynie dworzec Warszawa Centralna).

Podstawę układu kolejowego aglomeracji stanowią najważniejsze linie kolejowe, według polskiej nomenklatury nazywane magistralami kolejowymi (ryc.19.). Są to linie:

1. E20 (wg polskiej klasyfikacji linia nr 3) Kunowice – Terespol, tj. szlak w kierunku Wrześni, Konina i Warszawy oraz Buku, Opalenicy i Berlina;

2. E59 (linia nr 351 i nr 271) Świnoujście – Chałupki, tj. szlak w kierunku Rokietnicy, Szamotuł i Szczecina oraz Mosiny, Kościana, Leszna i Wrocławia;

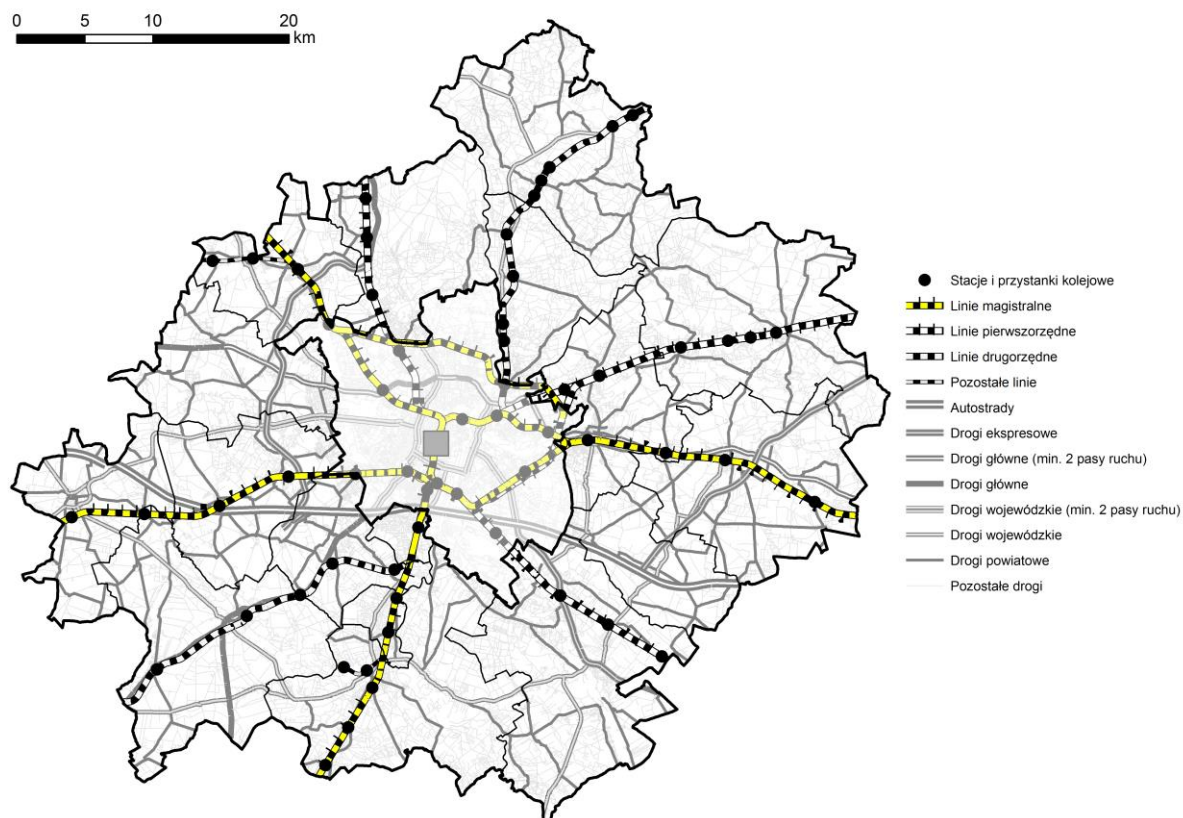
3. Linie kolejowe nr 352, 395, 801, 802, 804 które stanowią towarową obwodnicę Poznania.

Następne w hierarchii ważności są linie główne, zwane także pierwszorzędnymi:

1. Linia kolejowa nr 353 w kierunku Gniezna, Bydgoszczy i Gdańska;
  2. Linia kolejowa nr 272 w kierunku Jarocina i Ostrowa Wielkopolskiego;
  3. Linia kolejowa nr 354 w kierunku Obornik, Piły i Kołobrzegu;
- oraz krótkie odcinki łącznic kolejowych.

Powyższe linie są liniami znaczenia państwowego. Uzupełnieniem tego układu są jednotorowe niezelektryfikowane linie drugorzędne, zwane także regionalnymi:

1. Linia kolejowa nr 356 ze stacji Poznań Wschód w kierunku Wągrowca;
2. Linia kolejowa nr 357 ze stacji Luboń w kierunku Wolsztyna.

Ryc. 19. Sieć kolejowa na obszarze miasta Poznania i powiatu poznańskiego

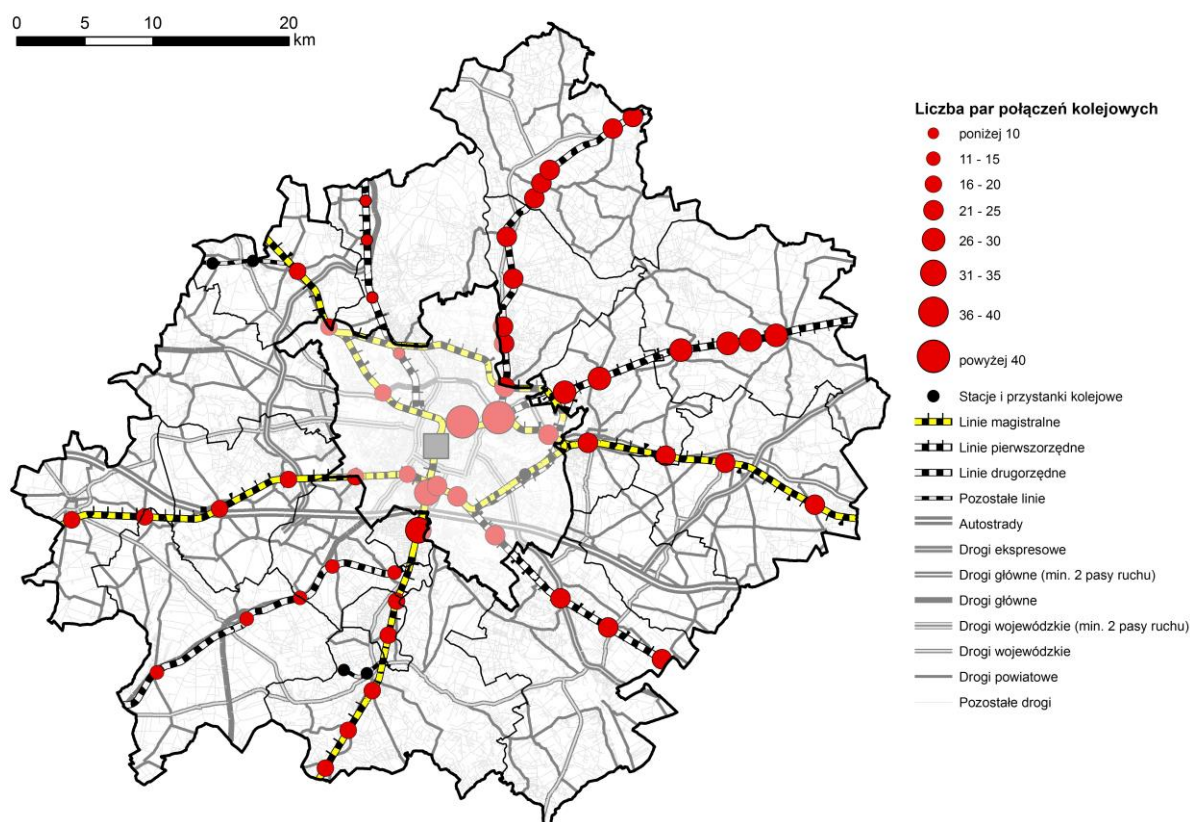
Źródło: BDOT, 2016.

Poznański węzeł kolejowy skupia linie prowadzące w dziewięciu kierunkach. Stan techniczny infrastruktury kolejowej jest zróżnicowany, część linii zostało w ostatnim okresie zmodernizowanych. Dotyczy to przede wszystkim linii nr 3 w kierunku Warszawy i Berlina (cała linia została dostosowana do prędkości 160 km/h, z wyjątkiem wybranych odcinków), linii nr 356 do Wągrowca i nr 357 do Wolsztyna oraz linii nr 353 w kierunku Gniezna. Aktualnie modernizowana jest linia 271 do Wrocławia oraz 272 prowadząca do Ostrowa Wielkopolskiego, a w najbliższym czasie modernizacja ma objąć linię nr 351 w kierunku Szczecina. W najgorszym stanie technicznym jest linia 354 do Piły (na której prędkość

rozkładowa na rzadko którym odcinku szlaku przekracza 80km/h, a licznie występują ograniczenia prędkości nawet do 40 km/h).

Kolej odgrywa coraz bardziej znaczącą rolę w przewozach pasażerskich w aglomeracji. W ostatnich latach wyraźnie zwiększyła się liczba pasażerów korzystających z kolei w dojazdach do Poznania i jednostek gminnych powiatu poznańskiego, szczególnie na liniach zmodernizowanych, po których kursują nowe lub zmodernizowane zespoły trakcyjne. Skutkuje to systematycznym wzrostem liczby połączeń funkcjonujących w ramach kolei regionalnych. Szczególnie widoczne zmiany zaszły w grudniu 2015 r. wraz z wdrożeniem rozkładu jazdy 2015/2016. Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego jako organizator transportu publicznego na obszarze regionu zdecydował o zwiększeniu liczby par pociągów na poszczególnych liniach prowadzących do Poznania. Łącznie z i do Poznania w ciągu doby kursuje 166 par pociągów regionalnych (ryc.20.). Oznacza to, że w porównaniu z rozkładem jazdy 2014/2015 liczba par pociągów wzrosła o 21. Aktualnie największa liczba regionalnych połączeń kolejowych funkcjonuje pomiędzy Poznaniem a Gnieznem (27 par w ciągu doby). Powyżej 20 połączeń z Poznaniem posiadają również Września, Jarocin oraz Wągrowiec. Z uwagi na modernizację linii kolejowej 271 pomiędzy Poznaniem i Kościanem (cechującej się największymi potokami pasażerskimi spośród wszystkich szlaków prowadzących do stacji Poznań Główny), liczba par pociągów pozostała bez zmian. W przypadku wszystkich pozostałych linii kolejowych liczba połączeń zwiększyła się (dotyczy to także modernizowanej linii 272 oraz linii 351 i 354, które w najbliższych latach zostaną zmodernizowane).

Ryc. 20. Liczba par połączeń kolejowych kursujących do stacji Poznań Główny

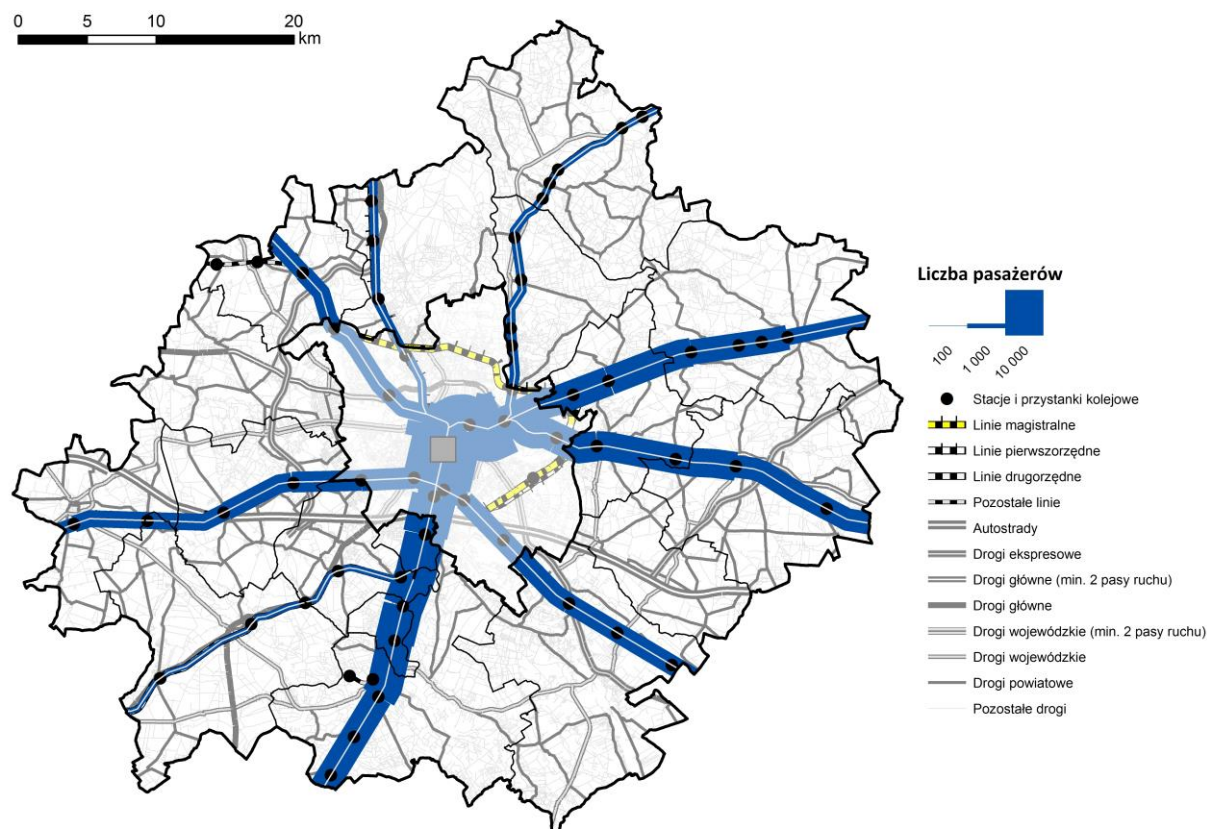
Źródło: Opracowanie na podstawie BDOT, 2016.

Badania prowadzone przez Urząd Marszałkowski wskazują na coraz większe wykorzystanie kolei przez mieszkańców aglomeracji w dojazdach codziennych do pracy i szkół. Największe potoki generowane są na obszarze jednostek gminnych, w mniejszym stopniu na obciążenie sieci kolejowej wpływa ruch wewnątrz Poznania. Spowodowane jest to utrudnioną dostępnością sieci kolejowej i przystanków kolejowych na terenie miasta oraz zbyt niską częstotliwością kursowania pociągów (Kaczmarek, Bul, 2012).

Zgodnie z wynikami badań przeprowadzonych przez zespół CBM w trakcie przygotowywania „Diagnozy społecznego zapotrzebowania na usługi transportowe Poznańskiej Kolei Metropolitalnej”, największa wymiana pasażerska ma miejsce na terenie miasta Poznania (ryc.21.). Przez dworzec Poznań Główny w 2012 r. w ciągu doby przewijało się średnio ponad 34 tys. osób korzystających z pociągów regionalnych. Oznacza to, że w porównaniu z poprzednimi dostępnymi danymi z roku 2010, liczba pasażerów pociągów regionalnych była wyższa o ponad 4 tys. osób. Największe potoki pasażerskie docierają do Poznania w ciągu linii 271 od strony Leszna. Linia ta, mimo nienajlepszego stanu technicznego, stanowi jeden z najbardziej obciążonych pod względem dojazdów do pracy i szkół szlaków w Polsce. Na najintensywniej wykorzystywanych fragmentach linii, potoki pasażerskie wynoszą ponad 9 tys. osób na dobę. Szlakiem, na którym występują znaczne przepływy pasażerów jest też linia kolejowa nr 353. Największa liczba pasażerów na tej linii podróżuje na odcinku pomiędzy Poznaniem a Gnieznem. Szczególnie duże potoki występują pomiędzy Poznaniem a Biskupicami Wlkp. i Pobiedziskami (co jest wynikiem dużej liczby pasażerów korzystających z kolei, mieszkających w gminie Pobiedziska). Równie intensywnie wykorzystywanym szlakiem kolejowym jest linia nr 3 Poznań – Konin. Szczególnie duże potoki pasażerskie występują na odcinkach do Wrześni. Na najbardziej obciążonych fragmentach linii w okolicach Poznania, liczba pasażerów na szlaku wynosi ponad 6 tys. osób w ciągu doby (pomiędzy stacjami Poznań Antoninek i Swarzędz). Wyraźnie na tle innych szlaków kolejowych w porównaniu z rokiem 2010, rośnie wielkość potoków pasażerskich na linii nr 3 pomiędzy Poznaniem a Nowym Tomyślem. Ma to miejsce głównie za sprawą intensywnie urbanizujących się podpoznańskich miejscowości położonych w gminie Dopiewo. Na przystankach w Dopiewie i Pałędziu w porównaniu do badania z 2010 r., odnotowano ponad dwukrotnie większą wymianę pasażerską. Linia 272 w kierunku Jarocina charakteryzuje się dużymi potokami pasażerskimi (prawie 4,5 tys. osób na dobę) w okolicach Poznania. Największym problemem szlaku jest jego bardzo małe wykorzystanie na obszarze powiatu poznańskiego. Pomiędzy stacjami Środa Wlkp. i Poznań Starołęka praktycznie nie ma wymiany pasażerskiej, potoki ulegają zmniejszeniu dopiero od Środy Wlkp. Wynika to ze znacznego oddalenia dużych skupisk ludności od stacji kolejowych i dużej konkurencji dla połączeń kolejowych ze strony drogi ekspresowej S11. Ważnym szlakiem w przewozach aglomeracyjnych i regionalnych jest linia 351 Poznań – Krzyż. Największe potoki pasażerskie w pociągach regionalnych na tym szlaku odnotowuje się na odcinku pomiędzy Rokietnicą a Poznaniem Głównym (prawie 4 tys. pasażerów na dobę). Najważniejszymi stacjami obok Rokietnicy na linii 351 są Szamotuły, Wronki oraz Pamiątkowo. Szlak prowadzący z Poznania do Piły jest spośród linii o znaczeniu krajowym na obszarze aglomeracji zdecydowanie najmniej wykorzystywany. Potoki wynoszą niecałe 2 tys. pasażerów na dobę pomiędzy przystankiem Poznań Strzeszyn a Obornikami Wlkp. Miasto, do Rogoźna dociera łącznie już tylko 1 tys. pasażerów. Na obszarze powiatu praktycznie nie ma wymiany pasażerskiej, cały potok podróżnych dociera do stacji w Obornikach. Tak małe wykorzystanie tej linii wynika z bardzo niskiej częstotliwości kursowania oraz niskiej prędkości eksploatacyjnej pociągów, która powoduje, że czas przejazdu koleją jest dłuższy niż czas przejazdu samochodem osobowym. Dużym sukcesem okazała się być modernizacja jednotorowej, niezelektryfikowanej linii regionalnej nr 356 z Poznania do Wągrowca. Dzięki

prowadzonym przez Urząd Marszałkowski inwestycjom, parametry linii zostały zdecydowanie podniesione, czas podróży się skrócił, przez co kolej stała się konkurencyjna w porównaniu z innymi formami transportu. Największe potoki pasażerskie na szlaku mają miejsce pomiędzy dworcem Poznań Wschód a Czerwonakiem (ponad 2 tys. osób na dobę). Spora liczba pasażerów dociera do Murowanej Gośliny i Skoków. Najmniejsze potoki pasażerskie w dojazdach do Poznania występują na linii kolejowej 357 w kierunku Wolsztyna.

Ryc. 21. Potoki pasażerskie na liniach kolejowych w 2012 r.

Źródło: *Diagnoza społecznego zapotrzebowania na usługi transportowe Poznańskiej Kolei Metropolitalnej*, 2012.

W ramach badania natężenia ruchu pasażerskiego na liniach kolejowych wykonano także analizę potoków pasażerskich w przedziałach czasowych. Rezultaty pomiarów dowodzą, że kolej pełni podstawową funkcję środka transportu w codziennych dojazdach do pracy i szkół, co przejawia się wyraźną intensyfikacją przyjazdów do Poznania w godzinach porannych i wyjazdów z miasta w godzinach popołudniowych. Wyniki badań wskazują, że do godziny 8:00 przyjeżdża do miasta ponad 35% osób korzystających z kolei regionalnej w ciągu doby, zaś między godziną 8:00 a 11:00 jest to 23%.

Obok transportu kolejowego organizowanego przez urząd marszałkowski na obszarze miasta Poznania i powiatu poznańskiego funkcjonuje 9 organizatorów publicznego transportu zbiorowego, oferujących połączenia w ramach sieci tramwajowej (tylko na terenie miasta Poznania) i autobusowej (na terenie miasta i powiatu). Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego pełni funkcję organizatora jednej regionalnej linii autobusowej o charakterze publicznym, łączącej dworce kolejowe w Pobiedziskach i Skokach. Największym organizatorem publicznego transportu zbiorowego jest ZTM

Poznań, na zlecenie którego działa 7 operatorów (MPK Poznań, Translub Luboń, KPA Kombus, Transkom Koziegłowy, PUK Komorniki, Rokbus Rokietnica i ZKP Suchy Las). ZTM Poznań odpowiada za organizację linii komunikacyjnych, przystanki oraz budowę i utrzymanie infrastruktury tramwajowej. Obok linii o charakterze miejskim (21 tramwajowych i 65 linii autobusowych), ZTM organizuje funkcjonowanie 43 linii autobusowych o charakterze międzygminnym, łączących Poznań z miejscowościami dwunastu gmin Powiatu Poznańskiego (Murowana Goślina, Czerwonak, Pobiedziska, Swarzędz, Kórnik, Mosina, Puszczykowo, Luboń, Komorniki, Dopiewo, Rokietnica i Suchy Las) oraz 4 linii o charakterze gminnym na obszarze gmin Czerwonak, Mosina i Rokietnica.

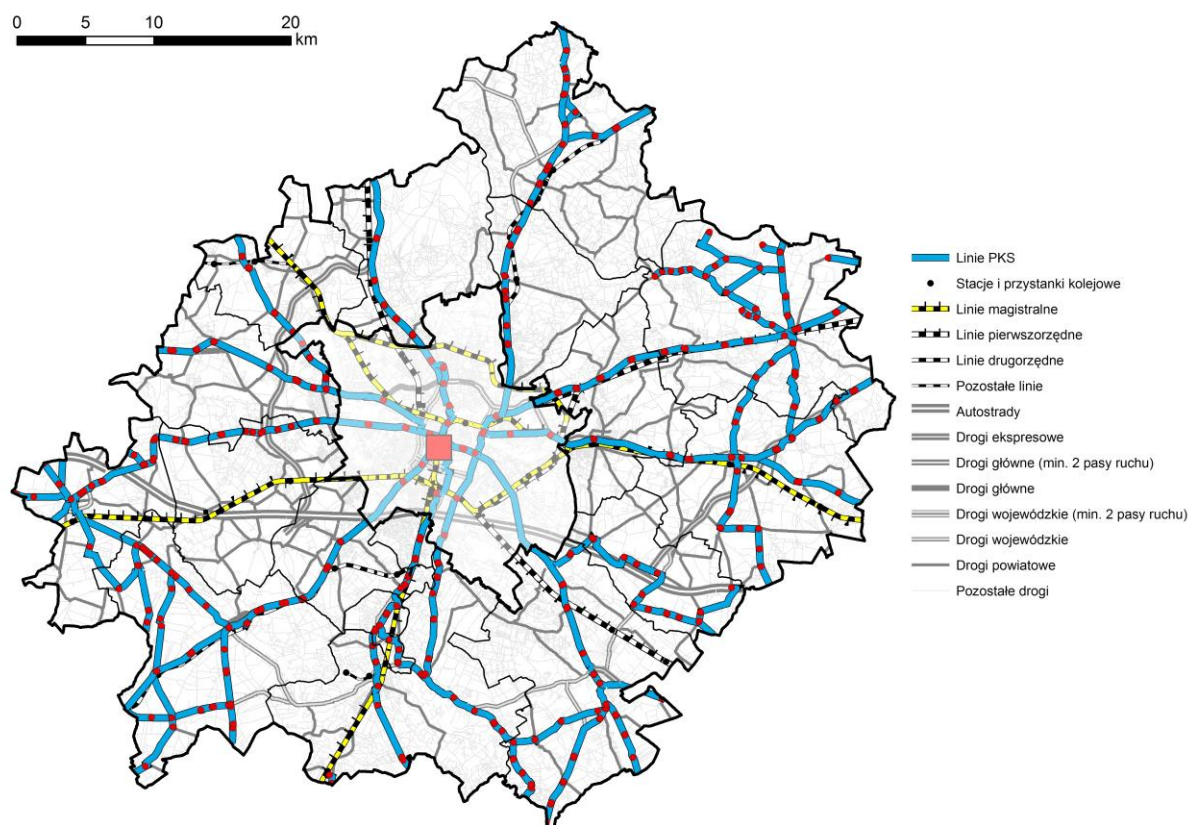
Organizatorem 19 linii łączących sąsiednie gminy z Poznaniem są także urzędy gmin w Swarzędzu, Kleszczewie, Kórniku i Tarnowie Podgórny. Ponadto, 29 linii o charakterze gminnym, organizowanych jest także przez urzędy gmin w Dopiewie, Puszczykowie, Swarzędzu, Kórniku, Kleszczewie, Mosinie, Murowanej Goślinie i Tarnowie Podgórny. Z kolei gminy: Swarzędz, Kórnik, Kleszczewo i Tranowo Podgórne organizują 7 linii łączących gminy powiatu poznańskiego. Sieć transportu publicznego na obszarze powiatu uzupełniają linie regionalne o charakterze komercyjnym, obsługiwane przez byłe przedsiębiorstwa PKS oraz przewoźników prywatnych (np. MarcoPolo, Woźniak). Ważnym elementem transportu zbiorowego na terenie powiatu są linie pracownicze, organizowane przez dużych pracodawców z terenu powiatu poznańskiego takich, jak Arvato, H&M, czy Amazon. Za ich pośrednictwem do zakładów pracy dojeżdża 1,4% mieszkańców powiatu.

Największym operatorem publicznego transportu zbiorowego w aglomeracji jest poznańska spółka (w całości należąca do miasta) – Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacji Sp. z o.o. (MPK). Oferuje ona przewozy komunikacji tramwajowej na 20 liniach dziennych oraz jednej linii nocnej. Sieć tramwajowa stanowi swoisty „szkielet” sieci komunikacyjnej Poznania ze względu na swe duże możliwości przewozowe oraz dobrą płynność ruchu (dzięki wydzielonym z jezdni torowiskom oraz priorytetom przejazdu na niektórych skrzyżowaniach). Linie tramwajowe pełnią znaczącą rolę w obsłudze transportowej mieszkańców powiatu, przejmując pasażerów dojeżdżających z powiatu poznańskiego głównie w rejonie pętli tramwajowych: Ogrody, Junikowo, os. Sobieskiego, Dębiec, Starołęka i Górczyn oraz w węzłach przesiadkowych na Dworcu Głównym PKP oraz na Ratajach, Śródcie, Kurlandzkiej, Szymanowskiego, Kurpińskiego i Słowiańskiej. Linie autobusowe w zamierzeniu mają stanowić uzupełnienie sieci tramwajowej. Funkcjonują one głównie na obszarach o mniejszej gęstości zabudowy, na obszarach peryferyjnych oraz na dużych osiedlach mieszkaniowych oddalonych od linii tramwajowych. Przewozy odbywają się na 50 liniach dziennych i 20 nocnych, przy wykorzystaniu wyłącznie taboru niskopodłogowego.

Jednym z organizatorów publicznego transportu zbiorowego w aglomeracji jest również Powiat Poznański. We wrześniu 2015 r. Starostwo Powiatowe uruchamiało sezonową, letnią linię autobusową nr 471 łączącą Swarzędz, Czerwonak, Murowaną Goślinę i Biedrusko, której celem był przede wszystkim dowóz rowerzystów do szlaków na obszarze Puszczy Zielonki. Autobus obsługujący linię wyposażony został w przyczepę przeznaczoną do dowozu rowerów. Koszt funkcjonowania linii w roku 2015 wyniósł 76 tys. zł. Powiat Poznański udzielił ponadto pomocy finansowej w wysokości 48 tys. zł na utrzymanie linii nr 489 Swarzędz – Kleszczewo. Samorząd Powiatowy jest także właścicielem infrastruktury przystankowej zlokalizowanej przy drogach powiatowych. Aktualnie trwa proces przekazywania przystanków położonych przy drogach powiatowych w zarząd jednostkom gminnym.

Na obszarze aglomeracji przewozy realizują również przedsiębiorstwa komunikacji samochodowej (tzw. „PKSy”) (Gadziński 2012). Oferują one zwykle krótszy czas przejazdu niż gminna komunikacja autobusowa, ale standard ich usług jest zróżnicowany. Wszystkie linie prowadzą do

Dworca PKS, zlokalizowanego w centrum Poznania. Najwięcej połączeń obsługuje PKS Poznań S.A., który uruchamia połączenia przede wszystkim do gmin nie posiadających własnej komunikacji autobusowej – Buk, Pobiedziska, Kostrzyn i Stęszew, a także Dopiewo, Komorniki, Kórnik, Mosina, Puszczykowo i Tarnowo Podgórne. PKS Poznań jest spółką komunalną Miasta Poznań, z tego też względu Powiat Poznański czyni starania na rzecz stworzenia wspólnych struktur z miastem i sąsiednimi powiatami tak, aby spółka ta stała się operatorem transportu publicznego. Tym samym otrzymałaby dostęp do środków unijnych na zakup taboru i modernizację infrastruktury dworcowej. Łącznie na terenie aglomeracji, PKS Poznań wykonuje 180 kursów dziennie na 54 liniach komunikacyjnych, w większości wyjeżdżających poza granicę aglomeracji. Na obszarze powiatu poznańskiego zatrzymują się również m.in. autobusy przedsiębiorstw przewozowych z Głogowa, Gniezna, Gorzowa, Inowrocławia, Kalisza, Leszna, Nowej Soli, Ostrowa Wlkp., Piły, Szczecina, Turku, Wałcza, Włocławka, Wołowa, Zgorzelca, Zielonej Góry, Żar. Realizują one 196 kursów dziennie, przy czym jedynie 38,8% z nich obsługuje ponad 2 przystanki na terenie aglomeracji poznańskiej. Przebieg tras obsługiwanych przez „PKS-y” prezentuje rycina 22. Przy wykorzystaniu wszystkich autobusów regionalnych realizowanych jest jedynie 0,7% podróży.

Ryc. 22. Przebieg tras obsługiwanych przez Przedsiębiorstwa Komunikacji Samochodowej

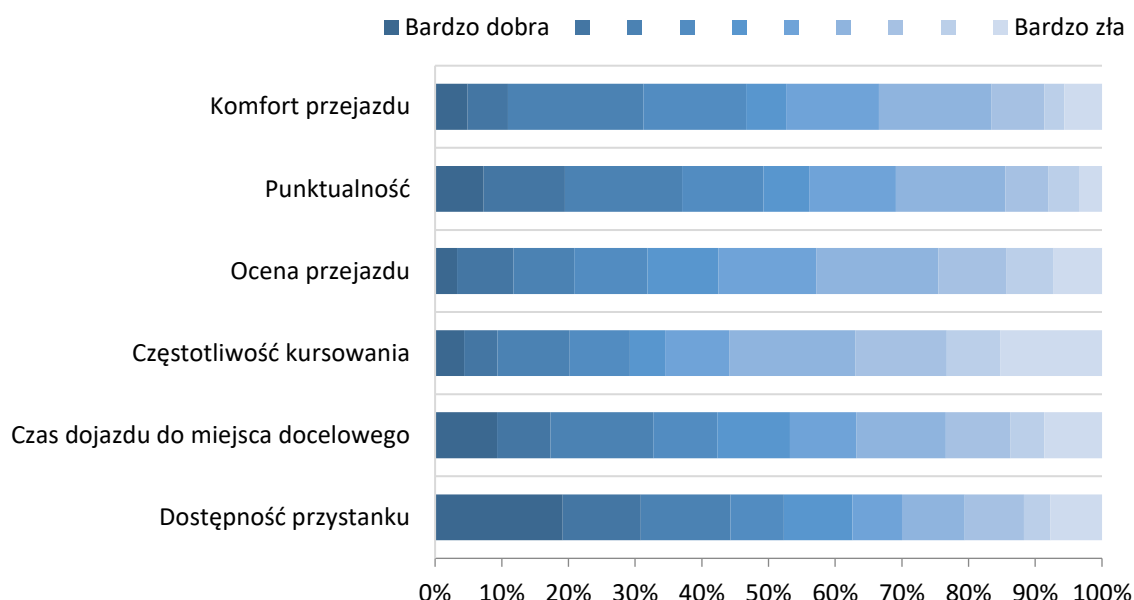
Źródło: Opracowanie na podstawie KKRPM, 2015.

Silnymi stronami transportu zbiorowego w aglomeracji są: ukształtowanie szlaków (linie kolejowe, jak i autobusowe prowadzą promieniście do centrum Poznania lub do najbliższego węzła przesiadkowego o znaczeniu aglomeracyjnym), znaczny zasięg obsługiwanego obszaru, dobry stan taboru oraz relatywnie dobra dostępność ekonomiczna. Głównym problemem transportu publicznego

w Poznaniu i powiecie jest jego niski udział w realizacji zadań przewozowych, a także funkcjonowanie wielu organizatorów transportu publicznego, co skutkuje niskim stopniem integracji taryfowej i przestrzennej na węzłach przesiadkowych. Ograniczenia transportu autobusowego wynikają z niewielkiej płynności ruchu związanej z kongestią komunikacyjną w godzinach szczytu, niewielkiej liczby połączeń z Poznaniem oraz niskiego stopnia dostępności i konkurencyjności tej formy transportu. Ponadto w przypadku sieci kolejowej, obok stanu technicznego poszczególnych szlaków, problemem jest także ograniczona przepustowość węzła poznańskiego (szczególnie odcinków: Poznań Wschód – Poznań Główny oraz Poznań Główny – Poznań Jeżyce (POD)), podporządkowanie przewozów lokalnych przewozom międzyregionalnym, zbyt mała częstotliwość kursowania pociągów regionalnych, a także niekorzystna lokalizacja części przystanków, która ogranicza dostęp do kolei dla mieszkańców (Transport w aglomeracji poznańskiej, 2010).

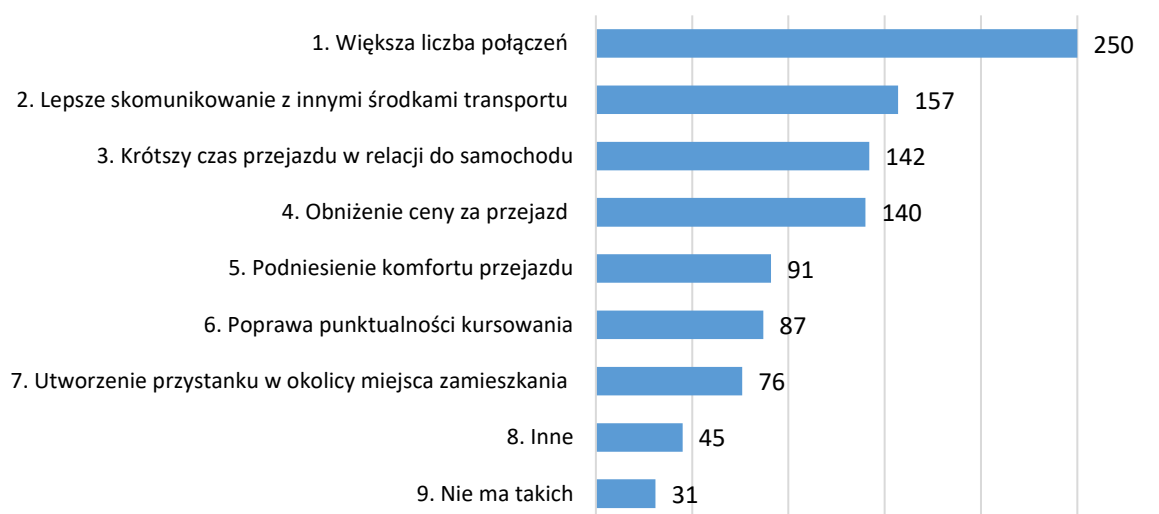
Liczba problemów i ograniczeń w funkcjonowaniu PTZ przekłada się bezpośrednio na ocenę jakości transportu publicznego w powiecie. W ramach prowadzonych Badań warunków życia w powiecie poznańskim (2016), respondenci zostali poproszeni o dokonanie oceny funkcjonowania transportu zbiorowego w 6 aspektach. Wyniki badań prezentuje rycina 23.

Ryc. 23. Ocena jakości transportu publicznego w powiecie poznańskim

Źródło: Strategia Rozwoju Powiatu Poznańskiego do 2030 roku – raport z badania warunków życia w powiecie, 2016.

Najlepiej oceniona została dostępność przystanku (63% pozytywnych ocen) i punktualność PTZ (57%). Z kolei najgorzej oceniona została częstotliwość kursowania komunikacji publicznej (tylko 35% pozytywnych ocen). Jednocześnie zwiększenie liczby połączeń zostało wskazane jako najważniejszy czynnik, który mógłby zachęcić do korzystania z komunikacji zbiorowej (rycina 24.). W dalszej kolejności, zdaniem respondentów poprawy wymaga skomunikowanie z innymi środkami transportu, skrócenie czasu przejazdu w relacji do samochodu oraz obniżenie ceny za przejazd.

Ryc. 24. Propozycje zmian wskazywane przez respondentów geoankiety w celu poprawy funkcjonowania transportu zbiorowego

Źródło: *Strategia Rozwoju Powiatu Poznańskiego do 2030 roku – raport z badania warunków życia w powiecie, 2016.*

Niewątpliwie konieczność poprawy funkcjonowania publicznego transportu zbiorowego w powiecie jest jednym z najważniejszych wyzwań Samorządu Powiatowego. Na potrzebę poprawy funkcjonowania PTZ wskazują m.in. mieszkańcy powiatu. Aż 59 % respondentów biorących udział w Badaniu warunków życia w powiecie poznańskim (2016) uznało polepszenie funkcjonowania transportu publicznego za główny aspekt wymagający poprawy dla dalszego rozwoju Powiatu.

Wydaje się, że w kontekście funkcjonowania transportu zbiorowego w Poznaniu i powiecie szczególnie ważne jest wzmocnienie roli kolei. Transport kolejowy odgrywa zdecydowanie zbyt małą rolę w obsłudze przewozowej aglomeracji, w stosunku do swojego potencjału. Zgodnie z Raportem prezentującym wyniki badania warunków życia w powiecie poznańskim (2016), najczęściej wykorzystywanym środkiem transportu jest samochód, z którego korzysta 85% mieszkańców powiatu. Pomimo dobrej dostępności stacji i przystanków kolejowych oraz coraz wyższej częstotliwości kursowania pociągów regionalnych z oferty kolei korzysta jedynie 12% mieszkańców powiatu.

W celu wzmocnienia roli kolei planuje się utworzenie Poznańskiej Kolei Metropolitalnej oraz budowę zintegrowanych węzłów przesiadkowych w Poznaniu i gminach aglomeracji, głównie w pobliżu stacji i przystanków kolejowych. Pierwszym krokiem do realizacji projektu koordynowanego przez Stowarzyszenie Metropolia Poznań było stworzenie dokumentu: „Masterplan dla Poznańskiej Kolei Metropolitalnej”. Utworzenie PKM, obok potrzeby modernizacji infrastruktury i określenia zasad współfinansowania systemu kolei metropolitalnej, jest głównym wyzwaniem rozwojowym dla transportu zbiorowego w Poznaniu i Powiecie Poznańskim. Kluczowym zadaniem jest także potrzeba integracji przestrzennej, taryfowej i organizacyjnej kolei z innymi formami transportu. Aby zrealizować to zadanie, niezbędne jest zintegrowane podejście do tematu rozwoju kolei na obszarze aglomeracji. Ważnym wyzwaniem jest także wybór odpowiednich operatorów kolejowych, mogących zagwarantować nowoczesny tabor, w celu poprawy komfortu podróżowania.

Analiza SWOT

Silne Strony	Słabe strony
- wysoka gęstość sieci transportu publicznego - ukształtowanie szlaków (linie kolejowe, jak i autobusowe prowadzą promieniście do centrum Poznania lub do najbliższego węzła przesiadkowego o znaczeniu aglomeracyjnym) - znaczny zasięg obsługiwanego obszaru, - dobry stan taboru transportu publicznego - relatywnie dobra dostępność ekonomiczna głównych celów podróży w powiecie poznańskim - wzrost liczby osób korzystających z transportu kolejowego	- niski udział PTZ w realizacji zadań przewozowych - funkcjonowanie wielu organizatorów transportu publicznego, co skutkuje niskim stopniem integracji taryfowej i przestrzennej na węzłach przesiadkowych - ograniczenia transportu autobusowego wynikające z niewielkiej płynności ruchu związanej z kongestią komunikacyjną w godzinach szczytu, głównie na ulicach miasta Poznania oraz na węzłowych skrzyżowaniach dróg krajowych i lokalnych na obszarze powiatu poznańskiego, m.in. w Swarzędzu, Komornikach i Suchym Lesie - niewielka liczba połączeń autobusowych z Poznaniem (poza miastami Swarzędz i Luboń oraz największymi wsiami Powiatu: Koziegłowami, Komornikami, Rokietnicą, Tarnowem Podgórnym i Suchym Lasem) - niski stopień dostępności i konkurencyjności czasowej transportu autobusowego, szczególnie na obszarach oddalonych od sieci dróg krajowych i wojewódzkich - brak połączeń bezpośrednich - brak skoordynowanych połączeń autobusowych z koleją (zwłaszcza przy podróżach z Poznania) - brak systemu zabezpieczenia połączeń przesiadkowych - brak połączeń alternatywnych, w przypadku pojawienia się jakichkolwiek zakłóceń w funkcjonowaniu komunikacji autobusowej - ograniczona przepustowość poznańskiego węzła kolejowego - podporządkowanie przewozów lokalnych przewozom międzyregionalnym - zbyt mała częstotliwość kursowania pociągów regionalnych - niekorzystna lokalizacja części przystanków, która ogranicza dostęp do kolei dla mieszkańców
Szanse	Zagrożenia
- budowa Poznańskiej Kolei Metropolitalnej - rozbudowa i modernizacja infrastruktury kolejowej (m.in. budowa linii kolejowej na lotnisko Ławica i do Tarnowa Podgórnego)	- dalszy wzrost zjawiska rozlewania się zabudowy - utrzymanie dotychczasowych preferencji komunikacyjnych przejawiających się wzrostem liczby samochodów

▪ ograniczenie zjawiska <i>urban sprawl</i> poprzez realizację wspólnej polityki przestrzennej w ramach całej aglomeracji ▪ możliwość wykorzystania funduszy unijnych (ZIT, WRPO 2014+) na poprawę funkcjonowania transportu publicznego na obszarze Poznania i powiatu poznańskiego ▪ wzrost finansowania zadań związanych z rozwojem sieci transportu publicznego ▪ dalsza integracja czasowa, przestrzenna i taryfowa podmiotów oferujących usługi w ramach PTZ	▪ spadek jakości życia mieszkańców oraz obniżenie poziomu bezpieczeństwa na szlakach komunikacyjnych ▪ duża kapitałochłonność inwestycji infrastrukturalnych ▪ brak środków finansowych na realizację inwestycji ▪ brak współpracy jednostek samorządu terytorialnego na rzecz rozbudowy sieci transportu publicznego

2.8. GOSPODARKA I RYNEK PRACY

Podmioty gospodarcze

Powiat Poznański jest silnym ośrodkiem przemysłowo-usługowym i należy do grupy powiatów o najwyższym w kraju poziomie rozwoju gospodarczego. Cechuje się także jednym z najwyższych wskaźników poziomu produkcji sprzedanej przemysłu ogółem na 1 mieszkańca. W 2015 r. wyniosła ona ogółem 20 447,4 mln zł, co daje kwotę 57 461 zł na 1 mieszkańca (wartość dla kraju wyniosła w tym samym okresie 29 602 zł na 1 mieszkańca).

Wzrastający potencjał gospodarczy powiatu poznańskiego to wynik szeregu czynników rozwojowych, do których należy m.in.: korzystne położenie w centrum Wielkopolski i w bezpośrednim sąsiedztwie Poznania, wysoka dostępność transportowa, tradycja wielkopolskiej gospodarności oraz rozwijająca się od pokoleń przedsiębiorczość mieszkańców powiatu. Wysoki potencjał gospodarczy powiatu jest efektem nie tylko dużej liczby przedsiębiorstw działających na jego obszarze, lecz także ich zróżnicowanej struktury wielkościowej i branżowej.

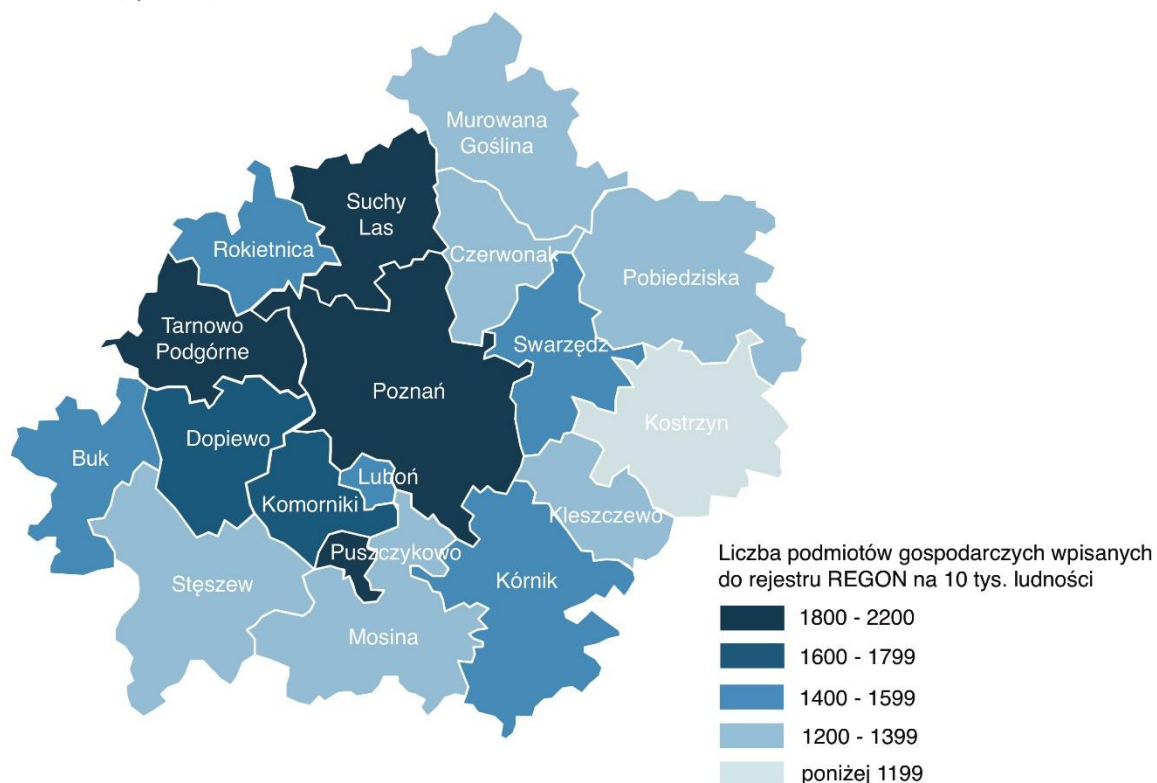
Liczba działających na terenie powiatu poznańskiego podmiotów gospodarczych na przestrzeni ostatnich pięciu lat wzrosła aż o 18,5% z 47 195 w 2010 r. do 55 917 podmiotów w 2015 r. (tab. 21.). Aktualnie (według danych na 31.12.2015 r.) liczba działających podmiotów gospodarczych w powiecie stanowi 13,6% wszystkich zarejestrowanych w województwie wielkopolskim.

Tab. 21. Liczba podmiotów gospodarczych w gminach powiatu poznańskiego w latach 2010-2015

Jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Luboń	4294	4362	4527	4634	4718	4752
Puszczykowo	1825	1818	1886	1945	1961	1947
Buk	1630	1616	1663	1703	1738	1738
Czerwonak	3143	3106	3227	3276	3381	3346
Dopiewo	2586	2847	3128	3372	3622	3810
Kleszczewo	611	686	756	823	893	914
Komorniki	3090	3387	3643	3918	4191	4412
Kostrzyn	1755	1824	1881	1960	2025	2001
Kórnik	3019	3142	3362	3496	3676	3736
Mosina	3561	3627	3851	3981	4141	4178
Murowana Goślina	2314	2282	2320	2336	2365	2303
Pobiedziska	2251	2251	2340	2392	2471	2491
Rokietnica	1698	1868	1975	2144	2261	2359
Stęszew	1630	1627	1684	1725	1779	1802
Suchy Las	2932	3004	3129	3381	3494	3608
Swarzędz	6684	6718	6949	7141	7307	7327
Tarnowo Podgórne	4172	4313	4489	4724	4907	5193
Powiat Poznański	47 195	48 478	50 810	52 951	54 930	55 917
Poznań	98 092	99 420	102 513	105 083	107 117	108 821
Woj. Wielkopolskie	375 482	376 483	387 977	397 855	404 419	409 865

Źródło: Opracowanie na podstawie BDL GUS.

Liczba podmiotów gospodarczych funkcjonujących w powiecie poznańskim jest zróżnicowana. Ośrodkami szczególnej koncentracji działalności gospodarczej są gminy: Swarzędz, Tarnowo Podgórne, Komorniki, Kórnik oraz Luboń. W gminach Tarnowo Podgórne i Suchy Las wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych na 10 tys. mieszkańców jest wyższy niż w samym Poznaniu. W 2015 r. wyniósł odpowiednio 2103 i 2185 podmiotów. Wartość wskaźnika dla Poznania wyniosła natomiast 2006 podmiotów (ryc. 25.).

Ryc. 25. Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców

Źródło: Opracowanie na podstawie BDL GUS.

Tab. 22. Podmioty gospodarcze w powiecie poznańskim według wielkości w latach 2010-2015

Podmioty według liczby zatrudnionych	Lata					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Ogółem	47 195	48 478	50 810	52 951	54 930	55 917
0 - 9	44 704	46 026	48 470	50 647	52 604	53 552
10 - 49	2064	2030	1906	1872	1897	1930
50 - 249	369	365	379	379	375	379
250 - 999	47	46	44	43	43	45
1000 i więcej	11	11	11	10	11	11

Źródło: Zestawienie własne na podstawie BDL GUS.

W strukturze wielkościowej podmiotów działających w powiecie poznańskim dominują mikro i małe przedsiębiorstwa (tab.22.). 96% wszystkich podmiotów gospodarczych w powiecie zatrudnia do 9 osób. To właśnie ta grupa wielkościowa przedsiębiorstw w latach 2010-2015 charakteryzowała się największym przyrostem nowych podmiotów, wynoszącym 8848 firm. Filarem przedsiębiorczości w powiecie poznańskim jest dobrze rozwijający się sektor prywatny. 80% firm sektora prywatnego

w powiecie prowadzonych jest przez osoby fizyczne.

Powiat Poznański stanowi dogodnie miejsce dla lokalizacji przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym. Dobrze rozwinięta infrastruktura techniczna i komunikacyjna, bogata oferta terenów inwestycyjnych gmin powiatu a także bliskość miasta Poznania, stanowiącego centrum rozwoju społeczno-gospodarczego oraz centrum administracyjne regionu to jedne z najważniejszych determinantów lokalizacji dla dużych przedsiębiorstw zagranicznych. W latach 2010-2015 zaobserwowany został wzrost liczby podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego z 442 w 2010 r. do 471 w 2015 r. Pozytywne trendy dotyczą również wzrostu liczby rodzimych, nowo zarejestrowanych firm w powiecie, choć jak wskazują dane zawarte w tabeli 23. w ostatnich 5 latach o ponad 50% wzrosła liczba firm wykreślonych z rejestru REGON.

Tab. 23. Firmy nowo zarejestrowane i wykreślone z rejestru REGON w powiecie poznańskim w latach 2010-2015

Firmy	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Nowo zarejestrowane	4 531	4 177	4 323	4 546	4 560	4 864
Wykreślone	2 080	3 650	2 647	3 090	3 220	4 513

Źródło: Zestawienie własne na podstawie BDL GUS.

Najliczniejszą grupą podmiotów gospodarczych w powiecie poznańskim są podmioty trudniące się handlem hurtowym i detalicznym. Stanowią one 17% wszystkich działających w powiecie podmiotów gospodarczych. Pozostałymi kluczowymi branżami gospodarki powiatu są: budownictwo – 9,8% wszystkich podmiotów gospodarczych, działalność profesjonalna, naukowa i techniczna – 9,2%, przetwórstwo przemysłowe – 8,8%, transport i gospodarka magazynowa – 5,2%.

Promocja gospodarcza

Działania z zakresu promocji przedsiębiorczości powiatu poznańskiego realizowane są przez Referat Współpracy Zagranicznej i Promocji Przedsiębiorczości Starostwa Powiatowego. Do najważniejszych zadań ww. jednostki zaliczyć należy:

- aktywne pozyskiwanie nowych inwestorów, m.in. poprzez inicjowanie współpracy z przedstawicielami instytucji i urzędów,
- przygotowanie i aktualizowanie oferty inwestycyjnej gmin powiatu poznańskiego,
- tworzenie bazy danych dotyczącej przedsiębiorców i przedsiębiorstw z terenu powiatu,
- udzielanie przedsiębiorcom i przedsiębiorstwom informacji dotyczących możliwości inwestowania na terenie powiatu poznańskiego oraz procedur związanych z tym tematem,
- podejmowanie czynności związanych z promocją powiatu poznańskiego w środowisku biznesowym,
- organizowanie imprez, wystaw, targów i misji gospodarczych o charakterze biznesowym, dotyczących powiatu poznańskiego.

Kluczowym elementem systemu obsługi i wspomagania przedsiębiorstw z terenu powiatu jest internetowy Portal Firm Powiatu Poznańskiego – www.pfpp.com.pl. Jest to rozwijana od kilku lat platforma, która poza wymiarem stricte promocyjnym, stanowi bazę wiedzy i informacji o przedsiębiorstwach z terenu powiatu, profilu ich działania a także o najważniejszych wydarzeniach z zakresu przedsiębiorczości (tj. konferencje, targi, konkursy) oraz dostępnym wsparciu lokalnych firm

(dotacje, szkolenia itp.).

Stałym elementem promocji przedsiębiorczości w powiecie poznańskim jest współorganizowany przez Starostę Poznańskiego, Prezydenta Miasta Poznania, Prezesa Międzynarodowych Targów Poznańskich oraz Prezydenta Sejmiku Gospodarczego Województwa Wielkopolskiego cykliczny konkurs pn. Poznański Lider Przedsiębiorczości. Inicjatywa organizowana nieprzerwanie od 2003 r. skierowana jest przede wszystkim do średnich, małych i mikro przedsiębiorstw z całej aglomeracji poznańskiej. Głównym celem Konkursu jest pomaganie wyróżniającym się przedsiębiorstwom, zaliczanym do sektora MSP, w budowaniu trwałej pozycji na rynku, poprzez stwarzanie możliwości prezentowania ich oferty szerokiemu gronu partnerów i potencjalnych klientów oraz promocja i upowszechnianie przykładów udanych wdrożeń innowacyjnych produktów, usług lub technologii opracowanych w wielkopolskich ośrodkach naukowych. Poza tym Konkurs ma na celu promocję przykładów sukcesu i dobrych praktyk wśród młodych adeptów biznesu, promowanie wizerunku aglomeracji poznańskiej jako środowiska przyjaznego rozwojowi przedsiębiorczości wśród inwestorów i wystawców targowych a także umacnianie współpracy gospodarczej poznańskich gmin i organizacji gospodarczych.

Kolejną inicjatywą z zakresu promocji gospodarczej zarówno powiatu poznańskiego, jak również całej aglomeracji poznańskiej jest współorganizowane przez Powiat Forum Gospodarcze Metropolii Poznań. Jest to inicjatywa, której celem jest stworzenie platformy do otwartej debaty nad kierunkami rozwoju gospodarczego całej aglomeracji, w której powiat poznański odgrywa kluczową rolę.

Przedsiębiorcy z terenu powiatu poznańskiego posiadają stosunkowo dobrze rozwiniętą sieć instytucji wspierania przedsiębiorczości, zlokalizowaną głównie w mieście Poznaniu. To właśnie bliskość Poznania wraz z jego bogatym otoczeniem instytucjonalnym, ma wpływ na małą liczbę funkcjonujących w gminach powiatu Instytucji Otoczenia Biznesu. W powiecie poznańskim swoją działalność prowadzą jedynie dwa parki technologiczne: Nickel Technology Park w gminie Suchy Las oraz Eureka Technology Park w gminie Dopiewo. Ośrodki te tworzą dogodne warunki dla rozwoju innowacyjnego biznesu oraz wspierają ludzi i ich kreatywne pomysły biznesowe. Oferta parków dotyczy zarówno wynajmu nowoczesnych przestrzeni biurowych i produkcyjnych, jak również działań z zakresu zwiększania efektywności komercjalizacji dobrych pomysłów biznesowych i badań naukowych poprzez dostarczanie niezbędnej wiedzy. Należy jednak zauważyć, iż w związku z funkcjonowaniem wielu instytucji okołobiznesowych w Poznaniu, sieć tego typu placówek na terenie samego powiatu poznańskiego jest niewielka w proporcji do jego wielkości i liczby podmiotów gospodarczych w nim funkcjonujących.

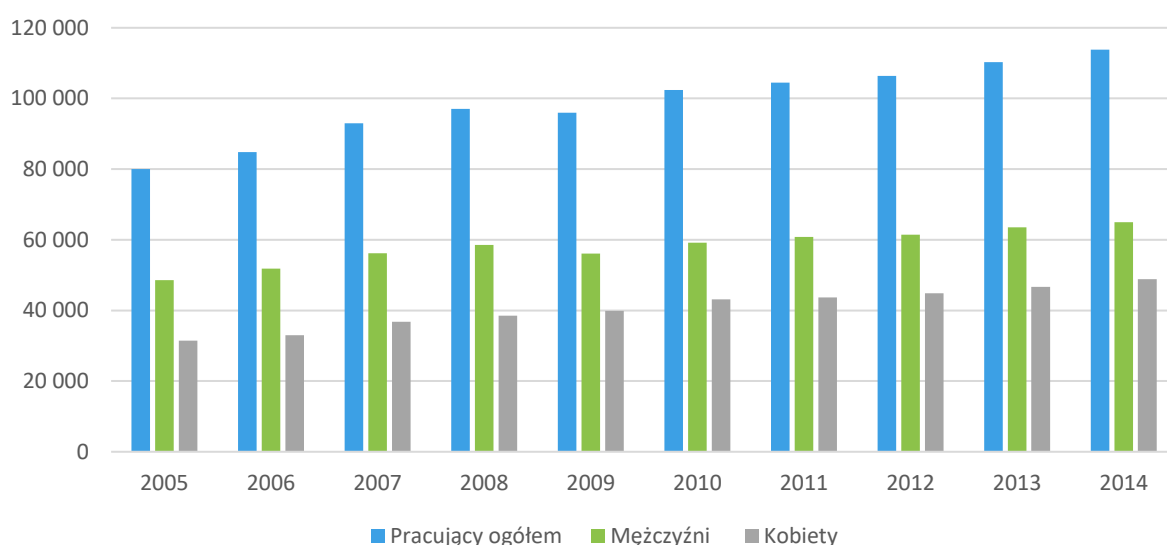
Do grona instytucji, których zadaniem jest aktywne wspieranie oraz pomoc aktualnym i przyszłym przedsiębiorcom, zaliczyć należy Poznański Ośrodek Wspierania Przedsiębiorczości – jednostkę funkcjonującą w ramach Powiatowego Urzędu Pracy. Głównym zadaniem Ośrodka jest świadczenie usług informacyjno-doradczych, konsultingowych i edukacyjnych z zakresu przedsiębiorczości – tworzenia i rozwoju małych firm. Ośrodek funkcjonuje nieprzerwanie od 1993 r., jest członkiem Sieci Wspierania Przedsiębiorczości i Zatrudnienia, współpracuje z instytucjami rynku pracy, otoczenia biznesu, poznańskimi uczelniami oraz Ośrodkiem Doradczo-Szkoleniowym Wydziału Działalności Gospodarczej i Rolnictwa Urzędu Miasta Poznania. W Ośrodku można uzyskać informacje, jak krok po kroku zrealizować pomysł na własną firmę oraz skorzystać z wiedzy fachowców i specjalistów rozwiązując problemy, jakie mogą pojawić się przy prowadzeniu działalności gospodarczej. Zakres usług realizowanych przez Ośrodek dotyczy przede wszystkim:

- informacji i doradztwa w zakresie rozpoczynania i prowadzenia działalności gospodarczej,
- indywidualnego, specjalistycznego doradztwa i konsultacji dla małych firm,
- organizowania warsztatów, prelekcji i szkoleń z zagadnień związanych z funkcjonowaniem przedsiębiorstwa.

Rynek pracy

Powiat poznański stanowi prężnie rozwijający się rynek pracy już nie tylko dla mieszkańców gmin powiatu, lecz także dla mieszkańców miasta Poznania oraz innych powiatów Wielkopolski. Liczba osób pracujących w powiecie poznańskim wzrosła w 2014 r. do 113 822 osób i w porównaniu z 2005 r. była wyższa o 33 826 osoby (ryc. 26.).

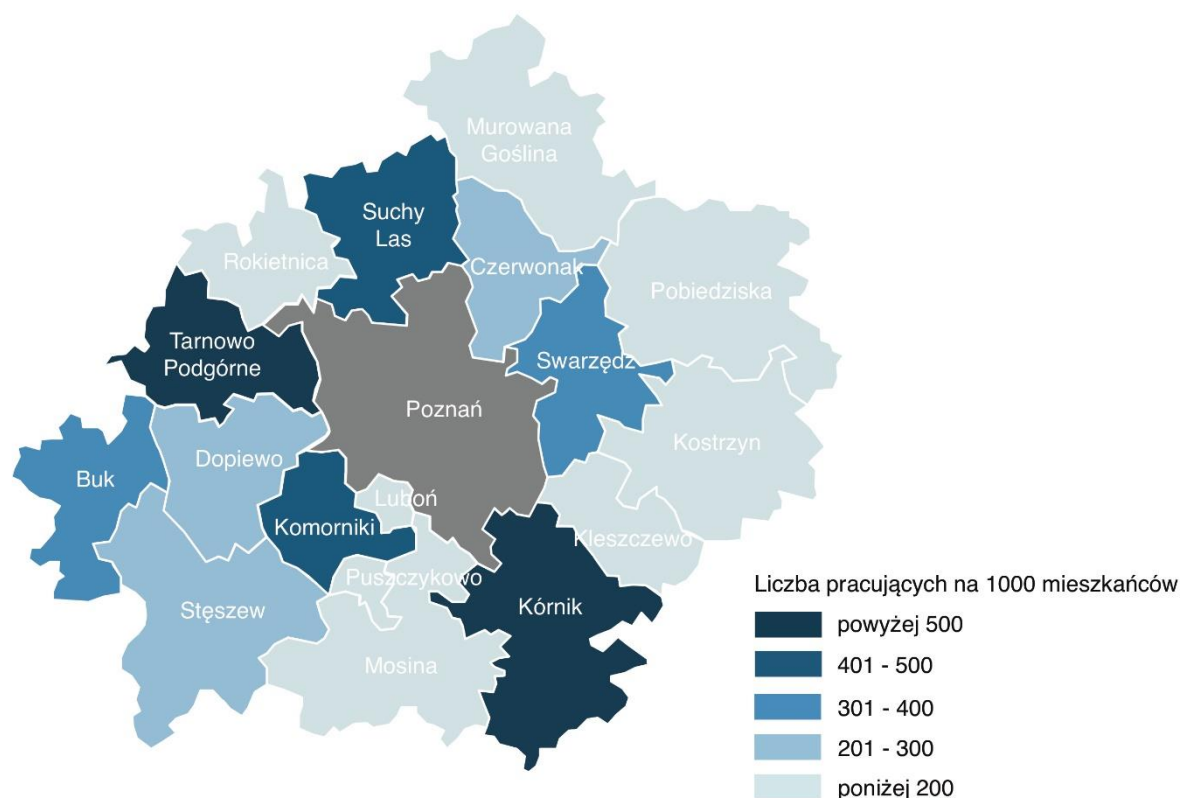

Ryc. 26. Liczba osób pracujących w powiecie poznańskim w latach 2005-2014

Źródło: Opracowanie na podstawie BDL GUS.

Wśród gmin powiatu poznańskiego najwyższy wskaźnik liczby osób pracujących na 1000 mieszkańców odnotowany został w gminie Tarnowo Podgórne i wyniósł 939 osoby (ryc. 27.). Tak wysoki wskaźnik jest wynikiem zlokalizowania na terenie gminy licznych, dużych zakładów produkcyjnych, w których zatrudnienie znajdują także osoby spoza gminy. Równie wysoki wskaźnik zatrudnienia charakteryzuje gminy Kórnik – 531 osób, Komorniki – 419 osób i Suchy Las – 418 osób.

Podstawą gospodarki powiatu poznańskiego jest przemysł i budownictwo. W branży tej w 2015 r. pracowało 46 815 osób, co stanowiło 41,1% wszystkich osób aktywnych zawodowo w powiecie. Największa dynamika zmiany liczby osób pracujących w powiecie w latach 2010-2014 dotyczyła handlu, w którym odnotowano 22% przyrost pracujących. Relatywnie stały poziom zatrudnienia występuje w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawione zostały w tabeli 24.

Ryc. 27. Liczba pracujących na 1000 mieszkańców w gminach Powiatu Poznańskiego w 2015 r.

Źródło: Opracowanie na podstawie BDL GUS.

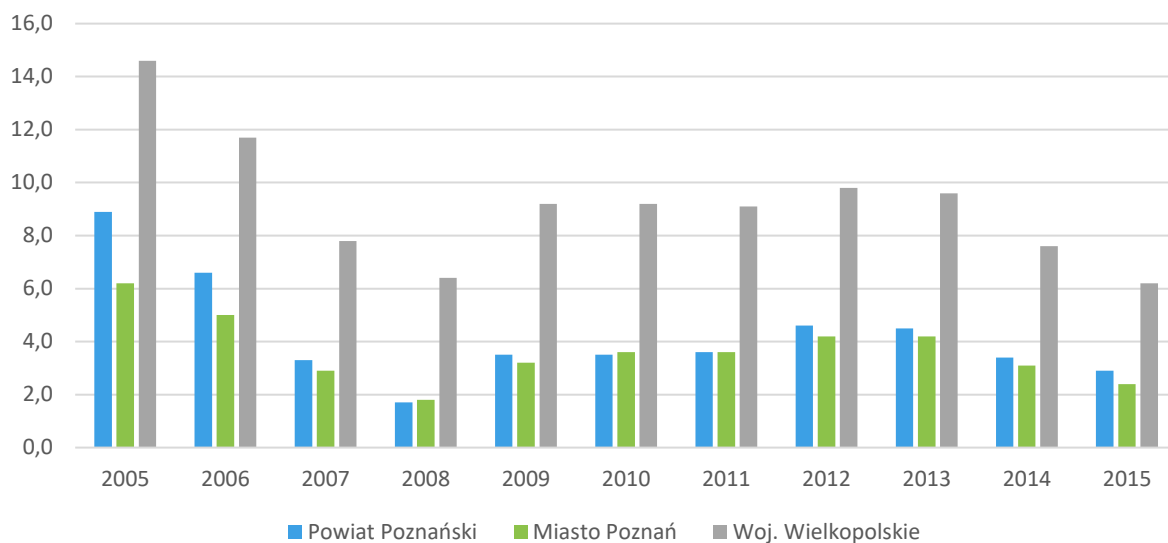
Tab. 24. Pracujący w powiecie poznańskim według sektorów gospodarki w latach 2006-2010

Sektory gospodarki	Liczba pracujących w latach				
	2010	2011	2012	2013	2014
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	9329	9292	9285	9285	9381
Przemysł i budownictwo	44 581	46 203	45 466	46 468	46 815
Handel; naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja	32 310	33 391	34 987	37 091	39 308
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa; obsługa rynku nieruchomości	1478	1358	1458	1618	1830
Pozostałe usługi	14 690	14 244	15 161	15 802	16 488

Źródło: Opracowanie na podstawie BDL GUS.

Poziom i struktura bezrobocia

Powiat poznański zaliczany jest do regionów kraju o najniższym poziomie bezrobocia. Na koniec 2015 r. stopa bezrobocia w powiecie poznańskim wynosiła zaledwie 2,9%, a od 2006 r. utrzymuje się na poziomie poniżej 5% (ryc.28.). Ta korzystna sytuacja na rynku pracy, utrzymująca się w powiecie od ponad 10 lat jest wynikiem dynamicznego rozwoju społeczno-gospodarczego, dużej liczby zakładów pracy oraz dobrej kondycji przedsiębiorstw funkcjonujących na terenie powiatu poznańskiego. Aktualnie zjawisko bezrobocia nie stanowi znaczącej bariery rozwoju dla powiatu poznańskiego.

Ryc. 28. Stopa bezrobocia (w %) w powiecie poznańskim na tle województwa wielkopolskiego i miasta Poznania w latach 2005-2015

Źródło: Opracowanie na podstawie BDL GUS.

Jak wynika ze sprawozdania Powiatowego Urzędu Pracy w Poznaniu (2015), aktualną sytuację na rynku pracy w powiecie należy uznać za pozytywną a przede wszystkim stabilną. Według danych na dzień 31.12.2015 r., liczba zarejestrowanych bezrobotnych mieszkańców powiatu poznańskiego wynosiła 4720 osób, z czego 2769 stanowiły kobiety (58,7% ogółu zarejestrowanych osób). Liczba bezrobotnych mężczyzn w powiecie wyniosła natomiast 1951 osób – 41,3%. W porównaniu do danych z końca 2014 r., liczba osób bezrobotnych uległa wyraźnemu zmniejszeniu. Spadek liczby bezrobotnych w liczbach bezwzględnych wyniósł aż 886, co stanowi spadek na poziomie 15,8%. Na koniec 2015 r. w Powiatowym Urzędzie Pracy w Poznaniu zarejestrowanych było 1882 osoby długotrwale bezrobotne, z czego 1490 to osoby powyżej 50. roku życia, 470 w wieku poniżej 25 lat oraz 257 osób niepełnosprawnych. Szczegółowe dane dotyczące najważniejszych kategorii bezrobocia w podziale na wszystkie gminy powiatu poznańskiego przedstawia tabela 25.

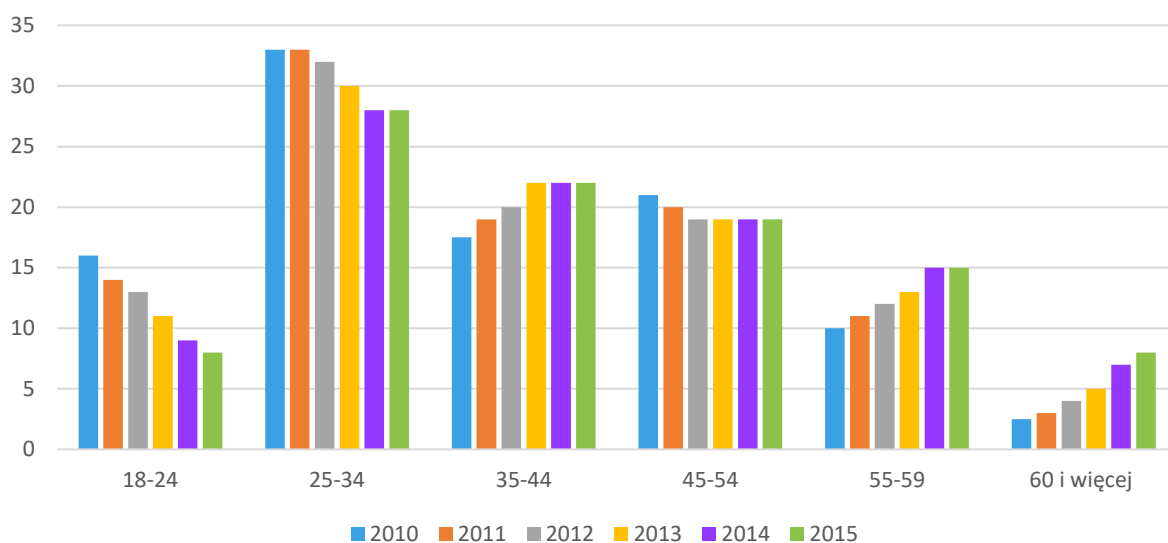
Tab. 25. Ewidencja osób bezrobotnych według gmin powiatu poznańskiego w 2015 r.

Jednostka terytorialna	Liczba mieszkańców wg stanu na 30.11.2015r.	Ogółem	Kobiety	Osoby w wieku do 25 roku życia	Osoby pow. 50 roku życia	Długotrwale bezrobotni	Niepełnosprawni	Pobierający zasiłki	Poszukujący pracy
Powiat Poznański	335 485	4720	2769	470	1490	1882	257	1111	48
Luboń	30 043	426	249	41	128	190	26	98	12
Puszczykowo	9 311	160	78	13	6	68	8	47	0
Buk	12 102	182	111	27	58	65	10	57	1

Jednostka terytorialna	Liczba mieszkańców wg stanu na 30.11.2015r.	Ogółem	Kobiety	Osoby w wieku do 25 roku życia	Osoby pow. 50 roku życia	Długotrwale bezrobotni	Niepełnosprawni	Pobierający zasiłki	Poszukujący pracy
Czerwonak	26 161	340	194	42	112	127	26	90	2
Dopiewo	22 364	221	136	18	69	73	12	51	3
Kleszczewo	7 459	77	49	12	18	31	9	17	0
Komorniki	23 966	265	164	16	87	103	11	60	4
Kostrzyn	16 778	301	170	35	89	39	10	52	0
Kórnik	24 273	227	127	19	57	77	3	62	2
Mosina	30 407	258	262	42	158	193	29	108	2
Murowana Goślina	16 350	272	154	36	90	119	16	61	2
Pobiedziska	18 722	282	172	32	88	104	17	58	2
Rokietnica	12 273	206	116	13	62	80	5	53	1
Stęszew	15 140	254	142	26	98	111	11	49	2
Suchy Las	14 548	198	116	16	54	68	8	47	0
Swarzędz	44 477	551	343	52	176	214	34	139	6
Tarnowo Podgórne	23 213	300	186	30	86	120	20	81	4
Poznań	512 660	7 964	4 224	555	2 705	3407	610	1 608	163

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Poznaniu.

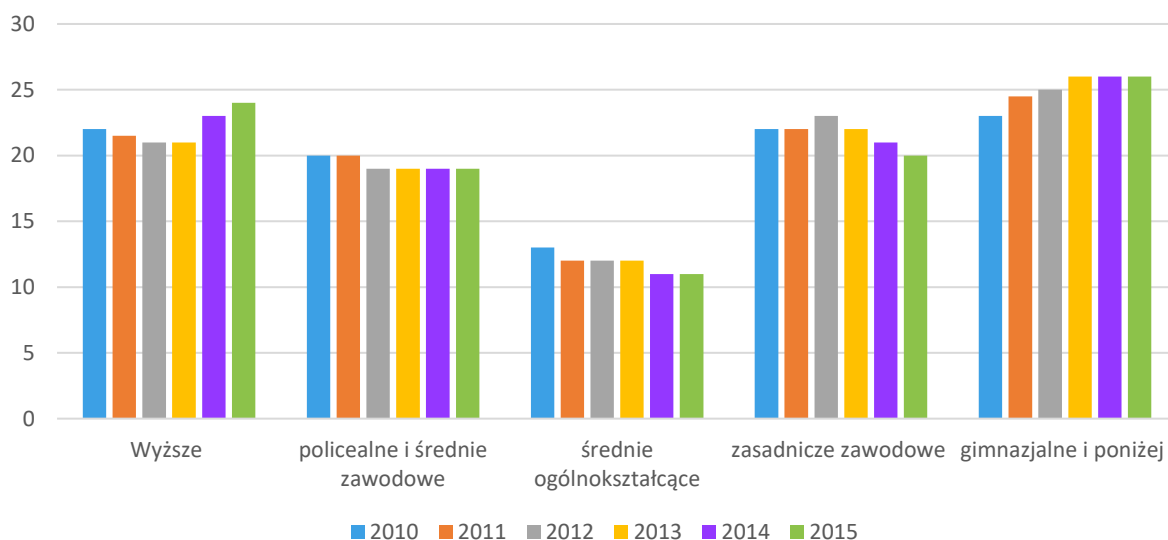
Mimo relatywnie dobrej sytuacji na rynku pracy w powiecie poznańskim, szczegółowe dane dotyczące bezrobocia wykazują, iż od kilku lat najliczniejszą grupę bezrobotnych stanowią ludzie młodzi, w przedziale wiekowym od 25 do 34 lat. Stanowią oni około 30% ogółu osób bezrobotnych zarejestrowanych w powiecie. Osoby w wieku 35-44 oraz 45-54 lata, stanowią średnio około 20% ogółu bezrobotnych (ryc. 29.).

Ryc. 29. Udział osób bezrobotnych według grup wieku w latach 2010-2015 w powiecie poznańskim

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Poznaniu.

W 2015 r. w strukturze bezrobotnych w powiecie według wykształcenia, dominowały osoby z wykształceniem gimnazjalnym oraz niższym (26,5%), następnie zasadniczym zawodowym (23,3%), wyższym (19,9%) oraz policealnym i średnim zawodowym (19,6%). Osoby z wykształceniem średnim stanowiły 10,7% wszystkich bezrobotnych w powiecie poznańskim. Ostatnie dwa lata wskazują wzrost udziału bezrobotnych z wykształceniem wyższym, przy jednoczesnym spadku udziału osób z wykształceniem zawodowym (ryc.30.).

Ryc. 30. Osoby bezrobotne według wykształcenia w latach 2010-2015

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Poznaniu.

Ocenę stanu i struktury rynku pracy w powiecie poznańskim umożliwia analiza zawodów deficytowych i nadwyżkowych, dokonywana rokrocznie przez Powiatowy Urząd Pracy w Poznaniu.

Celem monitoringu zawodów deficytowych i nadwyżkowych jest określenie kierunków i natężenia zmian zachodzących w strukturze zawodowo-kwalifikacyjnej na powiatowym rynku pracy, a przede wszystkim:

- stworzenie bazy informacyjnej dla przewidywania struktur zawodowo-kwalifikacyjnych,
- określenie odpowiednich kierunków szkolenia bezrobotnych dla zapewnienia spójności z potrzebami rynku pracy,
- korekta poziomu, struktury i treści kształcenia zawodowego na poziomie ponadgimnazjalnym i wyższym,
- usprawnienie poradnictwa zawodowego poprzez wskazanie zawodów oraz kwalifikacji deficytowych i nadwyżkowych na lokalnych rynkach pracy,
- ułatwienie realizacji programów specjalnych dla aktywizacji osób długotrwale bezrobotnych w celu promowania ich ponownego zatrudnienia.

Jak wynika z Raportu monitoringu zawodów deficytowych i nadwyżkowych, w 2015 r. dla powiatu poznańskiego istnieje szeroka grupa zawodów, które z punktu widzenia pracodawców są szczególnie pożądane, a w których występują wyraźne deficyty. Szczegółowy wykaz zawodów deficytowych zaprezentowany w tabeli 26. wyraźnie wskazuje niedobór, przede wszystkim osób do prac fizycznych, nie wymagających wysokich kwalifikacji zawodowych.

Tab. 26. Zawody deficytowe w powiecie poznańskim w 2015 r.

Zawody deficytowe	
Zawody maksymalnie deficytowe	Zawody deficytowe
▪ operatorzy maszyn do szycia, ▪ pozostali pracownicy zajmujący się sprzątaniem, ▪ operatorzy urządzeń do obróbki powierzchniowej metali i nakładania powłok, ▪ pracownicy centrów obsługi telefonicznej (pracownicy call center), ▪ pośrednicy pracy i zatrudnienia, ▪ kierownicy do spraw zarządzania zasobami ludzkimi, ▪ robotnicy wykonujący proste prace polowe, ▪ robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy gdzie indziej niesklasyfikowani, ▪ prezenterzy radiowi, telewizyjni i pokrewni, ▪ specjaliści do spraw rozwoju systemów informatycznych, ▪ odczytujący liczniki i wybierający monety z automatów, ▪ sortowacze odpadów, ▪ operatorzy sieci i systemów komputerowych, ▪ przewodnicy turystyczni i piloci wycieczek,	▪ układacze towarów na półkach, ▪ dealerzy i maklerzy aktywów finansowych, ▪ kierownicy do spraw obsługi biznesu i zarządzania gdzie indziej niesklasyfikowani, ▪ robotnicy pracujący przy przeładunku towarów, ▪ robotnicy wykonujący prace proste w leśnictwie, ▪ kierownicy do spraw logistyki i dziedzin pokrewnych, ▪ technicy sieci internetowych specjaliści do spraw sprzedaży (z wyłączeniem technologii informacyjno-komunikacyjnych), ▪ pracownicy obsługi płacowej, ▪ czyszciciele pojazdów, ▪ operatorzy maszyn do produkcji wyrobów papierniczych, ▪ kierowcy operatorzy wózków jezdniowych, ▪ administratorzy systemów komputerowych, ▪ operatorzy urządzeń do produkcji wyrobów szklanych i ceramicznych, ▪ operatorzy innych maszyn i urządzeń przetwórczych gdzie indziej niesklasyfikowani, ▪ masarze, robotnicy w przetwórstwie ryb i pokrewni, ▪ sprzedawcy w stacji paliw,

Zawody deficytowe	
Zawody maksymalnie deficytowe	Zawody deficytowe
operatorzy urządzeń do spalania odpadów, uzdatniania wody i pokrewni.	- operatorzy maszyn do produkcji wyrobów z tworzyw sztucznych, - kierownicy w gastronomii, - specjaliści do spraw sieci komputerowych, - specjaliści do spraw public relations, - drukarze, - hodowcy zwierząt gospodarskich i domowych, - specjaliści do spraw zarządzania zasobami ludzkimi, - kierownicy do spraw marketingu i sprzedaży, - projektanci wzornictwa przemysłowego i odzieży.

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Poznaniu.

Drugą grupę analizowanych zawodów stanowią zawody nadwyżkowe, czyli takie, gdzie istnieje przewaga osób bezrobotnych nad dostępnymi ofertami pracy. Zawody maksymalnie nadwyżkowe charakteryzują się całkowitym brakiem ofert pracy dostępnych w Powiatowym Urzędzie Pracy. Zestawienie zawodów nadwyżkowych ujęte zostało w tabeli 27.

Tab. 27. Zawody nadwyżkowe w powiecie poznańskim w 2015 r.

Zawody nadwyżkowe	
Zawody maksymalnie nadwyżkowe	Zawody nadwyżkowe
- mechanicy precyzyjni, - nauczyciele gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych (z wyjątkiem nauczycieli kształcenia zawodowego), - sztyldziarze, grawerzy i zdobnicy ceramiki, szkła i pokrewni, - repcjonisci (z wyłączeniem hotelowych), - planiści produkcyjni, - gońcy, bagażowi i pokrewni, - szklarze, - pracownicy administracyjni i sekretarze biura zarządu, - ogrodnicy, - tyńkarze i pokrewni, - specjaliści do spraw księgowości i rachunkowości, - kierowcy samochodów osobowych i dostawczych, inżynierowie elektrycy, - pomoce i sprzątaczk biurowe, hotelowe i pokrewne, - średni personel z dziedziny prawa i pokrewny, - gospodarze budynków.	- technicy medyczni i dentystyczni, - obuwnicy i pokrewni, - piloci statków powietrznych i personel pokrewny, - pracownicy bibliotek, galerii, muzeów, informacji naukowej i pokrewni, - robotnicy zwalczania szkodników i chwastów.

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Poznaniu

Kluczową instytucją rynku pracy na terenie powiatu poznańskiego jest Powiatowy Urząd Pracy w Poznaniu. Jest to wspólna jednostka Powiatu Poznańskiego oraz miasta Poznania, odpowiedzialna za realizację zadań, określonych w ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Powiatowy Urząd Pracy w Poznaniu odpowiedzialny jest za realizację działań z zakresu promocji zatrudnienia oraz aktywizacji lokalnego rynku. Działania Urzędu koncentrują się, zarówno na bezpośrednim wsparciu bezrobotnych poszukujących pracy oraz udzielaniu pomocy pracodawcom w pozyskiwaniu pracowników. Do podstawowych form wsparcia, realizowanych przez Powiatowy Urząd Pracy w Poznaniu zaliczyć należy: pośrednictwo pracy, poradnictwo zawodowe oraz świadczenia pieniężne. Poza tym, istotną grupę działań pomocowych stanowi podnoszenie kwalifikacji zawodowych osób bezrobotnych poprzez szeroki katalog działań, tj. staże i bony stażowe, szkolenia i bony szkoleniowe, trójstronne umowy szkoleniowe, przygotowanie zawodowe dorosłych, stypendia z tytułu podjęcia dalszej nauki, dofinansowania studiów podyplomowych, finansowanie kosztów egzaminów i licencji a także pożyczki szkoleniowe.

Analiza SWOT

Silne strony	Słabe strony
- wysoki poziom rozwoju gospodarczego powiatu - sprzyjające warunki dla rozwoju gospodarczego (korzystne położenie geograficzne, rozwinięta infrastruktura techniczna, w tym transportowa, bliskość Poznania, jako najważniejszego ośrodka gospodarczego i administracyjnego) - systematyczny wzrost liczby podmiotów gospodarczych, zarówno małych jak i dużych międzynarodowych przedsiębiorstw - obecność dużych koncernów zagranicznych, gwarantujących miejsca pracy już nie tylko dla mieszkańców powiatu, lecz także miasta Poznania i powiatów ościennych - struktura gospodarki oparta na małej i średniej przedsiębiorczości - duży zasób terenów inwestycyjnych w gminach powiatu - proinwestycyjne działania samorządów lokalnych i Samorządu Powiatowego - sprawne funkcjonowanie instytucji wspierających rynek pracy (m.in. PUP)	- niewystarczające zasoby pracy, w szczególności w branżach specjalistycznych - wzrastająca liczba wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych - niskie nasycenie instytucjami otoczenia biznesu (tj. inkubatory przedsiębiorczości, parki technologiczne), których celem jest rozwój lokalnych innowacyjnych firm i tworzenie korzystnych warunków dla ich powstawania
Szanse	Zagrożenia
- pozyskanie nowych inwestorów w wyniku intensywnych działań w zakresie promocji gospodarczej Powiatu - tworzenie warunków do rozwoju gospodarki opartej na wiedzy, m.in. poprzez tworzenie odpowiednich instytucji otoczenia biznesu	- spowolnienie tempa rozwoju gospodarczego w wyniku niewystarczającej podaży zasobów rynku pracy - niedostosowanie profilu kształcenia na różnych poziomach edukacji do bieżących potrzeb rynku pracy - deficyty zasobów pracy, w szczególności pracowników o niższych kwalifikacjach zawodowych

Główne wyzwania

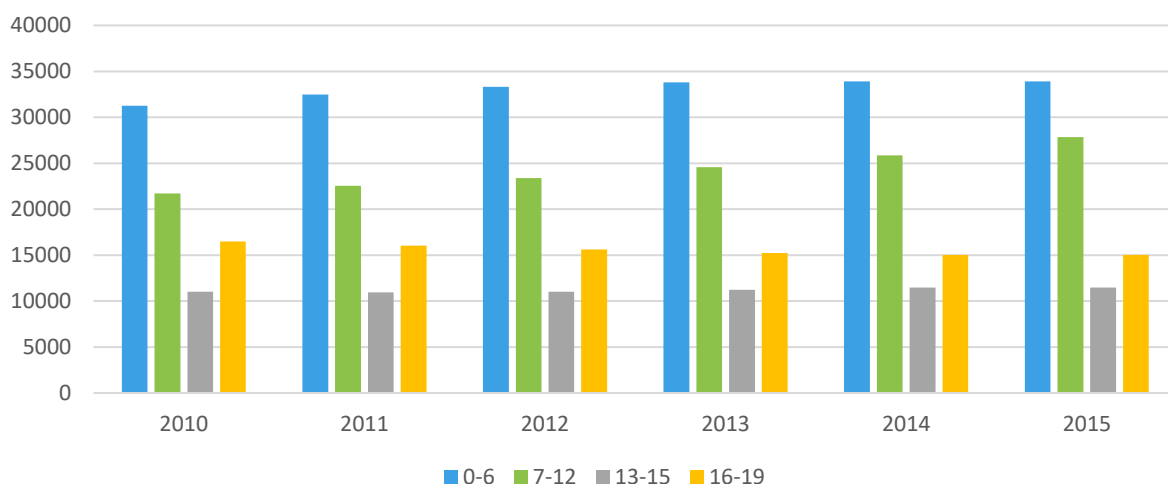
- Intensyfikowanie działań z zakresu promocji gospodarczej powiatu poznańskiego, zarówno na arenie krajowej, jak i międzynarodowej.
- Tworzenie warunków dla rozwoju gospodarki innowacyjnej, poprzez tworzenie (współtworzenie) proinnowacyjnych instytucji otoczenia biznesu, takich jak inkubatory przedsiębiorczości i parki technologiczne.
- Promowanie i upowszechnianie idei lokalnej przedsiębiorczości, w szczególności na obszarach wiejskich.
- Dostosowywanie profilu kształcenia młodzieży i dorosłych do aktualnych potrzeb rynku pracy.
- Przeciwdziałanie zjawisku bezrobocia, w szczególności wśród grup społecznych wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem.

2.9.EDUKACJA

Jednym z najistotniejszych zadań Powiatu jako jednostki samorządu terytorialnego jest zakładanie i prowadzenie publicznych szkół podstawowych specjalnych i gimnazjów specjalnych, szkół ponadgimnazjalnych, w tym z oddziałami integracyjnymi, szkół sportowych i mistrzostwa sportowego, a także placówek oświatowo-wychowawczych, poradni psychologiczno-pedagogicznych, specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych (ustawa o systemie oświaty z dnia 7 września 1991 r., Dz.U. 2016 poz. 1943 j.t. ze zm.). Zgodnie z ustawą o systemie oświaty, Rada Powiatu ustala plan sieci publicznych szkół ponadgimnazjalnych oraz szkół specjalnych, z uwzględnieniem szkół ponadgimnazjalnych i specjalnych mających siedzibę na obszarze powiatu prowadzonych przez inne organy prowadzące, tak aby umożliwić dzieciom i młodzieży zamieszkującym na obszarze powiatu lub przebywającym w zakładach i jednostkach, o których mowa w art. 3 pkt. 1a lit. b, realizację odpowiednio obowiązku szkolnego lub obowiązku nauki (art. 17 ustawy).

Powiat poznański jest dynamicznie rozwijającą się pod względem społeczno-demograficznym, gospodarczym, jak i przestrzennym jednostką terytorialną. Polepszające się warunki życia, zróżnicowana oferta mieszkaniowa, zwiększająca się liczba miejsc pracy a także dogodne połączenia transportowe z Poznaniem, powodują, że powiat poznański jest bardzo atrakcyjnym miejscem do zamieszkania, pracy, jak i nauki, co skutkuje systematycznym napływem nowych mieszkańców. Przemiany demograficzne były w ostatnich latach główną determinantą dla rozwoju i planowania usług edukacyjnych na obszarze powiatu poznańskiego, w szczególności – utrzymujące się od wielu lat wysokie, dodatnie saldo migracji oraz związany z tym wzrost liczby dzieci i młodzieży w wieku szkolnym. Jak wynika z analizy danych dotyczących kierunków migracji mieszkańców Poznania, pozyskanych z Wydziału Spraw Obywatelskich Urzędu Miasta Poznania, w 2013 r. do 17 gmin tworzących powiat poznański wymeldowały się z Poznania 4362 osoby, co stanowiło 65% wszystkich emigrantów. Najwięcej osób zameldowało się w gminach powiatu położonych blisko miasta Poznania (np. w Dopiewie – 613 osób, Komornikach – 571 osób, Tarnowie Podgórnym – 381 osób, Rokietnicy – 370 osób, Suchego Lasu – 337 osób, Kórniku – 300 osób).

Z uwagi na wzrastającą liczbę mieszkańców, na obszarze powiatu poznańskiego od wielu lat dynamicznie zmienia się liczba dzieci i młodzieży w wieku szkolnym. W latach 2010-2015 liczba dzieci i młodzieży w powiecie poznańskim w wieku 0-19 lat zwiększyła się z 80 459 do 88 266, czyli o 7807 osób, tj. 9% (ryc.31.). Największy wzrost liczby dzieci nastąpił w grupie wiekowej 7-12 lat, a więc odpowiadającej etapowi edukacji w szkole podstawowej (z 21 702 do 27 859, czyli o 6157, tj. 28,4 %), następnie 0-6 lat, czyli odpowiadającemu etapowi wychowania przedszkolnego (z 31 244 do 33 903 osób, czyli o 2659, tj. 8,5 %) oraz 13-15 lat, a więc odpowiadającemu etapowi edukacji w gimnazjum (z 11 032 do 11 467 osób, czyli o 435, tj. 3,9%). W latach 2010-2015 liczba osób w grupie wiekowej 16-19 lat, a więc w wieku edukacji ponadgimnazjalnej, zmniejszyła się z 16 481 osób do 15 037, czyli o 1444, tj. 8,8%. W latach 2010-2015 nastąpił zatem spadek liczby młodzieży w wieku 16-19 lat, co spowodowało zmniejszenie liczby uczniów w szkołach prowadzonych przez Powiat Poznański. Jak wynika z prognoz demograficznych GUS tendencja ta jednak w przyszłości zostanie zahamowana, głównie poprzez napływ do szkół roczników dzieci urodzonych w latach 2003-2008 (obecnie to bardzo liczna grupa dzieci w wieku 7-12 lat).

Ryc. 31. Zmiany liczby dzieci i młodzieży według funkcjonalnych grup wieku 0-6, 7-12, 13-15, 16-19 w powiecie poznańskim w latach 2010-2015

Źródło: Dane BDL GUS.

W tabeli 28. przedstawiono wyniki prognozy demograficznej dla powiatu poznańskiego opracowane przez Główny Urząd Statystyczny. Na obszarze powiatu do 2030 r. spodziewany jest wzrost liczby dzieci i młodzieży w grupach wieku: 7-12 lat, 13-15 lat, 16-18 lat. W obu najmłodszych grupach: 0-2 lata i 3-6 lat nastąpi spadek liczby dzieci. Największy wzrost liczby młodzieży nastąpi w grupie wiekowej 16-18 lat (o ok. połowę, tj. 45,9%), czyli na etapie kształcenia w szkole średniej. Taka sytuacja może spowodować poważne obciążenie szkół ponadgimnazjalnych w powiecie poznańskim w przyszłości.

Tab. 28. Stan i prognoza ludności według edukacyjnych grup wieku w powiecie poznańskim w 2030 r.

Wiek w latach	Lata:		Dynamika zmian w %
	2015	2030	
0-2	13 295	13 088	-1,6
3-6	20 608	18 953	-8,0
7-12	27 859	31 147	11,8
13-15	11 467	15 998	39,5
16-18	11 212	16 355	45,9

Źródło: Dane BDL GUS.

Obecne uwarunkowania demograficzne są istotne, z uwagi na przyszłą liczbę potencjalnych uczniów szkół w powiecie (za ok. 10 lat do szkół ponadgimnazjalnych wchodzić będą liczne roczniki dzieci mikrowyżu demograficznego). Nie bez znaczenia są również podjęte w 2016 r. zmiany dotyczące reformy systemu oświaty. Dla władz Powiatu Poznańskiego najistotniejsze znaczenie mieć będą w szczególności: stopniowe wygaszanie gimnazjów od roku szkolnego 2017/2018 oraz przywrócenie 4-letnich liceów ogólnokształcących, a także wprowadzenie 5-letnich techników oraz dwuetapowych 5-letnich szkół branżowych.

W roku szkolnym 2015/2016 Powiat Poznański był organem prowadzącym dla szkół:

- Zespołu Szkół im. Adama Wodźniczki w Mosinie, w którym zlokalizowane jest Liceum Ogólnokształcące, Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych, Technikum, Zasadnicza Szkoła

Zawodowa Nr 1 oraz Szkoła Policealna dla Dorosłych oraz Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Zawodowego,

- Zespołu Szkół im. Gen. Dezyderego Chłapowskiego w Bolechowie, w którym funkcjonuje Liceum Ogólnokształcące oraz Technikum z siedzibą w Bolechowie oraz Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych, Technikum i Zasadnicza Szkoła Zawodowa z siedzibą w Murowanej Goślinie,
- Zespołu Szkół im. J. i W. Zamoyskich w Rokietnicy, w ramach którego funkcjonuje Technikum i Zasadnicza Szkoła Zawodowa oraz Technikum z siedzibą w Poznaniu,
- Zespołu Szkół nr 1 im. Powstańców Wielkopolskich w Swarzędzu, w którym mieści się I Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych, Szkoła Policealna Nr 1, Technikum, Zasadnicza Szkoła Zawodowa, Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna oraz Centrum Kształcenia Praktycznego,
- Zespołu Szkół nr 2 w Swarzędzu, w którym funkcjonuje II Liceum Ogólnokształcące oraz Szkoła Policealna,
- Zespołu Szkół w Kórniku, w którym zlokalizowane jest Liceum i Technikum,
- Zespołu Szkół w Puszczykowie, w którym mieści się Gimnazjum Sportowe oraz Liceum Ogólnokształcące im. Mikołaja Kopernika,

oraz dla:

- Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego Dla Dzieci Niewidomych im. Synów Pułku w Owińskach,
- Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego im. Janusza Korczaka w Mosinie.

Tab. 29. Liczba uczniów w szkołach prowadzonych przez Powiat Poznański w latach 2010-2016

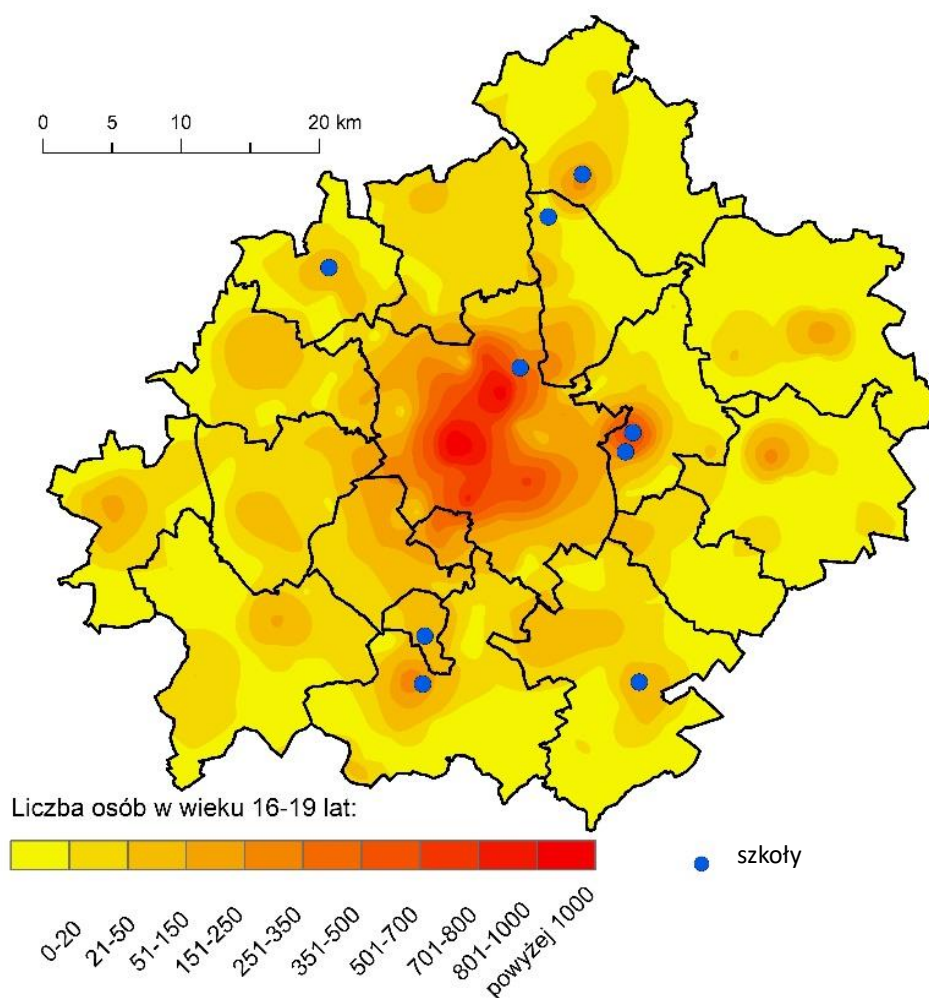
Typy szkoły	2010/2011	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2015/2016
Gimnazjum	-	-	52	69	70	68
Gimnazjum specjalne	92	80	85	78	83	81
Liceum ogólnokształcące dla dorosłych	92	99	316	247	291	176
Liceum ogólnokształcące dla dzieci i młodzieży	1450	1360	846	761	761	751
Szkoła podstawowa specjalna	105	108	103	111	106	108
Szkoła policealna	42	31	57	39	13	12
Szkoła specjalna przysposabiająca do pracy	31	33	33	31	36	35
Technikum	998	1120	1058	1111	1113	1106
Technikum uzupełniające	106	80	26	10	0	0
Zasadnicza szkoła zawodowa	768	746	852	965	919	897
Zasadnicza szkoła zawodowa specjalna	46	51	40	44	43	43
RAZEM	3730	3708	3468	3466	3435	3277

Źródło: Dane Wydziału Edukacji Starostwa Powiatowego w Poznaniu.

Liczba uczniów uczęszczających do szkół, dla których organem prowadzącym jest Powiat Poznański w roku szkolnym 2015/2016 (tab.29.) wynosiła 3277 uczniów, a więc o 453 uczniów mniej niż w roku szkolnym 2010/2011 (spadek o 12%). Zmiany liczby uczniów wynikały m.in. ze zmian systemowych w oświacie (np. likwidacji techników uzupełniających) oraz zmian demograficznych (malejącej liczby młodzieży w wieku 16-19 lat¹⁴).

W procesie zarządzania usługami edukacyjnymi istotne jest właściwe rozpoznanie uwarunkowań demograficznych rozwoju sieci szkolnej. Zespoły szkół prowadzone przez Powiat Poznański zlokalizowane są w dużych miejscowościach gminnych, posiadających dogodne połączenia transportowe, co zapewnia możliwość dogodnego dotarcia do tych szkół również uczniom pochodzącym spoza miejscowości czy gminy, w której szkoła ta jest zlokalizowana. Lokalizację zespołów szkół prowadzonych przez Powiat Poznański na tle potencjału ludności w wieku 16-19 lat przedstawiono na rycinie 32.

Ryc. 32. Lokalizacja zespołów szkół ponadgimnazjalnych (bez specjalnych) prowadzonych przez Powiat Poznański na tle potencjału ludności w wieku 16-19 lat w 2014 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych urzędów miast i gmin aglomeracji poznańskiej oraz Starostwa Powiatowego w Poznaniu.

¹⁴ Liczba osób w wieku 16-19 lat zmalała z 16 481 osób w 2010 do 15 037 z 2015 r., tj. o 8,7 %

Powiat Poznański jest także organem prowadzącym dla poradni psychologiczno-pedagogicznych. Celem działalności poradni jest udzielanie pomocy uczniom, młodzieży, a także ich rodzicom, nauczycielom przedszkoli, szkół i placówek mających siedzibę na terenie działania placówki. Poradnie psychologiczno-pedagogiczne udzielają również pomocy dzieciom i młodzieży w wyborze kierunku kształcenia i zawodu. Na obszarze powiatu poznańskiego swoją działalność prowadzą trzy poradnie psychologiczno-pedagogiczne wraz z filiami, są to:

- Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Luboniu z filiami w Tarnowie Podgórny, Buku, Suchym Lesie i Stęszewie,
- Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Puszczykowie z filią w Kórniku,
- Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Swarzędzu z filiami w Murowanej Goślinie, Kostrzynie, Pobiedziskach i Czerwonaku.

Jak wynika z Informacji o stanie realizacji zadań oświatowych w powiecie poznańskim za 2015 r., w ostatnich latach znacznie zwiększyła się liczba dzieci i młodzieży przyjętych w ww. poradniach psychologiczno-pedagogicznych. Od roku szkolnego 2012/2013 liczba przyjętych w Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Luboniu, zwiększyła się z 1698 do 1970 osób (tj. 16%), w Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Puszczykowie z 1018 do 1425 osób (tj. 40%), natomiast w Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Swarzędzu z 2012 do 2516 (tj. 25%). Wzrost liczby dzieci i młodzieży korzystającej z pomocy poradni wynikał w ostatnich latach ze wzrostu liczby mieszkańców w gminach powiatu poznańskiego, a także zwiększonych potrzeb i wzrastającej świadomości społecznej w zakresie wspomagania rozwoju dzieci i młodzieży.

Ryc. 33. Zasięg oddziaływania poradni psychologiczno-pedagogicznych prowadzonych przez Powiat Poznański w 2015 r.

Źródło: Wydział Edukacji Starostwa Powiatowego w Poznaniu.

Istotnym zadaniem Powiatu Poznańskiego jest również zapewnienie możliwości edukacji dzieciom i młodzieży posiadającym orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego. Zadanie to realizowane jest przez Powiat Poznański w dwóch ośrodkach szkolno-wychowawczych:

- Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym im. Janusza Korczaka w Mosinie, w którym mieści się Szkoła Podstawowa Specjalna nr 3 im. Janusza Korczaka, Gimnazjum Specjalne nr 3, Szkoła Specjalna Przysposabiająca do Pracy oraz Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna nr 2,
- Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym im. Synów Pułku dla Dzieci Niewidomych w Owińskach, w którym mieści się Szkoła Podstawowa nr 2, Gimnazjum, Liceum ogólnokształcące, Szkoła Specjalna Przysposabiająca do Pracy oraz Zasadnicza szkoła zawodowa.

Należy również podkreślić, że Powiat Poznański aktywnie wspiera także szkolnictwo niepubliczne na swoim obszarze, udzielając również szkołom niepublicznym wsparcia finansowego. Na obszarze powiatu w 2015 r. funkcjonowały 32 takie placówki, a liczba dotowanych przez Powiat Poznański wyniosła 9 placówek.

Z uwagi na dynamicznie rozwijający się rynek pracy oraz lokalizację w powiecie poznańskim prężnie działających przedsiębiorstw o randze krajowej i międzynarodowej, w szkołach Powiatu Poznańskiego kładziony jest duży nacisk na kształcenie zawodowe. Zespół Szkół Nr 1 im. Powstańców Wielkopolskich w Swarzędzu posiada ponad 10-letnie doświadczenie w tworzeniu klas patronackich m.in. wraz z firmami: Volkswagen Poznań Sp. z o.o., SKF Polska S.A., Swarzędzkim Centrum Meblowym, Tombea. W Zespole Szkół w Bolechowie funkcjonuje klasa patronacka firmy Solaris Bus&Coach S.A., ponadto szkoła współpracuje z blisko 50 zakładami pracy. Dzięki współpracy z lokalnymi firmami uczniowie otrzymują możliwość zdobycia doświadczenia zawodowego, a najlepszym z nich po ukończeniu szkoły oferowane jest również zatrudnienie. Z kolei w Zespole Szkół w Kórniku w roku szkolnym 2016/2017 utworzono dwie klasy patronackie: klasę akademicką pod patronatem Instytutu Historii UAM w Poznaniu oraz klasę przyrodniczą pod patronatem Instytutu Dendrologii PAN w Kórniku.

Istotnym wyzwaniem dla rynku edukacyjnego jest kształcenie w zawodach zgodnie z zapotrzebowaniem rynku pracy. W roku szkolnym 2015/2016 w szkołach ponadgimnazjalnych prowadzonych przez Powiat Poznański uczniowie mieli możliwość kształcenia się m.in. w zawodach takich jak: technik logistyk, technik informatyk, technik żywienia i usług gastronomicznych, monter mechatronik, technik mechanik, technik ekonomista, technik hotelarstwa, technik architektury krajobrazu, kucharz, sprzedawca czy koszykarz-plecionkarz. Nowością w szkołach Powiatu Poznańskiego są klasy mundurowe (strażacko-ratownicze i wojskowe) oraz klasy sportowo-obronne w LO w Bolechowie, a także klasy policyjne w II LO im. Tadeusza Staniewskiego w Swarzędzu (klasa policyjna objęta jest patronatem Wielkopolskiego Komendanta Wojewódzkiego Policji w Poznaniu).

W szkołach prowadzonych przez Powiat Poznański w latach 2010-2015 realizowane były liczne projekty, dedykowane uczniom i nauczycielom, m. in.:

- „Praktycznie gotowi do pracy” - projekt realizowany od 01.01.2012 r. do 30.06.2013 r. w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (Działanie 9.4), którego celem było zacieśnienie współpracy pomiędzy pracodawcami a szkołą oraz wzmocnienie umiejętności szczególnie przydatnych na rynku pracy w zawodzie logistyk. Projekt ten zrealizowany został w Zespole Szkół w Bolechowie.
- „Nowoczesna szkoła – doskonalenie kwalifikacji nauczycieli i pracowników administracji szkół Powiatu Poznańskiego” – projekt realizowany od 01.02.2011 r. do 30.06.2012 r. w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (Działanie 9.4). Celem głównym projektu było

wzmocnienie potencjału instytucji edukacyjnych Powiatu Poznańskiego przez podniesienie kwalifikacji zawodowych nauczycieli i pracowników szkół, dla których organem prowadzącym jest Powiat Poznański. Projekt przeznaczony był dla 70 nauczycieli i 21 pracowników administracyjnych placówek oświatowych z terenów wiejskich lub miejsko-wiejskich Powiatu Poznańskiego.

- „Stworzenie otwartej strefy rekreacji dziecięcej na potrzeby uczniów OSW dla Dzieci Niewidomych w Owińskach oraz mieszkańców Powiatu Poznańskiego” – projekt realizowany od 27.08.2009 r. do 15.08.2012 r. w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013 (Działanie 5.4.). Przedmiotem projektu była budowa parku orientacji przestrzennej zlokalizowanego na terenie Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego dla Dzieci Niewidomych w Owińskach. Dzięki realizacji projektu odtworzono klimat ogrodu barokowego, a w przestrzeń parku wkomponowano urządzenia służące rehabilitacji oraz rewalidacji osób niewidomych i niedowidzących. Jednym z celów projektu było również zapoznanie pełnosprawnych mieszkańców Powiatu Poznańskiego ze sposobem funkcjonowania ludzi niewidomych i niedowidzących w otwartej przestrzeni.
- Uczniowie szkół zawodowych – rynek pracy na was czeka” – projekt realizowany od 1.09.2010 r. do 30.06.2012 r. w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytetu IX – Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach, Działania 9.2. - Podniesienie atrakcyjności i jakości szkolnictwa zawodowego. Projekt skierowany był do uczniów Zasadniczej Szkoły Zawodowej i Technikum w Zespole Szkół im. Adama Wodźniczki w Mosinie. Celem projektu była modernizacja i dostosowanie oferty edukacyjnej szkół do potrzeb wielkopolskiego rynku pracy oraz podniesienie zdolności uczniów szkół objętych wsparciem poprzez zajęcia dodatkowe i wyrównawcze, do dalszej edukacji i przyszłego zatrudnienia.
- „Uczeń Zespołu Szkół w Rokietnicy – jego kompetencje dodatkowe, a skuteczność i konkurencyjność na rynku pracy” – projekt realizowany od 01.09.2010 r. do 30.06.2011 r. w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (Działanie 9.2.). Celem projektu było kompleksowe przygotowanie 16 uczestniczek i 14 uczestników projektu do wejścia na rynek pracy oraz podniesienie jakości procesu kształcenia uczniów Zespołu Szkół im. Jadwigi i Władysława Zamoyskich w Rokietnicy.
- „Wykluczamy wykluczenie – projekt Powiatu Poznańskiego w zakresie podnoszenia kwalifikacji zawodowych i społecznych osób niepełnosprawnych” – projekt realizowany od 01.09.2010 r. do 30.06.2013 r. w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (Działanie 7.2 Poddziałanie 7.2.1). Celem głównym projektu było zwiększenie aktywności zawodowej i umiejętności społecznych 88 osób niepełnosprawnych, wychowanków lub absolwentów SOSW w Owińskach i Mosinie oraz uczestników Warsztatów Terapii Zajęciowej w Owińskach.

W latach 2014-2022 realizowany będzie również projekt dedykowany uczniom szkół zawodowych i techników, także z obszaru powiatu poznańskiego, pod nazwą „Czas zawodowców BIS – zawodowa Wielkopolska”, w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego 2014+. W najbliższych latach szkolnictwo zawodowe w Powiecie Poznańskim zostanie również wzmocnione poprzez szereg projektów planowanych do realizacji w ramach Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania. Dotyczą one m.in. wzmocnienia systemu kształcenia zawodowego, jego dostosowania do potrzeb rynku pracy oraz rozwoju infrastruktury Centrum Kształcenia Praktycznego w Swarzędzu. Spośród zadań inwestycyjnych do 2030 r. planowane są m.in.:

- rozbudowa szkoły w Murowanej Goślinie i w Rokietnicy,
- budowa Centrum Kształcenia Praktycznego w Zespole Szkół Nr 1 im. Powstańców Wielkopolskich w Swarzędzu,
- rewaloryzacja wnętrza dawnego kompleksu cysterskiego w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Owińskach.

Ponadto, planowane jest stałe doposażanie szkół Powiatu Poznańskiego w pomoce naukowe.

Warto zaznaczyć, że mocnymi stronami rynku edukacyjnego w Powiecie Poznańskim są przede wszystkim: szeroka oferta kształcenia, możliwość uczestniczenia uczniów i nauczycieli w licznych projektach, stażach i praktykach, zarówno krajowych jak i zagranicznych, sukcesywne wdrażanie elementów kształcenia dualnego, polegającego na ścisłej współpracy pracowników szkół i ich uczniów z lokalnymi przedsiębiorcami, ciągłe inwestycje w rozbudowę szkół oraz ich doposażanie w pomoce dydaktyczne. Jak wynika z Raportu z badania warunków życia w powiecie poznańskim (2016), respondenci bardzo dobrze oceniają jakość usług edukacyjnych w powiecie, najlepiej szkoły podstawowe (78% ocen pozytywnych) oraz gimnazja (75%). Umiarkowanie natomiast oceniane są licea ogólnokształcące (nieco ponad 50% ocen pozytywnych) oraz szkoły zawodowe i technika (45%), co może oznaczać, że dostrzegana jest przez respondentów potrzeba wzmacniania konkurencyjności tych szkół.

Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
▪ szeroka oferta kształcenia w wyspecjalizowanych zawodach ▪ sukcesywne wdrażanie elementów kształcenia dualnego ▪ stała poprawa stanu technicznego i wyposażenia szkół ▪ duża aktywność nauczycieli i uczniów w zakresie uczestnictwa w projektach, stażach, praktykach ▪ prowadzenie doradztwa zawodowego w szkołach	▪ słabsza dostępność do szkół prowadzonych przez Powiat Poznański dla mieszkańców gmin „drugiego pierścienia” Powiatu ▪ wzrastająca liczba osób korzystających z poradni psychologiczno–pedagogicznych i związana z tym potrzeba reorganizacji sieci tych poradni
Szanse	Zagrożenia
▪ prognozowane zwiększenie liczby młodzieży w wieku szkolnym jako szansa dla wzmocnienia szkolnictwa ponadgimnazjalnego w Powiecie Poznańskim ▪ rozwój lokalnej przedsiębiorczości jako szansa dla kształcenia dualnego ▪ zacieśnienie współpracy aglomeracyjnej w dziedzinie edukacji	▪ reformy systemu oświaty oraz konieczność szybkiego dostosowywania się do nich ▪ kumulacja dwóch roczników: kończących szkołę gimnazjalną i podstawową w klasach I w szkołach średnich (2019 r.) ▪ lawinowy napływ nowych mieszkańców mogący spowodować przeciążenie szkół prowadzonych przez Powiat Poznański

Główne wyzwania

Największe wyzwania w dziedzinie edukacji w powiecie poznańskim do 2030 r. wynikać będą z reformy oświatowej oraz prognozowanych zmian demograficznych. Reforma zakłada, że od roku szkolnego 2017/2018 pierwsi uczniowie rozpoczną edukację w siódmej klasie szkoły podstawowej i nie odbędzie się nabór do gimnazjów (tymczasem kontynuować naukę w gimnazjum będą uczniowie klas II i III). Ponadto, w roku szkolnym 2019/2020 odbędzie się nowa rekrutacja do liceów i spotkają się dwa roczniki – „nowego” systemu po VIII klasie szkoły powszechnej i „starego” po III klasie gimnazjum. System edukacji ulegnie poważnym zmianom, jeśli chodzi o przekształcenia obecnych szkół ponadgimnazjalnych (wprowadzone zostanie czteroletnie liceum, pięcioletnie technikum i dwuetapowa szkoła branżowa). Władze Powiatu Poznańskiego będą musiały zatem dostosować sieć szkolną do nowego systemu szkolnego. Na obszarze powiatu poznańskiego do 2030 r. spodziewany jest wzrost liczby dzieci i młodzieży, największy w kategorii wiekowej 16-18 lat, a więc odpowiadającej etapowi edukacji w szkole ponadgimnazjalnej. Wzrost liczby młodzieży w powiecie poznańskim prognozowany do 2030 r., może zatem spowodować przeciążenie szkół średnich.

2.10. OPIEKA ZDROWOTNA

Umiejscowienie zdrowia wysoko w hierarchii wartości człowieka oraz przypisywanie mu wartości społecznej powoduje, iż staje się ono obiektem zainteresowania nie tylko pacjentów, ale i państwa. Jak określono w Narodowym Programie Zdrowia na lata 2016-2020, dobry stan zdrowia społeczeństwa jest istotną determinantą wzrostu gospodarczego, stąd zdrowie publiczne jest przedmiotem aktywnej polityki społecznej państwa. Światowa Organizacja Zdrowia definiuje podstawowe funkcje zdrowia publicznego (ang. Essential public health functions) jako funkcje władz zdrowia w zakresie (1) monitoringu, ewaluacji i analizy stanu zdrowia, (2) nadzoru epidemiologicznego, badania i zwalczania zagrożeń dla zdrowia publicznego, (3) promocji zdrowia, (4) udziału społeczeństwa w rozwiązywaniu zagadnień zdrowia, (5) rozwoju polityki zdrowotnej i bazy instytucjonalnej dla planowania i zarządzania zdrowiem publicznym, (6) umacniania prawodawstwa zdrowotnego i możliwości jego wdrażania, (7) ewaluacji i promocji równego dostępu do świadczeń zdrowotnych, (8) rozwoju kadr i szkolenia w dziedzinie zdrowia publicznego, (9) zapewnienia jakości świadczeń zdrowotnych indywidualnych i w środowisku, (10) badań naukowych w zakresie zdrowia publicznego, (11) zmniejszenia niekorzystnego wpływu na zdrowie sytuacji nagłych i katastrof. Zadania te stanowią kompetencje działań władz państwowych i jednostek samorządu terytorialnego. Ustawowe zadania powiatu dotyczące ochrony zdrowia i jego promocji (art. 4 ust. 1 pkt 2 ustawy o samorządzie powiatowym) obejmują: profilaktykę zdrowia – zapobieganie chorobom, urazom i zatruciom, promocję zdrowia – edukacja zdrowotna i realizacja prozdrowotnej polityki społecznej oraz leczenie chorób i rehabilitację.

W 2014 r. przeprowadzono w Polsce Europejskie Ankietowe Badania Zdrowia (European Health Interview Survey – EHIS), gdzie mieszkańcy poszczególnych województw dokonali samooceny stanu zdrowia. I choć wyniki tych badań nie są dostępne dla powiatu poznańskiego, to dobrostan zdrowotny mieszkańców powiatu można próbować przybliżyć powołując się na przeciętne wartości dla województwa wielkopolskiego. Jak zatem pokazały badania ankietowe w 2014 r., mieszkańcy województwa wielkopolskiego najwyżej w Polsce ocenili swoje zdrowie (GUS, 2015). Ponad 72% respondentów określiło swój stan zdrowia jako bardzo dobry i dobry, zarówno w odniesieniu do samopoczucia fizycznego, jak i emocjonalnego. Wielkopolska na tle pozostałych województw w tych badaniach wypadła najkorzystniej w analizie takich zagadnień zdrowotnych, jak m.in.: niepełnosprawność biologiczna i prawna (tylko 11,9% respondentów), profilaktyka (np. badania cytologiczne – 88% dorosłych kobiet, słabiej mammografia – 45,1% przy średniej 47,2% w Polsce), częstość występowania schorzeń przewlekłych (mniej niż 1,5 schorzenia na 1 osobę dorosłą), zażywanie leków bez recepty (tylko 65% ankietowanych mieszkańców Wielkopolski). Jeśli chodzi o zachowania zdrowotne to ankietowani mieszkańcy Wielkopolski rzadziej niż przeciętnie w kraju spożywali owoce i warzywa (bez ziemniaków), nieco mniej niż średnio w Polsce deklarowali palenie tytoniu – 25,6% przy 26,1% ogółem, zbliżona do średniej w kraju była także konsumpcja alkoholu (71,2% wskazań w Wielkopolsce przy 72,2% przeciętnie w Polsce).

Opierając się jednak na dostępnych na poziomie powiatu danych statystyki medycznej, sytuację zdrowotną mieszkańców powiatu poznańskiego można określić na podstawie takich miar, jak: chorobowość (liczba chorych), zachorowalność (liczba nowych zachorowań) i śmiertelność (przyczyny zgonów).

Jak wynika z danych GUS, główną przyczyną zgonów w Polsce są choroby układu krążenia. Podobnie w powiecie poznańskim, gdzie w 2014 r. najwięcej, bo aż 37,4% zgonów było spowodowanych właśnie chorobami sercowo-naczyniowymi. Jednak udział tych chorób w statystkach przyczyn zgonów w powiecie jest niższy niż przeciętnie w kraju i regionie oraz systematycznie maleje. Znacząco rośnie jednak śmiertelność z powodu chorób nowotworowych, których udział w powiecie przekroczył już 30%. Na podstawie danych zawartych w tab.30., zauważyć można pozytywną tendencję dotyczącą malejącego poziomu zgonów kobiet z powodu nowotworu złośliwego sutka i szyjki macicy w ostatnich latach.

Tab. 30. Najważniejsze przyczyny zgonów w powiecie poznańskim w latach 2012-2014 na tle regionu i kraju

Przyczyny zgonów	Rok	Polska	Wlkp.	Poznań	Powiat Poznański
Choroby układu krążenia ogółem w %	2012	46,1	43,7	43,6	39,7
	2013	45,8	42,0	41,2	40,5
	2014	45,1	39,8	38,6	37,4
Nowotwory ogółem w %	2012	25,7	26,8	28,2	29,5
	2013	25,5	26,2	26,9	28,0
	2014	26,6	28,2	30,3	30,5
Choroby układu oddechowego ogółem w %	2012	5,2	4,9	5,0	4,8
	2013	5,9	6,3	6,4	7,2
	2014	5,4	5,9	6,6	6,6
Zgony kobiet z powodu nowotworu złośliwego sutka na 100 tys. kobiet	2012	28,0	28,4	31,5	28,5
	2013	29,3	27,7	34,4	18,4
	2014	30,1	30,3	38,3	20,8
Zgony kobiet z powodu nowotworu szyjki macicy na 100 tys. kobiet	2012	8,4	7,1	8,5	8,0
	2013	8,4	6,8	7,2	3,9
	2014	8,2	7,1	10,3	4,9

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

Według danych GUS w 2014 r. województwo wielkopolskie charakteryzowało się wyższą niż przeciętnie w kraju zachorowalnością na niektóre choroby zakaźne (odra, wirusowe zapalenie wątroby B i C, różyczka, grypa oraz bakteryjne zapalenie opon rdzeniowo-mózgowych). W 2012 r. stwierdzono także wyższą niż przeciętnie w kraju zachorowalność na nowotwory złośliwe.

Jak pokazują statystyki Wydziału Polityki Społecznej i Zdrowia Urzędu Wojewódzkiego w Poznaniu dotyczące rozpoznanych w ramach podstawowej opieki zdrowotnej chorobowości (liczby osób chorych) i zachorowalności (zapadalności – liczby nowo rozpoznanych chorych) w 2014 r. w powiecie poznańskim, wciąż największy odsetek stanowią choroby układu krążenia, następnie układu trawiennego i nerwowego (tab. 31.). Na tle pozostałych powiatów Wielkopolski, zwraca uwagę wysoki wskaźnik zachorowalności i chorobowości na nowotwory. Konieczne jest w związku z tym podejmowanie działań profilaktycznych skierowanych do osób najbardziej narażonych na zachorowanie na ww. choroby.

Tab. 31. Struktura chorobowości i zachorowalności w powiecie poznańskim w 2014 r.

Typ schorzenia	Chorobowość		Zachorowalność	
	Liczba pacjentów	%	Liczba pacjentów	%
Choroby układu krążenia	12 006	33,3	824	28,5
Choroby układu trawiennego	6804	18,9	458	15,9
Choroby układu nerwowego	5356	14,8	421	14,6
Dychawica oskrzelowa	3057	8,5	219	7,6
Cukrzyca	2839	7,9	274	9,5
Choroby tarczycy	2271	6,3	263	9,1
Niedokrwistość	2122	5,9	207	7,2
Nowotwory	1522	4,2	222	7,7
Gruźlica	97	0,3	1	0,0
Choroby układu krążenia	12 006	33,3	824	28,5

Źródło: Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia Wielkopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Poznaniu.

Podobny obraz zagrożeń chorobowych mieszkańców powiatu ukazują dane dotyczące hospitalizacji w 2014 r. (tab. 32.). Wśród przyczyn przyjęć na leczenie szpitalne dominują choroby układu krążenia, które są także główną przyczyną zgonów mieszkańców powiatu. Zwraca tu także uwagę duży udział pacjentów z chorobą nowotworową, która charakteryzuje się wysoką śmiertelnością (co trzeci zgon w powiecie spowodowany jest nowotworem).

Tab. 32. Przyczyny hospitalizacji pacjentów Powiatu Poznańskiego w 2014 r.

Rodzaj choroby	Liczba pacjentów	%
Choroby układu krążenia	2960	19,9
Choroby oka	2171	14,6
Choroby układu moczowo-płciowego	1810	12,2
Choroby układu kostno-stawowego	1644	11,1
Nowotwory ogółem	1394	9,4
Choroby układu oddechowego	1253	8,4
Choroby układu trawiennego	968	6,5
Urazy, zatrucia i inne skutki działania czynników zewnętrznych	838	5,6
Choroby układu nerwowego	577	3,9
Choroby skóry	116	0,8
Pozostałe	1121	7,5
Ogółem	14 852	100,0

Źródło: Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia Wielkopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Poznaniu.

Dostępność usług zdrowotnych w Wielkopolsce nie jest wysoka na tle pozostałych województw. W 2014 r. liczba kadry medycznej przypadająca na 10 tys. mieszkańców była najniższa w kraju (15,8 lekarzy i 41,1 pielęgniarek). W przeliczeniu na liczbę ludności, liczba szpitali w kraju wyniosła 2,5 szpitali na 100 tys. mieszkańców i 48,9 łóżek na 10 tys. mieszkańców. W Wielkopolsce w tym czasie wskaźnik dla szpitali wynosił 1,8 i 45,1 dla łóżek szpitalnych – i należał do grupy najniższych w Polsce.

Świadczenia opieki zdrowotnej udzielane są w ramach stacjonarnej opieki zdrowotnej (szpitale) oraz ambulatoryjnej opieki zdrowotnej. Na terenie powiatu poznańskiego znajdują się 2 szpitale:

- Szpital w Puszczykowie im Prof. S. T. Dąbrowskiego S.A. (spółka, której właścicielem jest Powiat Poznański), w ramach którego działa szpitalny oddział ratunkowy (SOR) oraz lądowisko dla śmigłowców Lotniczego Pogotowia Ratunkowego,
- Wielkopolskie Centrum Pulmonologii i Torakochirurgii w Poznaniu Samodzielny Publiczny Z.O.Z. Szpital w Ludwikowie (gmina Mosina) – organem założycielskim jest samorząd województwa wielkopolskiego.

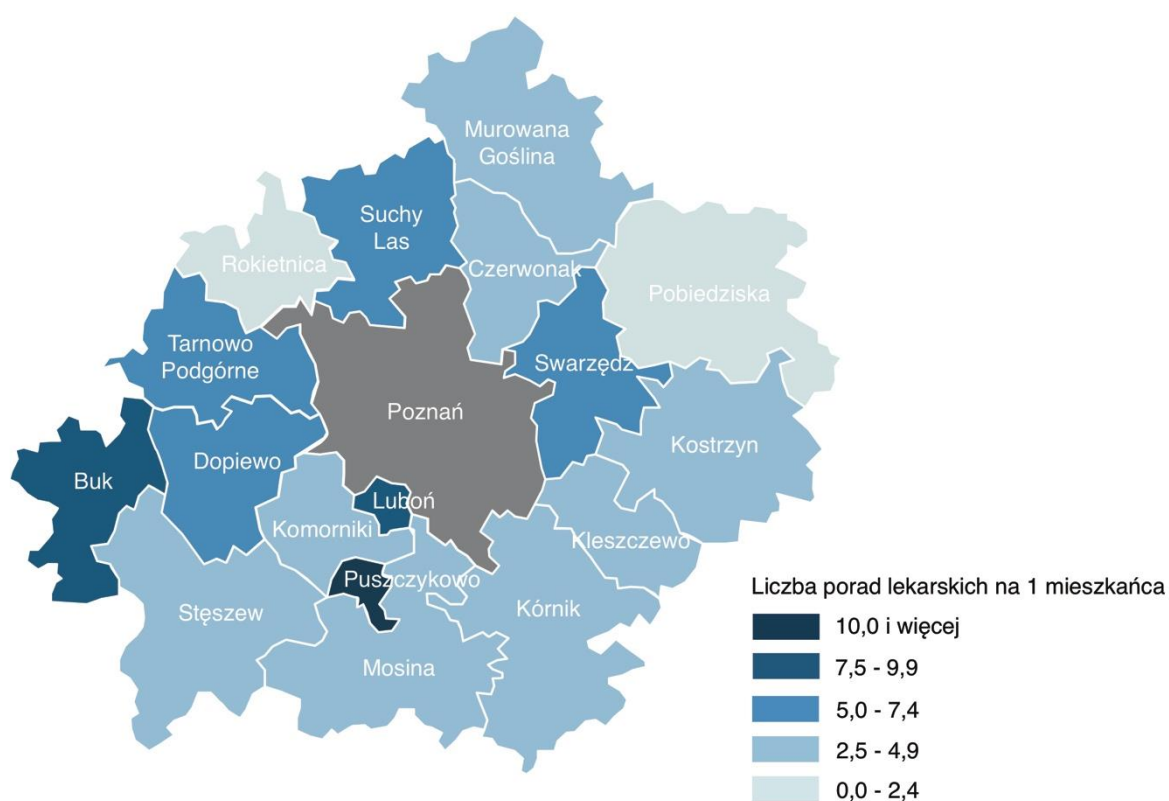
Szpital w Puszczykowie prowadzi działalność w formie spółki akcyjnej powołanej dnia 31 grudnia 2014 r. pod nazwą Szpital w Puszczykowie im. Prof. S.T. Dąbrowskiego Spółka akcyjna, w której 100% kapitału zakładowego posiada Powiat Poznański. Dofinansował on wiele przedsięwzięć: między innymi: budowę i wyposażenie Szpitalnego Oddziału Ratunkowego, modernizację lądowiska dla śmigłowców Lotniczego Pogotowia Ratunkowego, modernizację Oddziału Chirurgii i Neurochirurgii oraz Zakładu Diagnostyki Obrazowej, zakup sprzętu medycznego dla szpitala, w tym m.in. tomografu komputerowego, aparatu RTG do badań naczyniowych, USG, aparatu do znieczulenia ogólnego, i inne. Działania te mają wpływ na rozwój szpitala oraz ilość i jakość udzielanych świadczeń. W 2011 r. uruchomiono Pracownię Angiologii (chorób naczyniowych). W 2012 r. pozyskano środki z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej na termomodernizację i modernizację infrastruktury Szpitala. W 2014 r. otwarto nowoczesny Oddział Kardiologiczny z pododdziałem wszczepiania rozruszników serca oraz intensywnego nadzoru kardiologicznego z pracownią EKG (koszt 1 mln zł). Trwa budowa nowego bloku operacyjnego, który będzie miał pięć nowoczesnych sal operacyjnych z pełnym wyposażeniem oraz dziesięciołożkową salę wybudzeń.

Szpital zatrudnia 636 osób (lekarze, pielęgniarzy, personel medyczny, pracownicy administracyjni) i dysponuje 382 łózkami. Zakres świadczonych usług w Szpitalu w Puszczykowie obejmuje: anestezjologię i intensywną terapię, chirurgię ogólną, choroby wewnętrzne, ginekologię, neurologię, okulistykę, ortopedię i traumatologię narządów ruchu, otolaryngologię, rehabilitację, opiekę paliatywno-hospicyjną, świadczenia w szpitalnym oddziale ratunkowym, urologię.

W szpitalu w Ludwikowie (gmina Mosina) udziela się świadczeń w zakresie chorób płuc i onkologii klinicznej.

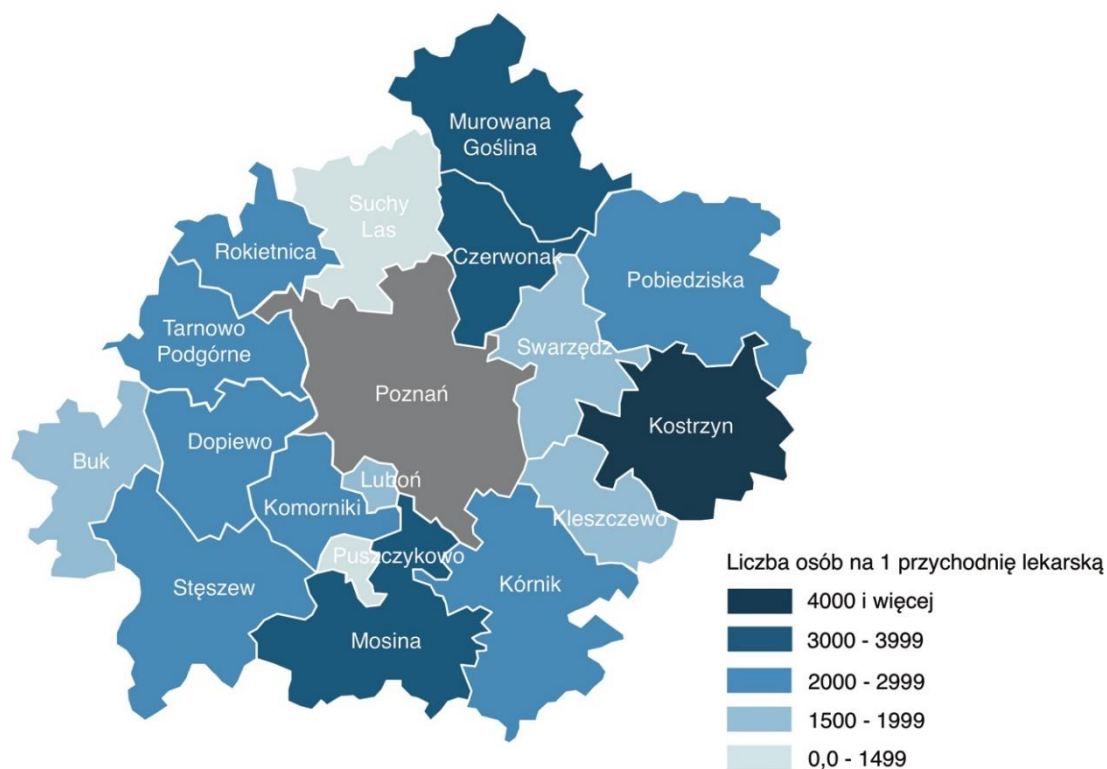
Ambulatoryjna opieka zdrowotna polega na udzielaniu świadczeń opieki zdrowotnej osobom, które nie wymagają leczenia w warunkach całodobowych lub całodziennych. Zgodnie z ustawą o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, ambulatoryjna opieka zdrowotna obejmuje świadczenia podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej (POZ i AOS). W 2015 r. w powiecie poznańskim zlokalizowanych było 177 przychodni (najwięcej – w Swarzędzu (28), Luboniu (18) i Suchym Lesie (17), w których pracowało 181 lekarzy, 60 stomatologów, 341 pielęgniarek i 31 położnych. Łącznie udzielono ponad 1 mln 880 tys. porad. Mimo tego, wskaźnik liczby porad lekarskich w przeliczeniu na mieszkańca jest dla powiatu poznańskiego niższy niż przeciętnie w województwie i kraju (5,1 wobec 7,0 w kraju), co ma związek z młodą strukturą wiekową mieszkańców powiatu i mniejszą zachorowalnością.

Wskaźniki dostępności świadczeń ambulatoryjnej opieki zdrowotnej według gmin powiatu przedstawiają ryciny 34. i 35. Najwyższą liczbę porad lekarskich rejestrują gminy: Puszczykowo (w związku z lokalizacją szpitala), Buk, Luboń, Swarzędz i Suchy Las.

Ryc. 34. Liczba porad lekarskich na 1 mieszkańca w powiecie poznańskim w 2015 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Ryc. 35. Liczba osób na 1 przychodnię lekarską w powiecie poznańskim w 2015 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Do istotnych zadań powiatu należą również działania związane z profilaktyką zdrowotną. Główny nurt tego działania dotyczy realizowania programów polityki zdrowotnej. Od 2008 r. jako pierwszy powiat w Polsce, Powiat Poznański rozpoczął szczepienia przeciwko rakowi szyjki macicy wśród 13-latek. W wyniku realizacji programu w latach 2008-2015 zaszczepiono przeciwko wirusowi brodawczaka ludzkiego (HPV) łącznie 6 657 dziewczynek urodzonych w latach 1995-2001 i zameldowanych na terenie powiatu poznańskiego, czyli 81,9 % populacji dziewczynek zaplanowanej do zaszczepienia. Ponadto, realizowano w latach 2010-2015 programy profilaktyki i wczesnego wykrywania chorób nowotworowych przewodu pokarmowego, profilaktyki i wczesnego wykrywania chorób tarczycy, cukrzycy typu II oraz choroby nowotworowej gruczołu krokowego, profilaktyki i wczesnego wykrywania wad postawy oraz profilaktyki zakażeń pneumokokowych wśród dzieci z powiatu poznańskiego, szczepień przeciwko grypie dla mieszkańców powiatu. Profilaktyczne programy zdrowotne w powiecie realizują na zasadzie konkursu ofert podmioty prowadzące działalność leczniczą.

Kolejnym bardzo ważnym zadaniem powiatu jest promocja zdrowia, którą Powiat Poznański realizuje we współpracy z organizacjami pozarządowymi i podmiotami pożytku publicznego. Na działania z zakresu promocji zdrowia Powiat przeznaczał w ostatnich latach coraz większe kwoty i tak w 2012 r. było to 35 450 zł, a w roku 2015 – 61 650 zł. Realizowane zadania dotyczyły: edukacji zdrowotnej i promocji zdrowego stylu życia poprzez organizację/wspieranie kampanii społecznych i innych wydarzeń lokalnych skierowanych do wszystkich mieszkańców lub wybranej grupy społecznej Powiatu Poznańskiego (głównie dla seniorów, niepełnosprawnych i chorych na nowotwory), promocja zdrowia psychicznego oraz zapobiegania zaburzeniom psychicznym, edukacji zdrowotnej w zakresie eliminacji czynników ryzyka chorób cywilizacyjnych (m. in. nadwagi i otyłości, nadciśnienia tętniczego, niskiego poziomu aktywności fizycznej) wśród mieszkańców powiatu poznańskiego, działań z zakresu pierwszej pomocy przedmedycznej w przypadkach zagrożenia życia lub zdrowia.

Analiza SWOT

Silne strony	Słabe strony
▪ stosunkowo młoda struktura demograficzna mieszkańców powiatu ▪ wysoka samoocena stanu zdrowia mieszkańców regionu ▪ niskie wskaźniki zapadalności na choroby układu trawienego i zakaźne oraz psychiczne i uzależnienia ▪ sąsiedztwo miasta Poznania z szeroką ofertą specjalistycznych świadczeń zdrowotnych ▪ funkcjonowanie nowoczesnego szpitala powiatowego w Puszczykowie, oferującego specjalistyczne leczenie ▪ od lat realizowane programy profilaktyki nowotworowej ▪ aktywne programy edukacji zdrowotnej i promocji zdrowego trybu życia	▪ wysokie zagrożenie zachorowaniem na nowotwory ▪ dotychczasowa słaba dostępność mieszkańców powiatu do świadczeń zdrowotnych finansowanych ze środków publicznych ▪ niskie wskaźniki liczby kadry medycznej przypadającej na 10 tys. mieszkańców, np. 4,5 lekarzy przy 23,6 lekarzy średnio w Polsce

Szanse	Zagrożenia
▪ projekty budowy nowych specjalistycznych szpitali w Poznaniu (np. Centrum Zdrowia Matki i Dziecka) ▪ społeczny trend skierowany na zdrowy aktywny tryb życia, coraz bardziej popularny wśród mieszkańców powiatu ▪ bezpieczne środowisko przyrodnicze gmin powiatu	▪ słabo funkcjonujący państwowy system opieki zdrowotnej generujący system kolejkowy do lekarzy POZ i wręcz wieloletnie oczekiwanie na wizyty u specjalistów medycznych

Główne wyzwania

Z uwagi na tendencje wzrostu chorobowości (szczególnie nowotworowej) i demograficznego starzenia się społeczeństwa, istnieje konieczność zwiększenia dostępności do świadczeń zdrowotnych, w tym dostosowanie ich do potrzeb osób starszych. W celu poprawy dostępności do świadczeń zdrowotnych wskazana jest realizacja programów polityki zdrowotnej obejmująca jak największą liczbę osób. Jednocześnie należy rozwijać infrastrukturę i wyposażenie powiatowego szpitala w celu zapewnienia pełnej realizacji potrzeb leczniczych mieszkańców powiatu.

2.11. POMOC SPOŁECZNA

Pomoc społeczna to według ustawy z dnia 12 marca 2004 r. instytucja polityki społecznej, mająca na celu pomoc osobom i rodzinom w przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych i doprowadzenie do usamodzielnienia. Pomoc społeczną w Polsce organizują organy administracji rządowej i samorządowej, współpracując na zasadzie partnerstwa z organizacjami pozarządowymi, kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi. Zadania dotyczące pomocy społecznej w powiecie poznańskim realizuje Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie. W zakresie jego kompetencji znajduje się umieszczanie w domu pomocy społecznej o zasięgu ponadgminnym skierowanych osób, kierowanie osób do mieszkań chronionych, kierowanie osób do ośrodka interwencji kryzysowej, rozwój infrastruktury ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz kierowanie do nich osób, prowadzenie specjalistycznego poradnictwa, udzielanie informacji o prawach i uprawnieniach mieszkańcom z terenu powiatu. Pomoc społeczna polega w szczególności na: przyznawaniu i wypłacaniu przewidzianych ustawą świadczeń, pracy socjalnej, prowadzeniu i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej, analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej, realizacji zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych oraz rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy.

Odsetek beneficjentów pomocy społecznej w ogólnej liczbie mieszkańców jest pośrednim wskaźnikiem stopnia wykluczenia społecznego w regionie. Jak przedstawiono w Ocenie Zasobów Pomocy Społecznej Województwa Wielkopolskiego (2015), te wartości wykorzystywane są jako tzw. wskaźnik deprywacji lokalnej (gdyż deprywacja potrzeb stanowi komponent definicji ubóstwa). Liczba osób objętych gminną pomocą społeczną w powiecie poznańskim wynosiła w 2015 r. 4970 osób (1,3% mieszkańców), co po uwzględnieniu wielkości rodzin beneficjentów, daje liczbę 12 338 osób tzw. wspomaganych. Stanowi to 3,4% mieszkańców powiatu. Uwzględniając świadczenia gminnej pomocy społecznej i powiatowe wsparcie w 2015 r. liczba beneficjentów wynosiła 15 811 osób, co stanowiło 4,3% ludności powiatu. Jak pokazują dane z lat 2010-2015, odsetek osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w Polsce systematycznie maleje. Ten trend obserwowany jest także w Wielkopolsce, powiecie poznańskim i we wszystkich gminach powiatu (tab. 33). Według analiz regionalnych, wpływ na tę sytuację może mieć dość znaczny spadek bezrobocia na przestrzeni kilku ostatnich lat oraz systematyczny rozwój gospodarczy gmin, a także może powstawać jako efekt realizowanych projektów unijnych. Być może jednak to właśnie realizacja tych projektów spowodowała przejściowy wzrost liczby osób korzystających z różnego rodzaju usług i świadczeń pomocy społecznej, a obserwowany spadek jest wynikiem zakończenia poprzedniej perspektywy finansowej (OZPS 2015).

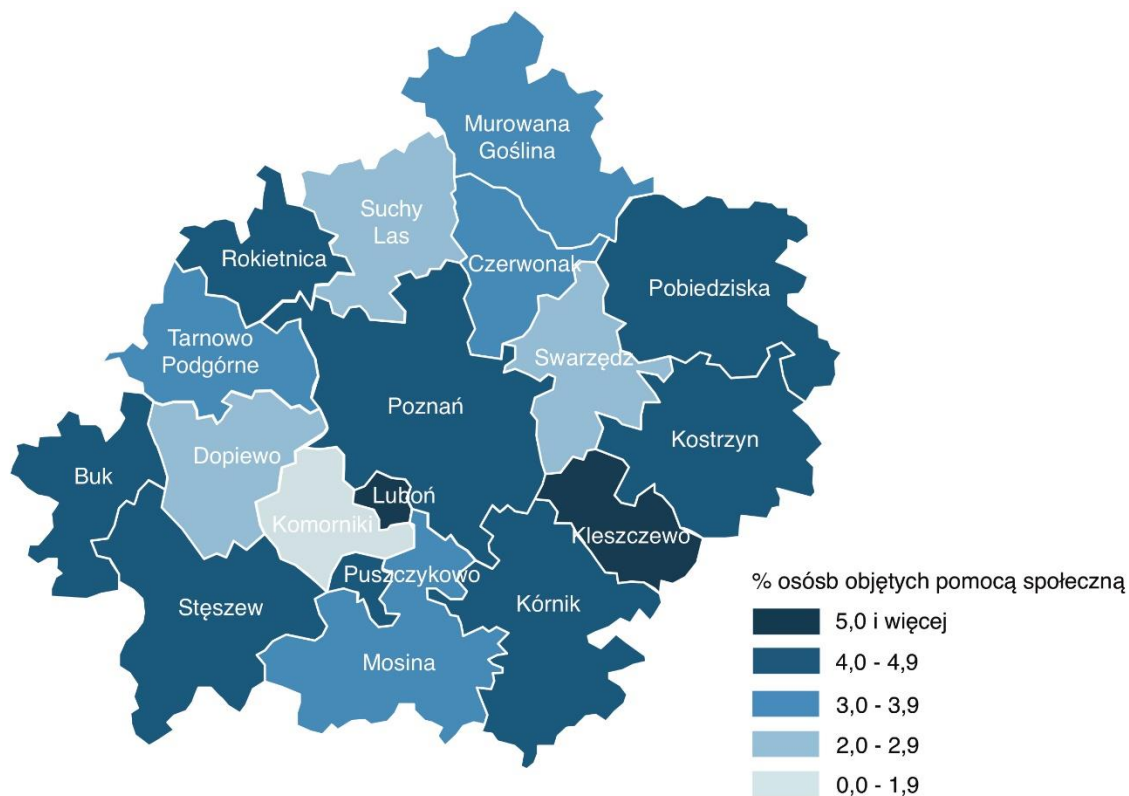
Tab. 33. Dynamika liczby beneficjentów pomocy społecznej w powiecie poznańskim w latach 2010-2015

Jednostka	ogółem					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Polska	8,7	8,1	8,1	8,3	7,7	7,1
Wielkopolska	8,0	7,5	7,5	7,7	7,0	6,4
Powiat Poznański	4,4	4,1	4,1	4,5	3,9	3,4
Komorniki	2,0	1,8	2,3	1,9	2,1	1,1
Suchy Las	2,8	2,5	2,7	3,0	2,6	2,4
Swarzędz	3,3	3,1	3,1	3,1	2,7	2,4

Jednostka	ogółem					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Luboń	2,8	3,1	3,0	3,5	3,4	2,5
Dopiewo	7,0	5,4	4,1	6,5	3,6	3,0
Czerwonak	4,2	4,0	4,1	4,3	3,9	3,6
Murowana Goślina	4,2	3,7	3,9	4,1	3,8	3,6
Tarnowo Podgórne	5,2	5,2	5,0	4,9	4,4	3,9
Mosina	4,0	3,8	4,4	4,9	4,0	4,0
Stęszew	5,3	5,6	5,8	6,7	5,8	4,0
Kostrzyn	6,4	4,8	4,7	4,7	4,1	4,1
Puszczykowo	4,6	4,4	4,3	4,5	4,2	4,2
Buk	5,3	5,1	5,2	5,4	4,6	4,2
Kórnik	4,9	5,1	5,1	5,4	4,5	4,3
Rokietnica	5,1	4,4	4,9	5,2	4,8	4,4
Pobiedziska	6,3	4,7	5,5	5,4	5,3	4,9
Kleszczewo	6,6	6,8	6,6	6,6	5,8	5,5

Źródło: BDL GUS.

Poziom deprywacji lokalnej identyfikowanej na podstawie wskaźników pomocy i wsparcia społecznego jest (choć ogólnie niski) dość silnie zróżnicowany w poszczególnych gminach powiatu poznańskiego (ryc. 36.). Najwyższy poziom deprywacji lokalnej ma gmina Kleszczewo (5,5%) i Pobiedziska (4,9%), najniższy jest w Komornikach (1,1%) oraz w Suchym Lesie i Swarzędzu (2,4%).

Ryc. 36. Poziom deprywacji lokalnej gmin w Powiecie Poznańskim w 2015 r.

Źródło: Opracowanie własne.

Powiat poznański charakteryzuje się najniższym wskaźnikiem pomocy i wsparcia społecznego w Wielkopolsce i kraju. Niska wartość tego wskaźnika pokazuje specyfikę społeczności gmin podmiejskich, o niskim stopniu zagrożenia ubóstwem, z uwagi na niską stopę bezrobocia, wysoką przedsiębiorczość i duży potencjał kapitału ludzkiego. Potwierdza to analiza powodów przyznania pomocy społecznej (tab. 34.).

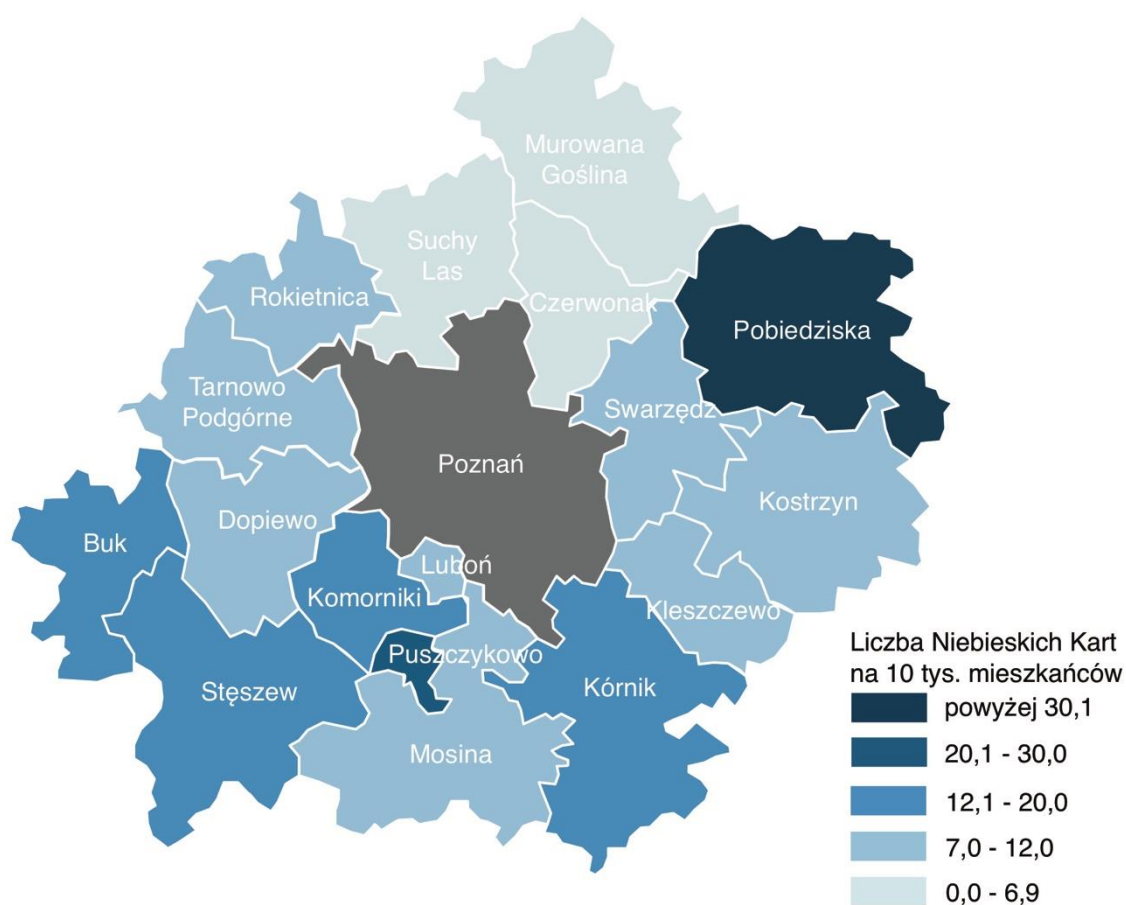
Tab. 34. Struktura powodów przyznania pomocy społecznej w 2015 r. (w %)

Powody	Powiat Poznański	Polska	Wielkopolska	Poznań
Ubóstwo	22,4	26,5	24,2	21,6
Długotrwała lub ciężka choroba	22,0	16,4	19,1	29,6
Niepełnosprawność	14,8	15,2	15,6	15,0
Bezrobocie	12,8	21,9	19,0	13,5
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	11,9	8,1	8,5	7,9
Potrzeba ochrony macierzyństwa	7,2	4,8	5,8	3,0
Alkoholizm i narkomania	4,0	3,4	3,6	2,3
Bezdomność	1,8	1,5	1,7	4,0

Źródło: BDL GUS.

Podstawowym powodem przyznawania pomocy społecznej w Polsce jest ubóstwo. Podobnie jest w powiecie poznańskim. Jednak, o ile drugim powodem w Polsce jest bezrobocie, to w powiecie w 2015 r., ten powód był czwartym z kolei (podobnie w samym Poznaniu). Dane te wskazują, że głównym czynnikiem dezaktywacji zawodowej i w związku z tym trudnego położenia socjalnego beneficjentów pomocy społecznej, nie jest zła sytuacja na rynku pracy, ale długotrwała choroba i niepełnosprawność. Identyfikując zatem problemy społeczne w powiecie, na podstawie struktury powodów przyznania pomocy społecznej zwraca uwagę problem stanu zdrowia mieszkańców i ich niepełnosprawność oraz (zwłaszcza w porównaniu z sytuacją w kraju i regionie) problem bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, jak również potrzeba ochrony macierzyństwa. Wyższy niż przeciętnie w kraju jest udział alkoholizmu i narkomanii jako powodu przyznania pomocy społecznej w powiecie poznańskim.

Innym problemem społecznym jest przemoc w rodzinie. Zjawisko to identyfikowane jest na podstawie danych Wydziału Prewencji KM Policji w Poznaniu dotyczących liczby wszczętych procedur tzw. Niebieskiej Karty. W ostatnich latach wzrasta liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie i w 2015 r. wynosiła 414 osób, co w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców daje wartość wskaźnika przemocy - 11,3 (tab. 35.). Mimo, iż jest to wskaźnik niższy niż przeciętnie w kraju (19,8 NK na 10 tys. ludności), to jego duże zróżnicowanie w obrębie gmin powiatu wymaga podjęcia środków interwencyjnych.

Ryc. 37. Skala przemocy w rodzinie na podstawie wszczętych procedur „Niebieskiej Karty” na terenie działania Komendy Miejskiej Policji w Poznaniu

Źródło: Zespół Profilaktyki Społecznej Wydziału Prewencji KM Policji w Poznaniu.

Tab. 35. Skala przemocy w rodzinie na podstawie wszczętych procedur „Niebieskiej Karty” na terenie działania Komendy Miejskiej Policji w Poznaniu

Wskaźniki		Lata				
		2010	2011	2012	2013	2015
Liczba procedur Niebieskiej Karty Wydziału Prewencji KW Policji	ogółem	1228	792	669	1003	1080
	w powiecie poznańskim	246	158	242	368	414

Źródło: Zespół Profilaktyki Społecznej Wydziału Prewencji KM Policji w Poznaniu.

Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia funkcjonujących na terenie powiatu poznańskiego można przedstawić w podziale na odbiorców oferowanego wsparcia, jako: a) placówki oferujące wsparcie seniorom, b) placówki oferujące wsparcie osobom niepełnosprawnym, c) placówki oferujące wsparcie rodzinom (w tym pieczy zastępczej), d) placówki oferujące wsparcie osobom należącym do grupy podwyższonego ryzyka socjalnego.

Pomoc osobom starszym

Pomoc osobom starszym wynika z realizacji zadań ustawy z 2004 r. o pomocy społecznej, gdzie Powiat zobowiązany jest m.in. do prowadzenia i rozwoju infrastruktury domów pomocy społecznej o zasięgu ponadgminnym oraz umieszczania w nich skierowanych osób.

Starzenie się ludności jest zjawiskiem typowym dla przemian demograficznych w Polsce, szczególnie zaawansowanym w dużych miastach, w tym w Poznaniu. W roku 2015 powiat poznański zamieszkiwało 41 809 osób w wieku poprodukcyjnym, co stanowi 11,4% ogółu ludności. Ta niska (niższa niż średnio w kraju i Wielkopolsce) wartość wskaźnika mówi o korzystnej sytuacji powiatu pod względem demograficznego starzenia się mieszkańców. Z uwagi jednak na wyższą niż przeciętnie w kraju dynamikę wzrostu grupy osób w wieku poprodukcyjnym (odpowiednio 123% i 117%) w stosunku do roku 2010, można spodziewać się w przyszłości zwiększonego zapotrzebowania na usługi opiekuńcze nad osobami starszymi.

Realizację ww. zadań zapewnia Dom Pomocy Społecznej w Lisówkach, przeznaczony dla osób w podeszłym wieku. Dom działa od 1999 r. i dysponuje 100 miejscami w pokojach jedno- i dwuosobowych z łazienkami, a wszystkie pomieszczenia są w pełni przystosowane dla osób niepełnosprawnych. Pobyt w DPS ma charakter stały lub czasowy. Podstawowe usługi oferowane w DPS mają charakter bytowy, opiekuńczy i wspomagający. Dodatkową ofertą są usługi rehabilitacyjno-relaksacyjne.

Pomoc dziecku i rodzinie

Pomoc dziecku i rodzinie skierowana jest głównie na rozwijanie i propagowanie idei rodzicielstwa zastępczego, w myśl zapisu ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z 2011 r. W oparciu o wyżej wymienioną ustawę, rozwijanie rodzinnych form pieczy zastępczej (Rodzinne Domy Dziecka, rodziny zastępcze: spokrewnione, niezawodowe oraz zawodowe), rozszerzenie działań wspierających istniejące rodziny zastępcze (np. pomoc prawna, socjalna, poradnictwo psychologiczne), jak i propagowanie idei rodzicielstwa zastępczego są zadaniami powiatu. Na terenie powiatu poznańskiego w 2015 r. funkcjonowały 3 placówki opiekuńczo – wychowawcze:

1. Dom Dziecka w Kórniku – Bninie – placówka socjalizacyjna (30 miejsc).
2. Ośrodek Wspomagania Rodziny w Kobylnicy – placówka wielofunkcyjna, w skład której wchodzi: grupa interwencyjna (10 miejsc), grupa socjalizacyjna (20 miejsc).
3. Rodzinny Dom Dziecka w Swarzędzu – placówka rodzinna (8 miejsc).

Liczba dzieci umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych w roku 2015 wynosiła 81.

Nieocenioną rolę w opiece nad dziećmi pełnią rodziny zastępcze. Powiat Poznański aktywnie wspiera funkcjonowanie tych rodzin, głównie poprzez organizowanie grup wsparcia i poradnictwa specjalistycznego. Na terenie powiatu poznańskiego w 2015 r. objętych pomocą zostało 315 rodzin zastępczych (w tym 17 rodzin zawodowych), w których przebywało 421 dzieci oraz 1 rodzinny dom dziecka, w którym przebywało 7 dzieci. W stosunku do 2010 r., liczba rodzin zastępczych wzrosła o 40. Obserwuje się zatem trend pozytywny, polegający na zwiększeniu liczby rodzin zastępczych, również zawodowych.

Wzmacnianie powiatowego systemu opieki nad dzieckiem widoczne jest we wzroście w analizowanym okresie liczby rodzin zastępczych i dzieci w rodzinach zastępczych. W ramach uruchomionego programu PRIDE – prowadzone są cyklicznie szkolenia dla kandydatów na rodziców

zastępczych. Rośnie liczba uczestników grup wsparcia dla rodzin zastępczych. Znacznie wzrosła liczba działań wspierających rodzicielstwo zastępcze, m.in. liczba porad i konsultacji psychologicznych.

Drugim kierunkiem działań pomocowych dla rodziny jest interwencja kryzysowa. Jednostką organizacyjną Powiatu Poznańskiego w tym zakresie jest Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Kobylnicy, który oferuje doraźną i krótkoterminową, ale za to natychmiastową pomoc mieszkańcom powiatu, znajdującym się w sytuacji kryzysowej. W skład OIK wchodzi 8-pokojowy hostel, w którym można w sytuacjach krytycznych uzyskać schronienie na okres 3 m-cy. Klienci hostelu mają zapewnione całodienne wyżywienie. Obok zapewnienia schronienia ośrodek oferuje pomoc i poradnictwo specjalistyczne (psychologiczne, prawne, socjalne, interwencyjne). W celu lepszego dostępu osób i rodzin do świadczeń z zakresu interwencji kryzysowej, działają ponadto 3 punkty interwencji kryzysowej (w Poznaniu, Dopiewie i Stęszewie).

Działania na rzecz osób niepełnosprawnych

Podejmowanie przez Powiat Poznański działań na rzecz osób niepełnosprawnych związane jest z realizacją zapisów ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Na podstawie zapisów ustawy, Powiat zobowiązany jest m.in. do podejmowania działań zmierzających do ograniczenia skutków niepełnosprawności, współpracy z organizacjami pozarządowymi i fundacjami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej (sport, kultura, rekreacja i turystyka osób niepełnosprawnych), dofinansowania likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych oraz ponoszenia kosztów tworzenia i działalności warsztatów terapii zajęciowej. Warsztaty terapii zajęciowej stanowią wyodrębnioną organizacyjnie i finansowo placówkę stwarzającą osobom niepełnosprawnym niezdolnym do podjęcia pracy możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia. Na terenie powiatu w 2016 r. działało 8 WTZ oferujących razem 225 miejsc dla osób niepełnosprawnych.

Orzekaniem niepełnosprawności zajmuje się w Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania i Niepełnosprawności w Poznaniu. Zespół ten wykonuje zadania rządowe wynikające z ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej, prowadzi również jako zadanie dodatkowe – Powiatowy Rejestr Osób Niepełnosprawnych. Rejestr ten prowadzony jest od 2004 r. i zawiera dane statystyczne dotyczące mieszkańców powiatu i miasta Poznania, którzy posiadają prawne potwierdzenie swojej niepełnosprawności.

Liczba osób z orzeczeniem o niepełnosprawności w powiecie poznańskim w roku 2015 wyniosła łącznie około 13 000. Ich liczba w ostatnich latach dynamicznie wzrasta, ale udział grupy niepełnosprawnych nie przekracza 3,5% mieszkańców powiatu (dla przykładu w Polsce ten odsetek wynosi ponad 12%). Wynika to z korzystnej, młodej struktury demograficznej mieszkańców powiatu.

Analiza SWOT

Silne strony	Słabe strony
- bardzo niskie bezrobocie (poniżej tzw. bezrobocia higienicznego) - bardzo niski udział beneficjentów pomocy i wsparcia społecznego w ogólnej liczbie mieszkańców powiatu	niewystarczająca dostępność pracy socjalnej (liczba asystentów rodziny w gminach i koordynatorów w powiecie) wobec zidentyfikowanego wysokiego udziału w świadczeniach pomocy rodzin,

- mały stopień zagrożenia biedą i patologiami społecznymi - z uwagi na korzystną „młodą” strukturę demograficzną powiatu niewielki udział osób z orzeczoną niepełnosprawnością - dość bogate zasoby instytucjonalne pomocy społecznej w powiecie - duża aktywność OPP w organizacji akcji skierowanych na pomoc osobom niepełnosprawnym i starszym - wspieranie pieczy zastępczej, rosnąca liczba rodzin zastępczych, w tym zawodowych - duża dostępność poradnictwa prawnego i psychologicznego dla mieszkańców Powiatu	które mają problemy opiekuńczo-wychowawcze - mała liczba mieszkań socjalnych - większy niż przeciętnie w Polsce udział alkoholizmu i narkomanii w powodach przyznania pomocy społecznej w gminach powiatu - rosnąca liczba przemocy domowej
Szanse	Zagrożenia
- możliwości finansowania programów lokalnych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego - dobre praktyki współpracy PCPR z organizacjami pozarządowymi, rozwój wolontariatu - powszechny rządowy program wsparcia rodziny (Program 500+)	- duży stopień uzależnienia pomocy społecznej od sytuacji gospodarczej - małe kwoty na realizację zadań zleconych powiatowi (np. niewystarczające zasoby finansowe PFRON)

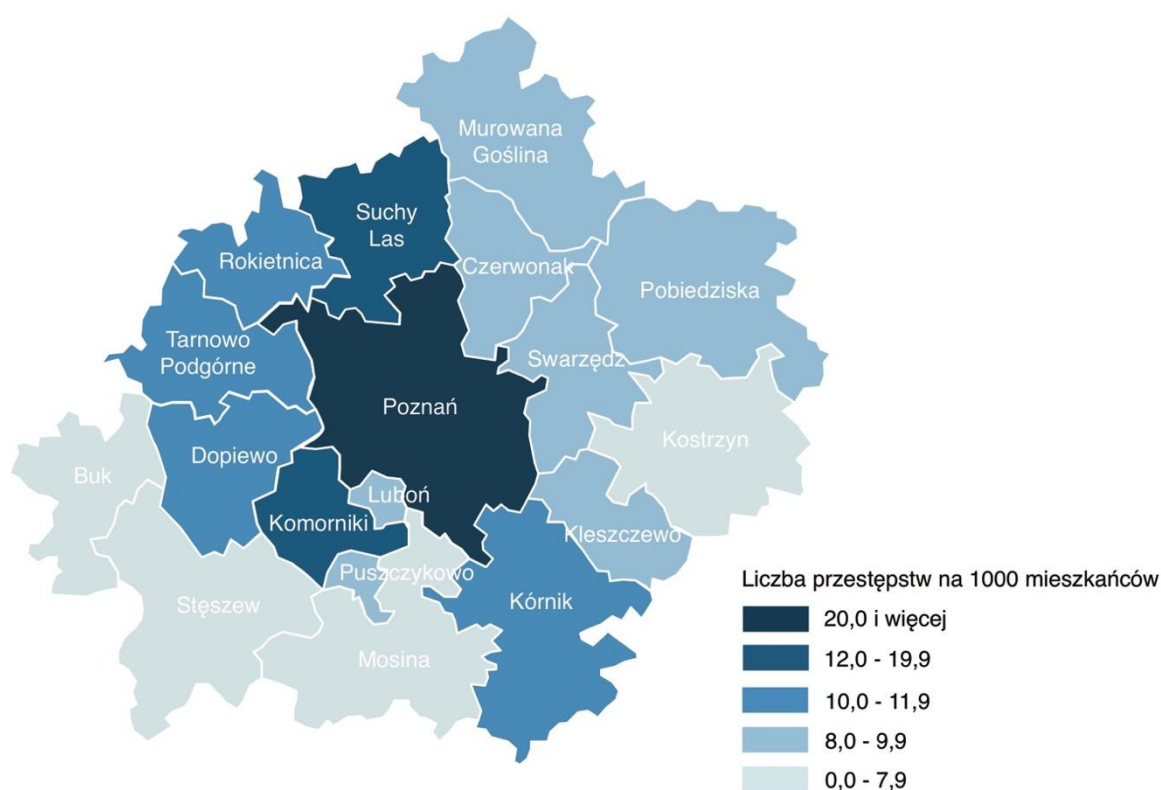
Główne wyzwania

Wobec wysokiej dynamiki wzrostu grupy osób starszych, istnieje potrzeba rozszerzenia oferty pomocy społecznej osobom starszym i chorym. Z uwagi na rosnącą przemoc domową i bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, a także uzależnienia konieczne jest wzmocnienie działań z zakresu pomocy w funkcjonowaniu rodziny.

2.12. PORZĄDEK PUBLICZNY I BEZPIECZEŃSTWO OBYWATELI

Porządek publiczny i bezpieczeństwo są wartościami gwarantowanymi konstytucyjnie. Ochrona tych wartości jest obowiązkiem państwa, które poprzez swoje instytucje i formacje (w tym uzbrojone, np. policja, straż pożarna i cywilne, np. inspekcje weterynaryjne, sanitarne) realizuje swoje zadania z zakresu porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli. Działania instytucjonalne z tego zakresu, obejmują zapobieganie występowaniu zagrożeń oraz przeciwdziałanie skutkom zdarzeń już zaistniałych. Do zadań własnych powiatu należą między innymi zadania z zakresu porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli, a także ochrony przeciwpowodziowej, przeciwpożarowej i zapobiegania innym nadzwyczajnym zagrożeniom życia i zdrowia ludzi oraz środowiska. Zakres tych działań nie jest rozłączny. Starosta jako zwierzchnik powiatowych służb, inspekcji i straży realizuje swe kompetencje przy pomocy komisji bezpieczeństwa i porządku. Starosta jest też organem właściwym dla zarządzania kryzysowego w powiecie. Rada Powiatu uchwała powiatowy program zapobiegania przestępczości, ochrony bezpieczeństwa obywateli i porządku publicznego oraz dokonuje oceny stanu bezpieczeństwa na terenie powiatu.

W powiecie poznańskim zauważyć można spadek ogólnej liczby przestępstw w porównaniu z 2009 r. Jak pokazują dane w tabeli 36. spadek przestępczości (liczba przestępstw na 1000 mieszkańców) jest tendencją charakterystyczną także dla Poznania i średniej wartości dla Polski. Obszar powiatu z uwagi na dwukrotnie niższą przestępczość niż średnio w kraju może być postrzegany, jako bezpieczny. Dotyczy to przede wszystkim przestępczości kryminalnej, której udział w ogólnej liczbie wszczętych postępowań policyjnych jest dominujący, ale niższy niż w Poznaniu czy kraju.

Ryc. 38. Liczba przestępstw na 1000 mieszkańców w powiecie poznańskim w 2015r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Tab. 36. Dynamika i struktura przestępczości w powiecie poznańskim na tle Poznania i Polski w latach 2009 i 2015

Obszar	Liczba przestępstw		Poziom przestępczości na 1000 ludności		Struktura przestępstw					
					Przestępstwa kryminalne		Przestępstwa gospodarcze		Przestępstwa drogowe	
	2009	2015	2009	2015	2009	2015	2009	2015	2009	2015
Powiat Poznański	3730	3475	11,7	9,5	80,8%	69%	9%	19,7%	10,2%	11,3%
Poznań	15996	12804	28,9	23,6	82,3%	78,1%	10%	16,2%	7,7%	5,7%
Polska	953512	750477	25,0	19,5	73,7%	74,5%	7,6%	13,7%	18,7%	11,8%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Miejskiej Policji w Poznaniu.

Na terenie powiatu poznańskiego funkcjonuje 14 Komisariatów Policji oraz dwa rewiry dzielnicowych. Elementem kształtującym bezpieczeństwo są również powoływane przez gminy, straż miejskie lub gminne. Spośród 17 gmin powiatu poznańskiego, straż gminne działają w 11 gminach. Oprócz policji podmiotami wpływającymi na stan bezpieczeństwa są: Państwowa Straż Pożarna oraz Ochotnicze Straże Pożarne. Podległe Komendantowi Miejskiemu Państwowej Straży Pożarnej w Poznaniu jednostki ratowniczo-gaśnicze zapewniają ochronę przeciwpożarową na terenie Poznania i gmin powiatu poznańskiego. Niezmiernie ważnym wsparciem Państwowej Straży Pożarnej jest 68 jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej, z których 21 włączonych jest do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego, co umożliwia ich dysponowanie ze stanowiska kierowania Komendy Miejskiej PSP do akcji ratowniczo-gaśniczych poza terenem własnej gminy.

Liczbę interwencji PSP w powiecie poznańskim na tle Poznania i kraju przedstawia tabela 37. Widoczny jest wzrost liczby interwencji straży pożarnej w ostatnich latach. Tradycyjnie już, najwięcej wyjazdów straży pożarnej dotyczy zagrożeń miejscowych, związanych z wypadkami drogowymi. Stanowiły one na terenie powiatu w 2015 r. ponad 66% wszystkich interwencji (dla porównania w Poznaniu tylko 54%, a średnio w kraju 56%).

Tab. 37. Struktura interwencji straży pożarnej w latach 2014-2015

Obszar	Rok	Liczba interwencji			
		Pożary	Zagrożenia miejscowe	Fałszywe alarmy	Ogółem
Powiat Poznański	2014	897	2493	373	3763
	2015	1080	2897	411	4388
Poznań	2014	1368	2189	808	4365
	2015	1501	2887	909	5297
Polska	2014	145 237	249 471	24 556	419 264
	2015	184 817	276 211	28 853	489 881

Źródło: Statystyki KG PSP.

Dane w tab. 38. dotyczą liczby i rodzaju zdarzeń drogowych w powiecie i Poznaniu. Szczególnie niebezpieczne w związku ze wzrostem liczby kolizji i osób zabitych w wypadkach samochodowych, są na terenie powiatu drogi krajowe nr 5, 11 i 92 oraz drogi wojewódzkie Poznań – Szamotuły, Skoki, Buk, Puszczykowo, Kórnik, Murowana Goślina – Oborniki i odcinek autostrady A2.

Tab. 38. Zdarzenia drogowe w powiecie poznańskim i w Poznaniu w latach 2009 i 2015

Obszar	Powiat Poznański		Poznań	
	2009	2015	2009	2015
wypadki	562	187	890	307
zabici	47	25	34	14
ranni	810	233	1114	331
kolizje	2180	3065	5560	6843

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Miejskiej Policji w Poznaniu.

Dla bezpieczeństwa mieszkańców Powiatu równie ważna jest współpraca wszystkich zainteresowanych instytucji w sytuacjach kryzysowych. Współpracę tę koordynuje oraz zapewnia przepływ informacji Powiatowe Centrum Zarządzania Kryzysowego Starosty Poznańskiego. W ramach swojej rutynowej działalności (w trybie 24 godzinnym) PCZK przesyła m.in. ostrzeżenia meteorologiczne, różnego rodzaju komunikaty i informacje, a także współdziała z powiatowymi służbami, inspekcjami i strażami, Gminnymi Centrami Zarządzania Kryzysowego oraz Wojewódzkim Centrum Zarządzania Kryzysowego przy różnego rodzaju zdarzeniach (w tym akcje przeciwpowodziowe, lokalne podtopienia, intensywne opady śniegu itp.).

W powiecie poznańskim od początku jego funkcjonowania działa Powiatowy Rzecznik Konsumentów. Jego działalność regulują art. 37 - 44 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów.

Zgodnie z powyższymi przepisami Powiatowy Rzecznik Praw Konsumentów zapewnia konsumentom na terenie powiatu bezpłatne poradnictwo i informację prawną w zakresie ochrony ich interesów, a także:

- prowadzi edukację konsumencką, w szczególności poprzez wprowadzanie elementów wiedzy konsumenckiej do programów nauczania w szkołach publicznych,
- występuje do przedsiębiorców w sprawach ochrony praw i interesów konsumentów
- składa wnioski w sprawie stanowienia i zmiany przepisów prawa miejscowego w zakresie ochrony interesów konsumentów,
- w sprawach o wykroczenia na szkodę konsumentów jest oskarżycielem publicznym w rozumieniu przepisów Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia,
- może wytaczać powództwa na rzecz konsumentów oraz w sprawach nieuczciwych praktyk rynkowych.

Analiza SWOT

Silne strony	Słabe strony
▪ spadek liczby przestępstw w powiecie ▪ niski poziom przestępczości ogółem ▪ niski (w porównaniu z krajem i Poznaniem) udział przestępstw kryminalnych ▪ wysoki stopień wykrywalności przestępstw gospodarczych (86%) ▪ niski udział pożarów w ogólnej liczbie interwencji straży pożarnej	▪ niski stopień wykrywalności przestępczości samochodowej ▪ ze względu na rosnącą liczbę wypadków (w tym w śmiertelnych), duża liczba odcinków dróg na terenie powiatu, które należy uznać za niebezpieczne ▪ ciągle jeszcze występowanie obszarów peryferyjnych powiatu poza zasięgiem 15 km dla służb ratowniczych JRG i ZRM

Silne strony	Słabe strony
- wysoka dostępność JRG i zespołów ratownictwa medycznego - funkcjonowanie powiatowych instytucji i obiektów gwarantujących sprawność działań w przypadku sytuacji kryzysowych - bogate powiatowe wsparcie finansowe działań i programów prewencyjnych służb policyjnych i straży pożarnej - dobrze funkcjonujący i bogato wyposażony oddział SOR w szpitalu powiatowym w Puszczykowie - wsparcie merytoryczne i prawne konsumentów na terenie powiatu	
Szanse	Zagrożenia
- niskie bezrobocie i wysoka przedsiębiorczość w Powiecie - napływ młodych, względnie zasobnych oraz przedsiębiorczych nowych mieszkańców ogranicza strefę zagrożoną ubóstwem i patologiami społecznymi w powiecie - większa świadomość społeczna i wrażliwość na obserwowane zjawiska patologiczne oraz dostępność Internetu umożliwia zgłoszenie służbom niebezpieczeństwa i skuteczną interwencję - kampanie i programy społeczne dotyczące rodzajów zagrożeń, ich skutków oraz przeciwdziałaniu wzmacniające bezpieczeństwo indywidualne mieszkańców - możliwości korzystania z programów UE	- niedobory w podstawowym finansowaniu przez państwo służb mundurowych (głównie policji i straży pożarnej) - sytuacja międzynarodowa, działania wojenne w Europie, problemy uchodźstwa i zagrożenia terroryzmem - niepewność dotycząca funkcjonowania programów wsparcia UE w przyszłości - zwiększająca się cyber-przestępczość

Główne wyzwania

Istnienie różnego rodzaju zagrożeń społecznych i ekologicznych wymaga integracji działań służb odpowiedzialnych za porządek publiczny oraz usprawnienia systemu bezpieczeństwa w powiecie dla mieszkańców, licznej grupy inwestorów oraz turystów odwiedzających Poznań i powiat poznański.

2.13. KULTURA

Zgodnie z art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym, powiat wykonuje określone ustawami zadania publiczne o charakterze ponadgminnym w zakresie kultury. Wspieranie działalności kulturalnej jest istotne dla rozwoju człowieka jako jednostki, a także dla rozwoju całego społeczeństwa. Dzięki dobrej dostępności do instytucji kultury oraz wydarzeń kulturalnych mieszkańcy powiatu poznańskiego mają możliwość poznawania tradycji i historii tego obszaru, przez co wzrasta ich poczucie przynależności do lokalnej społeczności oraz umacniają się więzi między mieszkańcami.

Na obszarze powiatu poznańskiego działają liczne instytucje kultury, zarówno prywatne jak i publiczne, grupy artystyczne oraz koła (kluby). W 2015 r. na obszarze powiatu poznańskiego funkcjonowały 33 instytucje kultury, 122 grupy artystyczne oraz 200 kół (klubów). Najwięcej instytucji kultury działało w gminach Tarnowo Podgórne (10) oraz Komorniki (7). Poprzez uczestnictwo w wydarzeniach kulturalnych organizowanych przez instytucje kultury oraz udział w grupach artystycznych i kołach, mieszkańcy powiatu poznańskiego mają możliwość rozwijania swoich uzdolnień muzycznych, plastycznych, tanecznych itd. (tab.40.).

Tab. 40. Instytucje kultury, grupy artystyczne i koła (kluby) w aglomeracji poznańskiej w 2015 r.

Jednostka terytorialna	Instytucje kultury	Grupy artystyczne	Koła (kluby)
Buk	1	11	13
Czerwonak	4	9	11
Kleszczewo	1	2	10
Komorniki	7	13	38
Kostrzyn	1	8	3
Kórnik	1	9	10
Luboń	1	6	5
Mosina	1	6	19
Murowana Goślina	1	14	16
Pobiedziska	1	11	2
Rokietnica	1	4	5
Stęszew	1	4	4
Suchy Las	1	1	42
Swarzędz	1	4	10
Tarnowo Podgórne	10	20	12
Powiat poznański	33	122	200
Poznań	29	98	270
Aglomeracja poznańska	62	220	470

Źródło: Dane BDL GUS.

Należy również podkreślić, że Powiat Poznański wspiera działalność kulturalną prowadzoną przez organizacje pozarządowe w ramach realizacji Rocznego Programu Współpracy z Organizacjami

Pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. W 2015 r. Powiat Poznański dofinansował działalność kulturalną prowadzoną na obszarze powiatu przez organizacje pozarządowe na kwotę 275 952,60 zł.

Powiat Poznański od wielu lat jest organizatorem wielu wydarzeń kulturalnych. 2015 r. ogłoszony został Rokiem Jackowskiego w związku z przypadającym w 2015 r. jubileuszem 200-lecia urodzin Maksymiliana Jackowskiego. W ramach obchodów jubileuszu, Powiat Poznański we współpracy z organizacjami społecznymi przygotował liczne wydarzenia i prelekcje, związane z osobą Maksymiliana Jackowskiego – zasłużonego Wielkopolanina, który przyczynił się do rozwoju rolnictwa na ziemiach wielkopolskich. W kalendarium stałych wydarzeń kulturalnych organizowanych na terenie Powiatu Poznańskiego wpisał się Światowy Przegląd Folkloru – Integracje, organizowany od 2001 r. Organizatorami wydarzenia są Akademia Wychowania Fizycznego im. E. Piaseckiego w Poznaniu oraz Stowarzyszenie Kulturalno-Sportowe „Integracje”. Celem imprezy jest promowanie kultury ludowej, a w wydarzeniu corocznie biorą udział goście zagraniczni, m. in. z Czech, Irlandii, Rumunii, Serbii, Tajwanu, Turcji. Ponadto, w zakresie promowania folkloru, na terenie powiatu poznańskiego odbywa się Międzynarodowy Dziecięcy Festiwal Folkloru Kids Fun Folk, organizowany w latach 2010-2011 przez Stowarzyszenie Trzeciego Wieku, a od 2012 r. przez Stowarzyszenie Sympatyków Kultury Ludowej „Otwórz się na folklor”. Wyżej wymienione wydarzenia współfinansowane są przez Powiat Poznański.

Powiat Poznański corocznie wręcza nagrody za osiągnięcia w dziedzinie twórczości artystycznej, upowszechniania i ochrony kultury. W latach 2010-2015 nagrodę tę z rąk Starosty Poznańskiego otrzymało 17 osób i stowarzyszeń (m. in. Stowarzyszenie Orkiestra Dęta Chłudowo), a łączna pula wydatkowanych na ten cel środków wyniosła w badanym okresie 24 500 zł.

Muzea i kina

Zgodnie z art. 4. Ustawy o samorządzie powiatowym z dnia 5 czerwca 1998 r. (Dz.U. 2016 poz. 814 j.t. ze zm.), Powiat wykonuje zadania publiczne o charakterze ponadgminnym w zakresie kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

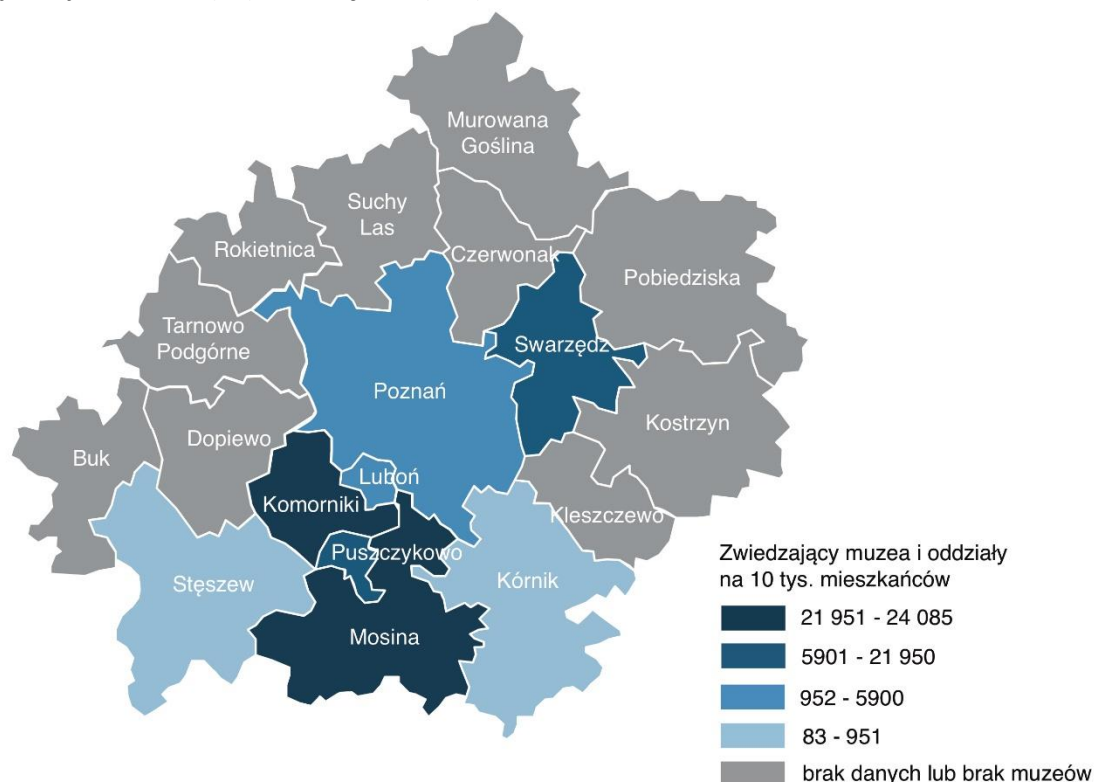
Tab. 41. Muzea w aglomeracji poznańskiej w latach 2010-2015

Jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Komorniki	1	1	1	1	1	1
Kórnik	1	2	1	1	1	1
Luboń	1	1	1	1	1	1
Mosina	3	3	3	1	2	3
Puszczykowo	1	1	1	1	1	1
Stęszew	1	1	1	1	1	1
Swarzędz	2	2	2	2	2	2
Tarnowo Podgórne	0	0	0	0	0	2
Poznań	21	19	18	18	18	19
Powiat Poznański	10	11	10	8	9	12
Aglomeracja poznańska	31	30	28	26	27	31

Źródło: Dane BDL GUS.

Na obszarze powiatu poznańskiego w 2015 r. funkcjonowało 12 muzeów: trzy w gminie Mosina, po dwa muzea w Swarzędzu i Tarnowie Podgórny, oraz po jednym w gminach: Luboń, Puszczykowo, Komorniki, Kórnik, Stęszew (tab. 41.). W muzeach powiatu poznańskiego zgromadzonych jest 45 554 muzealiów (BDL GUS, 2015).

Pomimo wzrostu liczby muzeów, liczba odwiedzających muzea w powiecie poznańskim w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców (ryc. 38.), zmniejszyła się w latach 2010-2015 o 13,4 tys. osób, tj. o 13,4 % (w 2010 r. na 10 tys. mieszkańców przypadało 100 401 zwiedzających, a w 2015 r. - 86 902, BDL GUS). W 2015 r. największa liczba zwiedzających muzea i oddziały na 10 tys. mieszkańców cechowała gminy: Komorniki (24 085), Mosina (23 071) oraz Puszczykowo (21 950), natomiast najmniejsza: Kórnik (83) oraz Stęszew (951).

Ryc. 39. Zwiedzający muzea i oddziały na 10 tys. mieszkańców w 2015 r. w powiecie poznańskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Na terenie powiatu poznańskiego znajdują się liczne muzea, w których prezentowane są cenne zbiory muzealne o różnorodnej tematyce. W Kórniku, w Zamku Kórnickim mieści się Biblioteka PAN, dysponująca szeregiem dokumentów książęcych i królewskich z okresu XIII-XVIII wieku. Zwiedzającym udostępniane są zamkowe wnętrza, w których licznie zgromadzono grafiki, ekslibrisy, wyroby złotnicze, militaria oraz zabytki sztuki sakralnej.

W Rogalinie z kolei mieści się Muzeum Narodowe w Poznaniu – oddział w pałacu w Rogalinie. W południowej części pałacu znajduje się muzeum wnętrz mieszkalnych z meblami, tkaninami, porcelaną i portretami przedstawicieli rodu Raczyńskich. W budynku galerii eksponowane są dzieła malarstwa zachodnioeuropejskiego i polskiego z XIX i XX wieku.

Do najczęściej zwiedzanych muzeów na terenie powiatu poznańskiego należy również Muzeum-Pracownia Literacka Arkadego Fiedlera w Puszczykowie. W domu pisarza-podróżnika

Arkadego Fiedlera, można podziwiać egzotyczne trofea przyrodnicze i etnograficzne przywiezione z licznych wypraw.

W Szreniawie mieści się Muzeum Narodowe Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego, w którym zgromadzono liczne eksponaty poświęcone wsi i rolnictwu. W Uzarzewie znajduje się Muzeum Przyrodniczo-Łowieckie, mieszczące się w dziewiętnastowiecznym pałacu, na terenie którego znajduje się zabytkowa stajnia-wozownia, w której od 1993 r. znajduje się ekspozycja przyrodnicza.

W Swarzędzu zlokalizowany jest Skansen Pszczelarski, poświęcony historii polskiego pszczelarstwa i bartnictwa, a w Pobiedziskach - Skansen Miniatur z 35 kopiami zabytkowych obiektów z całej Wielkopolski w skali 1:20. W Stęszewie mieści się Muzeum Regionalne, a w Rogierówku – punkt etnograficzny. W Żabikowie z kolei, mieści się Muzeum Martyrologiczne, będące pozostałością po obozach hitlerowskich, funkcjonujących w latach 1941–1945 oraz w latach 1945–1948 w obozie dla internowanej cywilnej ludności niemieckiej. W Chludowie znajduje się Muzeum Księży Werbistów, prezentujące zbiory etnograficzne przywiezione przez misjonarzy z Afryki i Azji.

W Wielkopolskim Parku Narodowym, w miejscowości Jeziory, mieści się Muzeum Wielkopolskiego Parku Narodowego funkcjonujące od 1998 r. W Muzeum można zapoznać się m. in. z historią parku oraz obejrzeć liczne zbiory fauny i flory z tego terenu.

Na terenie gminy Buk znajduje się jedyne kino w powiecie poznańskim. W 2015 r. liczba widzów wyniosła zaledwie 820 osób, podczas gdy w 2005 r. kino to odwiedziły 4342 osoby. Spadek liczby widzów w kinie w Buku z pewnością związany jest z dynamicznym wzrostem liczby kin, tzw. multipleksów w większych miastach Wielkopolski, w tym w Poznaniu.

Silnymi stronami powiatu poznańskiego jest lokalizacja na tym terenie wielu atrakcyjnych obiektów muzealnych o zróżnicowanej tematyce, zarówno historycznej, jak i przyrodniczej. Obiekty te stanowią cel podróży wakacyjnych i weekendowych nie tylko mieszkańców Powiatu, ale i miasta Poznania oraz Wielkopolski, a nawet turystów z bardziej odległych zakątków kraju, jak i z zagranicy. Wyzwaniem na kolejne lata dla władz Powiatu Poznańskiego z pewnością będzie promocja obiektów kultury wśród mieszkańców. Zagrożeniem dla rozwoju muzealnictwa na obszarze powiatu poznańskiego może być zdiagnozowany w opracowaniu spadek liczby osób zwiedzających muzea w latach 2010-2015. Konieczne jest zatem rozpowszechnianie wśród mieszkańców informacji na temat obiektów muzealnych znajdujących się na terenie powiatu poznańskiego oraz dalsze uatrakcyjnianie ich oferty kulturalnej.

Biblioteki

Zadania Powiatu w zakresie prowadzenia bibliotek, wynikają z ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz.U. 2012 poz. 642 j.t. ze zm.). Zgodnie z art. 19. ustawy, powiat organizuje i prowadzi co najmniej jedną powiatową bibliotekę publiczną. Zadania powiatowej biblioteki publicznej może wykonywać, na podstawie porozumienia, wojewódzka lub gminna biblioteka publiczna działająca i mająca swoją siedzibę na obszarze powiatu.

Warto podkreślić, że na terenie powiatu poznańskiego w Swarzędzu, na mocy porozumienia zawartego w dniu 23.02.2016 r., gmina Swarzędz przyjęła do wykonania zadania powiatu w zakresie prowadzenia powiatowej biblioteki publicznej, wynikające z ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. 2012.642 j.t. ze zm.), m.in. w zakresie zaspokajania potrzeb oświatowych, kulturalnych i informacyjnych ogółu społeczeństwa powiatu oraz uczestniczenie w upowszechnianiu wiedzy i kultury (do 2016 r. rolę tę pełniła Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury

w Poznaniu przy ul. B. Prusa). W pierwszym półroczu funkcjonowania biblioteki powiatowej w Swarzędzu, zorganizowane zostały m.in. szkolenia dla bibliotekarzy oraz prowadzone było stałe doradztwo dla bibliotekarzy.

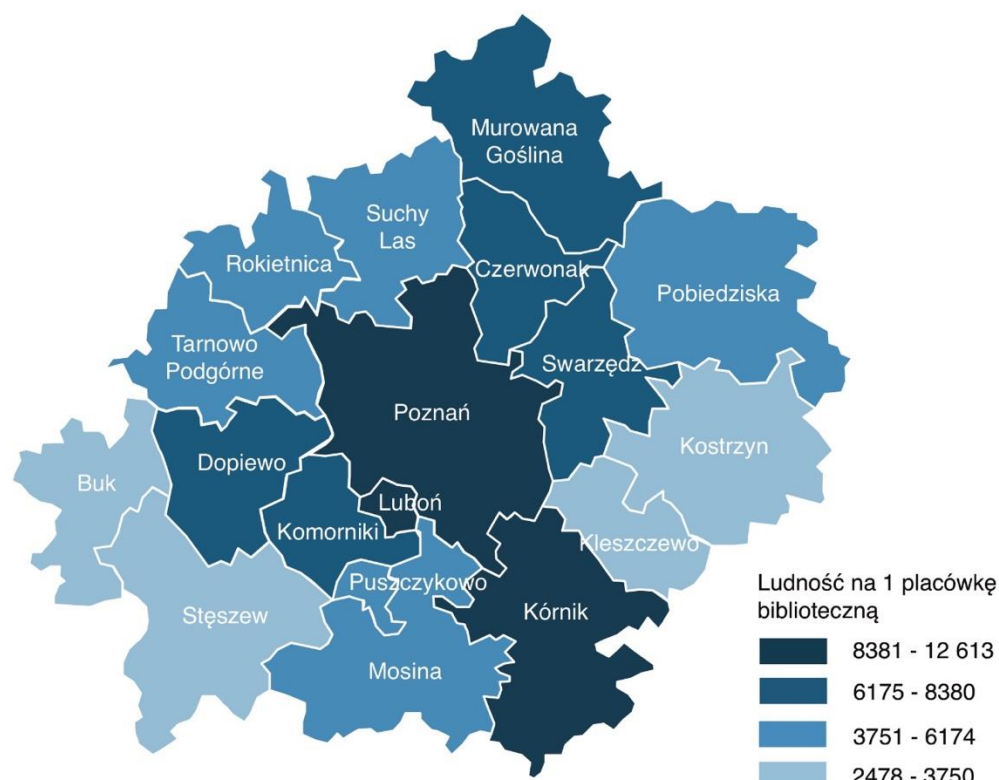
W 2015 r. na obszarze powiatu poznańskiego funkcjonowało 65 bibliotek gminnych, z księgozbiorem liczącym łącznie 1 077 636 woluminów. Biblioteki są dostępne dla wszystkich mieszkańców gmin powiatu poznańskiego (w każdej gminie znajdują się co najmniej dwie biblioteki) a na 1 bibliotekę w powiecie poznańskim przypada średnio 5631 mieszkańców (tab. 42.). Statystyczny czytelnik bibliotek na terenie powiatu poznańskiego wypożycza 19 książek rocznie.

Tab. 42. Biblioteki w gminach powiatu poznańskiego w 2015 r.

Jednostka terytorialna	Biblioteki i filie	Ludność na 1 placówkę biblioteczną	Księgozbiór bibliotek na 1000 ludności	Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności	Wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach
Buk	5	2478	7075	201	22
Czerwonak	4	6774	2172	163	14
Dopiewo	3	7818	1675	109	29
Kleszczewo	2	3750	5741	221	25
Komorniki	4	6393	2823	132	20
Kostrzyn	5	3548	2415	192	24
Kórnik	2	12 387	2695	119	23
Luboń	3	10 356	1931	194	20
Mosina	6	5181	3265	145	18
Murowana Goślina	2	8380	2508	159	21
Pobiedziska	4	4777	3031	205	13
Puszczykowo	2	4877	3387	201	23
Rokietnica	3	5226	3242	218	18
Stęszew	6	2485	4192	142	14
Suchy Las	3	5503	4328	298	16
Swarzędz	7	6850	2459	156	18
Tarnowo Podgórne	4	6174	2829	137	15
Powiat Poznański	65	5631	2944	167	19
Poznań	43	12 613	2968	159	18
Aglomeracja poznańska	108	18 244	5912	326	37

Źródło: Dane BDL GUS.

Gminy powiatu poznańskiego różnicują się pod względem dostępności do placówek bibliotecznych (ryc. 40.). Najlepszą dostępnością mierzoną liczbą ludności na 1 placówkę biblioteczną cechują się gminy: Buk (2 478 os./1 placówkę) i Stęszew (2485 os./1 placówkę), najgorszą - jedno z najbardziej zaludnionych gmin Powiatu: Kórnik (12 387 os./1 placówkę), Luboń (10 356 os./1 placówkę) oraz Poznań (12 613 os./1placówkę). Najlepszą dostępnością cechują się zatem gminy peryferyjne powiatu poznańskiego, najgorszą – te najbardziej zurbanizowane i zaludnione.

Ryc. 40. Ludność na 1 placówkę biblioteczną w powiecie poznańskim w 2015 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W latach 2010-2015 nastąpiło nieznaczne pogorszenie dostępności bibliotek dla mieszkańców w powiecie poznańskim, mierzonej liczbą ludności przypadającej na 1 placówkę i liczbą woluminów przypadających na 1000 ludności. Wzrost liczby ludności powiatu w ostatnich latach przyczynił się do zwiększenia liczby ludności przypadającej na 1 bibliotekę (z 4929 do 5631 osób, tj. o 14%). Pozytywnym aspektem jest jednak to, że w badanym okresie zwiększyła się liczba czytelników publicznych bibliotek przypadających na 1000 mieszkańców (ze 155 do 167 osób), a liczba wypożyczonych woluminów pozostaje w badanym okresie na stałym, niezmiennym poziomie, oscylując wokół 20 wypożyczeń rocznie (tab. 43.).

Tab. 43. Biblioteki w powiecie poznańskim w latach 2010-2015

Cecha	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Biblioteki	67	66	65	65	65	65
Ludność na 1 placówkę biblioteczną	4929	5119	5304	5421	5521	5631
Księgozbiór bibliotek na 1000 ludności	3121	3073	2983	2968	2943	2944
Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności	155	154	156	155	159	167
Wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach	20	20	18	20	20	19

Źródło: Dane BDL GUS.

Silną stroną powiatu poznańskiego jest lokalizacja na jego terenie 65 bibliotek (w każdej gminie znajduje się co najmniej jedna biblioteka). Niestety, na skutek gwałtownego napływu nowych mieszkańców w ostatnich latach, pogorszyła się dostępność do bibliotek mierzona liczbą osób przypadających na 1 placówkę biblioteczną. Wzrastająca liczba mieszkańców Powiatu Poznańskiego wymaga zatem prowadzenia wszelkich działań zmierzających ku polepszeniu dostępności bibliotek oraz promowaniu czytelnictwa, szczególnie wśród najmłodszych – dzieci i młodzieży. Konieczne jest także dalsze wzmacnianie kulturotwórczej roli bibliotek, szczególnie na obszarach wiejskich.

W obszarze kultury mocną stroną powiatu poznańskiego są liczne obiekty muzealne oraz biblioteki zlokalizowane na obszarze powiatu. Ogromne znaczenie dla upowszechniania kultury ma wsparcie dotacyjne udzielane przez Powiat Poznański, które z pewnością przyczyniło się do wytworzenia w powiecie, stałej i powtarzalnej oferty wydarzeń kulturalnych. Słabą stroną jest zdiagnozowane w ostatnich latach pogorszenie dostępności bibliotek i spadek liczby odwiedzających muzea. Choć funkcjonowanie biblioteki powiatowej w Swarzędzu jest aspektem pozytywnym, należy mieć na uwadze jej gorszą dostępność dla mieszkańców spoza Swarzędza.

Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
- stałe wspieranie działalności kulturalnej organizacji przez władze Powiatu Poznańskiego poprzez system dotacji i nagród - cykliczne wydarzenia kulturalne o zasięgu międzynarodowym, krajowym, regionalnym i lokalnym - muzea o zróżnicowanej tematyce oraz ich ponadlokalny zasięg oddziaływania - duża aktywność mieszkańców oraz organizacji pozarządowych w zakresie upowszechniania kultury	- pogorszenie dostępności bibliotek dla mieszkańców w powiecie poznańskim, związane ze wzrostem liczby mieszkańców - spadek liczby osób odwiedzających muzea - słaba dostępność do kin (jedynie 1 kino w powiecie poznańskim) - słabsza dostępność mieszkańców spoza Swarzędza do biblioteki powiatowej
Szanse	Zagrożenia
- umacnianie i promowanie działalności kulturalnej oraz historii i kultury lokalnej na szczeblu krajowym jako kierunkowskaz dla działań lokalnych - współpraca aglomeracyjna w ramach tworzenia spójnej oferty kulturalnej	- lawinowy napływ nowych mieszkańców mogący pogorszyć dostępność mieszkańców do placówek kultury - zagrożenie dla tradycyjnych instytucji kultury, zwłaszcza bibliotek, związane z szybkim rozwojem masowych środków komunikacji

Źródło: Opracowanie własne

Główne wyzwania

Wyzwaniem dla władz Powiatu w sferze kultury w przyszłości może być zapewnienie równego dostępu do wydarzeń i obiektów kulturalnych w warunkach prognozowanego wzrostu liczby ludności w gminach Powiatu Poznańskiego.

2.14. SPORT I REKREACJA

Zgodnie z art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym, powiat wykonuje określone ustawami zadania publiczne o charakterze ponadgminnym między innymi w zakresie kultury fizycznej. Celem jednostek samorządu terytorialnego, w tym samorządu powiatowego jest tworzenie warunków, w tym organizacyjnych, sprzyjających rozwojowi sportu. Powiat Poznański wspiera działalność sportową poprzez: udzielanie dotacji, pakiety promocyjne, wsparcie rzeczowe i organizacyjne, nagrody sportowe oraz działalność medialną. Powiat Poznański czynnie wspiera aktywność sportową swoich mieszkańców, poprzez różnorodne działania, m. in. polepszanie dostępu do infrastruktury sportowej, organizację wydarzeń czy prowadzenie oraz dotowanie działalności klubów sportowych. Celem tych działań jest promocja zdrowego stylu życia oraz utrzymywanie dobrego stanu zdrowia mieszkańców powiatu, a także aktywizacja mieszkańców.

W 2015 r. Powiat Poznański wsparł organizację 24 wydarzeń sportowych, poprzez dotację z budżetu w wysokości 269 992 zł. Kwota wsparcia promocyjnego (pakiety promocyjne, wsparcie rzeczowe i organizacyjne, patronaty) wyniosła natomiast 47 230 zł. Ponadto, od 2011 r. Powiat Poznański przyznaje nagrody młodym sportowcom oraz trenerom z terenu powiatu za wybitne osiągnięcia w dziedzinie sportu (sam system nagród sportowych istnieje już od 2006 r.). W latach 2010-2015 przyznano łącznie 53 nagrody dla młodych sportowców, 41 nagród dla zawodników drużynowych oraz 17 nagród dla trenerów (tab.44.).

Tab. 44. Liczba osób, którym przyznano Nagrody Sportowe Starosty Poznańskiego za osiągnięte wyniki sportowe w latach 2010-2015

Rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010-2015
Sportowcy	8	8	7	10	10	10	53
Zawodnicy drużynowi	12	15	-	-	-	14	41
Trenerzy	2	3	3	3	3	3	17

Źródło: Dane Wydziału Promocji i Aktywności Społecznej Starostwa Powiatowego w Poznaniu.

W 2015 r. na terenie powiatu poznańskiego zlokalizowanych było 27 boisk zrealizowanych z programów rządowych (typu „Orlik”, „Blisko-boisko”, Boisko wielofunkcyjne). Budowę dwóch „Orlików” wsparł Powiat Poznański (boiska „Orlik” w Mosinie i w Puszczykowie). W każdej gminie zlokalizowane jest co najmniej jedno boisko typu „Orlik”. W gminach powiatu poznańskiego funkcjonuje 5 pływalni (w Koziegłowach, Kórniku, Suchym Lesie, Swarzędzu, Tarnowie Podgórny). Na terenie powiatu znajdują się również 23 hale widowiskowo-sportowe i sportowe. Aktualnie trwa również budowa hali sportowej przy Szkole Podstawowej w Kostrzynie, w Puszczykowie oraz w Stęszewie (oddanie obiektów do użytku planowane jest na 2017 r.).

Na obszarze powiatu poznańskiego zlokalizowane są także obiekty sportowo-rekreacyjne o zasięgu ponadlokalnym, stanowiące miejsce wypoczynku dla mieszkańców powiatu. Jednym z takich obiektów jest m. in. Park Zdrowia w gminie Tarnowo Podgórne, powstający wokół odkrytego złoża wód geotermalnych o temperaturze ponad 45 °C oraz wydajności 225 m³/h. W Parku Zdrowia mieści się kompleks sportowo-rekreacyjny Tarnowskich Term, składający się z zespołu basenów (z wykorzystaniem wody geotermalnej), klubu fitness, saun i gabinetów lekarskich. W Parku Zdrowia w Tarnowie Podgórny zlokalizowane zostanie również Centrum Medyczno-Rehabilitacyjne, którego

budowa jest współfinansowana ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Dostępność obiektów sportowych dla mieszkańców w gminach powiatu poznańskiego jest zróżnicowana (tab. 45. i ryc. 41.). Najlepszą dostępnością, mierzoną liczbą obiektów sportowych przypadających na 10 tys. mieszkańców, cechują się gminy: Kórnik (23,8), Puszczykowo (23,6), Pobiedziska (19,9), Murowana Goślina (19,7), Kleszczewo (18,6), najgorszą z kolei gminy, które w ostatnich latach odnotowały największy napływ ludności: Luboń (2,9), Kostrzyn (5,6), Rokietnica (5,8), Komorniki (6,3) oraz Dopiewo (6,4).

Tab. 45. Obiekty sportowe w aglomeracji poznańskiej w 2015 r.

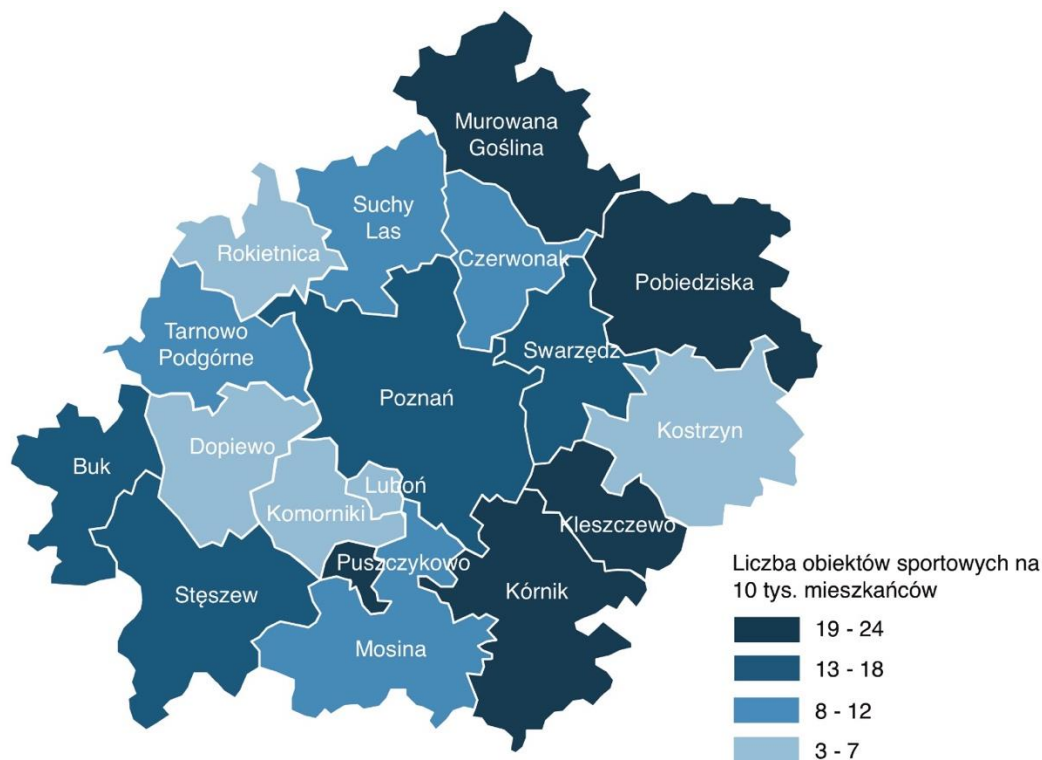
Jednostka terytorialna	Programy rządowe*	Stadiony sportowe	Boiska i płyty piłkarskie	Hale widowiskowo-sportowe i sportowe	Sale i salki gimnastyczne	Pływalnie	Kompleksy boisk otwartych	Boiska do gier małych	Korty tenisowe	Urządzenia lekkoatletyczne	Strzelnice sportowe
Buk	4	1	3	1	3	-	-	3	1	2	1
Czerwonak	2	-	1	1	9	1	-	3	2	3	1
Dopiewo	1	1	5	1	3	-	-	4	-	-	-
Kleszczewo	2	-	5	2	1	-	1	2	1	-	-
Komorniki	2	2	3	1	2	-	-	3	-	3	-
Kostrzyn	1	1	1	2	5	-	-	-	-	-	-
Kórnik	2	2	15	1	7	1	-	16	8	6	1
Luboń	2	-	2	1	4	-	-	-	-	-	-
Mosina	1	1	7	1	9	-	2	2	1	1	-
Murowana Goślina	1	1	13	1	4	-	-	7	1	3	2
Pobiedziska	2	1	6	2	6	-	2	9	6	4	-
Puszczykowo	2	-	1	-	6	-	-	6	5	3	-
Rokietnica	1	-	1	-	2	-	-	5	-	-	-
Stęszew	2	-	11	-	6	-	2	2	-	4	-
Suchy Las	-	-	1	1	4	1	4	6	-	3	-
Swarzędz	1	4	2	6	13	1	-	9	4	5	-
Tarnowo Podgórne	1	1	2	2	6	1	-	2	2	1	1
Powiat poznański	27	15	79	23	90	5	11	79	31	38	6
Poznań	10	9	17	23	145	11	71	300	85	96	1
Agglomeracja poznańska	37	24	96	46	235	16	82	379	116	134	7

* boiska typu „Orlik”, „Blisko boisko”, „Boisko wielofunkcyjne”

(-) brak obiektów danego typu w gminie

Źródło: Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego.

Na terenie powiatu poznańskiego mieszkańcy mają możliwość zrzeszania się w licznych klubach sportowych. W 2014 r. na obszarze powiatu poznańskiego funkcjonowało 116 klubów sportowych, najwięcej w Kostrzynie i Kórniku (po 10 w obu w gminach). W 2014 r. kluby te zrzeszały 7785 członków oraz 7660 ćwiczących (tab. 46.).

Ryc. 41. Liczba obiektów sportowych na 10 tys. mieszkańców w powiecie poznańskim w 2015 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego i Wydziału Promocji i Aktywności Społecznej Starostwa Powiatowego w Poznaniu.

Tab. 46. Kluby sportowe, ich członkowie oraz ćwiczący w aglomeracji poznańskiej w 2014 r.

Jednostka terytorialna	Kluby	Członkowie	Ćwiczący
Buk	4	193	278
Czerwonak	9	754	692
Dopiewo	5	687	540
Kleszczewo	1	128	128
Komorniki	5	158	137
Kostrzyn	10	513	510
Kórnik	10	570	662
Luboń	9	240	474
Mosina	8	405	419
Murowana Goślina	3	118	127
Pobiedziska	9	506	369
Puszczykowo	5	380	294
Rokietnica	4	78	145

Jednostka terytorialna	Kluby	Członkowie	Ćwiczący
Stęszew	6	563	432
Suchy Las	6	414	420
Swarzędz	9	1320	1300
Tarnowo Podgórne	13	758	733
Powiat Poznański	116	7785	7660
Poznań	126	13 355	12 870
Aglomeracja Poznańska	242	21 140	20 530

Źródło: Dane BDL GUS.

Liczba klubów sportowych w latach 2010-2014 w powiecie poznańskim zwiększyła się ze 113 do 116 (tab.47.). W latach 2010-2014 wzrosła również liczba członków klubów sportowych, z 7499 osób do 7785, tj. o 9,9% oraz ćwiczących w klubach sportowych z 7499 osób do 7660, tj. o 2,1%. Zwiększenie się liczby klubów sportowych oraz ich członków w latach 2010-2014 należy uznać za aspekt pozytywny, świadczący o rosnącej aktywności sportowej mieszkańców powiatu poznańskiego oraz poprawie dostępności infrastruktury sportowej.

Tab. 47. Kluby sportowe, ich członkowie oraz ćwiczący w powiecie poznańskim w latach 2010-2014

Cecha	2010	2012	2014
Kluby	113	114	116
Członkowie	7083	7288	7785
Ćwiczący	7499	7046	7660

Źródło: Dane BDL GUS.

W latach 2010-2015 w powiecie poznańskim zrealizowano liczne projekty, których celem była poprawa stanu infrastruktury sportowej na obszarze powiatu. W latach 2009-2011 zrealizowany został projekt pn.: „Promocja zdrowia poprzez sport – zespół przyszkolnych, otwartych boisk wielofunkcyjnych w powiecie poznańskim”. W ramach realizacji projektu sfinansowano budowę dziesięciu stref rekreacyjnych tj. boisk wielofunkcyjnych, placów zabaw, bieżni przy szkołach i placówkach prowadzonych przez Powiat Poznański (przy Zespole Szkół im. Gen. Dezyderygo Chłapowskiego w Bolechowie – szkoła w Bolechowie i Murowanej Goślinie, w Zespole Szkół im. Jadwigi i Władysława Zamoyskich w Rokietnicy – szkoła w Rokietnicy i w Poznaniu, przy Zespole Szkół im. Adama Wodiczki w Mosinie, przy Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Mosinie, przy Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym dla Dzieci Niewidomych w Owińskach, przy Ośrodku Wspomagania Rodziny w Kobylnicy, przy Domu Dziecka w Kórniku-Bninie oraz przy Zespole Szkół w Puszczykowie). Projekt został dofinansowany w ramach Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego (Priorytet V – Opieka zdrowotna i opieka nad dzieckiem). Całkowity koszt projektu wyniósł 5 425 269,22 zł. Ponadto, w 09.2013 r. oddano do użytku boisko lekkoatletyczne przy Zespole Szkół w Puszczykowie (koszt inwestycji wyniósł 3 700 114,06 zł).

Powiat Poznański jest współorganizatorem licznych imprez sportowych, których celem jest promowanie zdrowego trybu życia oraz aktywności fizycznej wśród mieszkańców. Powiat Poznański organizuje od 2011 r. m.in. Mistrzostwa Szkół Powiatu Poznańskiego z różnych dyscyplin sportowych dla uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych oraz ponadgimnazjalnych. Mistrzostwa są zadaniem

realizowanym ze środków Powiatu Poznańskiego przez Szkolny Związek Sportowy „Wielkopolska”. W roku szkolnym 2015/2016 Powiat Poznański zrealizował 47 imprez w ramach Mistrzostw w szkołach podstawowych, 43 w gimnazjach oraz 21 w szkołach ponadgimnazjalnych. Mistrzostwa Szkół Powiatu Poznańskiego odbywają się w różnorodnych dyscyplinach, m.in. w pływaniu, piłce nożnej, koszykówce, piłce ręcznej i siatkowej. W 2015 r. zaplanowano na terenie powiatu poznańskiego 124 imprezy sportowe, których organizację wsparł Powiat Poznański. W 2015 r. na terenie powiatu odbyły się m. in. następujące imprezy sportowe:

- 4. bieg 10 km Szpot Swarzędz – zorganizowany przez firmę Szpot w Swarzędzu, pod patronatem Starosty Poznańskiego,
- Mistrzostwa Europy Seniorów w wioślarstwie – zorganizowane przez Fundację Wielkopolskie Wioślarstwo w Poznaniu,
- Międzynarodowy Turniej Tenisowy Kobiet – Powiat Poznański Open – zorganizowany przez Powiat Poznański w Rokietnicy pod patronatem Starosty Poznańskiego,
- "Murowana Dycha" Otwarte Mistrzostwa Powiatu Poznańskiego na dystansach 5 km i 10 km kobiet oraz mężczyzn – zorganizowane przez Urząd Miasta i Gminy Murowana Goślina w Murowanej Goślinie, pod patronatem Starosty Poznańskiego,
- Pierwszy krok wioślarski na terenie powiatu poznańskiego – zorganizowany przez Wielkopolski Związek Towarzystw Wioślarskich,
- Trzecie Mistrzostwa Polski w Tenisie stołowym dźwiękowym – zorganizowany przez SOSW Owińska w gminie Czerwonak,
- XXVI Halowy Turniej Piłki Nożnej Szkół Podstawowych o Puchar Prezydenta miasta Poznania, Wielkopolskiego Kuratora Oświaty i prezes Wielkopolskiego Związku Piłki Nożnej – zorganizowany przez UKS "Śmiały".

Ponadto, w ramach realizacji „Rocznego Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie” w 2015 r. Powiat Poznański udzielił dotacji w wysokości 358 235,23 zł na realizację zadań publicznych z zakresu kultury fizycznej i turystyki. Dzięki realizacji programu możliwe jest wspieranie działalności organizacji pozarządowych, co przyczynia się do zaspokajania potrzeb mieszkańców oraz wzmacniania społeczeństwa obywatelskiego.

Silną stroną powiatu poznańskiego jest wrastająca aktywność fizyczna jego mieszkańców oraz przeprowadzane w ostatnich latach inwestycje mające na celu poprawę stanu infrastruktury sportowej na tym obszarze. Ponadto, władze Powiatu wspierają działalność sportową mieszkańców poprzez organizację wielu imprez o charakterze sportowym.

Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
▪ stałe wspieranie działalności sportowej przez Powiat Poznański, m.in. poprzez system dotacji ▪ wzrastająca aktywność sportowa mieszkańców powiatu poznańskiego ▪ aktywizowanie dzieci i młodzieży oraz seniorów ▪ rosnąca liczba klubów sportowych	▪ trudności z zapewnieniem równomiernego dostępu mieszkańców powiatu poznańskiego do organizowanych lokalnie imprez i wydarzeń sportowych ▪ słabsza dostępność mieszkańców gmin silnie urbanizujących się w ostatnich latach do infrastruktury sportowej

Mocne strony	Słabe strony
▪ systematyczna poprawa stanu infrastruktury sportowej i jej dostępności dla mieszkańców ▪ duża różnorodność odbywających się imprez sportowych na obszarze powiatu poznańskiego	

Szanse	Zagrożenia
▪ zwiększająca się liczba mieszkańców powiatu poznańskiego jako szansa dla promowania aktywności fizycznej w powiecie ▪ rosnąca świadomość zdrowotna mieszkańców ▪ współpraca aglomeracyjna w zakresie sportu i rekreacji	▪ lawinowy napływ nowych mieszkańców mogący spowodować przeciążenie bazy sportowej ▪ szybkie tempo życia mogące wpłynąć na obniżenie aktywności sportowej mieszkańców powiatu

Źródło: Opracowanie własne.

Wyzwaniem na kolejne lata będzie zatem dalsze polepszanie dostępności i stanu infrastruktury sportowej, a także promocja zdrowego stylu życia wśród mieszkańców powiatu, w kontekście prognozowanego do 2030 r. wzrostu liczby ludności w powiecie poznańskim oraz starzenia się społeczeństwa. Istotną rolę odgrywać będzie także dalsze aktywizowanie organizacji pozarządowych w działania na rzecz promocji kultury fizycznej w powiecie poznańskim.

2.15. TURYSTYKA

Walory środowiska przyrodniczego oraz dziedzictwa kulturowego powiatu poznańskiego należy uznać za podstawowy czynnik sprzyjający rozwojowi turystyki na jego obszarze. Pomimo silnych procesów urbanizacyjnych, powiat odznacza się na tle innych terenów podmiejskich w Polsce wysokimi wskaźnikami lesistości (ponad 20%) i jeziorności (18 jezior o powierzchni pow. 10 ha), uchodząc za „powiat zielony i błękitny”. Jednocześnie powiat poznański wraz z miastem Poznań stanowi kolebkę państwowości polskiej i cechuje się bogactwem zróżnicowanych rodzajowo elementów dziedzictwa kulturowego. Najważniejsze obiekty o charakterze muzealnym zlokalizowane w granicach powiatu poznańskiego dorównują popularnością swoim odpowiednikom w mieście Poznań (tab. 48.). W sposób bardziej szczegółowy oba wspomniane rodzaje walorów turystycznych scharakteryzowane zostały w rozdziałach 2.3. i 2.4. prezentowanej diagnozy. W niniejszym rozdziale główną uwagę poświęcono więc elementom zagospodarowania turystycznego powiatu, na które składają się przede wszystkim infrastruktura dla uprawiania turystyki aktywnej oraz baza noclegowa.

Tab. 48. Obiekty typu muzealnego w Poznaniu i powiecie poznańskim o najwyższej frekwencji w 2015 r.

Pozycja	Nazwa placówki	Frekwencja łączna
1	Brama Poznania ICHOT	96 276
2	Muzeum Narodowe w Poznaniu	78 500
3	Muzeum Narodowe Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie	60 403
4	Pałac w Rogalinie - oddział Muzeum Narodowego w Poznaniu	59 891
5	Muzeum - Zamek w Kórniku	58 456

Źródło: Poznańska Lokalna Organizacja Turystyczna.

Infrastruktura turystyki aktywnej

Turystyka aktywna jest obecnie jednym z najszybciej rozwijających się segmentów lokalnych rynków turystycznych. Stwarza to szczególną szansę dla takich obszarów jak powiat poznański, gdzie istnieją bardzo dobre warunki do uprawiania turystyki pieszej oraz form turystyki kwalifikowanej tj.: rowerowej, kajakowej, motorowodnej, żeglarskiej (wraz z windsurfingiem), jeździeckiej, łowieckiej oraz aeroturystyki.

Obszar powiatu poznańskiego pokrywa gęsta sieć szlaków turystycznych, które stanowią jedną z istotniejszych form promocji dziedzictwa kulturowego i wykorzystania jego potencjału. Służą do uprawiania turystyki i stanowią produkt turystyczny łączący kraje, regiony, miejscowości oraz ich mieszkańców. Trasy szlaków w wielu miejscach przecinają się i pokrywają się ze sobą, pozwalając zarówno na koncentrowanie się na temacie wiodącym, jak i jednocześnie zwiedzanie obiektów o zróżnicowanej tematyce. Czynne szlaki turystyczne przebiegające przez powiat poznański promują cenne pod względem artystycznym budowle oraz założenia parkowo-rezydencjalne, wydarzenia historyczne, ślady dawnej i obecnej wytwórczości, obszary o dużych walorach przyrodniczych ważne dla celów rekreacyjno-poznawczych mieszkańców powiatu, województwa, a także turystów z innych regionów Polski i Europy.

Istniejące szlaki turystyczne na obszarze powiatu poznańskiego można podzielić na: kulturowe, samochodowe, rowerowe, piesze, wodne i konne:

1. Szlaki kulturowe:

- Szlak św. Jakuba (europejski) – odtwarzane historyczne trakty do Santiago de Compostela, przebieg na obszarze powiatu: Dąbrówka Kościelna – Murowana Goślina (kościół p.w. św. Jakuba) – Dziewicza Góra – Kicin – Gruszczyń – Poznań – Rogalin,
- Szlak Cysterski (europejski) – miejsca związane z klasztorami cysterskimi, przebieg na obszarze powiatu: Murowana Goślina – Owińska (opactwo cysterek) – Poznań; od 2007 r. także „Cysterski Szlak Rowerowy” na trasie Wągrowiec – Tarnowo Pałuckie – Łekno – Dąbrówka Kościelna – Owińska – Poznań (143 km),
- Szlak Romański (ogólnopolski) – najstarsze w Polsce budowle sakralne związane z początkami państwa polskiego, przebieg: Gniezno – Ostrów Lednicki – Poznań – Tulce (Kościół Narodzenia NMP),
- Szlak Piastowski (ogólnopolski) – łączy szereg miejscowości związanych z Początkami Państwa Polskiego, wytyczony w 1960 r., zaktualizowany w 2011 r., przebieg: dwie trasy wschód-zachód (od Lubinia poprzez Poznań, Pobiedziska, Ostrów Lednicki, Gniezno, Trzemeszno, Mogilno, Strzelno, Inowrocław, Kruszwicę, Płowce, Brześć Kujawski do Włocławka) oraz północ-południe (od Wągrowca po Łekno, Żnin, Biskupin, Gniezno, Grzybowo, Giecz, Łąd nad Wartą, Konin do Kalisza),
- Szlak kościołów drewnianych wokół Puszczy Zielonka (regionalny) – łączy 12 drewnianych kościółków, które zlokalizowane są w małych miejscowościach Puszczy Zielonki (kościóły w Długiej Goślinie, Kicinie, Wierzenicy, Uzarzewie i Węglewie).

2. Szlaki samochodowe:

- Trasa Kórnicka – trasa dla zmotoryzowanych licząca 80 km, przebieg: prowadzi z Poznania poprzez Kórnik, Rogalin, Puszczykowo, Wielkopolski Park Narodowy i Szreniawę, skąd wraca do Poznania.

3. Szlaki rowerowe:

- Europejska Trasa rowerowa EuroVelo nr 2 (trasa Berlin – Poznań – Gniezno, na terenie powiatu pokrywająca się z Piastowskim Szlakiem Rowerowym), nr 9 (trasa Poznań – Zaorle, korzystająca z Piastowskiego i Ziemiańskiego Szlaku Rowerowego),
- Transwielkopolska Trasa Rowerowa – łączy najdalsze krańce województwa (Okonek – Poznań – Siemianice 500 km), przebieg: północna część trasy biegnie z Parku Sołackiego w Poznaniu, przez Suchy Las i Rokietnicę, południowa zaczyna swój bieg od Jeziora Maltańskiego w Poznaniu i prowadzi w kierunku miejscowości Tulce,
- Rowerowy Pierścień Powiatu Poznańskiego – trasa dokoła miasta Poznania (173 km), wraz z 7 szlakami łącznikowym, przebieg: Mosina, Stęszew, okolice Tarnowa Podgórnego, Murowana Goślina, Kostrzyn, Kórnik,
- Szlak łącznikowy „Do rezerwatu Gogulec”: część trasy Pierścienia Powiatu Poznańskiego (13 km) od PST Sobieskiego do Złotnik, dalej poza obręb pierścienia do Chłudowa i Oborni,
- Ziemiański Szlak Rowerowy – przebieg: Poznań – Mosina – Czempin i dalej w kierunku Leszna bądź Gostynia,
- Nadwarciański Szlak Rowerowy – trasa wzdłuż brzegów Warty łącząca Poznań z Uniejowem (250 km), przebieg: Poznań – Puszczykowo – Mosina,

- Szlaki rowerowe Puszczy Zielonki: Duży Pierścień Rowerowy (51,7 km) i Mały Pierścień Rowerowy (35,4 km), przebieg DPR: Czerwonak – Dąbrowka Kościelna – Brzeźno – Uchorowo – Siarczanowo, przebieg MPR: Murowana Goślina – Kamińsko – Zielonka – Głębocek – Kąty – Wojnowo – Długa Goślina – Starczanowo.

4. Szlaki wodne :

- Wielka Pętla Wielkopolski – liczący 690 km szlak kajakowy na Warcie i Noteci,
- Mała Pętla Wielkopolski – szlak o całkowitej długości 370 km, którego przebieg wytycza Kanał Mosiński wraz z systemem hydrotechnicznym kanałów obrzańskich,
- szlak kajakowy Puszcza Zielonka (11,3 km, Pobiedziska-Tuczno).

5. Szlaki konne :

- Wilczy Szlak – prowadzi ze Stęszewka przez Puszcę Zielonkę do Lubniewic na Ziemi Lubuskiej (240 km).

6. Szlaki piesze. Szlaki przeznaczone do uprawiania turystyki pieszej wytyczone przede wszystkim w atrakcyjnych krajobrazowo i przyrodniczo obszarach. Ze względu na szczególne walory przyrodniczo-krajobrazowe, za atrakcyjne dla realizacji form turystyki aktywnej uznać należy trasy turystyczne wytyczone w granicach Wielkopolskiego Parku Narodowego. Drugi główny obszar koncentracji pieszych szlaków turystycznych występuje w północno-wschodniej części aglomeracji poznańskiej, w obrębie Parku Krajobrazowego Puszcza Zielonka (z punktem widokowym Dziewicza Góra w północnej części obszaru chronionego).

Pozostałe ciekawe szlaki piesze w powiecie poznańskim to:

- ścieżka przyrodniczo-leśna w Jezierzach (gmina Pobiedziska),
- Szlak Bobrowy – biegnący we wsi Czmoniec (gmina Kórnik) przez lasy, obszary łąk nadrzecznych, starorzecze Warty oraz jej naturalne rozlewisko.,
- cztery szlaki na Dziewiczą Górę – biegnące przez Puszcę Zielonkę.

Istotnym wzbogaceniem szlaków pieszych są dwie wieże widokowe: na Osowej Górze i Dziewiczej Górze.

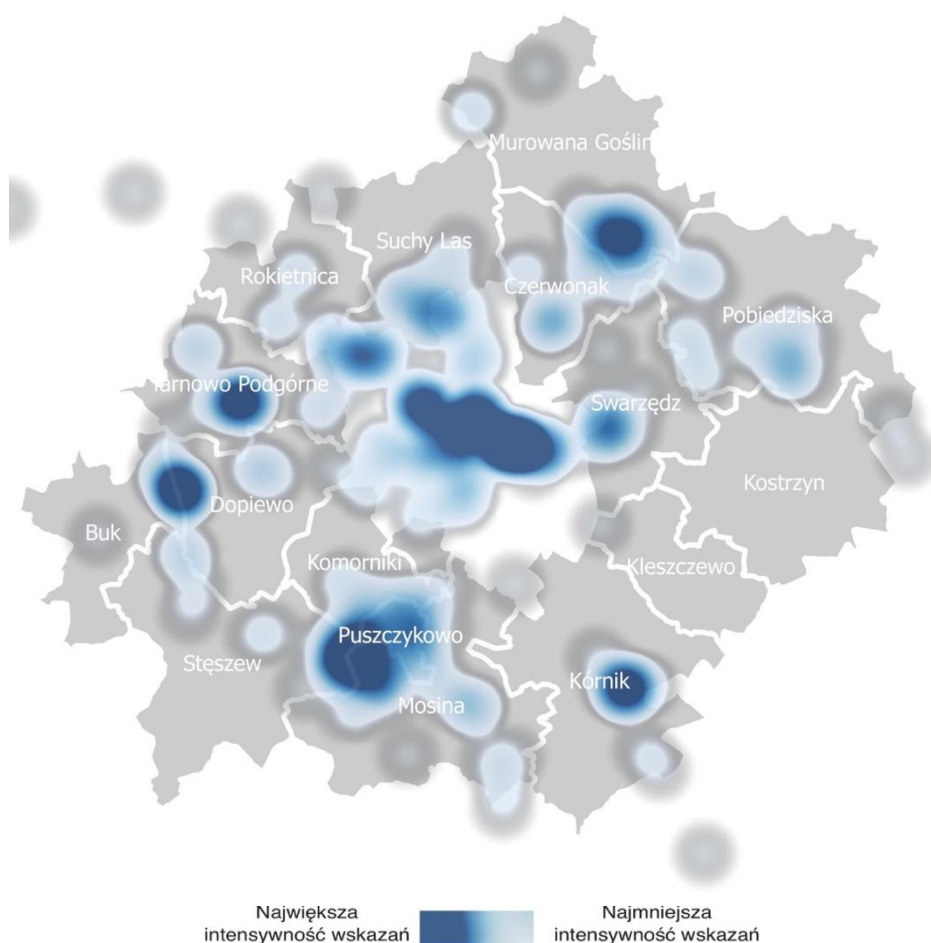
Uwarunkowania przyrodnicze powiatu poznańskiego sprzyjają rozwojowi różnych form turystyki wodnej. Przez środek powiatu na długości 64 km przepływa Warta, nad której brzegami zbudowano kilka marin. Cały powiat można przepłynąć pomiędzy przystaniami w Śremie i Obornikach, po drodze natomiast znajdują się przystanie w Puszczykowie, Czerwonaku (Akwenmarina) i Mściszewie. Drugi najważniejszy szlak kajakowy to Puszcza Zielonka (11,3 km, Pobiedziska-Tuczno). Najpopularniejsze kąpieliska w powiecie to jezioro Lusowskie, Tropicana w Owińskach, Ekoplaża w Stęszewku oraz jezioro Dymaczewskie (przystań Mosińskiego Klubu Żeglarskiego) i Niepruszewskie (Niepruszewo, Zborowo). W wielu miejscowościach powiatu są też kryte pływalnie z basenami sportowymi i rekreacyjnymi (Swarzędz, Suchy Las, Tarnowo Podgórne, Koziegłowy, Kórnik).

Podstawą rozwoju turystyki jeździeckiej na obszarze powiatu poznańskiego są ośrodki jeździeckie (o zróżnicowanej wielkości i standardzie), kluby, stajnie oraz oferta jeździecka w obiektach agroturystycznych. Istotnym atutem jest lokalizacja tego rodzaju obiektów na terenach słabo zurbanizowanych o wysokich walorach krajobrazowych (Iwno, Kaczyna, Raduszyn, Boguszewo, Kamińsko-Pławno, Baranówko, Krajkowo, Szewce, Podkowa, Gruszczyn, Buk).

W zakresie sportów motorowodnych szczególne znaczenie mają jeziora Kórnickie, Bnińskie oraz Niepruszewskie. Wakeboard można uprawiać w Owińskach i Pobiedziskach. Specjalistyczne formy turystyki realizowane w powiecie poznańskim wiązać należy również z działalnością Aeroklubu Poznańskiego (Kobylnica) oraz automobilowego Toru Poznań (Przeźmierowo/Poznań).

Atrakcjami kierowanymi przede wszystkim do młodszych wiekowo grup turystów są położone po sąsiedzku - Skansen Miniatur i Gród Pobiedziska. Powiat poznański oferuje także dwa parki linowe (Kobylnica, Korzonkowo).

Respondenci biorący udział w badaniu w formie geoankiety, przeprowadzonym na potrzeby niniejszej diagnozy we wrześniu 2016 r. wypowiadali się zdecydowanie pozytywnie w kontekście oceny obiektów rekreacyjno-turystycznych w powiecie poznańskim. Za najatrakcyjniejsze pod względem turystycznym miejsca w powiecie uznano Wielkopolski Park Narodowy, Zamek w Kórniku i Puszcę Zielonką, a także jeziora Lusowskie i Niepruszewskie (ryc. 42.).

Ryc. 42. Miejsca atrakcyjne pod kątem turystyki i rekreacji w opinii respondentów geoankiety
Źródło: Raport z badania warunków życia w powiecie poznańskim (CBM, 2016).

Baza noclegowa

Dane o strukturze i dynamice rozwoju bazy noclegowej Powiatu Poznańskiego pochodzą przede wszystkim z Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego. W celach porównawczych przy części danych podano również wartości dla całej Polski, województwa wielkopolskiego oraz miasta Poznania.

Według danych z 2015 r., na terenie powiatu poznańskiego znajdowało się łącznie 70 obiektów noclegowych, dysponujących 3320 całorocznymi miejscami noclegowymi. Należy zauważyć, że nie jest

to z pewnością pełna liczba obiektów i miejsc noclegowych. W statystyce GUS nie są uwzględniane obiekty dysponujące mniej niż 10 miejscami, stąd też duża liczba kwater agroturystycznych i pokoi gościnnych nie jest umieszczona w zestawieniu (tab.49.). Największą grupę wśród obiektów stanowią hotele (28), które jednocześnie skupiają ok. 2/3 wszystkich całorocznych miejsc noclegowych. Rozmieszczenie obiektów noclegowych w powiecie zależy od wielu czynników, m.in. atrakcji turystycznych w okolicy, miejsc wypoczynku, rekreacji i sportu, głównych tras komunikacyjnych (tranzyt).

Tab. 49. Struktura obiektów noclegowych w powiecie poznańskim w 2015 r.

Typ obiektu	Liczba obiektów	Liczba całorocznych miejsc noclegowych
ogółem	70	3320
obiekty hotelowe razem	47	2625
hotele	28	2164
motele	2	86
pensjonaty	6	148
inne obiekty hotelowe	11	227
szkolne schroniska młodzieżowe	2	45
ośrodki wczasowe	1	*
ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe	4	294
domy pracy twórczej	1	166
zespoły domków turystycznych	4	45
kempingi	1	*
pola biwakowe	1	*
pozostałe obiekty niesklasyfikowane	3	54

* obiekty sezonowe

Źródło: Opracowanie na podstawie danych BDL GUS.

W okresie obowiązywania dotychczasowej strategii rozwoju Powiatu Poznańskiego tj. w latach 2006-2015 liczba obiektów noclegowych w powiecie wzrosła o ponad 70%, co wskazuje na znacznie wyższą dynamikę od średniej krajowej i wojewódzkiej, a także w porównaniu z miastem Poznań. Wskaźnik nasycenia obiektami noclegowymi w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców jest w powiecie zbliżony do średniej wojewódzkiej. Należy zauważyć, że wzrost pomiędzy rokiem 2011 a 2012 wynika częściowo ze zmiany metodyki zbierania danych przez GUS.

W zakresie całorocznych miejsc noclegowych powiat poznański również odznacza się wyższą dynamiką przyrostu w latach 2006-2015 w odniesieniu do porównywanych jednostek (tab. 50. i 51.). Jednak zauważalna jest wyraźna różnica między szybszym przyrostem w pierwszym (2006-2011) podokresie obowiązywania strategii w porównaniu ze stabilizacją liczby miejsc noclegowych w drugim (2011-2015). Podobne tendencje można zauważyć w odniesieniu do województwa wielkopolskiego, natomiast miasto Poznań, jak i cały kraj, odznaczają się bardziej zrównoważoną dynamiką rozwojową przez cały okres 2006-2015. Wskaźnik nasycenia miejscami noclegowymi na 100 tys. mieszkańców jest dla powiatu niższy od średniej krajowej i wartości dla miasta Poznania, natomiast zbliżony do średniej wojewódzkiej.

Tab. 50. Turystyczne obiekty noclegowe w latach 2006-2015

Jednostka	Rok										dynamika 2015/2006 (2006=100)	na 100 tys. mieszk. w 2015
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015		
Powiat Poznański	41	39	48	53	64	65	74	79	71	70	171	19
miasto Poznań	61	60	65	70	75	73	89	87	90	88	144	16
woj. wielkopolskie	516	508	540	547	625	613	703	710	711	701	136	20
Polska	6694	6718	6857	6992	7206	7039	9483	9775	9885	10024	150	26

Źródło: Opracowanie na podstawie danych BDL GUS.

Tab. 51. Całoroczne miejsca noclegowe w latach 2006-2015

Jednostka	Rok						dynamika 2015/2006 (2006=100)	na 100 tys. mieszk. w 2015
	2006	2011	2012	2013	2014	2015		
Powiat Poznański	2120	3549	3663	3537	3358	3320	157	907
miasto Poznań	7224	8021	8065	8054	8877	8857	123	1633
woj. wielkopolskie	22 324	28 968	29 575	29 836	31 050	30 362	136	874
Polska	350 562	413 929	456 307	464 652	478 979	490 023	140	1275

Źródło: Opracowanie na podstawie danych BDL GUS.

W zakresie liczby turystów przenocowanych w obiektach noclegowych, a także liczby udzielonych im noclegów, ponownie dostrzec można wysoką dynamikę wzrostu tych wartości w latach 2006-2015, przewyższającą średnią krajową i wojewódzką, a także miasto Poznań (tab. 52. i 53.). Pomimo tego wzrostu odpowiednie wskaźniki przeliczone na liczbę mieszkańców są dla powiatu nadal niższe od wszystkich trzech porównywanych jednostek odniesienia. Na uwagę i pewne zaniepokojenie, zasługuje fakt, iż pomimo bardzo znaczącego wzrostu obu mierników dla miasta Poznania w latach 2013-2015, odpowiednie wartości dla powiatu poznańskiego pozostały na dotychczasowym poziomie.

Tab. 52. Liczba turystów w obiektach noclegowych w latach 2006-2015

Jednostka	Rok						dynamika 2015/2006 (2006=100)	na 100 tys. mieszk. w 2015
	2006	2011	2012	2013	2014	2015		
Powiat Poznański	104 814	171 910	181 293	170 789	182 560	186 572	178	50 971
miasto Poznań	482 219	605 337	621 836	615 236	731 152	819 695	170	151 138
woj. wielkopolskie	1 287 562	1 649 602	1 616 540	1 595 202	1 766 049	1 882 655	146	54 172
Polska	1 751 2115	21 476 616	22 635 388	23 401 138	25 083 978	26 942 056	154	70 094

Źródło: Opracowanie na podstawie danych BDL GUS.

Tab. 53. Liczba udzielonych noclegów w latach 2006-2015

Jednostka	Rok						dynamika 2015/2006 (2006=100)	na 100 tys. mieszk. w 2015
	2006	2011	2012	2013	2014	2015		
Powiat Poznański	189 334	295 230	316 989	284 349	308 909	312 107	165	85 267
miasto Poznań	850 356	1 023 947	1 042 738	1 016 964	1 175 636	1 300 768	153	239 840
woj. wielkopolskie	2 577 952	3 012 320	2 954 451	2 840 949	3 134 001	3 378 292	131	97 208

Jednostka	Rok						dynamika 2015/2006 (2006=100)	na 100 tys. mieszk. w 2015
	2006	2011	2012	2013	2014	2015		
Polska	51 234 965	57 148 253	62 014 890	62 959 452	66 579 589	71 234 421	139	18 5327

Źródło: Opracowanie na podstawie danych BDL GUS.

Jeżeli w zakresie liczby turystów oraz udzielonych im noclegów weźmie się pod uwagę wyłącznie gości zagranicznych, to pozycja powiatu poznańskiego wyraźnie się pogarsza (tab. 54.). Co prawda, województwo wielkopolskie generalnie słabo prezentuje się pod tym względem na tle kraju, jednak bardzo wyraźna staje się dysproporcja pomiędzy miastem Poznań a powiatem poznańskim. W ramach aglomeracji powiat odpowiada jedynie za niecałe 10% turystów zagranicznych i udzielanych im noclegów, co biorąc pod uwagę proporcje w zakresie demografii (60/40), a nawet potencjału bazy noclegowej (75/25) jest wartością bardzo małą. Jest to niewątpliwie jedno z wyzwań strategicznych rozwoju turystyki w powiecie (tab. 55.).

Tab. 54. Liczba turystów zagranicznych w obiektach noclegowych w latach 2006-2015

Jednostka	Rok						dynamika 2015/2006 (2006=100)	na 100 tys. mieszk. w 2015
	2006	2011	2012	2013	2014	2015		
Powiat Poznański	13 422	14 394	17 823	12 546	17 686	16 842	125	4601
miasto Poznań	168 292	150 772	175 012	157 726	182 338	190 911	113	35 201
woj. wielkopolskie	264 982	242 343	269 669	241 157	267 002	281 094	106	8088
Polska	4 313 578	4 409 550	4 979 294	5 242 972	5 470 335	5 689 570	132	14 802

Źródło: Opracowanie na podstawie danych BDL GUS.

Tab. 55. Liczba noclegów udzielonych turystom zagranicznym w latach 2006-2015

Jednostka	Rok						dynamika 2015/2006 (2006=100)	na 100 tys. mieszk. w 2015
	2006	2011	2012	2013	2014	2015		
Powiat Poznański	29 750	30 490	36 542	25 590	33 008	34 143	115	9328
miasto Poznań	305 732	308 032	324 003	304 151	340 694	343 670	112	63 367
woj. wielkopolskie	483 948	485 049	516 434	473 405	507 581	541 468	112	15 580
Polska	10 555 119	10 620 264	11 876 599	12 471 268	12 992 241	13 757 657	130	35 793

Źródło: Opracowanie na podstawie danych BDL GUS.

Zauważone wyżej trendy w zakresie liczby turystów i udzielanych im noclegów przekładają się także na inny parametr obliczany w ramach statystyki GUS tj. wskaźnik wykorzystania miejsc noclegowych (tab. 56.). Od 2010 r. oscyluje on w powiecie poznańskim w granicach 23-24% i jest wyraźnie niższy niż w przypadku miasta Poznania i średniej krajowej, a także odbiega in minus od średniej wojewódzkiej.

Tab. 56. Wskaźnik wykorzystania miejsc noclegowych (w %) w latach 2010-2015

Jednostka	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Powiat Poznański	24,2	23,2	23,4	21,6	24,9	24,5
Miasto Poznań	33,3	34,9	35,1	34,9	37,8	40,8
W. wielkopolskie	25,9	25,8	24,9	23,9	25,7	27,7
Polska	33,4	33,6	33,6	33,8	34,8	36,7

Źródło: Opracowanie na podstawie danych BDL GUS

Podsumowując, tę część diagnozy należy podkreślić, iż w okresie 2006-2015 nastąpił bardzo znaczący rozwój bazy noclegowej w powiecie poznańskim, jednak jego dynamika uległa w ostatnich latach zwolnieniu. Wyraźne ożywienie branży turystycznej w latach 2013-2015, jakie można zauważyć w mieście Poznaniu, miało do tej pory stosunkowo niewielkie oddziaływanie na powiat poznański. Szczególnie wyraźna dysproporcja na rynku turystycznym pomiędzy miastem i powiatem dotyczy gości zagranicznych.

Procesy suburbanizacyjne ostatnich kilkunastu lat spowodowały niezwykle żywiołowy rozwój

funkcji mieszkaniowej w powiecie i wzrost liczby mieszkańców. Z tego powodu wskaźniki dotyczące bazy noclegowej w przeliczeniu na liczbę mieszkańców, prezentują się w przypadku powiatu dość skromnie, funkcja turystyczna nie jest w stanie „dośćgnąć” rozwoju demograficznego. W dłuższej perspektywie pojawić się mogą również konflikty przestrzenne pomiędzy tymi funkcjami, którym zapobiec może racjonalna polityka planistyczna.

Ewaluacja działań w ramach strategii rozwoju Powiatu Poznańskiego 2006-2015

W ramach Strategii Rozwoju Powiatu Poznańskiego na lata 2006-2015 z turystyką powiązany był przede wszystkim cel szczegółowy 11 „Rozwój potencjału turystycznego”, a w jego ramach następujące cele operacyjne i działania:

- a) Cel operacyjny 11.1. Wzmocnienie promocji turystycznej
  - Działanie 11.1.1. Wdrożenie kompleksowego produktu turystycznego
  - Działanie 11.1.2. Rozpowszechnianie informacji o pełnej ofercie turystycznej, kulturalnej, rekreacyjnej i sportowej
  - Działanie 11.1.3. Rozwijanie współpracy z instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz turystyki na terenie aglomeracji poznańskiej
- b) Cel operacyjny 11.2. Poprawa atrakcyjności turystycznej
  - Działanie 11.2.1. Wsparcie rozwoju infrastruktury turystycznej

Kluczowymi podmiotami realizującymi powyższe zadania były Wydział Promocji i Aktywności Społecznej Starostwa Powiatowego w Poznaniu oraz Poznańska Lokalna Organizacja Turystyczna.

W zakresie kompleksowych produktów turystycznych powiatu poznańskiego w 2011 r. opracowano pierwszą listę proponowanych produktów turystycznych powiatu poznańskiego, na której znalazły się następujące pozycje:

- Dwory i pałace dookoła Poznania,
- Architektura drewniana dookoła Poznania,
- Naturalnie dookoła Poznania,
- Aktywnie dookoła Poznania,
- Śladami podróżników dookoła Poznania,
- Kulturalnie dookoła Poznania,
- Edukacja dookoła Poznania,
- Bitwy średniowieczne – Palędzie,
- Śladami legend i ciekawostek dookoła Poznania,
- Park Orientacji Przestrzennej.

W pierwszej fazie realizacji działania przyjęto, że zgodnie z uchwałą Nr 949/2012 Zarządu Powiatu z dn. 24.02.2012 r., wdrożone zostaną następujące produkty turystyczne:

- Naturalnie Dookoła Poznania – produkt tradycji i smaków powiatu poznańskiego, głównym założeniem jest promowanie wydarzeń lokalnych, m. in. cyklicznych imprez Muzeum Narodowego Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie, imprezy Rumpuć w Rokietnicy, Józefinek w Swarzędzu.
- Aktywnie Dookoła Poznania – produkt turystyczny, którego składnikami są ścieżki przyrodniczo-krajobrazowe, pierścienie i trasy rowerowe, szlaki kajakowe, piesze i konne,
- Śladami podróżników dookoła Poznania – szlak historyczny związany z miejscami życia i pamięci po słynnych postaciach Powiatu Poznańskiego, m. in. Arkadego Fiedlera w Puszczykowie, Edwarda hr. Raczyńskiego w Rogalinie, Izba Pamięci o Ojcu Marianie Żelazku w Chludowie, Władysława hr. Zamoyskiego w Kórniku,
- Kulturalnie Dookoła Poznania – szlak historyczny związany z lokalną kulturą i dziedzictwem historycznym, zabytkami architektury oraz miejscami pamięci.

Wybór w ramach pełnej listy mniejszej liczby produktów priorytetowych należy ocenić pozytywnie jako

uzasadniony względami praktycznymi. Realizacja działania nie została do 2015 r. w pełni zakończona. Rekomenduje się kontynuację prac nad aktualizacją i ujednoliceniem produktów turystycznych powiatu poznańskiego w ścisłej współpracy z Poznańską Lokalną Organizacją Turystyczną.

W zakresie działań dotyczących rozpowszechniania informacji o pełnej ofercie turystycznej, kulturalnej, rekreacyjnej i sportowej kluczowe wyzwania zostały sformułowane następująco:

- rozpowszechnianie informacji dotyczących walorów oraz usług turystycznych dostępnych na terenie powiatu,
- promowanie najcenniejszych elementów środowiska przyrodniczego i kulturowego, w tym obiektów zabytkowych,
- tworzenie atrakcyjnego dla turystów wizerunku powiatu poznańskiego jako miejsca wypoczynku i rekreacji,
- rozpowszechnianie wśród mieszkańców informacji na temat możliwości spędzenia wolnego czasu w najbliższym otoczeniu/miejscu zamieszkania.

Zgodnie z kierunkiem rozwoju turystyki weekendowej silnie promowane miały być przede wszystkim wydarzenia cykliczne o charakterze lokalnym, adresowane do szerokiej grupy odbiorców: dzieci, młodzieży, osób starszych, rodzin, a także turystów spoza regionu.

Realizację wyżej wymienionych zadań można ocenić bardzo pozytywnie. Za trzy najważniejsze osiągnięcia w tej dziedzinie, w okresie realizacji dotychczasowej strategii, należy uznać (tab. 57.):

- stworzenie wszechstronnej bazy informacji o wydarzeniach w powiecie poznańskim („Co? Gdzie? Kiedy?”) na stronie internetowej Powiatu,
- przygotowanie cyklicznego telewizyjnego programu informacyjnego „Powiatowa 17.”, emitowanego w Internecie oraz w TVP,
- opracowanie przewodnika po powiecie poznańskim (2015) o wysokich walorach merytorycznych i wydawniczych.

W przedmiotowym zakresie rekomenduje się kontynuację dotychczasowych działań w sferze audiowizualnej i internetowej oraz przygotowanie niskokosztowej wersji przewodnika o charakterze bezpłatnego folderu w wysokim nakładzie.

Tab. 57. Wybrane działania Powiatu o charakterze informacyjno-promocyjnym w latach 2014-2016

Forma działania	2014	2015	2016*
Emisje programu "Powiatowa 17."	21	42	34
Wydarzenia w zakładce "Co? Gdzie? Kiedy?" na stronie internetowej Powiatu	117	320	183

* do września 2016

Źródło: Opracowanie na podstawie materiałów Starostwa Powiatowego w Poznaniu.

W zakresie działań skierowanych na rozwijanie współpracy z instytucjami i organizacjami działającymi na terenie powiatu poznańskiego w obszarze turystyki za kluczowe w okresie realizacji strategii 2006-2015 należy uznać osiągnięcia dotyczące:

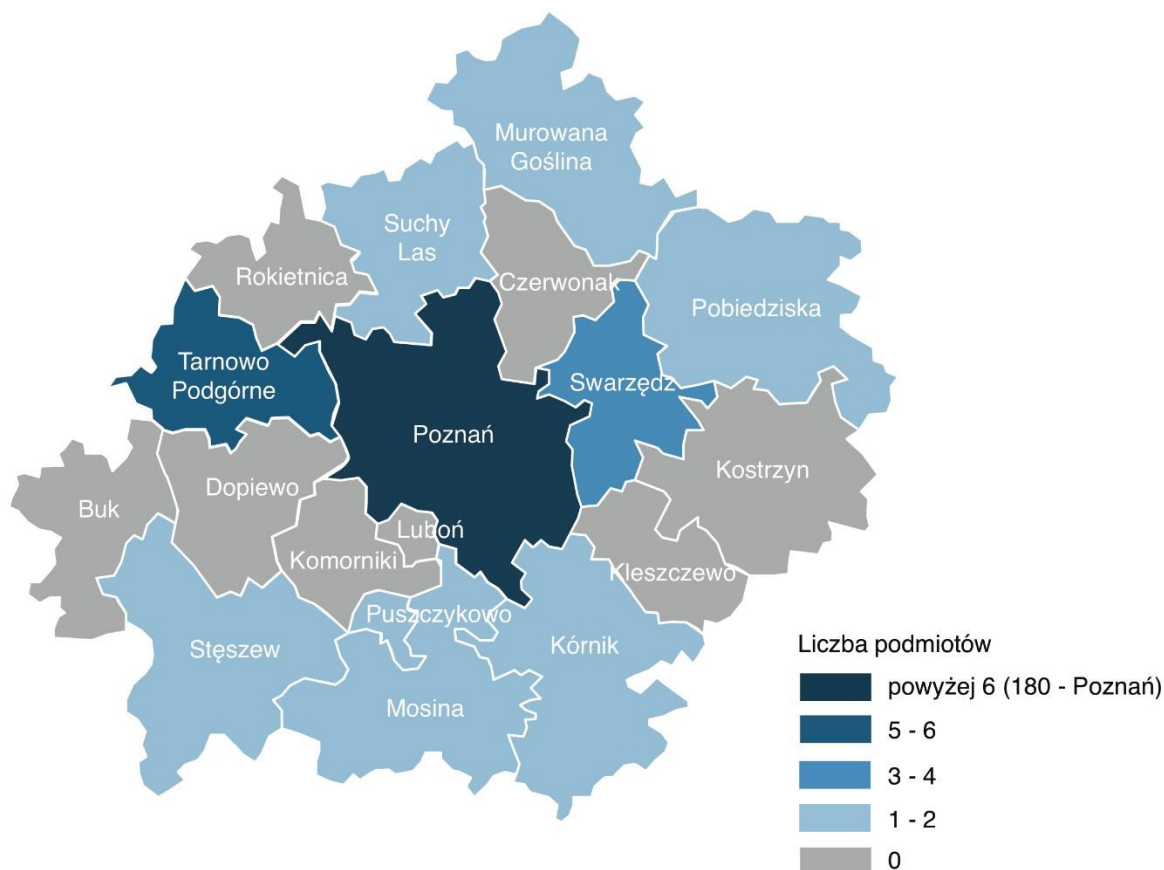
- rozwoju wszechstronnej współpracy instytucjonalnej z Poznańską Lokalną Organizacją Turystyczną,
- wspierania przez Powiat inicjatyw organizacji pozarządowych działających w sektorze turystyki w ramach otwartych konkursów ofert.

Podstawowe elementy współpracy Powiatu z PLOT obejmowały przede wszystkim:

- organizację wystąpień targowych i prezentacji,

- promocje na stronie internetowej PLOT oraz inne działania PR,
- podróże studyjne dziennikarzy zagranicznych,
- akcję „Przekrocz granice Poznania”,
- uczestnictwo w inicjatywie „Poznański barometr turystyczny”,
- wyjazdy promocyjne autokarem,
- opracowanie gier turystycznych i wydawnictw, w tym m.in. „Rysowana mapa Poznania i okolic” oraz gra memo,
- uczestnictwo podmiotów z powiatu poznańskiego w akcji „Poznań za pół ceny” (ryc.42.).

Ryc. 43. Rozmieszczenie podmiotów biorących udział w akcji „Poznań za pół ceny” w 2016 r.

Źródło: Poznańska Lokalna Organizacja Turystyczna.

W ramach tej ostatniej inicjatywy w edycji 2016 udział wzięło 19 podmiotów z powiatu poznańskiego, co stanowiło 9,5% łącznej liczby atrakcji zawartych w ofercie promocyjnej. W tej liczbie mieściły się 4 obiekty noclegowe, 5 gastronomicznych, 2 atrakcje z kategorii „muzea, program turystyczny” oraz pozostałe obiekty i atrakcje (gł. rekreacyjne oraz przejazdy dreżyną do Osowej Góry). Dotychczasową aktywność podmiotów z powiatu poznańskiego w ramach akcji „Poznań za pół ceny” należy ocenić jako nadal stosunkowo skromną – istnieje duży potencjał dla jej dalszego rozwoju. Rekomenduje się intensyfikację współpracy Powiatu z PLOT przy organizacji kolejnych edycji akcji.

Nowym działaniem podjętym przez Powiat Poznański we współpracy z Gminą Swarzędz jest uruchomienie linii autobusowej 471, której zadaniem jest połączenie dużych osiedli mieszkaniowych Swarzędza, Koziegłówek i Murowanej Gośliny z turystycznymi szlakami rowerowymi przebiegającymi przez Puszcę Zielonka i przez zalesione tereny gminy Suchy Las. Linia została poprowadzona drogami

przecinającymi szlaki rowerowe: EuroVelo R1, R2, R3, R4, R5, R6 i R9, Szlak Kościołów Drewnianych, Małą i Dużą Pętlę Rowerową oraz Cysterski Szlak Rowerowy i Pierścień dookoła Poznania. Podstawową ideą tej linii jest zwiększenie bezpieczeństwa grup rowerowych tak, aby planując wycieczkę rowerową, mogły one ominąć drogi publiczne o dużym natężeniu ruchu, które pozbawione są ścieżek rowerowych. Ponadto linia zapewnia dodatkowe połączenie dla mieszkańców powiatu poznańskiego, łącząc cztery gminy: Swarzędz, Czerwonak, Murowaną Goślinę i Suchy Las (Biedrusko).

Bardzo istotnym elementem wspierania przez Powiat rozwoju turystyki są dotacje dla organizacji pozarządowych działających w sektorze turystyki w ramach otwartych konkursów ofert. Corocznie dofinansowanych jest w ten sposób kilkanaście różnorodnych przedsięwzięć, których wspólnym motywem jest wykorzystanie potencjału turystycznego powiatu. Transparentna i powszechnie dostępna procedura przyznawania dotacji gwarantuje możliwość aktywizacji środowisk lokalnych oraz pasjonatów turystyki. Kwoty przeznaczane przez Powiat na tego rodzaju działalność wydają się adekwatne do zgłaszanego zapotrzebowania, choć wraz z rozwojem oddolnych inicjatyw wskazany byłby ich systematyczny wzrost (tab.58.).

Tab. 58. Wsparcie Powiatu Poznańskiego dla zadań z zakresu upowszechniania turystyki w formie dotacji celowych na finansowanie lub dofinansowanie zadań zleconych do realizacji organizacjom pozarządowym w latach 2011-2016

Miernik wsparcia	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Liczba przedsięwzięć	10	19	16	17	20	19
Łączna kwota dofinansowania w zł	67 300	110 000	110 000	91 500	88 958	92 508

Źródło: Opracowanie na podstawie materiałów Starostwa Powiatowego w Poznaniu.

W dziedzinie współpracy z instytucjami i organizacjami działającymi na terenie powiatu w obszarze turystyki, rekomenduje się podtrzymanie i dalszy rozwój wspierania turystyki poprzez otwarte konkursy ofert oraz zacieśnienie kooperacji z Poznańską Lokalną Organizacją Turystyczną. Pożądane jest wyznaczenie w ramach struktury kadrowej PLOT osób specjalnie dedykowanych do działań na rzecz rozwoju i promocji turystyki w powiecie poznańskim.

W zakresie wspierania rozwoju infrastruktury turystycznej niezbędne wydaje się predefiniowanie roli Powiatu w kolejnym okresie programowania strategicznego. Z uwagi na strukturę własności nieruchomości istotnych z punktu widzenia rozwoju turystyki (dominacja własności gminnej oraz Skarbu Państwa), Powiat nie może spełniać roli głównego inwestora w dziedzinie infrastruktury turystycznej. Działania związane z utrzymaniem, konserwacją i modernizacją własnych obiektów zabytkowych Powiatu (por. rozdział 2.4. Dziedzictwo kulturowe) w dużym stopniu wyczerpują zasoby finansowe, które można przeznaczyć na ten cel. Stąd też rekomenduje się przyjęcie przez Powiat roli integracyjno-koordynacyjnej w dziedzinie rozwoju infrastruktury turystycznej („jednoczyć przez informację”), przy zachowaniu dominującej roli w zakresie inwestycji i utrzymania infrastruktury przez samorządy gminne.

Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
▪ bogactwo i różnorodność krajobrazu naturalnego i kulturowego na terenie powiatu ▪ duża liczba obiektów zabytkowych, niejednokrotnie o ponadregionalnym znaczeniu ▪ na ogół dobry stan techniczny zespołów sakralnych i budynków użyteczności publicznej ▪ rozbudowana sieć połączeń kolejowych i autobusowych umożliwiającą dojazd do poszczególnych miejsc i obiektów, sprzyjająca rozwojowi turystyki kulturowej ▪ nowoczesna baza noclegowa, znacząco rozbudowana w ciągu ostatnich kilkunastu lat ▪ integracja informacji o lokalnych wydarzeniach przez Starostwo Powiatowe (strona internetowa Powiatu, program „Powiatowa 17.”, przewodnik po powiecie) ▪ współpraca Powiatu z organizacjami pozarządowymi w ramach otwartych konkursów ofert ▪ współpraca metropolitalna, międzygminna i z branżą turystyczną w ramach PLOT ▪ autobusowa linia turystyczna 471 w północno-wschodniej części Powiatu ze specjalnie wyposażonymi pojazdami dla turystów rowerowych, łącząca duże osiedla mieszkaniowe z obszarami atrakcyjnymi turystycznie i szlakami rowerowymi	▪ stosunkowo niski stopień wykorzystania bazy noclegowej ▪ niewielki udział turystów zagranicznych wśród gości obiektów noclegowych ▪ niewielka dynamika rozwoju bazy noclegowej w ostatnich latach, pomimo dużych przyrostów liczby turystów w mieście Poznaniu ▪ zły stan techniczny niektórych zabytkowych zespołów rezydencjonalno-parkowych, często niewłaściwie użytkowanych lub opuszczonych, zabytków przemysłu, techniki i sztuki inżynierskiej ▪ brak pełnego systemu informacyjnego, zintegrowanego w skali aglomeracji ▪ małe nasycenie infrastrukturą sportowo-rekreacyjną jezior oraz rzek, niewykorzystanie potencjału turystyki wodnej
Szanse	Zagrożenia
▪ rosnący potencjał demograficzny i ekonomiczny aglomeracji poznańskiej, sprzyjający rozwojowi turystyki weekendowej ▪ włączenie obiektów w powiecie poznańskim do pakietów turystyki biznesowej i kongresowej, bazujących na ofercie miasta Poznania ▪ powiązanie oferty turystycznej miasta i powiatu w synergiczne produkty turystyczne ▪ tworzenie zintegrowanej sieci dróg rowerowych dzięki dofinansowaniu z funduszy w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych	▪ ograniczenie turystyki międzynarodowej w związku z sytuacją polityczną i zagrożeniami bezpieczeństwa ▪ niekontrolowana urbanizacja i chaos przestrzenny w okolicy Poznania, degradacja krajobrazu kulturowego przez nową zabudowę ▪ trudności z pozyskaniem funduszy europejskich ▪ nadmierna komercjalizacja obiektów zabytkowych ▪ niestabilność przepisów finansowych ▪ brak uwzględnienia funkcji turystycznej w planach zagospodarowania przestrzennego

▪ rozwój inicjatyw lokalnych i inicjatyw organizacji pozarządowych działających na polu ochrony zabytków ▪ rozwój mediów i nowych systemów informacji ▪ wzrost świadomości krajobrazu kulturowego i obiektów zabytkowych jako produktu turystycznego	▪ brak zrozumienia wagi dziedzictwa kulturowego dla rozwoju turystyki

Główne wyzwania

- Aktualizacja i ujednolicenie produktów turystycznych powiatu poznańskiego, w tym priorytetowo:
  - POWIAT POZNAŃSKI Smaki,
  - POWIAT POZNAŃSKI Zabytki,
  - POWIAT POZNAŃSKI Rodzinnie,
  - POWIAT POZNAŃSKI Aktywnie,
  - POWIAT POZNAŃSKI Historycznie.
- Opracowanie powszechnie dostępnego wspólnego folderu prezentującego atrakcje powiatu.
- Poszerzenie merytorycznych podstaw polityki rozwoju turystyki poprzez badania turystyczne.
- Integracja oferty turystycznej powiatu poprzez wspólny kalendarz wydarzeń, certyfikację obiektów i atrakcji turystycznych, budowę wspólnych inicjatyw międzygminnych, np. bazujących na szlakach rowerowych lub tematycznych.
- Sieciowanie z otoczeniem zewnętrznym (np. ze Szlakiem Piastowskim, innymi szlakami turystycznymi, krajoznawczymi, rowerowymi).
- Wypracowanie efektywnych mechanizmów promocji zewnętrznej (szkolenia i warsztaty dla branży turystycznej, prezentacja oferty turystycznej na targach, wsparcie przy organizacji podróży studyjnych).

2.16. WIZERUNEK POWIATU POZNAŃSKIEGO

Zjawisko konkurencji we współczesnym świecie nie ogranicza się już tylko do środowiska biznesowego, będącego tradycyjnym obszarem rywalizacji podmiotów gospodarczych (głównie przedsiębiorstw), lecz także coraz częściej dotyczy sektora publicznego. Jednostki samorządu terytorialnego zarówno za granicą, jak i w Polsce poświęcają coraz więcej uwagi zagadnieniom marketingu terytorialnego, który zasadniczo polega na tworzeniu strategii komunikowania się jednostki administracji terytorialnej ze swym otoczeniem (wewnętrznym i zewnętrznym) oraz przyciąganiem potencjalnych inwestorów lub klientów.

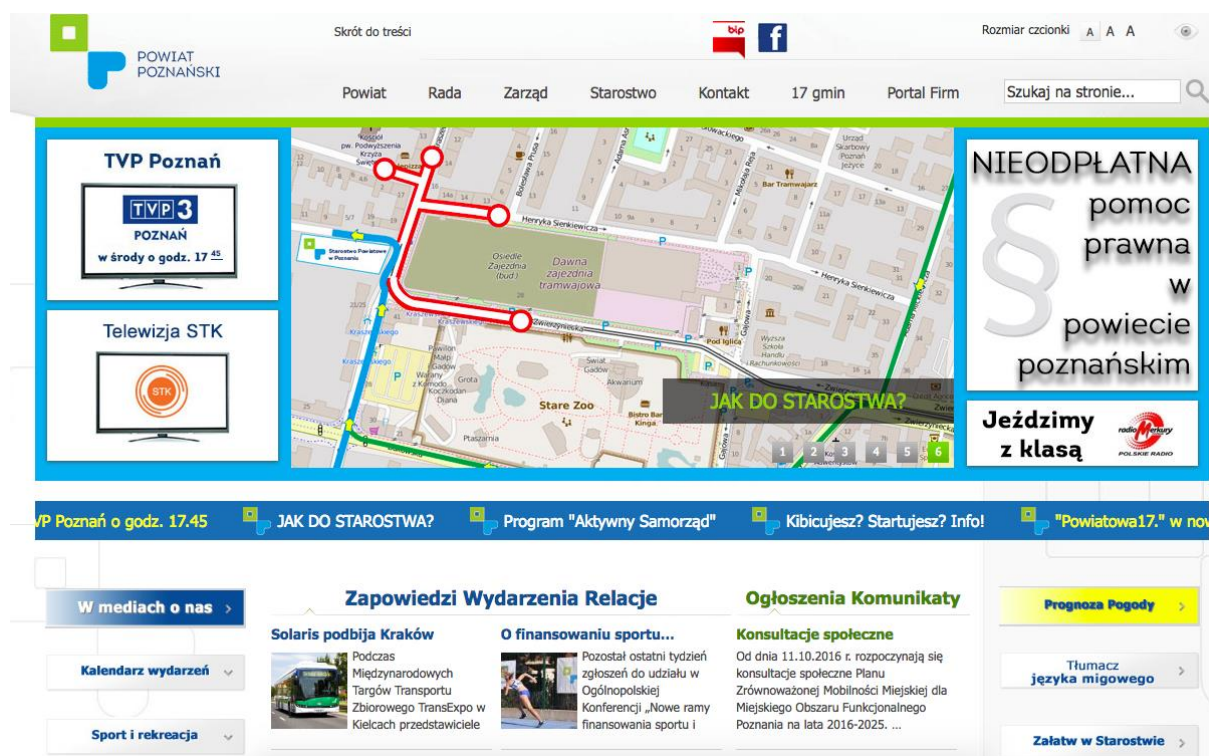
Jednym z najważniejszych celów marketingu terytorialnego jest kształtowanie pozytywnego wizerunku. Należy zauważyć, iż właściwy jej wizerunek nie kształtuje się samoistnie, potrzebne jest podjęcie zaplanowanych, ukierunkowanych i kompleksowych działań. Odpowiednio ukształtowany wizerunek urasta obecnie do jednego z najistotniejszych instrumentów planowania strategicznego i zarządzania jednostką terytorialną. Przemysłane, zaplanowane i systematycznie realizowane działania wizerunkowe samorządów terytorialnych mogą być ponadto traktowane jako miernik skuteczności zarządzania jednostką terytorialną, świadczącym jednocześnie o kulturze jej zarządzania.

Działania Powiatu Poznańskiego wpisują się w powyższe założenia poprzez realizowanie spójnego i jednolitego systemu kreowania wizerunku powiatu i utrwalania jego pozytywnej marki w otoczeniu społeczno-gospodarczym. Podstawowy element działań marketingowych, polegający na wypracowaniu spójnego systemu identyfikacji wizualnej został już zrealizowany w poprzednich latach, w ramach Strategii Promocji Powiatu Poznańskiego na lata 2010-2015. W ramach pierwszego celu strategicznego pn.: „Budowa wyróżniającej marki Powiatu Poznańskiego”, opracowana została kompleksowa strategia marki powiatu a Strategia wytyczyła najważniejsze kierunki działań promocyjnych.

Aktualne podejście do kwestii budowy wizerunku powiatu poznańskiego oparte jest na promowaniu jego aktywności poprzez szeroko zakrojoną kampanię informacyjną, w której jako podstawowy kanał dla promowania, a przede wszystkim „opowiadania” o powiecie poznańskim w każdym jego aspekcie, wskazane są media. Zadania z zakresu promocji powiatu leżą w kompetencji Wydziału Promocji i Aktywności Społecznej, który inicjuje i koordynuje wszelkie działania promocyjne. Szczególnie istotnym zadaniem Wydziału jest komunikacja społeczna i medialna przy wykorzystaniu własnych kanałów oraz współpraca z regionalnymi ośrodkami masowego przekazu. Powiat Poznański korzysta ze znaczących kanałów komunikacji w celu przekazywania informacji dotyczących wydarzeń własnych, a także organizowanych przez obywatelski sektor pozarządowy oraz animatorów aktywności społecznej.

Podstawowym narzędziem budowania wizerunku Powiatu Poznańskiego jest portal internetowy www.powiat.poznan.pl, zawierający wszystkie najważniejsze i aktualne informacje o powiecie oraz stanowiący bazę wiedzy na temat działalności Powiatu Poznańskiego (ryc. 44.). W portalu odnaleźć można informacje na temat działalności organizacji pozarządowych, aktywności społecznej powiatu, wydarzeń objętych patronatem Starosty Poznańskiego, nagród i podziękowań dla Powiatu, współpracy międzynarodowej Powiatu, projektów finansowanych z zewnętrznych źródeł oraz szeroki dział obejmujący walory turystyczne powiatu. Portal internetowy www.powiat.poznan.pl notuje ponad 30 tysięcy odsłon miesięcznie, będąc tym samym istotnym źródłem informacji dla mieszkańców i dziennikarzy.

Ryc. 44. Strona internetowa Powiatu Poznańskiego

Źródło: www.powiat.poznan.pl.

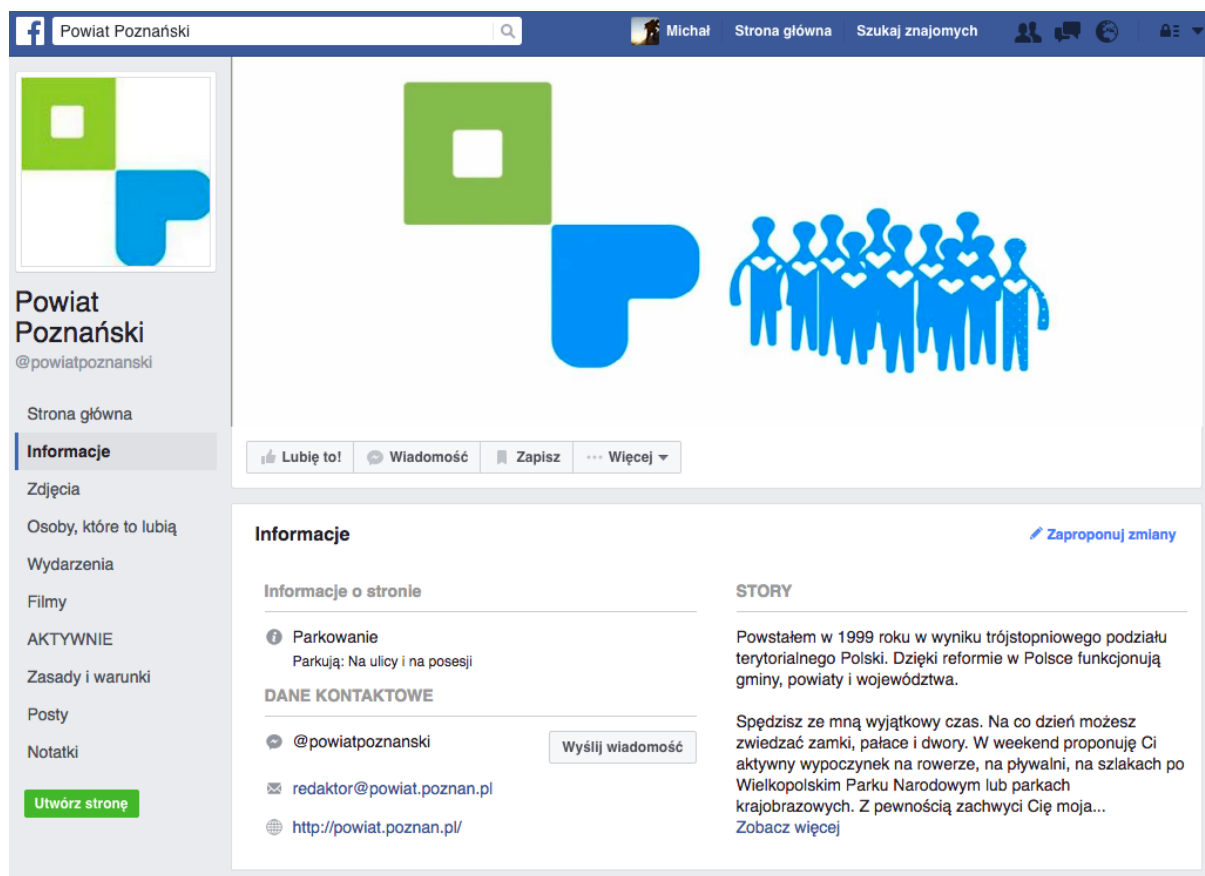
Powiat poznański komunikuje się z mieszkańcami także za pośrednictwem profilu na portalu społecznościowym Facebook. Publikowane są tu najważniejsze informacje z portalu internetowego oraz audycje realizowane przez Powiat. Dzięki wykorzystywaniu tego nowoczesnego kanału informacyjnego w bieżących działaniach promocyjnych, poszerzany jest zasięg oddziaływania Powiatu.

Istotnym działaniem promocyjnym realizowanym przez Powiat Poznański jest bieżące prowadzenie wewnętrznego zestawienia wydarzeń, odbywających się na terenie powiatu poznańskiego. Kalendarium pt.: *"Co? Gdzie? Kiedy? Kto?"* tworzą wydarzenia, które uzyskały wsparcie ze strony Powiatu Poznańskiego (dotacja przyznana w ramach otwartych konkursów ofert, pakiet promocyjny lub objęte patronatem przez Starostę Poznańskiego), jednocześnie stanowiąc harmonogram operacyjny przy obsłudze tychże wydarzeń przez Wydział Promocji i Aktywności Społecznej. W oparciu o usystematyzowane zestawienie wydarzeń, następuje ich publikacja w zakładkach tematycznych na portalu internetowym Powiatu oraz udostępnianie partnerom medialnym, na potrzeby relacjonowania ich w prasie, radiu, telewizji i Internecie.

Obsługa i działania medialne związane są mocno z niemal wszystkimi aspektami promocji i budowy dobrego wizerunku Powiatu. Oprócz bezpośredniej komunikacji Powiatu z otoczeniem, w Internecie za pomocą portalu internetowego www.powiat.poznan.pl oraz portalu społecznościowego Facebook Powiat prowadzi ścisłą współpracę z lokalnymi mediami (ryc. 45.). Współpraca ta jest gwarancją realizacji głównego celu promocji Powiatu, jakim jest szerokie informowanie o działaniach Powiatu. Bezpośrednim partnerem Powiatu w tym zakresie jest Telewizja Regionalna TVP3 Poznań, która od dwóch lat emituje na swojej antenie program "Powiatowa 17.". Program „o mieszkańcach i dla mieszkańców” zainicjowany został przez Wydział Promocji i Aktywności Społecznej, stąd też popularyzacja tego programu stanowi jedną z podstawowych aktywności Wydziału.

W 2015 r. dwunastominutowe programy „Powiatowej 17.” powstawały z tygodniową częstotliwością. „Powiatowa 17.” dostępna jest również na kanale YouTube, na profilu Powiatu w serwisie Facebook oraz na portalu www.powiat.poznan.pl. Szeroką aktywność Powiatu Poznańskiego ukazują również programy realizowane przez swarzędzką Telewizję STK.

Ryc. 45. Profil Facebook Powiatu Poznańskiego

Źródło: <https://web.facebook.com/powiatpoznancki>.

Stałym parterem Powiatu w działalności promocyjnej jest poznańskie Radio Merkury, współrealizujące i emitujące różnorodne inicjatywy medialne, np. misję radiową "Jeździmy z klasą", której zadaniem jest upowszechnienie życzliwego zachowania na drogach ze strony kierowców, pieszych, rowerzystów, czyli wszystkich grup uczestniczących w ruchu drogowym. Poza antenową emisją audycji „Jeździmy z klasa” w radio, program upowszechniany jest na portalu Facebook, w ramach swojego profilu tematycznego.

Wydział Promocji za pośrednictwem informacji publikowanych na portalu internetowym oraz dostarczanych bezpośrednio do partnerów medialnych wspomaga proces informowania o działalności Powiatu Poznańskiego poprzez prasę, radio, telewizję i Internet. Jest to działanie ciągłe, którego realizacja trwa przez cały rok. Intensywność publikacji odzwierciedlona jest w dziale "W mediach o nas" na powiatowym portalu www.powiat.poznan.pl.

Ważną formą budowy wizerunku Powiatu Poznańskiego jest dotychczasowa współpraca z podmiotami prowadzącymi inicjatywy z zakresu aktywności społecznej poprzez tzw. pakiety

promocyjne. Organizatorzy wydarzeń w ramach pakietów promocyjnych, za uzgodniony ekwiwalent finansowy, zobowiązani są do eksponowania w miejscu i czasie imprezy materiałów identyfikujących Powiat Poznański. W tym celu udostępniane jest wyposażenie promocyjne Powiatu, w którego skład wchodzi m.in.:

- Banery, roll-upy i balony Powiatu Poznańskiego,
- stoisko promocyjne w formie namiotu,
- materiały informacyjne i promocyjne Powiatu oraz drobne upominki.

Organizatorzy mogą też być zobowiązani do:

- umieszczania logotypu Powiatu Poznańskiego na drukach związanych z imprezą,
- odczytywania komunikatów spikerskich informujących o Powiecie Poznańskim,
- przeprowadzania konkursów związanych z Powiatem Poznańskim,
- informowania o Powiecie Poznańskim jako partnerze w zapowiedziach i relacjach z imprezy, publikowanych lub emitowanych w mediach,
- umożliwiania występów przedstawicieli Powiatu Poznańskiego.

Organizatorzy imprez, o ile jest to przewidziane, zobowiązani są do prowadzenia działań informacyjnych na rzecz Powiatu, informowania o uzyskanym wsparciu oraz do dokumentowania swoich działań poprzez pisemne i fotograficzne relacje z wydarzeń. Zapowiedzi oraz opisy zrealizowanych już wydarzeń publikowane są na portalu internetowym Powiatu Poznańskiego, wpisując się tym samym w kalendarium aktywności społecznej. Obsługa pakietów promocyjnych to całoroczne działania Powiatu Poznańskiego. Oprócz wspomnianych wcześniej elementów wiążą się one z przygotowaniem dokumentacji formalnej oraz z osobistą obecnością pracowników Wydziału Promocji i Aktywności Społecznej podczas większości wydarzeń w powiecie. W 2015 r. w ramach pakietów promocyjnych, Powiat Poznański bezpośrednio promował swoją wieloobszarową aktywność społeczną podczas 32 imprez. Doliczyć do tego należy także 103 wydarzenia wspierane przez Powiat w ramach otwartych konkursów i ofert, których organizatorzy podejmują się realizacji podobnych działań.

Działania wizerunkowe Powiatu to także obsługa imprez, odbywających się na terenie powiatu. Do najważniejszych działań Powiatu w tym zakresie należą zarówno kwestie formalno-prawne, przygotowanie niezbędnej dokumentacji, przygotowanie materiałów i wyposażenia promocyjnego oraz zabezpieczenie właściwej prezentacji form identyfikacji wizualnej Powiatu oraz fizyczna obecność pracowników Starostwa Powiatowego. Do najważniejszych imprez obsługiwanych przez Powiat Poznański są: Powiatowe Kolędowanie w Buku, wręczenie nagród sportowych w plebiscycie „Głosu Wielkopolskiego” oraz targi turystyczne Tour Salon. Ważną rolę w promocji Powiatu odgrywają również nagrody wręczane za osiągnięcia w dziedzinie twórczości artystycznej, upowszechniania i ochrony kultury oraz nagrody sportowe Starosty Poznańskiego.

Wizerunek Powiatu Poznańskiego kształtowany jest poprzez szeroką aktywność we wszystkich obszarach swojej działalności, również tych wynikających z zadań własnych. Istotna jest w tym miejscu organizacja wewnętrznej dystrybucji informacji w ramach struktur Starostwa Powiatowego. Przekazywanie drogą elektroniczną do Biura Rady Powiatu w Poznaniu informacje zamieszczane są w Internecie, celem dalszego ich przekazywania Radnym Rady Powiatu w Poznaniu.

Analiza SWOT

Silne strony	Słabe strony
▪ spójny i dobrze zorganizowany system identyfikacji wizualnej Powiatu ▪ koordynacja działań promocyjnych i wizerunkowych przez ściśle określony, wyspecjalizowany Wydział Promocji i Aktywności Społecznej ▪ silnie angażowanie mediów lokalnych w proces budowy wizerunku Powiatu. ▪ wykorzystywanie różnorodnych narzędzi komunikacji społecznej, w tym także mediów społecznościowych	▪ relatywnie niska rozpoznawalność struktur powiatowych, w tym Starostwa Powiatowego w gminach powiatu
Szanse	Zagrożenia
▪ zwiększenie rozpoznawalności marki Powiatu Poznańskiego, zarówno wśród jego mieszkańców jak i mieszkańców regionu i kraju ▪ tworzenie pozytywnego wizerunku Powiatu, zarówno wewnątrz jego struktur, jak i na arenie krajowej ▪ podnoszenie pozycji konkurencyjnej Powiatu poprzez promocję swojej działalności, w tym także promocję osiągniętych sukcesów ▪ zwiększenie liczby odbiorców działań promocyjnych i marketingowych	▪ niska efektywność działań promocyjnych w stosunku do poniesionych nakładów ▪ nieznaczny wzrost poziomu wiedzy na temat powiatu poznańskiego wśród jego mieszkańców

Główne wyzwania

- Zwiększenie rozpoznawalności marki Powiatu Poznańskiego w skali lokalnej, regionalnej i krajowej.
- Działania promocyjne jako nośnik wiedzy i informacji o działaniach Powiatu.
- Poszerzenie grona odbiorców przekazów medialnych i działań promocyjnych Powiatu.
- Budowa trwałych relacji z gminami z Powiatu poprzez realizację wspólnych inicjatyw na rzecz społeczeństwa.
- Bieżące reagowanie na kwestie zmieniających się uwarunkowań rozwojowych i umiejętne dostosowywanie działań wizerunkowych.

2.17. ADMINISTRACJA

Powiatowe usługi administracyjne realizowane są przez Starostwo Powiatowe w Poznaniu. W jego skład wchodzi 26 wydziałów oraz 5 stanowisk samodzielnych. Lista kart usług administracyjnych świadczonych przez Starostwo Powiatowe w Poznaniu, zamieszczona w Biuletynie Informacji Publicznej, obejmuje 155 pozycji. Usługi administracyjne dla mieszkańców świadczą także takie jednostki jak m.in. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie oraz Powiatowy Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej.

W okresie realizacji dotychczasowej strategii wykonano wiele zadań mających na celu unowocześnienie funkcjonowania administracji powiatowej, przede wszystkim poprzez rozwój technologii teleinformatycznych (m.in. tradycyjny system obiegu dokumentów wspomagany elektronicznie, Elektroniczna Skrzynka Podawcza, część usług dostępna na PeUP, elektroniczny systemy kolejkowy). Podnoszenie poziomu usług administracyjnych, zarówno w zakresie bezpośredniej obsługi klientów, jak i organizacji pracy jednostek Powiatu, jest więc w obecnych czasach nierozzerwalnie związane z pojęciem e-administracji, której poświęcono zasadniczą część niniejszej diagnozy.

E-administracja i systemy informacji przestrzennej

Elektroniczną administrację (e-administrację) należy postrzegać dwojako. Po pierwsze jako informatyzację sektora publicznego, a więc jako wykorzystanie technologii informacyjno-telekomunikacyjnych (ICT) w celu dostarczania informacji, elektronicznej dystrybucji usług publicznych dla obywateli i przedsiębiorców¹⁵, wspomagania zarządzania publicznego i procesów demokratycznych. Po drugie, jako katalizator i narzędzie do wprowadzania zmian organizacyjnych, co sprzyja i prowadzi do wzrostu wiedzy i umiejętności służb publicznych (Anttiroiko 2008, Hill 2004, The Role of eGovernment..., 2003). Stąd też e-administrację coraz częściej wskazuje się jako jedno z narzędzi modernizacji i reform sektora publicznego, głównie prowadzonych w duchu koncepcji nowego (managerskiego) zarządzania publicznego (New Public Management) (Sallmann 2005, van Duivenboden i Lips, 2005). Rozwój e-administracji ma prowadzić do wzrostu transparentności, efektywności, skuteczności, profesjonalizacji oraz poprawie jakości i redukcji kosztów funkcjonowania.

Rozwój e-administracji w Polsce zarówno na szczeblu centralnym, jak i regionalnym i lokalnym, w dużej mierze podporządkowany jest regulacjom unijnym i krajowym. Warto podkreślić, że chodzi tutaj głównie o wytyczne o charakterze strategicznym, a nie prawnym. Na podstawie podziału kompetencji zapisanych w Traktacie o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej oraz tzw. Traktacie Lizbońskim, w dziedzinie krajowych rozwiązań e-administracji działania unijne mają głównie charakter wpierający i uzupełniający. Stąd też rozwój e-administracji w Polsce podporządkowany jest jedynie unijnym kierunkom rozwoju, co pośrednio wpływa na możliwości finansowania kosztochłonnych działań w tym zakresie. Unijne priorytety w dziedzinie e-administracji, niezmiennie od kilku lat, to przede wszystkim: wzrost dostępności informacji i usług publicznych on-line dla obywateli i przedsiębiorców na jak najwyższym poziomie interaktywności, tj. możliwość realizacji całej procedury

---

¹⁵ Tak rozumiana e-administracja obejmuje także tworzenie, przetwarzanie i udostępnianie informacji publicznej w postaci informacji przestrzennej.

administracyjnej przez Internet, zmniejszenie obciążeń administracyjnych i skrócenie czasu realizacji, a więc poprawa skuteczności i efektywności działania, obniżenie kosztów funkcjonowania, zapewnienie interoperacyjności systemów informatycznych niemal wszystkich jednostek sektora publicznego zarówno na poziomie unijnym jak i krajowym oraz regionalnym i lokalnym, standaryzacja dokumentów elektronicznych i formatów ich tworzenia i wymiany (Perdał, 2014). Dodatkowo wśród głównych, współczesnych wyzwań stojących przed sektorem publicznym w Polsce w zakresie e-administracji są: zapewnienie jednego punktu dostępu do wszystkich usług publicznych on-line (usługi szczebla centralnego, regionalnego i lokalnego) wraz z jednym punktem uwierzytelniania tożsamości obywatela (np. ePUAP, profil zaufany, eID), stworzenie bezpiecznego zintegrowanego centralnego rejestru danych osobowych wraz z jego integracją z systemami informatycznymi różnych jednostek sektora publicznego w celu ograniczenia konieczności wielokrotnego podawania tych samych danych różnym jednostkom sektora publicznego w celu realizacji różnych usług publicznych.

Dostosowanie polskich dokumentów strategicznych do dokumentów unijnych, jak i przygotowanie odpowiednich aktów normatywnych mających wspierać rozwój e-administracji, częstokroć dla samorządów lokalnych oznacza kilkuletnie oczekiwanie na wypracowanie jednolitych, spójnych wewnętrznie i zapewniających odpowiednie źródła finansowania działań umożliwiających realizację przyjętych założeń strategicznych. Dodatkowo do podstawowych barier rozwoju e-administracji w Polsce należy wymienić m.in. zbyt ogólne (lub zbyt precyzyjne) zapisy prawne (częstokroć bez przepisów wykonawczych utrudniających wdrożenie nowych e-usług), nieuporządkowane i zbyt rozbudowane hierarchicznie procedury administracyjne, ograniczona funkcjonalność i niedoskonałe rozwiązania w zakresie funkcjonowania ogólnokrajowych repozytoriów dokumentów cyfrowych (w tym. m.in. Centralne Repozytorium Wzorów Dokumentów Elektronicznych, które nie zawiera pełnego katalogu ujednoliconych formularzy niezbędnych do realizacji usług administracyjnych w jednostkach samorządu terytorialnego tego samego szczebla), brak spójnego i jednolitego w realizacji w średniej perspektywie czasowej planu działań na rzecz informatyzacji sektora publicznego, brak wypracowanej tzw. linii demarkacyjnej między działaniami na szczeblu centralnym a samorządami lokalnymi (oddzielenie projektów ogólnopolskich dedykowanych usługom publicznym, realizowanym przez samorządy lokalne, od lokalnych inicjatyw rozwijających e-usługi publiczne).

Poziom rozwoju e-administracji w Powiecie Poznańskim na tle kraju i regionu

Przygotowanie rzetelnej i obiektywnej diagnozy stanu e-administracji na szczeblu samorządu lokalnego w Polsce jest zadaniem trudnym. Wynika to z braku porównywalnych danych, jak i z braku wspomianej linii demarkacyjnej¹⁶. Diagnozę stanu e-administracji w Powiecie Poznańskim

---

¹⁶ W latach 2004-2015 na szczeblu centralnym realizowano szereg projektów informatycznych, które były ukierunkowane na rozwój e-administracji na szczeblu lokalnym (m.in. ePUAP, pl.ID, ZMOKU). Wiele samorządów lokalnych oczekiwało na (bezpłatne) rozwiązania ogólnopolskie. Inne zaś często przy współpracy z samorządami regionalnymi, przez wydłużające się terminy realizacji projektów ogólnopolskich, korzystając zarówno z własnych środków budżetowych, jak i ze środków UE, samodzielnie rozwijało różne składniki własnego systemu e-administracji. Prowadziło to często do dublowania e-usług lub elektronicznych narzędzi do kontaktów z sektorem publicznym (np. elektronicznych skrzynek podawczych). W tej sytuacji powstaje pytanie o zasadność podejmowanych inicjatyw. Oczywiście z jednej strony podnoszą one np. dostępność usług on-line, poprawiają wyposażenie teleinformatyczne urzędów i jakość ich kapitału ludzkiego. Jednakże z drugiej strony, rodzi się

poprzedzono analizą poziomu rozwoju e-administracji w układzie międzynarodowym, w celu określenia pozycji kraju na tle innych państw świata oraz Unii Europejskiej.

Poziom rozwoju e-administracji w Polsce w relacji do innych krajów (w tym państw członkowskich UE) reprezentuje poziom przeciętny, ale z wyraźnie rosnącą tendencją. W 2016 r. Polska z wartością wskaźnika poziomu rozwoju e-administracji (EGDI – E-Government Development Index) na poziomie 0,7211 znajdowała się na 36. pozycji na świecie (na 193 kraje członkowskie ONZ) (UN-DESA 2016). Wśród krajów członkowskich UE-28 Polska zajmowała dopiero 19 pozycję. Sytuacja ta utrzymuje się niemal niezmiennie od ponad dekady.

Jedynymi oficjalnymi i porównywalnymi miernikami poziomu rozwoju e-administracji w samorządach lokalnych udostępnionymi przez GUS (dane dla 2014 r.), ale zagregowanymi do podregionów (jednostki NUTS3) są dane dotyczące wyposażenia teleinformatycznego urzędów, świadczonych usług publicznych on-line oraz korzyści płynących z zastosowania e-administracji. W przedstawionym zakresie przeprowadzono diagnozę stanu w Powiecie Poznańskim na tle wartości zagregowanych z innych jednostek lokalnych z podregionu poznańskiego (powiaty: poznański, szamotulski, obornicki, średzki i śremski wraz z tworzącymi je gminami) oraz miasto Poznań, a także inne podregiony tworzące duże aglomeracje miejskie – obszary metropolitalne w Polsce (tab. 59.). W dalszej części opracowania pod określeniem podregion poznański, wrocławski etc. należy rozumieć zarówno ten podregion, jak i miasto główne, tj. Poznań, Wrocław etc.

Jednym z ważniejszych aspektów funkcjonowania e-administracji jest tzw. front-office, a więc wszystkie te elementy systemu e-administracji, które dostępne są dla klientów sektora publicznego za pośrednictwem stron internetowych. W Polsce jednostki samorządu terytorialnego udostępniają informacje i świadczą e-usługi administracyjne za pośrednictwem kilku stron internetowych. Stronami internetowymi dedykowanymi stricte udostępnianiu informacji publicznej oraz umożliwiającymi dostęp do e-usług administracyjnych jednostek samorządu terytorialnego są strony podmiotowe Biuletynu Informacji Publicznej, Platforma e-Usług Publicznych (PeUP) i elektroniczna Platforma Usług Administracji Publicznej (ePUAP). Dodatkowo, niemal wszystkie jednostki samorządu terytorialnego posiadają także oficjalne strony internetowe, które mają głównie charakter informacyjno-promocyjny. W przypadku Powiatu Poznańskiego istnieją cztery takie strony: (1) podmiotowa strona Biuletynu Informacji Publicznej (<http://www.bip.powiat.poznan.pl/>) zawierająca informacje publiczne; podmiotowe strony na (2) Platformie e-Usług Publicznych (<http://pzpoznan.peup.pl/>) i (3) elektronicznej Platformie Usług Administracji Publicznej (ePUAP) na których Starostwo Powiatowe w Poznaniu udostępnia formularze elektroniczne e-usług administracyjnych oraz (4) oficjalna strona internetowa Powiatu mająca charakter informacyjno-promocyjny (<http://powiat.poznan.pl/>). Wszystkie te strony internetowe zawierają klasyczny, zgodny ze współczesnymi standardami układ treści niezbędnych dla obywateli i przedsiębiorców dotyczących niemal każdej z dziedzin życia społeczno-gospodarczego Powiatu Poznańskiego i gmin go tworzących.

Strona BIP jak i oficjalna strona internetowa Powiatu Poznańskiego są czytelne i łatwe w nawigacji, dodatkowo zawierają szereg udogodnień m.in. dla osób słabowidzących (kontrast czcionki, dobór wielkości czcionki). Strony te spełniają zasady i wymagania określone standardem WCAG 2.0 (Web Content Accessibility Guidelines – status międzynarodowej normy ISO/IEC

---

szereg pytań m.in.: czy zrealizowane lokalne projekty informatyczne są kompatybilne z rozwiązaniami centralnymi? czy nie powielają projektów realizowanych na szczeblu centralnym i jakie były tego koszty?

40500:2012). Dotyczy to zasad i wymagań w zakresie: postrzegalności (interfejs użytkownika dostępny zmysłom użytkownika), funkcjonalności (użyteczność nawigacji i interfejsu), zrozumiałości (możliwość odczytania, przewidywalność, wsparcie użytkownika) i solidności (skutecznie interpretowana przez różnego rodzaju oprogramowanie użytkownika). Na tle kraju, jak i innych podregionów metropolitalnych, podregion poznański cechuje się poniżej przeciętnym udziałem urzędów samorządu lokalnego (urzędy gmin i starostwa powiatowe), których strona internetowa jest dostosowana do wymagań WCAG (36,1%), a wśród podregionów metropolitalnych – najniższym (tab.59.). Dodatkowo strony internetowe Powiatu Poznańskiego dostosowane są do wyświetlania i obsługi na urządzeniach mobilnych (np. telefonach komórkowych, tabletach). Taki standard obowiązuje w 36,1% jednostek lokalnych w podregionie poznańskim i jest to wartość zbliżona do średniej krajowej.

Tab. 59. Wybrane aspekty e-administracji w Powiecie Poznańskim na tle podregionów polskich obszarów metropolitalnych

NUTS3	1	2	3	4	5a	5b	5c	5d	5e	5f	5g	5h	5i	6	7	7a	7b	7c	8
POLSKA	41,4	34,1	47,1	97,5	52,8	30,0	17,8	38,7	32,6	29,8	4,5	29,4	10,7	41,8	47,0	72,1	59,7	32,7	40,3
Kraków i krakowski	38,2	43,6	58,2	98,2	60,0	32,7	20,0	34,6	34,6	21,8	1,8	32,7	14,6	27,3	56,4	58,1	71,0	35,5	25,5
Łódź i łódzki	44,4	18,5	51,9	100	48,2	18,5	25,9	40,7	55,6	29,6	0,0	14,8	7,4	51,9	37,0	80,0	50,0	40,0	70,4
Szczecin i szczeciński	50,0	43,3	36,7	96,7	53,3	30,0	23,3	46,7	26,7	40,0	13,3	26,7	20,0	40,0	73,3	68,2	59,1	36,4	36,7
Warszawa i war. wsch.	66,7	50,0	54,2	95,8	64,6	35,4	16,7	33,3	35,4	33,3	8,3	25,0	12,5	43,8	60,4	69,0	62,1	10,3	31,3
Wrocław i wrocławski	52,9	38,2	52,9	100	73,5	23,5	23,5	47,1	26,5	29,4	5,9	20,6	8,8	76,5	55,9	68,4	73,7	31,6	50,0
Poznań i poznański	36,1	36,1	41,7	97,2	41,7	19,4	13,9	30,6	36,1	33,3	2,8	33,3	13,9	58,3	72,2	57,7	61,5	42,3	41,7
Powiat Poznański	T	T	T	T	T	T	BD	T	T	T	N	T	BD	T	T	T	T	T	T

Oznaczenia:

- 1) % urzędów, których strona www jest zgodna ze standardami WCAG;
- 2) % urzędów, których strona www jest dostosowana do obsługi przez telefony komórkowe i inne urządzenia mobilne;
- 3) Odsetek urzędów, które promowały możliwość korzystania z usług administracji publicznej w formie elektronicznej;
- 4) Odsetek urzędów, które wykorzystywały elektroniczną skrzynkę podawczą na platformie ePUAP;
- 5) Urzędy, w których zastosowanie Internetu w procesie świadczenia usług przyniosło następujące korzyści:
  - 5a) skrócenie czasu realizacji usług;
  - 5b) wyeliminowanie konieczności dostarczania przez klientów danych, które są już w zasobach urzędu (adres, NIP, itp.);
  - 5c) zwiększenie liczby obsługiwanych klientów;
  - 5d) wzrost liczby usług świadczonych drogą elektroniczną;
  - 5e) uproszczenie procedur obsługi klienta;

- 5f) wzrost satysfakcji klientów z obsługi zaobserwowany przez pracowników;
  - 5g) wzrost satysfakcji klientów z obsługi stwierdzony na podstawie badań prowadzonych przez urząd lub na jego zlecenie;
  - 5h) obniżenie kosztów obsługi klienta;
  - 5i) uzyskanie informacji zwrotnej od klientów nt. ich potrzeb, jakości obsługi, propozycji usprawnień;
  - 6) Odsetek urzędów, które korzystały z systemu elektronicznego zarządzania dokumentami;
  - 7) Odsetek urzędów, które udostępniały dane przestrzenne (ogółem), w tym:
    - 7a) dane o ewidencji gruntów i budynków;
    - 7b) ortofotomapę;
    - 7c) inne;
  - 8) Odsetek urzędów, które stosowały wymóg uwierzytelniania w którejkolwiek z elektronicznych usług publicznych.
- T – tak, N – nie, BD – brak danych

Źródło: Starostwo Powiatowe w Poznaniu, GUS.

Ważnym elementem rozwoju e-administracji, czasami nazywanym „cyfrowym kołem zamachowym” jest stopień zainteresowania i wykorzystania przez obywateli i przedsiębiorców e-usług oferowanych przez jednostki samorządu lokalnego. Starostwo Powiatowe w Poznaniu poprzez swoją oficjalną stronę internetową promuje możliwość korzystania z e-usług publicznych. W Polsce czyni to blisko 47% urzędów lokalnych, a w podregionie poznańskim zaledwie 42%. Dodatkowo w Powiecie Poznańskim promocja e-usług publicznych odbywa się za pośrednictwem programu telewizyjnego „Powiatowa 17”, na plakatach oraz w postaci informacji na klasycznych formularzach papierowych. Wśród najpopularniejszych narzędzi służących do elektronicznej komunikacji z urzędem udostępnianych niemal przez wszystkie urzędy w kraju (97%) poprzez ePUAP jest Elektroniczna Skrzynka Podawcza (ESP), która wykorzystywana jest także w Powiecie Poznańskim (także poprzez PeUP). Warto nadmienić, że ESP wykonana z własnych zasobów budżetowych została uruchomiona w Starostwie Powiatowym w Poznaniu już w 2007 r. w ramach platformy PeUP, a więc o kilka lat wcześniej niż wspomniana ESP na ePUAP. Pomimo, że liczba spraw zgłaszanych przez ESP z każdym rokiem rośnie (w 2014 r. – 539 pism przychodzących, w 2015 r. – 829, a w pierwszym kwartale 2016 r. – 327), to jednak w skali ogólnej korespondencji wpływającej do Starostwa Powiatowego w Poznaniu jest to zaledwie 0,5-0,7% spraw. Znacznie większy udział ma korespondencja przychodząca do Starostwa Powiatowego w Poznaniu pocztą elektroniczną – ok. 33%-43% (w latach 2014-2016). Także od 2007 r. w Starostwie Powiatowym w Poznaniu tradycyjny system czynności kancelaryjnych wspomagany elektronicznie (wspomagany przez EZD/EOD). W podregionie poznańskim tego typu systemy wykorzystywała ponadprzeciętna liczba samorządów lokalnych – 58% (więcej jedynie w podregionie wrocławskim – 76,5%).

Zastosowanie ICT w pracy Starostwa Powiatowego w Poznaniu przynosi wiele korzyści. Wśród nich należy wymienić przede wszystkim: skrócenie czasu realizacji usług i uproszczenie procedur obsługi z uwagi na zmniejszoną liczbę koniecznych wizyt klientów w Starostwie Powiatowym w Poznaniu, ponowne wykorzystanie już raz zgromadzonych danych klientów, wzrost liczby usług świadczonych on-line oraz obniżenie kosztów obsługi klienta (głównie w zakresie udostępniania informacji publicznej). Niestety tego typu korzyści z wprowadzenia narzędzi e-administracji zauważalne są przez samorządy lokalne podregionu poznańskiego nieco rzadziej niż średnio w kraju (tab. 59.), co stawia Powiat Poznański na wyjątkowo dobrej pozycji w tym zestawieniu.

Z usług opartych na ICT poprawiających efektywność pracy Starostwa Powiatowego w Poznaniu, jak i ułatwiających obsługę obywateli, jest możliwość rezerwacji terminu wizyty w urzędzie on-line (strona BIP). Dotyczy to, co prawda jedynie dwóch komórek organizacyjnych Starostwa Powiatowego w Poznaniu: Wydziału Komunikacji i Transportu – w Poznaniu i w filiach w Pobiedziskach, Swarzędzu, Stęszewie i Tarnowie Podgórny oraz Wydziału Administracji Architektoniczno-Budowlanej, jak i jednostki organizacyjnej Starostwa Powiatowego w Poznaniu – Powiatowym Ośrodku Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej. Są to te komórki i jednostki, do których zgłasza się największa liczba klientów i gdzie czas oczekiwania na realizację spraw administracyjnych jest potencjalnie długi. Kolejną ważną usługą jest możliwość sprawdzenia stanu załatwiania sprawy w urzędzie – na jakim etapie jest realizacja danej usługi. W tym zakresie różne usługi można sprawdzać za pomocą różnych kanałów wskazanych na stronie BIP, ePUAP, PeUP lub infoCAR (portal Polskiej Wytwórni Papierów Wartościowych). Wszystkie usługi administracyjne świadczone przez Starostwo Powiatowe w Poznaniu są przedstawione w postaci zestandaryzowanych kart usług zawierających m.in.: opis procedury; czas, miejsce i sposób realizacji usługi; podstawę prawną, informacje o opłatach. Dodatkowo w przypadku tych usług administracyjnych, w których wymagany jest odpowiedni

formularz niezbędny do realizacji usługi (np. wniosek, oświadczenie, informacja), karty tych usług wzbogacono o odpowiedni formularz lub informację o możliwości wypełnienia formularza on-line. Pewnym mankamentem zauważalnym w niektórych kartach usług jest zamieszczenie jedynie nieedytowalnych formularzy PDF. Relatywnie łatwo można to wyeliminować zamieszczając je m.in. w formacie RTF/DOC lub edytowalny PDF, co umożliwi klientom wypełnienie formularza i wydrukowanie lub przesłanie już wypełnionych dokumentów pocztą elektroniczną.

W zakresie informacji przestrzennej na oficjalnej stronie internetowej Powiatu Poznańskiego zamieszczone są dwa odnośniki do map interaktywnych Powiatu. Pierwsza z nich zawiera informacje turystyczne (http://emap.topmapa.pl/pow_poznan/). Jest ona dużym ułatwieniem w poznawaniu Powiatu i korzystaniu z jego atrakcji nie tylko dla turystów, ale także dla ciągle napływającej nowej ludności migrującej do gmin Powiatu Poznańskiego także spoza Wielkopolski. Dlatego warto zadbać o aktualne informacje i sprawdzenie kompatybilności z odnośnikami (część z nich odsyła czytelnika do nieistniejących stron np. Świetlista Dąbrowa w Wielkopolskim Parku Narodowym). Druga z map – określona jako katastralna – System Informacji Przestrzennej (<http://poznanski.e-mapa.net/>) prowadzona przez Powiatowy Ośrodek Dokumentacji Kartograficznej i Geodezyjnej ma wymiar bardziej formalny – zawiera wszelkie informacje katastralne i te dotyczące zagospodarowania przestrzennego. Wśród nich znajdują się zarówno informacje o istniejącym zagospodarowaniu terenu (obiekty punktowe, liniowe i powierzchniowe) oraz dane adresowe, jak i te dotyczące realizowanych lub planowanych form zagospodarowania przestrzeni Powiatu, w tym m.in. miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, decyzje o warunkach zabudowy, pozwolenia na budowę. Informacje przestrzenne (w różnej postaci) w podregionie poznańskim udostępnia blisko 58% samorządów lokalnych, a ortofotomapę 61%.

Relatywnie wczesne, jak na warunki polskie, wdrożenie różnych narzędzi i usług publicznych opartych na ICT np. ESP, EZD/EOD, ESK oraz uruchomienie jednego z pierwszych w Polsce punktu potwierdzania profilu zaufanego w ramach ePUAP w Starostwie Powiatowym w Poznaniu, świadczy o znacznie zaawansowanym procesie tworzenia e-administracji. Niestety, pewnego rodzaju mankamentem w zakresie rozwoju e-administracji, a w szczególności rozwoju e-usług publicznych, jest brak prowadzonych badań w zakresie satysfakcji klientów realizujących sprawy urzędowe przez Internet. W podregionie poznańskim, takie badania prowadziło zaledwie 3%, a w kraju 4,5% samorządów lokalnych. Niezwykle istotne w rozwoju e-usług i e-administracji jest poznanie opinii obywateli oraz ich preferencji i potrzeb w tym zakresie, gdyż może to stanowić jeszcze większy impuls do informatyzacji i transformacji w kierunku e-administracji. Co prawda pracownicy Starostwa Powiatowego w Poznaniu obserwują wzrost satysfakcji klientów z obsługi (podobnie jak 1/3 samorządów lokalnych w Polsce i podregionie poznańskim), to jednak jest to niewystarczające i winno być uzupełnione dodatkowymi badaniami, tym bardziej, że w ramach ewaluacji certyfikatu ISO i tak prowadzone są badania ankietowe dotyczące jakości i zadowolenia klientów.

Uzupełnieniem informacji dotyczących e-administracji w jednostkach samorządu lokalnego (pośrednio informujące o jej poziomie rozwoju) są informacje o stopniu zainteresowania mieszkańców i przedsiębiorców realizacją spraw urzędowych on-line oraz o występowaniu u nich odpowiednich kwalifikacji i możliwości technologicznych. Wśród tych miar wykorzystuje się takie wskaźniki jak: (1) liczba użytkowników mających konto na platformie ePUAP na 10 tys. osób w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym, (2) udział wniosków składanych on-line w ogólnej liczbie wniosków składanych do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej (CEIDG), (3) odsetek deklaracji PIT złożonych on-line przez osoby fizyczne oraz osoby prowadzące działalność gospodarczą. Wartości

poszczególnych mierników dla Powiatu Poznańskiego, Poznania oraz województwa wielkopolskiego i Polski zawiera tabela 60.

Tab. 60. Poziom wykorzystania usług e-administracji w powiecie poznańskim w 2013 i 2014 r.

	liczba użytkowników mających konto na platformie ePUAP na 10 tys. osób w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym			udział wniosków składanych on-line w ogólnej liczbie wniosków składanych do CEIDG			odsetek deklaracji PIT złożonych on-line przez osoby fizyczne oraz osoby prowadzące działalność gospodarczą		
	2013	2014	2013 =100	2013	2014	2013 =100	2013	2014	2013 =100
Polska	107,7	199,1	184,8	3,5	5,5	154,2	21,4	31,1	145,4
Wlkp.	91,3	175,8	192,5	3,1	4,8	157,4	20,0	29,7	148,2
Powiat Poznański	150,9	295,8	196,0	3,7	5,6	153,9	20,2	28,5	141,2
Poznań	172,3	319,1	185,2	5,6	9,5	168,3	18,6	27,0	145,1

Źródło: GUS.

Mieszkańcy Powiatu Poznańskiego niemal dwukrotnie częściej niż mieszkańcy Wielkopolski i Polski zakładają konto na platformie ePUAP, ale nieco rzadziej niż mieszkańcy Poznania. Należy jednakże zauważyć, że dynamika wzrostu w tym zakresie jest największa właśnie w powiecie poznańskim. Pod względem liczby użytkowników platformy ePUAP Powiat Poznański w 2013 r. znajdował się na 23., a w 2014 r. na 17. pozycji w kraju (na 379 powiatów). W 2014 r. spośród powiatów ziemskich relatywnie większą liczbę użytkowników ePUAP odnotowano jedynie w powiatach: piaseczyńskim, legionowskim, pruszkowski, krakowski i wrocławski, a więc w powiatach tworzących aglomerację warszawską, krakowską i wrocławską. W przypadku składania wniosków on-line do CEIDG oraz deklaracji PIT, sytuacja Powiatu Poznańskiego jest zbliżona do wyników średniej krajowej, ale z najmniejszą dynamiką wzrostu. W 2013 r. Powiat Poznański pod względem udziału wniosków składanych do CEIDG on-line plasował się na 57 pozycji, a w 2014 r. na 51. Z kolei w zakresie udziału deklaracji PIT złożonych on-line Powiat Poznański zmienił pozycję z 174 na 218. Sytuacja ta jest niejednoznaczna. Z jednej strony mieszkańcy Powiatu stosunkowo chętnie w skali kraju zakładają konto na platformie ePUAP, co może sugerować chęć realizacji usług publicznych on-line. Natomiast z drugiej strony, cechują się względnie niskim poziomem korzystania z dostępnych powszechnie i relatywnie często wykorzystywanych w skali kraju usług publicznych. W pewnym sensie może to stanowić duży potencjał dla rozwoju lokalnych e-usług publicznych, przy nieco mniejszym zainteresowaniu usługami ogólnokrajowymi. Stosunkowo mniejsze zainteresowanie e-usługami udostępnianymi przez Starostwo Powiatowe w Poznaniu można tłumaczyć swego rodzaju pragmatyzmem mieszkańców Powiatu, którzy wybierają te e-usługi publiczne (np. ePIT), które można w całości realizować przez Internet oraz maksymalnie uproszczone i ułatwiające korzystanie z nich. Natomiast w sprawach lokalnych wybierają bezpośredni kontakt z urzędem.

Ewaluacja działań w ramach Strategii Rozwoju Powiatu Poznańskiego 2006-2015

W Strategii Rozwoju Powiatu Poznańskiego na lata 2006-2015 zapisano konieczność rozwoju e-administracji. Dedykowane temu działanie 4.1.1. utworzono w ramach drugiego celu strategicznego:

Kształtowanie przestrzeni podwyższającej jakość życia oraz wspieranie rozwoju gospodarczego powiatu, w którym sformułowano cel szczegółowy 4: Poprawa i rozwój usług publicznych, oraz cel operacyjny 4.1. Poprawa jakości obsługi mieszkańca w urzędzie poprzez wdrożenie nowoczesnych technologii teleinformatycznych. W ramach dokumentu sformułowano cztery główne efekty realizacji działania w postaci:

- wzrost wykorzystania technik teleinformatycznych w kontaktach administracji Powiatu Poznańskiego z innymi jednostkami administracji publicznej,
- rozbudowa powiatowego systemu informacji przestrzennej o dane z urzędów gmin,
- wzrost liczby wydziałów Starostwa Powiatowego w Poznaniu objętych elektronicznym systemem kolejkowym,
- wzrost liczby mieszkańców powiatu poznańskiego korzystających z możliwości załatwiania spraw administracyjnych on-line.

W latach 2006-2015, w okresie obowiązywania Strategii, większość z założonych wskaźników efektu zwiększyła swoje wartości. Dotyczy to przede wszystkim wzrostu wykorzystania ICT w kontaktach z innymi jednostkami administracji publicznej oraz wzrostem liczby wydziałów objętych elektronicznym systemem kolejkowym (ESK). W tym ostatnim przypadku, co prawda nadal jedynie dwa wydziały Starostwa Powiatowego w Poznaniu i PODGiK posiadają ESK, jednak zainstalowano go w dwóch dodatkowych filiach Wydziału Komunikacji i Transportu – w Pobiedziskach i Tarnowie Podgórny. W chwili obecnej, z uwagi na bieżącą realizację usług i brak wyraźnego wzrostu liczby klientów w relacji do kosztów wprowadzania ESK, nie jest konieczne jego wprowadzanie w innych wydziałach. W pełni zrealizowano założenie dotyczące rozbudowy powiatowego systemu informacji przestrzennej o dane z urzędów gmin. Zamieszczono w nim szereg informacji dotyczących planowania i zagospodarowania przestrzennego, co zapewnia szeroką gamę informacji przestrzennej. Dodatkowo, Powiat Poznański planuje rozbudowę systemu informacji przestrzennej i obecnie stara się o dofinansowanie ze środków UE w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020 projektu pt. Cyfryzacja geodezyjnych rejestrów publicznych dla powiatu poznańskiego. Celem projektu jest zwiększenie dostępności, jakości oraz stopnia wykorzystania danych przestrzennych przez przedsiębiorców i obywateli oraz usunięcie barier w dostępie do państwowego zasobu geodezyjnego i kartograficznego poprzez uruchomienie dedykowanych e-usług (obywatelom i przedsiębiorcom, komornikom sądowym, rzeczoznawcom majątkowym, wykonawcom prac geodezyjnych). Wymienione grupy odbiorców e-usług zyskują szybki dostęp do danych przestrzennych wraz z możliwością ich przekazywania i uzyskiwania w postaci cyfrowej (wraz z elektroniczną płatnością). Ostatni z założonych wskaźników rezultatu – wzrost liczby mieszkańców powiatu poznańskiego korzystających z możliwości załatwiania spraw administracyjnych on-line – został zrealizowany częściowo. Co prawda systematycznie rośnie liczba osób korzystających z usług on-line, ale ich udział nadal jest bardzo niski.

Syntetyczny obraz głównych problemów i wyzwań rozwojowych w perspektywie 2030 r. zawiera analiza SWOT (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats) rozwoju e-administracji w Powiecie Poznańskim.

Do najważniejszych silnych stron e-administracji w Powiecie Poznańskim należy wysoki poziom informatyzacji urzędu, przejawiający się m.in. zastosowaniem wielu rozwiązań opartych na ICT (ESK, EZD/EOD, ESP na PeUP i ePUAP), dostępnością wielu e-usług publicznych oraz szerokim wachlarzem informacji, także informacji przestrzennej. Dodatkowym atutem jest wysoka świadomość władz uchwałodawczych i wykonawczych Powiatu w zakresie konieczności intensyfikacji informatyzacji i rozwijania systemu e-administracji. Pozytywnym elementem sprzyjającym rozwojowi e-administracji jest wysoki poziom wiedzy i umiejętności informatycznych urzędników, którzy dostrzegają korzyści

płynące z informatyzacji, i w coraz mniejszym stopniu negują ten proces. Wszystko to skutkuje poprawą jakości obsługi klientów i poprawą efektywności funkcjonowania.

Analiza SWOT

Silne strony	Słabe strony
- wysoki stopień informatyzacji urzędu (ESP na PeUP i ePUAP, EZD/EOD, ESK) - czytelne i funkcjonalne strony internetowe Powiatu: BIP i oficjalna - szeroki zasób udostępnianych informacji - szeroki katalog kart usług publicznych zawierających opis procedur administracyjnych - dostępność wybranych e-usług publicznych poprzez platformy PeUP i ePUAP - rozbudowana baza informacji przestrzennej - wysoki poziom umiejętności informatycznych urzędników i polityków	- brak badań satysfakcji klientów i ich potrzeb w zakresie e-usług publicznych - dostępność znacznej części formularzy głównie w nieedytowalnym formacie PDF - ograniczony zasób usług publicznych dostępnych na platformach PeUP i ePUAP na wyższych poziomach interaktywności
Szanse	Zagrożenia
- świadomość władz i wola polityczna do rozwoju e-administracji - rozwinęta i sformalizowana współpraca aglomeracyjna (metropolitalna) - rosnący stopień informatyzacji jednostek sektora publicznego oraz przedsiębiorców i obywateli - dostępność funduszy europejskich ukierunkowanych na rozwój e-administracji – rozwój infrastruktury teleinformatycznej oraz rozwój kapitału ludzkiego - działalność instytucji i organizacji pozarządowych oraz naukowo-badawczych wspierających proces budowy e-administracji	- relatywnie niski poziom zainteresowania e-usługami publicznymi ze strony mieszkańców i przedsiębiorców - niski poziom zaufania mieszkańców do e-usług publicznych - nieuporządkowane i niejednoznaczne prawo - zbyt skomplikowane procedury administracyjne utrudniające informatyzację - brak linii demarkacyjnej w zakresie przygotowywanych projektów informatycznych - opieszałość władz centralnych w zakresie przygotowywanych projektów informatycznych - ograniczone rozwiązania horyzontalne w publicznych systemach e-administracji

Słabych stron e-administracji w Powiecie Poznańskim jest relatywnie niewiele. Wśród nich należy wymienić brak badań w zakresie potrzeb i preferencji klientów, co może m.in. skutkować relatywnie niskim zainteresowaniem obywateli oferowanymi e-usługami, z uwagi na niedopasowanie oferty do potrzeb. Pewnym mankamentem w istniejącym systemie e-administracji jest format udostępnianych formularzy niezbędnych do realizacji określonych usług administracyjnych. Dotyczy to głównie udostępniania niektórych formularzy w nieedytowalnym formacie PDF, a nie w postaci edytowalnych dokumentów w formacie PDF, DOC, RTF itp. W pewnym sensie słabą stroną jest stosunkowo mała liczba usług publicznych dostępnych na wyższych poziomach interaktywności (np. wypełnienie elektronicznych formularzy), jednakże z uwagi na bardzo wysokie koszty ich utworzenia, są one dostępne w takim zakresie jaki oferuje cały czas rozwijany krajowy system ePUAP.

Głównymi elementami sprzyjającymi rozwojowi e-administracji w Powiecie Poznańskim jest

zbieżna z trendem krajowym i regionalnym świadomość władz lokalnych i wola polityczna do modernizacji sektora publicznego za pomocą e-administracji. Istotnym wsparciem mogą być rosnące w każdej nowej perspektywie finansowej UE, nakłady na projekty w zakresie e-administracji (zarówno te związane z infrastrukturą teleinformatyczną jak i z modernizacją zarządzania i rozwojem kapitału ludzkiego). Współpraca Powiatu Poznańskiego z gminami, miastem Poznań i środowiskiem naukowo-badawczym w ramach Aglomeracji Poznańskiej i Stowarzyszenia Metropolia Poznań, stanowi bardzo dobry fundament do rozszerzenia zakresu współpracy o zagadnienia związane z informatyzacją i standaryzacją usług administracyjnych w Powiecie. Sprzyjać temu powinien rosnący poziom informatyzacji społeczeństwa (wzrost wiedzy i umiejętności informatycznych obywateli) jak i innych jednostek sektora publicznego, a w szczególności jednostek sektora prywatnego. Można założyć, że będzie to prowadziło do wzrostu popytu na e-usługi publiczne, ale przede wszystkim na te, które w pełni będzie można realizować przez Internet, a więc bardziej zaawansowane technologicznie – co sprzyja rozwojowi e-administracji.

Zagrożenia rozwoju e-administracji mają głównie charakter uniwersalny, tj. dotyczą większości samorządów lokalnych w Polsce. Spośród najważniejszych zagrożeń w przedmiotowym zakresie niemal na każdym szczeblu administracji publicznej jest niejasne i nieuporządkowane prawo, jak i zbyt złożone i skomplikowane niektóre procedury administracyjne utrudniające pełną cyfryzację wybranych (najważniejszych) usług publicznych. Istotnym ograniczeniem rozwoju e-administracji zwłaszcza na szczeblu samorządu lokalnego jest brak linii demarkacyjnej (samorząd lokalny – władze centralne) w zakresie przygotowywanych projektów informatycznych jak i opieszałość władz centralnych w realizacji tych rozpoczętych. W zasadniczy sposób utrudnia to samorządom lokalnym podejmowanie decyzji dotyczących rozwoju własnych systemów e-administracji i wprowadzania nowych e-usług m.in. z obawy przed powielaniem i podwójnym finansowaniem tych samych projektów. Przewaga rozwiązań wertykalnych nad horyzontalnymi w zakresie projektów informatycznych realizowanych na szczeblu centralnym, utrudnia wykorzystanie przygotowywanych aplikacji i e-usług przez samorządy lokalne głównie z uwagi na ograniczone możliwości zaplecza teleinformatycznego (sprzęt, oprogramowanie, kapitał ludzki). Dotyczy to m.in. wykorzystania i zapewnienia bezpieczeństwa gromadzonych i wykorzystywanych danych z różnych rejestrów publicznych, problemu weryfikacji tożsamości. W przypadku Powiatu Poznańskiego największym zagrożeniem jest relatywnie niski poziom zainteresowania mieszkańców e-usługami publicznymi. Dotyczy to zarówno tych usług, które obecnie rozwiązane są kompleksowo jak np. eDeklaracje – ePIT, gdzie całość usługi można zrealizować przez Internet, jak i częściowo z informatyzowanych usług udostępnianych głównie przez samorządy lokalne (w tym Powiat Poznański), m.in. na platformie PeUP i ePUAP. Jest to sytuacja zastanawiająca, gdyż mieszkańcy Powiatu cechują się relatywnie wysokim poziomem wykształcenia (a więc pośrednio i umiejętności informatycznych), jak i wysokim poziomem dostępu do ICT (głównie komputer i Internet). Stąd też można przyjąć, że niewielkie zainteresowanie e-usługami publicznymi może wynikać z niskiego poziomu zaufania do tego typu usług wśród mieszkańców Powiatu Poznańskiego.

Główne wyzwania

Zdiagnozowane słabe strony i zagrożenia winny stanowić podstawowe wyzwania dla Powiatu Poznańskiego. Najważniejszym wyzwaniem będzie bardziej intensywna promocja e-usług oraz zachęcanie obywateli i przedsiębiorców do kontaktów ze Starostwem Powiatowym w Poznaniu drogą elektroniczną. Oczywiście należy pamiętać, że nawet najlepsza promocja nie zastąpi opinii wielu zadowolonych klientów z dobrze i sprawnie

działających e-usług. Stąd też należy tworzyć takie e-usług i w takiej formie, aby były dopasowane do potrzeb i oczekiwań klientów sektora publicznego. Kolejnym wyzwaniem dla Powiatu Poznańskiego może być ogólnopolska aktywność na rzecz usprawnienia procesu tworzenia e-administracji na szczeblu samorządu lokalnego. Powiat Poznański wraz z miastem Poznań jako jednostki o relatywnie wysokim poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego i na tle kraju wyróżniające się poziomem rozwoju e-administracji (Perdał, 2012) mogą przejąć rolę inicjatora rozwiązań służących polepszeniu pozycji samorządów lokalnych w procesie rozwoju systemów e-administracji dedykowanych samorządowi lokalnemu.

2.18. WSPÓŁPRACA SAMORZĄDOWA

Powiat Poznański aktywnie uczestniczy w różnych formach współpracy samorządowej na szczeblu krajowym (Związek Powiatów Polskich, współpraca z powiatem tatrzańskim), regionalnym (Wielkopolski Ośrodek Kształcenia i Studiów Samorządowych) i metropolitalnym (Stowarzyszenie Metropolia Poznań, porozumienia z Poznaniem). Na forum międzynarodowym Powiat łączy długoletnie partnerstwo z kilkoma odpowiednikami za granicą, w szczególności z niemieckim Regionem Hanower (Niemcy), a także z Prefekturą São José dos Pinhais (Brazylia) oraz Rejonem Kijowsko-Światoszyńskim (Ukraina).

Współpraca samorządowa w aglomeracji poznańskiej

Szczególnie istotny w okresie realizacji strategii 2006-2015 stał się rozwój lokalnej współpracy samorządowej w ramach aglomeracji poznańskiej. W dniu 15 maja 2007 r. podpisane zostało przez Prezydenta Miasta Poznania, Starostę Poznańskiego oraz wójtów i burmistrzów 17 gmin powiatu poznańskiego „Porozumienie o współpracy pomiędzy samorządami aglomeracji poznańskiej”. Uczestnicy porozumienia utworzyli Radę Aglomeracji Poznańskiej jako forum wymiany informacji pomiędzy jednostkami samorządowymi oraz platformę dla uzgadniania dziedzin współpracy, mającej w przyszłości przyjmować konkretne formy prawne. Porozumienie pomiędzy samorządami aglomeracji poznańskiej dało impuls do zintensyfikowania działań integracyjnych. W treści porozumienia wymienione zostały dziedziny, w odniesieniu do których współdziałanie ma znaczenie priorytetowe:

- wspieranie inicjatyw gospodarczych,
- działania na rzecz marketingu i promocji,
- gospodarka komunalna,
- transport zbiorowy,
- edukacja,
- polityka przestrzenna,
- opieka zdrowotna,
- podejmowanie działań związanych z turystyką i ekologią,
- rozwiązywanie problemów dotyczących mieszkańców aglomeracji.

W celu realizacji zapisów porozumienia, Rada Aglomeracji Poznańskiej podjęła dalsze działania integracyjne. Rezultatem prac konsorcjum największych uczelni miasta Poznania (UAM, UE, PP, UP), koordynowanemu przez Centrum Badań Metropolitalnych UAM, są dwa dokumenty strategiczne: Zielona Księga Aglomeracji Poznańskiej (jako pre-strategia przeznaczona do szerokich konsultacji politycznych i społecznych) oraz finalna Strategia Rozwoju Aglomeracji Poznańskiej „Metropolia Poznań 2020”. W 2010 r. członkowie Rady Aglomeracji zgodnie opowiedzieli się za przekształceniem dotychczasowej nieformalnej formuły Rady w umocowaną prawnie formę współpracy – Stowarzyszenie Metropolia Poznań, które zostało zarejestrowane 29 kwietnia 2011 r. Do podstawowych statutowych zadań Stowarzyszenia należy m.in. prowadzenie działań wspierających wdrażanie wspólnie wypracowanej Strategii Rozwoju Aglomeracji Poznańskiej Metropolia Poznań 2020, umożliwiających efektywne i skuteczne zarządzanie aglomeracją oraz prowadzących do powołania związku samorządowego zrzeszającego jednostki terytorialne tworzące aglomerację. Z mocy statutu jednym z dwóch wiceprezesów Stowarzyszenia Metropolia Poznań jest Starosta Poznański.

Decyzję o przystąpieniu do Stowarzyszenia potwierdziło w drodze uchwały Rady 21 jednostek tworzących Radę Aglomeracji Poznańskiej – miast i gmin oraz Powiatu. Jedyną gminą, która nie przystąpiła w momencie założenia do Stowarzyszenia, była gmina Czerwonak, gdzie rada gminy w drodze głosowania opowiedziała się przeciwko wstępowaniu do nowej formuły współpracy, motywując to źle układającymi się relacjami gminy z miastem Poznaniem. Rada Aglomeracji funkcjonowała w niezmienionym kształcie do 26 czerwca 2008 r., kiedy to dołączyły do niej Szamotuły i Śrem, jako pierwsze gminy spoza powiatu poznańskiego. Po raz drugi do poszerzenia składu Rady doszło 28 listopada 2008 r., podczas spotkania w Murowanej Goślinie, kiedy to przystąpiła do niej Gmina Skoki. W dniu 15 czerwca 2011 r. do Stowarzyszenia przyjęto gminę Oborniki, a w dniu 29 listopada 2013 r. – gminę Czerwonak, która zmieniła ostatecznie swoją decyzję podjętą dwa lata wcześniej. Aktualny skład Rady Metropolii to: Miasto Poznań, Powiat Poznański, 17 gmin powiatu poznańskiego, Szamotuły, Skoki i Śrem i Oborniki.

Uchwałą Zarządu Województwa Wielkopolskiego nr 4013/2013 z dnia 7 listopada 2013 r. obszar Stowarzyszenia Metropolia Poznań określony został obszarem realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT), nowego instrumentu UE wspierającego miejskie obszary funkcjonalne. W skład tak określonego miejskiego obszaru funkcjonalnego wchodzi również powiat poznański, na terenie którego leży 17 z 22 gmin członkowskich. ZIT na terenie Poznania i obszaru powiązanego z nim funkcjonalnie finansowany jest obligatoryjnie ze środków przekazanych do podstawowej alokacji Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego. W przypadku województwa wielkopolskiego kwota podstawowa, określona w Umowie Partnerstwa, wynosi 178,6 mln euro, w tym 158,4 mln euro z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i 20,2 mln z Europejskiego Funduszu Społecznego.

Współpraca samorządowa Powiatu Poznańskiego w zakresie realizacji zadań publicznych odbywa się przede wszystkim w formie porozumień. Rejestr porozumień opublikowany na stronie Biuletynu Informacji Publicznej Powiatu Poznańskiego zawiera w latach 2007-2016 łącznie 224 pozycje. Zdecydowaną większość z nich stanowią porozumienia pionowe z gminami Powiatu, które mają na celu przekazanie na szczebel gminny niektórych zadań w zakresie zarządzania publicznymi drogami powiatowymi. Tego rodzaju współpraca gminno-powiatowa istotnie ułatwia organizację utrzymania tych dróg oraz procesy inwestycyjne związane z ich modernizacją. Znacznie rzadziej zawierane były porozumienia z gminami w innych dziedzinach. Dotyczyły one m.in. realizacji programu zdrowotnego w zakresie profilaktyki raka szyjki macicy, dofinansowania Ochotniczych Straży Pożarnych oraz prowadzenia powiatowej biblioteki publicznej, a także obsługi linii autobusowej Swarzędz-Biedrusko, umożliwiającej przejazd większych grup turystów i rowerzystów.

Powiat Poznański współpracuje także w formie porozumień z instytucjami administracji rządowej (Komenda Wojewódzka Policji, Komenda Miejska Policji, Straż Graniczna) oraz samorządem województwa wielkopolskiego (dotacja na wykonanie bilansu wód podziemnych).

Duże znaczenie w procesie integracji zarządzania w aglomeracji poznańskiej mają porozumienia w takich dziedzinach jak rynek pracy i wspieranie przedsiębiorczości, ochrona przeciwpożarowa i ratownictwo medyczne. Większość z nich zawarta została jeszcze przed 2006 r. Dotyczą funkcjonowania instytucji o wyraźnym charakterze aglomeracyjnym, obejmujących swoim działaniem miasto Poznań i Powiat Poznański. Można do nich zaliczyć Powiatowy Urząd Pracy, Poznański Ośrodek Wspierania Przedsiębiorczości, Komendę Miejską Straży Pożarnej i Powiatowe Centrum Powiadamiania Ratunkowego. Charakter ogólnoaglomeracyjny ma również współpraca w ramach Poznańskiej Lokalnej Organizacji Turystycznej (PLOT), założonej jako stowarzyszenie w 2003 r., do której należy miasto Poznań, Powiat Poznański i 11 gmin aglomeracji. Statutowym celem PLOT jest wspieranie rozwoju rynku

turystycznego w „Poznaniu i Aglomeracji Poznańskiej” oraz ich promocja jako miejsca atrakcyjnego turystycznie.

Formuła porozumień na szczeblu międzypowiatowym pomiędzy Powiatem Poznańskim a miastem Poznań funkcjonuje na szerszą skalę w dziedzinie usług społecznych. Najczęściej polega ona na przekazaniu przez Powiat Poznański miastu Poznań zadania realizowanego przez wyspecjalizowane jednostki (ośrodki adopcyjno-opiekuńcze, poradnie psychologiczno-pedagogiczne dla dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi), zatrudniające wysokokwalifikowaną kadrę. W ostatnich latach ma jednak miejsce również sytuacja odwrotna. Na mocy porozumienia z dnia 21 grudnia 2012 r. Powiat Poznański przejął realizację zadań Miasta Poznania, polegających na wydawaniu kart parkingowych osobom uprawnionym do ich otrzymania oraz wystawianiu legitymacji dokumentujących niepełnosprawność lub stopień niepełnosprawności. Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności wykonuje zadanie rządowe wynikające z ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych w zakresie orzekania mieszkańców Powiatu Poznańskiego i miasta Poznań:

1. niepełnosprawności dla dzieci w wieku do 16 roku życia;
2. stopniu niepełnosprawności dla osób powyżej 16 roku życia;
3. wskazaniach do ulg i uprawnień dla osób posiadających ważne orzeczenie organów rentowych ZUS.

Do zadań Wydziału należy m.in. wydawanie legitymacji i kart parkingowych uprawnionym osobom niepełnosprawnym i placówkom.

Powiat Poznański nie uczestniczy aktualnie w żadnym związku międzypowiatowym lub gminno-powiatowym. Od 2015 r. prowadzone są jednak prace koncepcyjne nad powołaniem Regionalnego Związku Transportowego, w skład którego wchodziłby także Powiat Poznański. Miałby on być związkiem celowym, odpowiedzialnym za autobusowy publiczny transport zbiorowy na liniach o charakterze międzymiastowym, wymagających innego taboru pod względem pojemności i komfortu (liczba miejsc siedzących) niż tabor miejski. Regionalny Związek Transportowy powinien przejąć w ramach powierzenia zadania publicznego, obsługę linii autobusowych o charakterze publicznym, wpisanych w Plan Transportowy Województwa Wielkopolskiego, których organizatorem będzie Marszałek Województwa Wielkopolskiego. Może przejąć także organizację linii o charakterze gminnym na obszarze gmin nieposiadających własnego operatora wewnętrznego bądź niepowiązanych porozumieniem międzygminnym z inną gminą. Aby związek posiadał własnego operatora wewnętrznego, niezbędne jest wejście w skład związku Miasta Poznania jako 100% właściciela spółki PKS Poznań. Posiadanie własnego operatora wewnętrznego daje większe możliwości elastycznego reagowania na zmieniające się potrzeby przewozowe mieszkańców, możliwości zmiany rozkładu jazdy i korekty przebiegu linii, a także na koszty świadczenia usług.

W ramach działalności Stowarzyszenia Metropolia Poznań, Powiat Poznański bierze aktywny udział w Metropolitalnym Forum Planowania Przestrzennego. Reprezentant Powiatu wchodzi w skład Metropolitalnej Komisji Planistycznej, sprawującej pieczę nad wdrażaniem zapisów Koncepcji Kierunków Rozwoju Przestrzennego Metropolii Poznań. Koncepcja powstała w 2015 r. jako wspólny dla wszystkich członków stowarzyszenia dokument ramowy, określający zasady i kierunki rozwoju przestrzennego Metropolii Poznań.

Oprócz lokalnej współpracy, od 2012 r. Powiat Poznański utrzymuje kontakty z Powiatem Tatrzańskim. Dotyczą one głównie aspektów kulturalnych i edukacyjnych. Jedną z aktywności jest uczestnictwo uczniów ze szkół Powiatu Poznańskiego w corocznym konkursie historycznym

„Podhalańskie i spiskie drogi do niepodległości”. Konkurs ten stanowi doskonałą okazję, by zapoznali się oni z historią i kulturą obu regionów. Ponadto Powiat Poznański podejmuje próby współpracy także z innymi powiatami w Polsce, mające na celu wymianę doświadczeń na arenie krajowej.

Współpraca zagraniczna

Powiat łączy partnerstwo z niemieckim Regionem Hanower (Niemcy), Prefekturą São José dos Pinhais (Brazylia) oraz Rejonem Kijowsko-Światoszyńskim (Ukraina).

W latach 2006 - 2015 Starostwo Powiatowe podejmowało liczne kontakty z partnerami zagranicznymi. W tym okresie zrealizowanych zostało łącznie 67 inicjatyw, działań i projektów z partnerami zagranicznymi. Najwięcej z partnerem z Niemiec – 28 oraz z partnerem z Brazylii – 23. Współpraca z partnerem z Ukrainy przyniosła 13 wspólnych działań. Liczba inicjatyw realizowanych w ostatnich latach wskazuje z jednej strony na intensyfikację współpracy z partnerami zewnętrznymi a z drugiej na wciąż istniejące możliwości oraz niewykorzystane obszary współpracy.

Bardzo dobrze rozwija się prowadzona od 2000 r. współpraca z niemieckim Regionem Hanower. Przyniosła ona wzajemne zbliżenie społeczności obu regionów i zwiększyła wiedzę o partnerskich powiatach (Region Hanower jest administracyjnie powiatem metropolitalnym skupiającymi miasto i gminy dawnego ziemskiego powiatu Hanower). W celu wymiany doświadczeń zawodowych organizowano staże pracowników samorządowych, wymianę doświadczeń m.in. z zakresu promocji przedsiębiorczości oraz funkcjonowania transportu publicznego. Tradycją stały się samorządowe turnieje w halowej piłce nożnej, w których udział biorą m.in. drużyny złożone z pracowników partnerskich urzędów z obu krajów. Przez cały okres organizowana była wymiana młodzieży umożliwiająca poznanie się i integrację młodych ludzi z obu regionów a także wspólne imprezy o charakterze sportowym. Podjęta została współpraca pomiędzy dwiema szkołami, która doprowadziła do corocznych spotkań uczniów. Opiekują się oni grobami wojennymi na Cmentarzu Miłostowskim w Poznaniu.

Mimo znacznej odległości intensywne są także relacje z brazylijską prefekturą São José dos Pinhais. Jedną z głównych mniejszości narodowych tego regionu stanowią Polacy. Współpraca opiera się przede wszystkim na zapoznawaniu się z tradycją i zwyczajami, wymianie doświadczeń kulturalnych i edukacyjnych oraz na wspieraniu polonii w Brazylii. Wśród realizowanych działań wymienić należy projekty przybliżające polskiej młodzieży szkolnej brazylijskie tradycje w zakresie sportu, tańca i kulinariów. W trakcie trwającej od 2003 r. współpracy zorganizowano kilka przedsięwzięć skierowanych do polskich emigrantów w Brazylii, w tym prowadzenie warsztatów kuchni polskiej. W Starostwie Powiatowym w Poznaniu zorganizowano wystawę zdjęć brazylijskiego fotografa dokumentalisty, ukazującą życie potomków emigrantów polskich i ukraińskich w Brazylii. Powiat poznański wsparł również misję naukową etnomuzikologów, przeprowadzających badania wśród brazylijskiej Polonii, również w São José dos Pinhais.

Współpraca z ukraińskim rejonem kijowsko-światoszyńskim bardzo dobrze funkcjonowała do 2010 r. Niestety, częste zmiany ukraińskich władz lokalnych oraz zmiana sytuacji politycznej na terenie Ukrainy ograniczają realizację zadań na podstawie podpisanego porozumienia. Ostatni kontakt ze stroną ukraińską stanowiła wizyta delegacji przedstawicieli partnerskiego regionu, która miała miejsce w 2014 r.

Powiat zrealizował również kilka projektów z Prowincją Forli-Cesena we Włoszech, Rejonem Kotajk w Armenii (w obu przypadkach zostały podpisane listy intencyjne), Powiatem Krems w Austrii, podjął również próbę nawiązania kontaktów z Angolą.

W perspektywie najbliższych lat Powiat Poznański powinien zamierzać do dalszego pogłębienia relacji z dotychczasowymi partnerami. Należy wykorzystywać wsparcie partnerstwa ze środków UE – dostępnych w danym okresie.

Powiat powinien podejmować próby współpracy z kolejnymi regionami, także z tak dalekich krajów jak np. Chiny. Obszary aglomeracji chińskich to potencjalnie bardzo interesujący partner zarówno pod względem gospodarczym jak i kulturowym. Nawiązywanie kontaktów biznesowych, edukacyjnych, mogłoby przyczynić się do lepszej promocji powiatu w świecie. W takiej współpracy tkwią duże możliwości, zwłaszcza, że miasto Poznań ma nawiązany już kontakt z miastem Shenzen.

Słabą stroną Powiatu jest nie uczestniczenie w światowych lub europejskich, względnie subeuropejskich sieciach współpracy samorządowej. Próba nawiązania współpracy w ramach sieci jednostek samorządowych o podobnym położeniu przyczyni się do podniesienia rangi powiatu na arenie międzynarodowej.

Silne strony	Słabe strony
- liczne porozumienia partnerskie z miastem Poznań - współpraca w ramach Stowarzyszenia Metropolia Poznań - wspólnie opracowane z gminami dokumenty programowe (strategia, KKRPM) - udział w Związku ZIT MOF Poznania - pozytywny odbiór społeczny działań integracyjnych w aglomeracji poznańskiej - aktywne działania Powiatu na arenie krajowej - ściśła współpraca z partnerskim regionem Hanower	- brak związku metropolitalnego o szerszych kompetencjach w zakresie transportu publicznego i planowania przestrzennego - mniej aktywna współpraca z niektórymi partnerami za granicą (ograniczone możliwości współpracy z Ukrainą) - brak członkostwa Powiatu w jednej z europejskich sieci organizacji samorządowych
Szanse	Zagrożenia
- dalsza integracja w ramach Metropolii i MOF Poznania - współpraca na rzecz integracji transportu publicznego w aglomeracji poznańskiej - wsparcie współpracy metropolitalnej ze środków krajowych i UE - rozwój i pogłębienie współpracy międzynarodowej, zarówno w formie bilateralnych kontaktów jak i nawiązanie współpracy sieciowej.	- osłabienie woli politycznej do współpracy w obszarze metropolitalnym Poznania - niedostateczne prawne i finansowe wsparcie form współpracy samorządowej ze strony kraju i UE - wzrost nastrojów nacjonalistycznych w Europie utrudniające nawiązywanie kontaktów zagranicznych

Główne wyzwania

Wyzwaniem w zakresie współpracy samorządowej dla Powiatu Poznańskiego jest jej zacieśnienie w ramach Stowarzyszenia Metropolia Poznań oraz rozwijanie i inicjowanie nowych wspólnych projektów zgodnie z przyjętą Strategią Rozwoju Metropolii Poznań 2020. Szczególnym zadaniem jest zintegrowanie transportu publicznego w ramach aglomeracji poznańskiej. Wyzwaniem dla Powiatu jest także przygotowanie się do kolejnej edycji programu ZIT w perspektywie finansowej 2021-2027.

W zakresie współpracy zagranicznej ważnym będzie podtrzymywanie dobrych kontaktów z obecnymi partnerami, jak i poszukiwanie nowych obszarów i dziedzin współpracy. Powiat poznański powinien będzie starać się o członkostwo w jednej z zagranicznych sieci jednostek samorządowych (lokalnych)

2.19. ORGANIZACJE POZARZĄDOWE I DZIAŁALNOŚĆ POŻYTKU PUBLICZNEGO

Zlecanie zadań publicznych organizacjom pozarządowym jest jednym z efektów decentralizacji państwa oraz skutecznym narzędziem wspierania aktywności społecznej mieszkańców. Podstawą prawną dla działań Powiatu Poznańskiego w zakresie współpracy z organizacjami pozarządowymi są zapisy ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie z dnia 24 kwietnia 2003 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1817 j.t. ze zm.). Na podstawie ustawy, Powiat Poznański corocznie opracowuje Roczny Program Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, w którym określa cele realizacji programu oraz obszary, w zakresie których zlecane będą zadania publiczne. Jak wynika z zapisów Roczno Programu Współpracy Powiatu Poznańskiego z Organizacjami Pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie w roku 2015, głównym celem programu jest zaspokajanie potrzeb społecznych mieszkańców Powiatu Poznańskiego oraz wzmocnienie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego poprzez budowanie i umacnianie partnerstwa pomiędzy Powiatem a organizacjami społecznymi.

W 2016 r. przez Zarząd Powiatu w Poznaniu powołana została Powiatowa Rada Działalności Pożytku Publicznego w Powiecie Poznańskim. Zgodnie z uchwałą nr XI/125/V/2015 Rady Powiatu w Poznaniu z dnia 28 października 2015 r. w sprawie określenia trybu powoływania członków oraz organizacji i trybu działania Powiatowej Rady Działalności Pożytku Publicznego w Powiecie Poznańskim do kompetencji Rady należy m.in.: wyrażanie opinii w sprawach dotyczących funkcjonowania organizacji pozarządowych oraz w sprawach dotyczących zadań publicznych, w tym zlecania tych zadań do realizacji przez organizacje. W skład Rady wchodzi 16 członków, a jej kadencja trwa 3 lata.

Należy również podkreślić, że Powiat Poznański sukcesywnie zwiększa zakres działań publicznych możliwych do realizacji przez organizacje pozarządowe. W „Rocznym Programie Współpracy Powiatu Poznańskiego z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3. ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie w roku 2017” utworzone zostały dwa dodatkowe obszary współpracy z organizacjami z zakresu udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej oraz zwiększania świadomości prawnej społeczeństwa oraz ratownictwa i ochrony ludności.

Według danych Starostwa Powiatowego w Powiecie Poznańskim w 2016 r. funkcjonowało 1045 organizacji pozarządowych, które prowadzą swoją działalność m.in. w ramach takich dziedzin jak: edukacja, kultura fizyczna, kultura i sztuka, turystyka, pomoc społeczna (tab. 61). Najwięcej organizacji tego typu prowadzi działalność związaną z kulturą fizyczną (314), pomocą społeczną (182) oraz kulturą i sztuką (123).

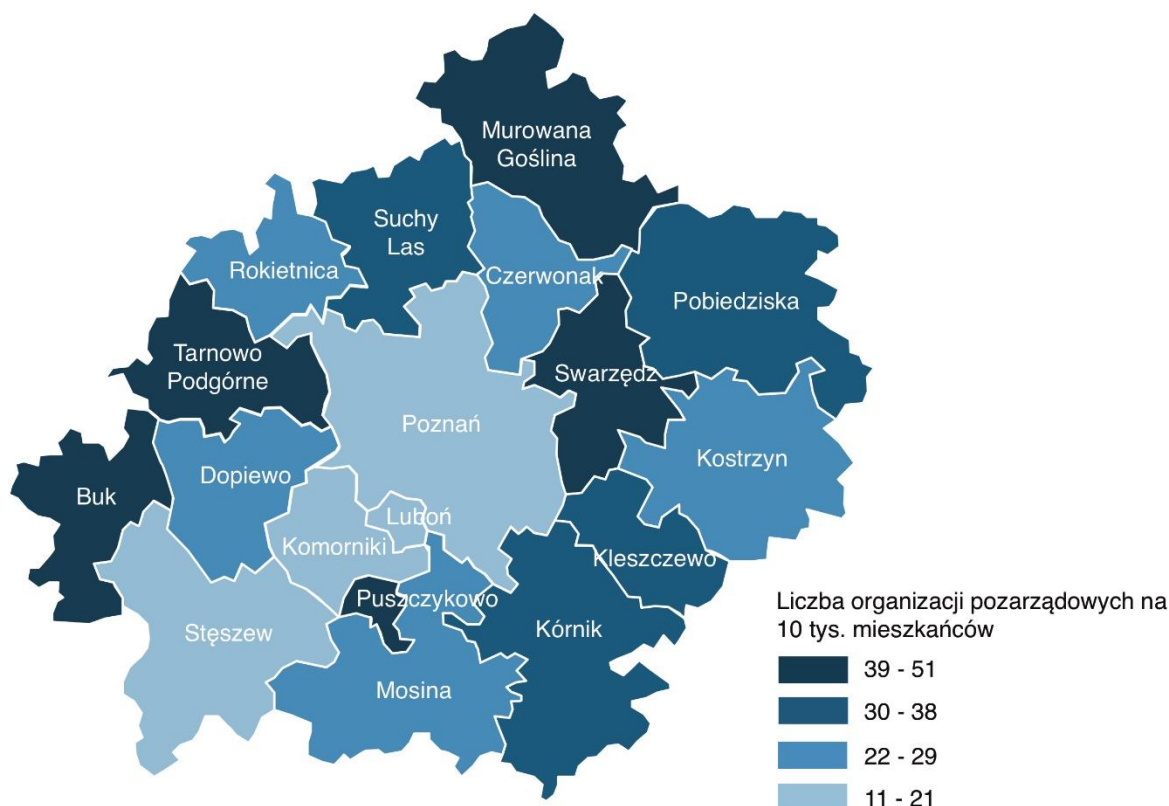
Tab. 61. Liczba organizacji pozarządowych według sfer działalności w Powiecie Poznańskim w 2016 r.

Sfera działalności	Liczba organizacji:
Edukacja	42
Kultura fizyczna	314
Kultura i sztuka	123
Kultura i sztuka/ Edukacja	10
Ochrona zdrowia	23

Sfera działalności	Liczba organizacji:
Ochrona zdrowia/ Pomoc społeczna	21
Pomoc społeczna	182
Rozwój gminy	103
Rozwój Infrastruktury	2
Rozwój przedsiębiorczości	37
Turystyka	27
Koło Gospodyń Wiejskich	17
Kółko Rolnicze	10
Ochotnicza Straż Pożarna	60
Ochrona Środowiska	57
inne	17
ogółem	1045

Źródło: Dane Starostwa Powiatowego w Poznaniu.

Na podstawie danych Starostwa Powiatowego w Poznaniu określono liczbę organizacji pozarządowych przypadających na 10 tys. mieszkańców. Największą liczbą tych organizacji przypadających na 10 tys. mieszkańców cechują się następujące gminy Powiatu Poznańskiego: Puszczykowo (51), Tarnowo Podgórne i Swarzędz (44) oraz Murowana Goślina (43), najmniejszą – Stęszew i Komorniki (17) oraz Poznań (11) – ryc. 46.

Ryc. 46. Liczba organizacji pozarządowych na 10 tys. mieszkańców w Powiecie Poznańskim w 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Starostwa Powiatowego w Poznaniu.

W latach 2010-2015 Powiat Poznański zlecił organizacjom pozarządowym realizację 622 zadań

publicznych (łącznie z realizacją zadań w ramach tzw. „małych grantów”). W badanym okresie najwięcej zadań publicznych zlecono w obszarach współpracy: kultura fizyczna i turystyka – 250 umów, pomoc społeczna – 176 umów oraz kultura i sztuka – 131 umów.

Tab. 62. Liczba zleconych zadań publicznych w poszczególnych obszarach współpracy w latach 2010-2015

Obszar współpracy	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010-2015
Kultura i sztuka	36	14	14	22	25	20	131
Kultura fizyczna i turystyka	40	28	43	47	48	44	250
Edukacja	12	7	3	2	1	4	29
Ochrona i promocja zdrowia	7	8	4	5	3	9	36
Pomoc społeczna	36	22	25	31	31	31	176
ogółem	131	79	89	107	108	108	622

Źródło: Sprawozdania z realizacji Rocznych Programów Współpracy Powiatu Poznańskiego z Organizacjami Pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

W 2015 r. organizacjom pozarządowym zlecono m. in. organizację następujących wydarzeń:

- 1) 17. Splyw Kajakowy "Integracja 2015", zorganizowany przez Wielkopolskie Stowarzyszenie Turystyki i Rekreacji Wodnej WARTA – zadanie w zakresie upowszechniania turystyki,
- 2) Konkurs w dziedzinie języka polskiego i literatury oraz w dziedzinie matematyki dla uczniów szkół podstawowych "Złota Żabka" (XV edycja) i dla uczniów gimnazjów "Złota Żaba" (XXII edycja), zorganizowany przez Fundację Edukacji Społecznej "EKOS" – zadanie w zakresie edukacji,
- 3) Dzień z Powiatem Poznańskim na IX Ogólnopolskim Festiwalu Dobrego Smaku, zorganizowany przez Stowarzyszenie Edukacyjne MCA – zadanie w zakresie kultury,
- 4) III Powiatowy Przegląd Twórczości Artystycznej Osób Niepełnosprawnych - mieszkańców Powiatu Poznańskiego pn. "Złot Talentów", zorganizowany przez Fundacja Polskich Kawalerów Maltańskich – zadanie w zakresie pomocy społecznej,
- 5) Mistrzostwa szkół Powiatu Poznańskiego w różnych dyscyplinach sportowych, zorganizowane przez Szkolny Związek Sportowy – zadanie w zakresie sportu i rekreacji.

W latach 2010-2015 na realizację ww. zadań publicznych we wszystkich obszarach współpracy Powiat Poznański wydatkował łącznie 5 691 660,59 zł. Każdorocznie, wydatki Powiatu Poznańskiego na realizację zadań publicznych zleczanych organizacjom pozarządowym wynoszą ok. 1 mln zł.

Warto także zaznaczyć, że niezwykle istotną rolę, m. in. w procesie integracji społecznej osób zagrożonych wykluczeniem (m. in. z powodu bezdomności czy przebytych uzależnień) pełnią podmioty sektora ekonomii społecznej, w tym spółdzielnie socjalne. Ich działalność często wykracza poza granice administracyjne siedzib tych organizacji, ponieważ świadczą pomoc wszystkim osobom, które wyrażą chęć jej otrzymania. Przykładem takiej organizacji może być Wielkopolski Ośrodek Wspierania Ekonomii Społecznej, z siedzibą w Poznaniu, działający na obszarze Wielkopolski, który zajmuje się m. in. bezzwrotnym wsparciem finansowym na tworzenie miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych i podmiotach ekonomii społecznej oraz wsparciem szkoleniowym i inkubacją przedsiębiorstw społecznych i podmiotów ekonomii społecznej

Współpracę samorządów terytorialnych z organizacjami pozarządowymi należy uznać za jeden

z nieodzownych komponentów budowania silnego społeczeństwa obywatelskiego. Jak wynika z przeprowadzonej analizy danych, Powiat Poznański sukcesywnie wzmacnia aktywność organizacji pozarządowych poprzez zlecanie im zadań publicznych w różnych obszarach współpracy. Tego typu działanie przyczynia się do wzmocnienia postaw obywatelskich mieszkańców Powiatu oraz angażowania ich w sprawy lokalne. Silną stroną powiatu poznańskiego jest to, że na jego obszarze działa aż 1045 organizacji pozarządowych (2016).

Tab. 63. Wydatki poniesione przez Powiat Poznański na realizację zadań publicznych we wszystkich obszarach współpracy w latach 2010-2015

Lata	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010-2015
ogółem	1052723,31	698880,92	834408,13	1109555,06	1000238,24	995854,93	5691660,59

Źródło: Sprawozdania z realizacji Rocznych Programów Współpracy Powiatu Poznańskiego z Organizacjami Pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
- duża liczba organizacji pozarządowych na terenie powiatu poznańskiego - powołanie Powiatowej Rady Działalności Pożytku Publicznego - stała liczba zlecanych przez Powiat Poznański zadań publicznych oraz środków wydatkowanych na ten cel - zwiększająca się liczba obszarów współpracy Powiatu Poznańskiego z organizacjami pozarządowymi - aktywna społeczność lokalna.	- pilna potrzeba stworzenia platformy wymiany doświadczeń i współpracy, swoistego „centrum” skupiającego organizacje pozarządowe oraz Powiatową Radę Działalności Pożytku Publicznego - słaby stopień integracji i znajomości siebie nawzajem w środowisku organizacji pozarządowych
Szanse	Zagrożenia
- aktywizacja społeczności lokalnych, w tym osób nowo zamieszkałych na terenie powiatu poznańskiego - angażowanie w działalność społeczną dzieci i młodzieży oraz środowisk senioralnych	- często zmieniające się przepisy prawne w zakresie wymagań stawianych organizacjom pozarządowym ubiegającym się o realizację zadań publicznych - brak czasu mieszkańców na działalność społeczną, związany z szybkim tempem życia

Główne wyzwania

Wyzwaniem dla Powiatu Poznańskiego na najbliższe lata będzie dalsza aktywizacja organizacji pozarządowych w realizację licznych zadań publicznych, w tym dzieci i młodzieży oraz seniorów, a także utrzymywanie przeznaczanych na ten cel co najmniej takich samych środków rocznie.

2.20. SYTUACJA FINANSOWA

Możliwości realizacji zamierzeń przewidzianych w strategii rozwoju są w przypadku każdej jednostki terytorialnej w dużej mierze uwarunkowane jej aktualną i przyszłą sytuacją finansową. W związku z tym, w niniejszym rozdziale dokonano analizy budżetowej Powiatu Poznańskiego w trzech podstawowych wymiarach:

- dynamiki dochodów w latach 2006-2015,
- struktury dochodów i wydatków budżetu wykonanego w 2015 r.,
- prognozowanych wielkości finansowych na lata 2016-2021.

W zakresie danych za lata 2006-2015 jako punkt odniesienia dla powiatu poznańskiego (358 894 mieszkańców) przyjęto:

- średnie wartości dla wszystkich powiatów ziemskich w Polsce,
- średnie wartości dla wszystkich powiatów ziemskich w województwie wielkopolskim,
- wartości dla trzech powiatów ziemskich o charakterze podmiejskim, tj.:
  - powiat krakowski (268 517 mieszkańców),
  - powiat wrocławski (130 968 mieszkańców),
  - powiat bydgoski (111 734 mieszkańców).

Wszystkie trzy wymienione wyżej powiaty ziemskie mają charakter podobny do powiatu poznańskiego, tj. w całości lub w przeważającej części okalają swoimi granicami duże miasta (pow. 300 tys. mieszkańców), są w wysokim stopniu dotknięte procesem suburbanizacji, nie posiadają też na swoim terytorium siedziby powiatu, która znajduje się w sąsiednim mieście na prawach powiatu.

Zgodnie z ustawą z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego podstawowymi dochodami powiatu są:

- udziały w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa w wysokości 10,25% podatku PIT i 1,40% podatku CIT,
- subwencje z budżetu państwa na zadania realizowane przez powiat,
- dotacje celowe z budżetu państwa na zadania realizowane przez powiatowe służby, inspekcje i strażę,
- dochody powiatowych jednostek budżetowych oraz wpłaty innych powiatowych jednostek organizacyjnych,
- dochody z majątku powiatu,
- odsetki za nieterminowe przekazywanie udziałów, dotacji i subwencji.

Dochodami powiatu mogą również być:

- subwencja wyrównawcza z budżetu państwa,
- dotacje celowe z budżetu państwa przekazywane na wykonanie czynności,
- dotacje z państwowych funduszy celowych,
- dotacje celowe z budżetu państwa na zadania z zakresu administracji rządowej wykonywane przez powiat na mocy porozumień zawartych z organami administracji rządowej,
- dotacje celowe z budżetu województwa na zadania z zakresu samorządu województwa wykonywane przez powiat na mocy porozumień zawartych z województwem,
- spadki, zapisy i darowizny,
- odsetki od środków finansowych powiatu gromadzonych na rachunkach bankowych,

- odsetki i dywidendy od wniesionego kapitału,
- inne wpływy uzyskiwane na podstawie odrębnych przepisów.

Powiaty nie uzyskują dochodów z podatków i opłat lokalnych, które zasilają budżety gmin.

Dynamika dochodów i wydatków w latach 2006-2015

Dochody ogółem powiatu poznańskiego w 2015 r. wyniosły 239 579 845 zł i były o 65,6% wyższe niż w 2006 r. Jest to wyższa dynamika niż w przypadku uśrednionych wartości dla województwa wielkopolskiego i całej Polski, niższa jednak od porównywanych trzech powiatów ziemskich o charakterze podmiejskim (tab.64.).

Tab. 64. Dochody ogółem powiatu poznańskiego w latach 2006 i 2015 na tle porównywanych jednostek

Jednostka	Dochody w 2006 r. (zł)	Dochody w 2015 r. (zł)	Dochody w 2015 r. (2006=100)
Powiat poznański	144 677 053	239 579 845	165,6
Powiat krakowski	100 687 474	172 636 897	171,5
Powiat wrocławski	55 699 865	100 686 444	180,8
Powiat bydgoski	39 910 905	69 097 737	173,1
Powiaty ziemskie (Wlkp.)	1 492 089 006	2 298 754 772	154,1
Powiaty ziemskie (Polska)	14 844 238 436	23 681 476 166	159,5

Źródło: Obliczenia na podstawie BDL GUS.

Surowe dane dotyczące globalnej wielkości dochodów nie są jednak najbardziej odpowiednim narzędziem analizy sytuacji finansowej jednostek samorządu terytorialnego. W szczególności dotyczy to powiatów ziemskich, uzyskujących dużą część swoich dochodów z transferów z budżetu państwa (subwencje i dotacje), których wysokość i przeznaczenie jest w przeważającej mierze uwarunkowane regulacjami centralnymi. Dodatkowo, powiaty o charakterze podmiejskim podlegają najczęściej dynamicznym procesom suburbanizacyjnym, w związku z którymi rośnie nie tylko liczba mieszkańców i globalne dochody budżetowe, ale również zakres zadań samorządu powiatowego. Stąd też znacznie lepszym miernikiem zamożności powiatów, także w ujęciu czasowym, są dane przeliczone na jednego mieszkańca i dotyczące przede wszystkim dochodów własnych, spośród których kluczową rolę odgrywają udziały w podatkach PIT i CIT (tab.65.).

Tab. 65. Dochody ogółem i dochody własne Powiatu Poznańskiego na 1 mieszkańca w latach 2006 i 2015 na tle porównywanych jednostek

Jednostka	Dochody ogółem			Dochody własne		
	2006 (zł)	2015 (zł)	2015 (2006=100)	2006 (zł)	2015 (zł)	2015 (2006=100)
Powiat poznański	496	661	133	312	431	138
Powiat krakowski	411	641	156	181	365	202
Powiat wrocławski	547	759	139	246	397	162
Powiat bydgoski	417	616	148	177	342	193
Powiaty ziemskie (w. wielkopolskie)	584	856	147	182	323	178
Powiaty ziemskie (Polska)	586	917	157	164	308	188

Źródło: Obliczenia na podstawie BDL GUS.

W zakresie dochodów ogółem na 1 mieszkańca, powiat poznański (661 zł w 2015 r.) mieści się zdecydowanie poniżej średnich wartości dla powiatów w województwie wielkopolskim (856 zł) i w całej Polsce (917 zł), jednak nie odbiega istotnie od wskaźników dla porównywanych powiatów podmiejskich. Należy zauważyć, iż bardzo ważną częścią dochodów powiatów ziemskich w Polsce jest część oświatowa subwencji ogólnej, która obliczana jest przede wszystkim na podstawie liczby uczniów w szkołach ponadgimnazjalnych prowadzonych przez dany powiat. Tymczasem w przypadku powiatów podmiejskich duża część zadań edukacyjnych na tym poziomie kształcenia realizowana jest w sąsiednich miastach na prawach powiatu, stąd też dużo niższe dochody z tytułu subwencji oświatowej, a tym samym ogólna wysokość dochodów budżetowych. Podobne zastrzeżenia dotyczą wielu innych dochodów o charakterze dotacyjnym, będących transferami z budżetu państwa.

Sytuacja zmienia się diametralnie, jeżeli pod uwagę brane są wyłącznie dochody własne powiatów. W tym przypadku powiat poznański (431 zł) zdecydowanie przekracza średnią wojewódzką (323 zł) i krajową, (308 zł) będąc także liderem wśród porównywanych powiatów podmiejskich. Niepokój może jednak budzić stosunkowo niska dynamika wzrostu tych dochodów na przestrzeni ostatnich 10 lat, w stosunku do wszystkich porównywanych wartości. Może to oznaczać, iż rozwój demograficzny powiatu poznańskiego w pewnym sensie „pochłania” istotną część zwiększającej się bazy podatkowej, co znajduje odzwierciedlenia we wskaźnikach przeliczanych na 1 mieszkańca.

Tab. 66. Dochody Powiatu Poznańskiego z tytułu udziałów w podatkach PIT i CIT na 1 mieszkańca w latach 2006 i 2015 na tle porównywanych jednostek

Jednostka	Udziały w podatku PIT			Udziały w podatku CIT		
	2006 (zł)	2015 (zł)	2015 (2006=100)	2006 (zł)	2015 (zł)	2015 (2006=100)
Powiat poznański	149	295	199	13	20	149
Powiat krakowski	93	222	238	5	7	143
Powiat wrocławski	108	286	265	11	17	157
Powiat bydgoski	97	234	242	5	7	136
Powiaty ziemskie (w. wielkopolskie)	88	173	197	6	8	151
Powiaty ziemskie (Polska)	83	161	195	4	6	143

Źródło: Obliczenia na podstawie BDL GUS.

Analizując najważniejsze źródło dochodów własnych powiatów, tj. udział w podatku PIT, w przeliczeniu na 1 mieszkańca, zauważyć można bardzo silną pozycję powiatu poznańskiego na tle porównywanych jednostek (ponad 183% średniej krajowej), także w stosunku do innych powiatów podmiejskich (tab.66.). Warto jednak podkreślić istotne zmniejszenie w latach 2006-2015 dystansu do lidera przez powiat wrocławski. Dynamika dochodów Powiatu Poznańskiego z tytułu udziału w PIT jest zbliżona do średniej wojewódzkiej i krajowej, odbiega jednak na niekorzyść w porównaniu z powiatami podmiejskimi.

W zakresie podatku CIT dynamika wszystkich jednostek w zestawieniu jest podobna, a Powiat Poznański posiada w tym ujęciu najwyższe dochody na 1 mieszkańca z tego tytułu. Rola tego źródła dochodów jest jednak bardzo ograniczona w porównaniu z PIT.

Globalna kwota wydatków w budżetach powiatów, podobnie jak jej przeliczenie na 1 mieszkańca,

jest w zasadniczym stopniu uwarunkowana wysokością uzyskiwanych dochodów. Istotnym wskaźnikiem, który daje wyobrażenie o polityce danego samorządu, jest natomiast udział wydatków majątkowych (przede wszystkim inwestycyjnych) w wydatkach ogółem (tab.67.).

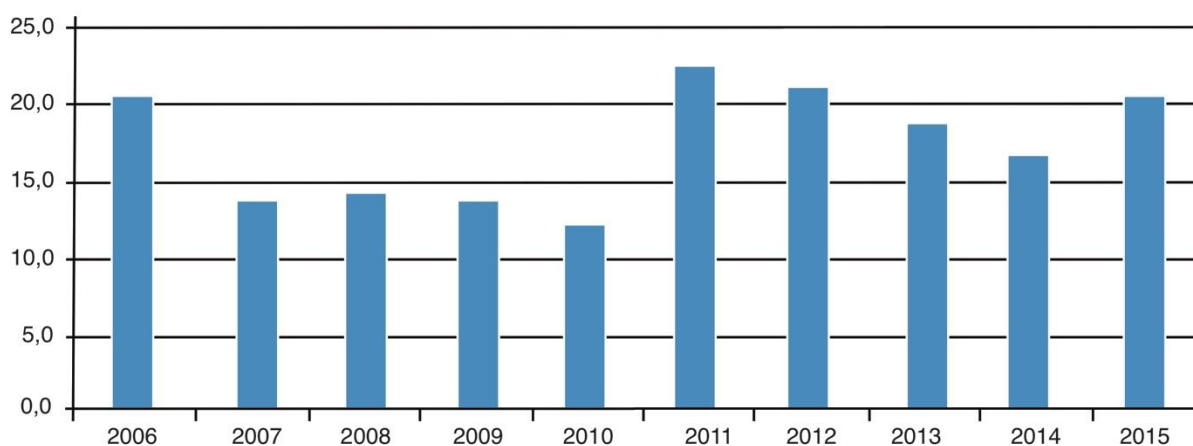
W latach 2006-2015 Powiat Poznański przeznaczył na cele inwestycyjne oraz inne wydatki majątkowe łącznie 17,6% swoich wydatków ogółem. Jest to wskaźnik wyższy od średniej wojewódzkiej (13,7%) i krajowej (15,8%), natomiast porównywane powiaty podmiejskie (szczególnie powiat wrocławski) odznaczały się wartościami jeszcze wyższymi

Tab. 67. Udział wydatków majątkowych w globalnych wydatkach ogółem Powiatu Poznańskiego w latach 2006-2015 na tle porównywanych jednostek

Jednostka	Udział wydatków majątkowych w % (globalnie za lata 2006-2015)
Powiat poznański	17,6
Powiat krakowski	17,9
Powiat wrocławski	22,8
Powiat bydgoski	19,0
Powiaty ziemskie (Wlkp)	13,7
Powiaty ziemskie (Polska)	15,8

Źródło: Obliczenia na podstawie BDL GUS.

Należy zauważyć, że w analizowanym okresie wskaźnik dla powiatu poznańskiego ulegał istotnym wahaniom. W latach 2007-2010 utrzymywał się w przedziale 10-15%, natomiast szczyt aktywności inwestycyjnej przypadł na lata 2011-2012 (ponad 20% wydatków). Po krótkotrwałej obniżce w latach 2013-2014, kolejne lata, począwszy od wykonania budżetu za 2015 r. i zgodnie z planami zawartymi w Wieloletniej Prognozie Finansowej, cechuje powrót do wysokich wskaźników powyżej 20%.

Ryc. 47. Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem Powiatu Poznańskiego w latach 2006-2015 w %

Źródło: Obliczenia na podstawie BDL GUS.

Struktura budżetu w 2015 r.

W zakresie struktury dochodów budżetowych Powiat Poznański zdecydowanie wyróżnia się na tle przeciętnych wartości dla powiatów ziemskich w skali regionalnej i krajowej (tab.68.). W szczególności chodzi tutaj o:

- bardzo wysoki udział dochodów własnych (65,5% przy średniej krajowej 33,5%), wśród których najważniejszą rolę odgrywają udziały w podatku PIT (44,7% dochodów ogółem wobec średniej krajowej 17,6%),
- niewielki udział źródeł o charakterze dotacyjnym (14,1% przy średniej 24,0%), w szczególności dotacji z budżetu państwa (8,0% przy średniej 16,7%),
- ograniczone znaczenie dochodów z subwencji ogólnej (20,6%), która zasadniczo jest największym źródłem dochodów powiatów ziemskich w kraju (42,4%), na co składa się niski udział części oświatowej subwencji (17,9% przy średniej 32,9%) oraz zupełny brak dochodów z części wyrównawczej (przy średniej krajowej 6,5%).

Podobne zjawiska mają także miejsce w przypadku innych powiatów podmiejskich, jednak w powiecie poznańskim mają one najwyższe natężenie.

Tab. 68. Struktura dochodów powiatu poznańskiego w 2015 r. w procentach na tle porównywanych jednostek

Jednostka	Dochody własne	udział w PIT	udział w CIT	dochody z majątku	Dotacje ogółem	dotacje z budżetu państwa	Subwencja ogółem	część oświatowa	Część wyrównawcza
Powiat poznański	65,3	44,7	3,0	0,5	14,1	8,0	20,6	17,9	0,0
Powiat krakowski	57,0	34,6	1,1	1,2	18,8	12,3	24,2	21,2	0,0
Powiat wrocławski	52,3	37,7	2,3	1,3	21,2	16,6	26,5	20,9	0,0
Powiat bydgoski	55,6	38,0	1,1	0,3	20,1	10,8	24,4	19,3	0,0
Powiaty ziemskie (Wlkp)	37,7	20,2	1,0	1,1	19,4	14,3	42,9	35,6	4,8
Powiaty ziemskie (Polska)	33,5	17,6	0,7	1,3	24,0	16,7	42,4	32,9	6,5

Źródło: Obliczenia na podstawie BDL GUS.

W zakresie dochodów własnych należy zauważyć niewielkie znaczenie dochodów z majątku powiatu. Powiaty ziemskie w zasadzie nie dysponują majątkiem, w tym przede wszystkim nieruchomościami, które mogłyby być znaczącymi źródłami środków na inne zadania. Ich własnością są w większości przypadków nieruchomości zajęte na potrzeby świadczenia usług z zakresu użyteczności publicznej (np. pod drogami, budynki placówek oświatowych, urzędów administracji), które same często wymagają znacznych nakładów finansowych.

Wśród wydatków Powiatu Poznańskiego największe kwoty przeznaczone są na dziedziny takie jak edukacja (25,5%), administracja (19,4%), transport (19,1%) i pomoc społeczna (16,4%). W stosunku do innych powiatów w kraju wyraźnie uwidacznia się mniejsza rola wydatków oświatowych oraz wyższe wydatki na transport i administrację (tab.69.). Tendencje te, nieraz nawet w wyższym stopniu, widoczne są także w innych powiatach podmiejskich. Wszystkie powiaty podmiejskie odznaczają się także znacznie niższym od średniej krajowej, udziałem wydatków na bezpieczeństwo publiczne. Komendy powiatowe Państwowej Straży Pożarnej są w takich przypadkach wspólne dla powiatu ziemskiego i sąsiedniego miasta na prawach powiatu, przez którego budżet przechodzi większość wydatków na ten cel, pochodzących z budżetu państwa. Wyraźnym wyróżnikiem Powiatu Poznańskiego (a także powiatu wrocławskiego) jest wysoki udział wydatków w pozycji „Różne rozliczenia” przede wszystkim chodzi tutaj o wpłaty z tytułu tzw. „janosikowego” czyli mechanizmu, za pomocą którego powiaty odznaczające się wysokimi dochodami własnymi przekazują część swoich środków na uboższe jednostki.

Tab. 69. Struktura wydatków Powiatu Poznańskiego w 2015 r. w procentach na tle porównywanych jednostek

Jednostka	Transport	Administra cja	Bezpieczeń stwo	Różne rozliczenia	Edukacja	Ochrona zdrowia	Pomoc społeczna
Powiat poznański	19,1	19,4	0,8	7,4	25,5	7,6	16,4
Powiat krakowski	24,9	17,9	0,1	0,0	25,0	2,8	27,6
Powiat wrocławski	28,0	19,6	0,1	5,6	22,5	9,0	8,8
Powiat bydgoski	22,0	20,3	0,2	0,0	28,3	0,0	27,2
Powiaty ziemskie (w. wielkopolskie)	11,5	14,0	5,7	0,8	39,8	5,4	19,1
Powiaty ziemskie (Polska)	14,2	12,8	5,4	0,8	37,4	5,0	19,6

Źródło: Obliczenia na podstawie BDL GUS.

Prognoza finansowa na lata 2016-2021

Na podstawie Wieloletniej Prognozy Finansowej Powiatu Poznańskiego na lata 2016-2021 ustalić można podstawowe wielkości określające możliwości budżetowe Powiatu w najbliższych latach. W zakresie dochodów bieżących zakłada się ich stabilny wzrost, opierający się głównie na stałym zwiększaniu się wpływów z tytułu udziału w podatku PIT o przeciętnie 4 mln zł rocznie. Na globalną kwotę dochodów i jej przewidywane wahania w analizowanym okresie istotny wpływ mają także dochody majątkowe, w tym przede wszystkim dotacje inwestycyjne z funduszy unijnych. Pozyskanie kolejnych środków z tej puli w istotnym stopniu powinno zwiększyć zasób dochodów powiatu, szczególnie w latach 2019-2021. W przewidywaniach opartych na aktualnej wersji WPF wydają się one w praktyce niedoszacowane (tab.70.).

Tab. 70. Prognozowane dochody Powiatu Poznańskiego w latach 2016-2021 w mln zł

Rok	Dochody ogółem	Dochody bieżące	Udziały z PIT	Udziały z CIT	Oplaty	Subwencja ogólna	Dotacje bieżące	Dochody majątkowe	Dotacje inwestycyjne
2016	254,1	245,1	116,9	9,0	23,0	51,6	30,0	9,0	8,4
2017	269,0	238,2	120,0	9,0	21,5	49,6	33,2	30,9	29,0
2018	277,0	245,3	123,6	10,0	22,1	50,6	34,2	31,7	29,0
2019	271,2	252,7	127,3	11,0	22,8	51,6	35,3	18,6	18,6
2020	279,1	260,2	131,1	12,0	23,5	52,6	36,3	18,9	18,9
2021	285,5	268,0	135,0	13,0	24,2	53,6	37,4	17,4	17,4

Źródło: Zestawienie na podstawie Wieloletniej Prognozy Finansowej Powiatu Poznańskiego na lata 2016-2021 (stan na 9.10.2016).

Wydatki bieżące Powiatu do 2018 r. powinny utrzymać się na aktualnym stabilnym poziomie, co wydaje się niezbędnym założeniem dla realizacji ambitnego programu inwestycyjnego w tym okresie (ponad 50 mln zł corocznie) i jednoczesnego osiągnięcia dodatniego wyniku budżetowego w latach 2017-2018. Od 2019 r. zakładany jest stały wzrost wydatków bieżących, na co pozwalać będzie równoległy wzrost dochodów Powiatu oraz uwolnienie części środków zaangażowanych wcześniej w działania inwestycyjne.

Tab. 71. Prognozowane wydatki oraz wynik budżetu powiatu poznańskiego w latach 2016-2021 w mln zł

rok	Wydatki ogółem	Wydatki bieżące	Wydatki majątkowe	Wynik budżetu
2016	267,0	215,7	51,3	-12,8
2017	263,6	208,6	55,0	5,4
2018	263,0	206,8	56,2	14,0
2019	263,3	225,0	38,3	8,0
2020	271,1	231,8	39,3	8,0
2021	281,5	246,1	35,3	4,0

Źródło: Zestawienie na podstawie Wieloletniej Prognozy Finansowej Powiatu Poznańskiego na lata 2016-2021 (stan na 9.10.2016).

Aktualny stan zadłużenia powiatu w stosunku do dochodów ogółem (15,5%) jest generalnie bardzo niski i pozostawia bardzo duże możliwości w zakresie zaciągania kolejnych zobowiązań. Istniejące zadłużenie w kwocie 39,4 mln zł (plan na koniec 2016 r.) zostanie w całości spłacone do 2021 r. Wskaźniki wynikające z art. 242 i 243 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych również kształtują się bardzo korzystnie. Powiat wykazuje stałą nadwyżkę operacyjną w zakresie równoważenia dochodów i wydatków bieżących, a wskaźniki corocznej obsługi zadłużenia w stosunku do dochodów ogółem wykorzystują w latach 2016-2018 zaledwie połowę maksymalnego limitu, wynikającego ze średniej nadwyżki operacyjnej z poprzednich 3 lat (relacja z art. 243 ustawy)

Tab. 72. Prognozowane wskaźniki zadłużenia dla Powiatu Poznańskiego w latach 2016-2021

Rok	Zadłużenie w mln zł	Wskaźnik obsługi zadłużenia w %	Maksymalny limit obsługi zadłużenia w %
2016	39,4	7,44	13,93
2017	34	6,64	13,95
2018	20	6,07	12,99
2019	12	3,47	12,16
2020	4	3,17	11,69
2021	0	1,5	11,43

Źródło: Zestawienie na podstawie Wieloletniej Prognozy Finansowej Powiatu Poznańskiego na lata 2016-2021 (stan na 9.10.2016).

Generalnie, sytuację finansową powiatu poznańskiego ocenić należy jako dobrą i stabilną. W perspektywie roku 2030 umożliwia realizację wyznaczonych zadań strategicznych, przy utrzymaniu wszystkich podstawowych funkcji powiatu związanych z zaspokajaniem potrzeb mieszkańców.

Analiza SWOT

Silne strony	Słabe strony
- wysoki poziom dochodów mieszkańców, przekładający się na wysokie wpływy z podatku PIT - samodzielność finansowa oparta na wysokim udziale dochodów własnych - niski poziom zadłużenia - duża rezerwa w zakresie dopuszczalnych wskaźników obsługi zadłużenia - brak długoterminnych zobowiązań po stronie wydatków	- stosunkowo niska dynamika wzrostu dochodów w ostatnich 10 latach na tle porównywalnych jednostek - skromny zasób majątku własnego, mogącego generować dodatkowe dochody - utrata odczuwalnej części dochodów poprzez mechanizm tzw. „janosikowego” - brak bezpośredniego przełożenia aktywności inwestycyjnej w zakresie produkcyjno-usługowym na dochody budżetu (brak udziału w podatku od nieruchomości, niewielki udział w podatku CIT)
Szanse	Zagrożenia
- pozyskanie dodatkowych funduszy zewnętrznych, w tym przede wszystkim z funduszy unijnych oraz w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego - możliwość uruchomienia rezerwy zadłużenia w celu sfinansowania nowych inwestycji - przekazanie samorządom dodatkowych dochodów z tytułu udziału w podatku VAT	- zmiany prawne w zakresie konstrukcji podatku PIT - pojawienie się nowych wydatków w wyniku przekazania samorządom kolejnych zadań przez administrację rządową - ewentualny brak dostępu do funduszy unijnych po 2022 r.

Główne wyzwania

Przy stosunkowo dobrej i stabilnej sytuacji finansowej powiatu poznańskiego kluczowe wyzwania w tym zakresie w perspektywie strategicznej można sformułować następująco:

- Utrzymanie systematycznego wzrostu dochodów podatkowych.
- Skuteczne pozyskiwanie środków zewnętrznych na finansowanie zadań, w tym przede wszystkim z funduszy unijnych oraz w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego.
- Limitowanie wzrostu wydatków bieżących w granicach pozwalających na równoległą wysoką aktywność inwestycyjną.
- Umiejętne zarządzanie zadłużeniem w celu optymalizacji kosztów jego obsługi.

3. WYZWANIA I PRIORYTETY ROZWOJU POWIATU POZNAŃSKIEGO

Zarysowana powyżej diagnoza wybranych dziedzin rozwoju powiatu poznańskiego skłania do określenia głównych czynników i trendów jego rozwoju oraz wskazania najważniejszych wyzwań w perspektywie 2030 r. Priorytety rozwoju powiatu wynikają z jednej strony z potrzeb społecznych a z drugiej strony są skorelowane z ustawowymi zadaniami i kompetencjami powiatowego szczebla samorządu terytorialnego

3.1. TRENDY I WYZWANIA ROZWOJU POWIATU

Powiat Poznański jest jednostką administracyjną o kilkusetletniej tradycji. W obecnej formie terytorialnej i ustrojowej powołany został 1 stycznia 1999 r. Jest to najludniejszy i jeden z największych powierzchniowo powiatów ziemskich w kraju. Pod względem potencjału gospodarczego, mierzonego wielkością PKB powiat należy do najbardziej zasobnych jednostek terytorialnych w Polsce. Rosnąca liczba mieszkańców powiatu poznańskiego, głównie dzięki napływowi ludności z Poznania i regionu Wielkopolski, umacnia pozycję społeczno-gospodarczą tej jednostki na mapie administracyjnej kraju. W skali regionalnej powiat staje się coraz bardziej równorzędnym (w sensie potencjału społecznego i gospodarczego) partnerem w relacji z miastem Poznań. Udział liczby ludności powiatu w całej aglomeracji wzrósł w latach 1990-2015 z 27% do 40 %. Wg prognoz GUS w 2030 r. powiat osiągnie 456,4 tys. osób i niemalże zrówna się liczbą mieszkańców z miastem Poznań. Cały układ osadniczy – aglomeracja poznańska – będzie liczył blisko 1 mln mieszkańców i umocni swoją pozycję jako jeden z największych obszarów zurbanizowanych nie tylko w kraju, ale i w Europie. Udział mieszkańców powiatu w ludności zamieszkującej aglomerację poznańską zwiększy się z 40% w 2015 r. do 48% w 2030 r.

Tak dynamiczny rozwój demograficzny, społeczny, gospodarczy i przestrzenny powiatu poznańskiego determinować będą w perspektywie 2030 r. czynniki geograficzne, ekonomiczne, ekologiczne, społeczne, technologiczne i polityczne.

- **Czynniki geograficzne**, sprowadzające się do korzystnego położenia fizycznogeograficznego, osadniczego, administracyjnego i transportowego powiatu poznańskiego w otoczeniu miasta Poznania, w strefie jego bezpośredniego oddziaływania przestrzenno-funkcjonalnego oraz na obszarze o wybitnych w skali kraju walorach przyrodniczych i kulturowych
- **Czynniki ekonomiczne**, wyrażające się konkurencyjnością renty gruntowej, preferującej lokalizację miejsc zamieszkania i inwestycji gospodarczych na terenach podmiejskich, Ich znaczenie powiązane jest ściśle z procesami globalizacji gospodarki i metropolizacji, które jak dotąd sprzyjały rozwojowi powiatu poznańskiego
- **Czynniki społeczne**, przejawiające się w zmianach stylu życia oraz we wzroście zamożności i wykształcenia większej grupy mieszkańców, która realizować będzie potrzebę poprawy warunków życia, w tym zamieszkania, poprzez osiedlanie się w powiecie poznańskim. Trend ten związany jest ze zmianami stylu życia oraz poprawą dostępności miejsc pracy i usług na obszarze gmin Powiatu Poznańskiego
- **Czynniki technologiczne**, umożliwiające coraz łatwiejszy i relatywnie szybki kontakt z odległymi przestrzennie terenami, co wynika z rozwoju środków łączności (telefon, komputer, Internet).

Nowe technologie pozwalają także na bardziej inteligentny (*smart*) i energooszczędny rozwój takich dziedzin jak: transport, usługi komunalne, mieszkalnictwo a także bezpieczeństwo publiczne, tworzenie środowiska informacyjnego (*open data*) itp., ważnych z punktu widzenia jakości życia mieszkańców.

- **Czynniki ekologiczne**, które są pochodną rozwoju przestrzennego, często żywiołowego, skutkującego rosnącą antropopresją na środowisko przyrodnicze i ograniczaniem dostępu do jego najcenniejszych zasobów na terenie powiatu, (szczególnie leśnych i wodnych). Ich działanie będzie się zmieniać wraz z przyjmowaniem przez gminy Metropolii Poznań energo- i kosztoszczędnego modelu rozwoju przestrzennego.
- **Czynniki polityczne**, związane z prowadzeniem lokalnej polityki rozwoju wg zasad ciągłości, adaptacji do zmieniających się warunków oraz współpracy z szeroko rozumianym otoczeniem (*governance*). Polityczne czynniki rozwoju związane są ściśle z wyznaczanymi politykami rozwoju na poziomie regionalnym, krajowym i europejskim. Powinny one sprzyjać procesom decentralizacji zarządzania i finansów publicznych i być adresowane terytorialnie m.in. do takich podmiotów jak, wskazane w Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju (2011), miejskie obszary funkcjonalne (metropolitalne).

Bardzo istotnym problemem rozwoju powiatu poznańskiego jest utrzymanie poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego także w okresie słabszej koniunktury gospodarczej oraz w sytuacji zapowiedzi zmniejszenia się funduszy wsparcia Unii Europejskiej (perspektywa 2021-2027). Realizacja Strategii Rozwoju Powiatu Poznańskiego powinna iść w kierunku wzmacniania więzi przestrzenno-funkcjonalnych pomiędzy powiatem a jego otoczeniem, w szczególności miastem Poznań. Perspektywa 2030 r., to okres wprowadzania form zintegrowanego zarządzania obszarem metropolitalnym. Przed takim wyzwaniem stoi i Powiat Poznański i miasto Poznań, realizując politykę, która integruje działania w różnych dziedzinach życia gospodarczo-społecznego, zarówno w odniesieniu do miasta (jako rdzenia), jak i gmin ościennych tworzących powiat. Warto zwrócić uwagę, że Powiat Poznański, miasto Poznań oraz 21 gmin Metropolii Poznań (w tym wszystkie 17 z powiatu) podjęły się wdrażania dwóch wspólnie wypracowanych dokumentów: Strategii Rozwoju Metropolia Poznań 2020 (2011), oraz Koncepcji Kierunków Rozwoju Przestrzennego Metropolii Poznań (2016).

Przedstawione w diagnozie strategicznej tendencje, uwarunkowania i czynniki rozwoju powiatu poznańskiego oraz projekcja trendów rozwojowych, pozwalają na sformułowanie katalogu najważniejszych wyzwań, przed jakimi stoi Powiat Poznański w perspektywie 2030 r.

Wyzwania Powiatu Poznańskiego w perspektywie 2030 roku

Zapewnienie przestrzennie zrównoważonego rozwoju powiatu, w myśl europejskich zasad środowiskowych, krajobrazowych i urbanistycznych

Ochrona, rewitalizacja i popularyzacja zasobów dziedzictwa historycznego oraz kultury materialnej i niematerialnej powiatu

Zapewnienie warunków mieszkaniowych dla dynamicznie rozwijającej się populacji mieszkańców powiatu

Modernizowanie i rozwijanie infrastruktury drogowej i technicznej powiatu, zapewnienie dobrej organizacji usług komunalnych oraz transportu publicznego, który będzie konkurencyjny w stosunku do transportu indywidualnego

Modernizowanie i rozwijanie infrastruktury społecznej oraz podnoszenie dostępności i jakości usług publicznych (szczególnie edukacyjnych i zdrowotnych, kulturalnych i sportowo-rekreacyjnych) na terenie powiatu poznańskiego, zgodnie z potrzebami i oczekiwaniami mieszkańców

Zaspokajanie potrzeb mieszkańców w zakresie rynku pracy, wspieranie rozwoju gospodarczego i lokalnych przedsiębiorców

Wprowadzanie innowacyjnych rozwiązań organizacyjnych w obszarze świadczenia usług administracyjnych dla ludności

Aktywne współdziałanie, w duchu *governance*, z instytucjami sektora publicznego i komercyjnego, przedsiębiorcami i organizacjami pozarządowymi działającymi na terenie powiatu poznańskiego

Współpraca terytorialna z miastem Poznań i gminami Metropolii Poznań a także samorządem województwa wielkopolskiego w rozwiązywaniu problemów: środowiskowych, infrastrukturalnych, gospodarczych i społecznych powiatu

Umacnianie przewagi konkurencyjnej wobec innych powiatów ziemskich w Polsce, poprzez promowanie powiatu jako dobrego miejsca do zamieszkania, edukacji, pracy, inwestowania oraz wypoczynku

Położenie powiatu, jego aglomeracyjny charakter, wysokie jak na powiaty ziemskie zurbanizowanie, znaczny potencjał gospodarczy, składają się na przewagi konkurencyjne tej jednostki wobec innych powiatów ziemskich w Polsce. Jednocześnie skala i dynamika zjawisk, stawia przed samorządem powiatu ponadprzeciętne wyzwania. Standardowo realizowane w innych jednostkach działania w powiecie poznańskim wymagają od władz i administracji zdwojonych wysiłków, które powinny wspierać innowacyjne rozwiązania organizacyjne w skali kraju. Powiat poznański jest swoistym laboratorium procesów suburbanizacyjnych oraz działań integrujących miejski obszar funkcjonalny Poznania. Zintegrowane zarządzanie bowiem, może lepiej i skuteczniej wspierać rozwiązywanie problemów środowiskowych, infrastrukturalnych, gospodarczych i społecznych w skali całej Metropolii Poznań, której Powiat Poznański jest najważniejszym, obok Poznania, elementem.

Wyżej wymienione wyzwania upoważniają do sformułowania nadrzędnego celu rozwoju Powiatu Poznańskiego.

Głównym celem rozwoju Powiatu Poznańskiego jest zapewnienie wysokiej jakości życia jego mieszkańcom oraz utrzymanie silnej pozycji konkurencyjnej powiatu w skali kraju.

Wyzwania strategiczne w świetle zadań Samorządu Powiatowego

Do zakresu działania Samorządu Powiatowego w myśl **Ustawy z 8 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym** należą przede wszystkim: sprawy edukacji publicznej, promocji i ochrony zdrowia, pomocy społecznej, dróg publicznych, ochrony środowiska i przyrody, porządku publicznego i bezpieczeństwa, przeciwdziałania bezrobociu oraz aktywizacji lokalnego rynku pracy. Z punktu widzenia obywatela ważne są także decyzje i dokumenty, których wydawanie należy do kompetencji administracji powiatowej. Dotyczą one m.in. sfery komunikacji (prawa jazdy, rejestracja pojazdów), budownictwa (pozwolenia na budowę) i gospodarki nieruchomościami (podziały nieruchomości).

Wobec powyższego podstawowa funkcja jaką pełni Powiat wobec mieszkańców to zaspokojenie ich potrzeb w ramach określonych ustawowo zadań i kompetencji. Zakres ten należy jednak poszerzać o działania o charakterze inicjującym, koordynującym i wspierającym. Wynikają one z roli jaką pełni powiat poznański w układzie osadniczym aglomeracji poznańskiej i znaczenia Powiatu w Stowarzyszeniu Metropolia Poznań. **Do szeroko rozumianych zadań Powiatu należą także:**

- Świadczenie usług publicznych o charakterze ponadgminnym,
- Rozwój infrastruktury międzygminnej, dbanie o środowisko przyrodnicze na terenie powiatu,
- Kooperacja z miastem Poznań w zakresie usług zintegrowanych,
- Współdziałanie z samorządem regionalnym Województwa Wielkopolskiego w zakresie realizacji zadań o charakterze ponadlokalnym i regionalnym,
- Wspieranie działań infrastrukturalnych i społecznych samorządów gminnych,
- Inicjowanie i koordynowanie współpracy międzygminnej, w tym tworzenia związków komunalnych i stowarzyszeń,
- Budowanie Metropolii Poznań – zintegrowanego wielkomiejskiego obszaru funkcjonalnego o liczbie 1 mln mieszkańców.

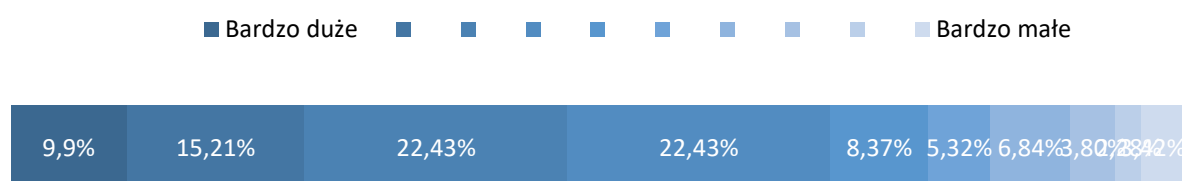
Dynamika zjawisk wymaga, aby administracja publiczna zmieniała zarówno zakres działań, jak i metody ich realizacji w relacji do rozwoju procesów ekologicznych, gospodarczych, społecznych i przestrzennych. Wzrost efektywności zarządzania publicznego rodzi konieczność racjonalizacji struktur zarządzania, większej elastyczności (np. w zakresie współdziałania jednostek samorządowych) i tworzenia ram, odpowiadających nowym realiom przestrzenno-funkcjonalnym. Wyżej wymieniona racjonalizacja nie musi być związana z kolejną reformą terytorialno-administracyjną, łączeniem czy też znoszeniem powiatów jak to postulują niektórzy eksperci. Jednym z podstawowych warunków dobrego funkcjonowania układu terytorialnego jest bowiem jego stabilność.

Bardzo istotnym problemem rozwoju powiatu poznańskiego jest utrzymanie równowagi w rozwoju całego układu zurbanizowanego poprzez wzmocnienie strategicznej roli obszaru funkcjonalnego (metropolitalnego) Poznania w skali krajowej i europejskiej. Realizacja Strategii Rozwoju powinna iść w kierunku wzmacniania więzi przestrzenno-funkcjonalnych pomiędzy Poznaniem a jego otoczeniem oraz wprowadzania form zarządzania zintegrowanego obszarem metropolitalnym. Przed takim wyzwaniem stoi i Powiat Poznański i miasto Poznań, realizujące politykę, która integruje działania w różnych dziedzinach życia gospodarczo-społecznego, zarówno w odniesieniu do miasta (jako rdzenia) jak i gmin ościennych tworzących powiat.

3.2. PRIORYTETY ROZWOJU POWIATU W OPINII MIESZKAŃCÓW

W celu określenia priorytetowych kierunków rozwoju powiatu, jako miejsca zamieszkania, pracy i wypoczynku, wykorzystano zapisy Raportu nt. warunków życia mieszkańców powiatu poznańskiego (2016). Został on oparty na wynikach badań geoankietowych przeprowadzonych przez Centrum Badań Metropolitalnych we wrześniu 2016 r. Wzięło w nich udział 535 respondentów, mieszkańców wszystkich gmin powiatu a także miasta Poznania.

Respondenci geoankiety w większości (78,5%) pozytywnie ocenili warunki życia w powiecie poznańskim. Niecałe 10% ankietowanych określiło swoje zadowolenie z warunków życia jako bardzo duże, przy tylko 3,5% określających je jako bardzo małe (ryc.47.).

Ryc. 48. Stopień zadowolenia mieszkańców z warunków życia w powiecie poznańskim

Ankietowani zapytani o dziedziny wymagające dalszej poprawy i rozwoju w powiecie poznańskim, jako najistotniejsze wskazali problemy związane z transportem publicznym (59,4% osób) i infrastrukturą drogową (57,5%). Istotnymi obszarami, wymagającymi poprawy i solidniejszej interwencji są także zdaniem mieszkańców powiatu: opieka zdrowotna (46,5% wskazań), ochrona środowiska przyrodniczego (41,5%), zagospodarowanie turystyczno-rekreacyjne powiatu (35,4%). W aspekcie warunków życia, warto zauważyć, że zarówno stan środowiska przyrodniczego, jak i rozwój turystyki są oceniane przez respondentów bardzo dobrze. Wskazuje to na upatrywanie przez mieszkańców dalszego potencjału rozwojowego w jeszcze lepszym wykorzystaniu walorów przyrodniczych i kulturowych Powiatu. Zbliżone do ww. udziały w wypowiedziach mieszkańców mają także takie dziedziny, jak bezpieczeństwo publiczne, współpraca z gminami oraz rozwój innych usług społecznych (kultura, edukacja, administracja). Najrzadziej wskazywanym aspektem wymagającym poprawy była pomoc społeczna (17,5% respondentów), co wynika z faktu mniejszej potrzeby i powszechności korzystania z tego typu wsparcia.

Respondenci ankiety w komentarzach dotyczących dziedzin wymagających poprawy, analogicznie do pytania zamkniętego dotyczącego priorytetowych obszarów do dalszego rozwoju powiatu, podkreślali przede wszystkim potrzebę zmian w zakresie komunikacji publicznej – integracji środków transportu, większej częstotliwości oraz komfortu podróży (ryc.48.). Respondenci wskazywali na potrzebę współpracy gmin w tym zakresie. Istotne znaczenie dla mieszkańców ma także poprawa jakości infrastruktury drogowej, w tym budowa paneli dźwiękochłonnych. Spośród aspektów dotyczących transportu ankietowani wskazywali na potrzebę rozwoju sieci dróg rowerowych, pozwalających na dotarcie do szkół, miejsc pracy, i wypoczynku. Akcentowano także konieczność większej dbałości o środowisko i ochrony terenów przyrodniczych o szczególnych walorach. Ponadto, respondenci wskazywali na potrzebę rozwijania usług – edukacyjnych (szczególnie jednak na poziomie gminnym: przedszkoli i szkół podstawowych), kulturalnych (kina) oraz zdrowotnych. Stosunkowo mniej wypowiedzi dotyczyło potrzeby wprowadzania usprawnień i możliwości do rozwoju działalności

3.2. Priorytety rozwoju Powiatu w opinii mieszkańców

gospodarczej i inwestycyjnej. Pojedyncze osoby wskazywały na potrzebę poprawy w obszarze administracji lokalnej, w tym podejścia do mieszkańców i partycypacji społecznej w podejmowaniu istotnych dla mieszkańców decyzji. Badania geoankietowe uznane zostały za pozytywny przejaw komunikacji władz Powiatu Poznańskiego z mieszkańcami. Blisko 75 % respondentów oceniających badanie opinii mieszkańców poprzez Internet wyraziło o nim pozytywne zdanie, wskazując że jest to pożądana forma komunikacji społecznej i powinna być także rozwijana w przyszłości (z uwagi na ich podstawowa zaletę: brak ograniczeń związanych z miejscem i czasem konsultacji).

Ryc. 49. Priorytetowe dziedziny rozwoju powiatu poznańskiego według wskazań respondentów geoankiety (możliwy był wybór więcej niż 1 pozycji)

Znaczna liczba wskazanych przez mieszkańców powiatu działań priorytetowych wynika z wielofunkcyjności, jako nie tylko miejsca zamieszkania, ale także edukacji, pracy i wypoczynku. Przedstawiona wyżej społeczna hierarchia priorytetów wskazuje na relatywnie dobrą kondycję powiatu, co potwierdził wysoki stopień zadowolenia mieszkańców z warunków życia na jego terenie. Z drugiej strony istnieje w powiecie poznańskim konieczność nadrobienia opóźnień modernizacyjnych, szczególnie na terenach wiejskich. W ślad za rosnącą liczbą mieszkańców dalszej poprawy wymaga dostępność i jakość usług społecznych, szczególnie zdrowotnych. Wraz

z rosnącą liczbą dzieci i młodzieży stałego poszerzania wymaga oferta edukacyjna, kulturalna i sportowa powiatu a także oferta spędzania przez mieszkańców wolnego czasu (także przez najstarsze pokolenie). W celu zaspokajania potrzeb transportowych należy rozwijać układ drogowy powiatu, jak i lepiej organizować transport publiczny, szczególnie międzygminny. Poprawa warunków życia przyczynia się do zmiany stylu życia. Mieszkańcy powiatu coraz większą wagę przywiązują do jakości środowiska i estetyki otaczającego krajobrazu, bezpieczeństwa publicznego oraz więzi międzyludzkich. Są także coraz bardziej świadomi co do znaczenia współodpowiedzialności i współpracy na rzecz rozwoju jednostek terytorialnych, od miejscowości w której mieszkają , przez gminę, powiat, region i kraj.

Akronimy:

- B&R** - Parking typu bike & ride (parkuj i jedź) dla rowerów
- B+R** - Badanie i rozwój
- CEIDG** – Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej
- DK** – Droga krajowa
- DP** – Droga Powiatowa
- DPS** – Dom Pomocy Społecznej
- DW** – Droga Wojewódzka
- EFRR** - Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
- EFS** - Europejski Fundusz Społeczny
- ePUAP** – elektroniczna Platforma Usług Administracji Publicznej
- ESK** – elektroniczny system kolejkowy
- ESP** – elektroniczna skrzynka podawcza
- EZD** – elektroniczne zarządzanie dokumentacją
- GDDKiA** – Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad
- GDOŚ** – Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska
- GOAP** – związek międzygminny „Gospodarka Odpadami Aglomeracji Poznańskiej”
- GZWP** – główny zbiornik wód podziemnych
- ICT** – Information and Communications Technologies – technologie informacyjno-komunikacyjne
- JCWP** – jednolita część wód powierzchniowych
- JCWPD** – jednolita część wód podziemnych
- JR-G** – Jednostka Ratowniczo-Gaśnicza
- JST** - Jednostka Samorządu Terytorialnego
- KKRPMP** - Koncepcja Kierunków Rozwoju Przestrzennego Metropolii Poznań
- KPZK** - Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030
- KSRR** - Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010 – 2020: regiony, miasta i obszary wiejskie
- MOF** - Miejski Obszar Funkcjonalny
- MP** - Metropolia Poznań
- MPZP** – miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego
- OSP** – Ochotnicza Straż Pożarna
- OZE** - Odnawialne Źródła Energii
- P&R** - Parking typu park & ride (parkuj i jedź) dla samochodów
- PAN** – Polska Akademia Nauk
- PCPR** – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
- PCZK** – Powiatowe Centrum Zarządzania Kryzysowego
- PeUP** – Platforma e-Usług Publicznych
- PFRON** – Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
- PIG** – Państwowy Instytut Geologiczny
- PKM** – Poznańska Kolej Metropolitalna
- PLOT** – Poznańska Lokalna Organizacja Turystyczna
- PSP** – Państwowa Straż Pożarna
- PTTK** – Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze
- PTZ** – Publiczny transport zbiorowy
- RDOŚ** – Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska

SMP - Stowarzyszenie Metropolia Poznań
SOR – Szpitalny Oddział Ratunkowy
SOSW – Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy
SUiKZP – studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego
UE - Unia Europejska
WIOŚ – Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska
WPN – Wielkopolski Park Narodowy
WRPO 2014+ - Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2014-2020
ZDP – Zarząd Dróg Powiatowych
ZDW – Zarząd Dróg Wojewódzkich
ZIT - Zintegrowane Inwestycje Terytorialne
ZPKWW – Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Wielkopolskiego
ZRM – Zespół Ratownictwa Medycznego
ZTM – Zarząd Transportu Miejskiego

Literatura:

- Anttiroiko A.-V., 2008b. Introductory Chapter. A Brief Introduction to the Field of E-Government. [W:] A.-V. Anttiroiko (red.), Electronic Government: Concepts, Methodologies, Tools, and Applications. Information Science Reference, Hershey-New York, I, s. XLI-LXXV.
- Bul R., 2011. Dojazdy ludności do pracy w aglomeracji poznańskiej. Transport Miejski i Regionalny, 7/8-2011; 31-39. Wydawnictwo PiT, Kraków.
- Bul R., 2014. Migracje wahadłowe mieszkańców aglomeracji poznańskiej. Biblioteka Aglomeracji Poznańskiej nr 24. Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
- Bul R., Rychlewski J. 2011. Koncepcja Kolei Metropolitalnej. W: Studium uwarunkowań rozwoju przestrzennego aglomeracji poznańskiej (red. T. Kaczmarek). Bogucki Wydawnictwo Naukowe. Poznań.
- Focus on Results: Strengthening Evaluation of Commission Activities, 2000 European Commission, Brussels.
- Gaczek W. M., Komorowski J. W., Romanowski R., Urbaniak M. 2011, Potencjał gospodarczy aglomeracji poznańskiej, Biblioteka Aglomeracji Poznańskiej, Nr 11, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
- Gadziński J., 2012. Sieć transportu publicznego. [W:] Kaczmarek T. (red.), Studium uwarunkowań rozwoju przestrzennego aglomeracji poznańskiej. Centrum Badań Metropolitalnych UAM, Poznań.
- Graf R., Pyszny K., 2016. Zintegrowane zarządzanie zasobami wodnymi [w.] Kaczmarek T., Miśko Ł. (red.), Koncepcja Kierunków Rozwoju przestrzennego Metropolii Poznań. Centrum Badań Metropolitalnych, Poznań.
- Herrschel T., Newman P., 2002, Governance of Europe's City Regions. Planning, policy and politics, Routledge, London.
- Hill H., 2004. Transformation of the Administration by E-Government. German Journal of Urban Studies. [W:] Deutsche Zeitschrift für Kommunalwissenschaften DfK, 2. Deutsches Institut für Urbanistik, Berlin.
- Kaczmarek T., 2012, Trendy i wyzwania rozwojowe, Studium uwarunkowań rozwoju przestrzennego aglomeracji poznańskiej, Kaczmarek T. (red.), Centrum Badań Metropolitalnych UAM, Poznań.
- Kaczmarek T., 2015 - Functional Urban Areas as the Focus of Development Policy in Poland. Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna 29. Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej
- Kaczmarek T., 2015 - Tworzenie i realizacja strategii rozwoju Metropolia Poznań 2020. Wybrane Aspekty Kształtowania Obszarów Metropolitalnych (red. P. Lorens, S. Ledwoń). Biuletyn Komitetu Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN, z. 259
- Kaczmarek T., 2016 - Obszary metropolitalne w Polsce - problemy zarządzania i planowania. Zachodniopomorskie Studia Regionalne, Szczecin
- Kaczmarek T., Miśko Ł., 2012, Budownictwo mieszkaniowe w powiecie poznańskim w latach 2000-2011. Kronika Powiatu Poznańskiego, Nr 3-2012. Starostwo Powiatowe w Poznaniu. Poznań.
- Kołodziejczak A., Kacprzak E., 2015. Funkcje rolnicze. [W:] Kaczmarek T. (red.), Kierunki Rozwoju Przestrzennego Metropolii Poznań. Centrum Badań Metropolitalnych, Poznań.

- Mizgajski A., Zwierzchowska I., 2015. Zielona infrastruktura. [W:] Kaczmarek T., Mikula Ł. (red.), Koncepcja Kierunków Rozwoju przestrzennego Metropolii Poznań. Centrum Badań Metropolitalnych, Poznań.
- Perdał R., 2012. Poziom rozwoju elektronicznych usług publicznych w Poznaniu. [W:] T. Kaczmarek (red.), Pozycja konkurencyjna Poznania wśród metropolii krajowych i europejskich. Biblioteka Aglomeracji Poznańskiej, z. 22, s. 219-232. Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
- Perdał R., 2014. Czynniki rozwoju elektronicznej administracji w samorządzie lokalnym w Polsce. Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
- Powiat poznański. Jakość przestrzeni i jakość życia, 2008, (red. T. Kaczmarek, A. Mizgajski A.), Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
- Rotnicka J., 1995. Typ reżimu wodnego Warty w profilu Poznania. (W:) Wody powierzchniowe Poznania. Kaniecki A. (red.), Konferencja Naukowa (6.11.1995), Poznań, s.185-190.
- Sallmann R., 2005. Ogólnokrajowy rozwój e-government. Austriackie formy rozwiązań. [W:] J. Proniewicz, K. Szczepańska (red.), Efektywna polityka i administracja. Strategie i instrumenty zarządzania miastami. Związek Miast Polskich, Österreichischer Städte-bund, KDZ – Zentrum für Verwaltungsforschung, Poznań, s. 151–177.
- Transport w aglomeracji poznańskiej, 2010, Grabowski W. (red.), Biblioteka aglomeracji Poznańskiej, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
- van Duivenboden H., Lips M., 2005. Responsive e-Government Services: Towards `New` Public Management. [W:] V. Bakkers, V. Homburg (red.), The Information Ecology of e-Government. E-Government as Institutional and Technological Innovation in Public Administration. IOS Press, Amsterdam, Berlin, Oxford, Tokyo, Washington, s. 141–154.
- Wrzesiński D. 1999. Sezonowa struktura odpływu w dorzeczu Warty i jej przyrodnicze uwarunkowania. Prace Komisji Geograficzno-Geologicznej, PTPN, 25.
- Zasoby przyrodnicze i ich ochrona w aglomeracji poznańskiej, 2010 (red. A. Mizgajski A.), 2010, Biblioteka Aglomeracji Poznańskiej, Nr 2, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.

Źródła Internetowe:

- Bank Danych Lokalnych GUS (<https://bdl.stat.gov.pl>),
- Dane GDOŚ (<http://www.gdos.gov.pl/dane-i-metadane>),
- Dane WIOS (<http://poznan.wios.gov.pl/>),
- Geoserwis GDOŚ (<http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/>),
- Hydroportal (<http://mapy.isok.gov.pl/imap/>),
- Strona internetowa Biuletynu Informacji Publicznej Powiatu Poznańskiego,
- Strona internetowa Głównego Urzędu Statystycznego,
- Strona internetowa Powiatu Poznańskiego.

Akty prawne:

- Dyrektywa 91/271/EWG z dnia 21 maja 1991 r. dotycząca oczyszczania ścieków,
- Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 2 sierpnia 2012 r. w sprawie stref, w których dokonuje się oceny jakości powietrza

- Uchwała nr XX/152/III/2008 Rady Powiatu Poznańskiego z dnia 25 czerwca 2008 r. w sprawie zatwierdzenia dokumentu pn. „Ewaluacja Strategii Rozwoju Powiatu Poznańskiego na lata 2006-2013”.
- Uchwała nr 931/2016 Zarządu Powiatu w Poznaniu z dnia 25 maja 2016 r. w sprawie przeznaczenia środków finansowych na pokrycie kosztów opracowania Strategii Rozwoju Powiatu Poznańskiego do 2030 r.
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie
- Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie z dnia 24 kwietnia 2003 r.
- Ustawa z dnia 10 kwietnia 2003 r. o szczególnych zasadach przygotowania i realizacji inwestycji w zakresie dróg publicznych
- Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody
- Ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów
- Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne
- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy
- Ustawa z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych
- Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie
- Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym
- Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych
- Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko
- Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym
- Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju
- Ustawa z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym
- Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze

Dokumenty:

- Badanie potrzeb mieszkaniowych mieszkańców Metropolii Poznań, 2016. Centrum Badań Metropolitalnych UAM.
- Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na 31 XII 2015, 2016. Państwowy Instytut Geologiczny - Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa.
- Ewaluacja wdrażania Strategii Powiatu Poznańskiego, 2012, Centrum Badań Metropolitalnych UAM, Poznań.
- Informacja o stanie realizacji zadań oświatowych w Powiecie Poznańskim za 2015 r.

- Informacja o stanie środowiska w roku 2014 i działalności kontrolnej Wielkopolskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w powiecie poznańskim ziemskim w roku 2014, WIOŚ, Poznań, 2015.
- Koncepcja Kierunków Rozwoju Przestrzennego Metropolii Poznań (red. T. Kaczmarek, Ł. Mikuła), 2016. Centrum Badań Metropolitalnych. Poznań.
- Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030), 2012 r. - Monitor Polski (poz. 252).
- Master Plan dla Poznańskiej Kolei Metropolitalnej, rok Stowarzyszenie Metropolia Poznań
- Monitoring Strategii Rozwoju Powiatu Poznańskiego na lata 2006-2013, Starostwo Powiatowe w Poznaniu, 2011
- Plan rozwoju sieci drogowej dróg powiatowych Powiatu Poznańskiego na lata 2016 – 2020, Starostwo Powiatowe w Poznaniu
- Plan transportowy aglomeracji poznańskiej
- Porozumienie zawarte w dniu 24 marca 2009 roku pomiędzy Wojewodą Wielkopolskim a Starostą Poznańskim, w sprawie powierzenia powiatowi poznańskiemu części spraw z zakresu właściwości Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.
- Powiatowy Program Działań Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych 2014 – 2020, 2014. Starostwo Powiatowe w Poznaniu
- Powiatowy Program Zapobiegania Przestępczości oraz Ochrony Bezpieczeństwa Obywateli i Porządku Publicznego Powiatu Poznańskiego. 2015. Starostwo Powiatowe w Poznaniu
- Program działań Powiatu Poznańskiego w zakresie promocji i ochrony zdrowia na lata 2014-2018. 2014. Starostwo Powiatowe w Poznaniu
- Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Poznańskiego na lata 2016- 2019 (załącznik do uchwały Nr XVI/214/V/2016 Rady Powiatu w Poznaniu z dnia 27 kwietnia 2016 roku).
- Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Powiecie Poznańskim na lata 2013-2020. 2013. Starostwo Powiatowe.
- Programowanie perspektywy finansowej 2014-2020. Umowa Partnerstwa. 2014. Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju. Warszawa.
- Programu ochrony powietrza dla strefy wielkopolskiej (Dz. Urz. Woj. Wlkp. z dnia 23.12.2013 r. poz. 7401).
- Raport o stanie środowiska w województwie wielkopolskim w 2015 roku, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, Poznań 2016.
- Raport z badania warunków życia w Powiecie Poznańskim, 2016, CBM.
- Roczny Program Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na 2015 r.
- Spójna Polityka Parkingowa dla Obszaru Funkcjonalnego Aglomeracji Poznańskiej
- Sprawozdania z realizacji Rocznych Programów Współpracy Powiatu Poznańskiego z Organizacjami Pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.
- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Poznańskiego 2014 – 2020. 2014. Starostwo Powiatowe w Poznaniu
- Strategia Rozwoju Aglomeracji Poznańskiej. Metropolia Poznań 2020, 2011, Centrum Badań Metropolitalnych

- Strategia Rozwoju Powiatu Poznańskiego do 2030 r. - raport z badania warunków życia w powiecie, 2016, Centrum Badań Metropolitalnych UAM, Poznań.
- Strategia Rozwoju Powiatu Poznańskiego na lata 2006 – 2015, 2013, Starostwo Powiatowe w Poznaniu
- Strategia Rozwoju Regionalnego 2010 – 2020 – regiony, miasta i obszary wiejskie, 2010. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa.
- Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Poznania, 2015, Stowarzyszenie Metropolia Poznań.
- Tendencje w sektorach Energii i Transportu w Europie do roku 2030, 2006, Komisja Europejska.
- The Role of eGovernment for Europe's Future, 2003. Komunikat Komisji Europejskiej, 26.09.2003, COM 2003 (567) final, Bruksela.
- UN-DESA, 2016. United Nations E-Government Survey 2016. E-Government in Support of Sustainable Development. Department of Economic and Social Affairs Division for Public Administration and Development Management, New York.
- Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny 2014+, Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego.

Spis rycin

Ryc. 1. Podział administracyjny Powiatu Poznańskiego.....	12
Ryc. 2. Dynamika zmian zaludnienia w powiecie poznańskim i Poznaniu w latach 2006-2015 (2006=100%)	17
Ryc. 3. Poprzednie miejsce zamieszkania respondentów geoankiety – mieszkańców powiatu poznańskiego.....	19
Ryc. 4. Poprzednie miejsce zamieszkania osiedlających się w powiecie poznańskim	19
Ryc. 5. Powody zmiany miejsca zamieszkania respondentów geoankiety	20
Ryc. 6. Struktura wieku osób migrujących do gminy Rokietnica w latach 2005 – 2014.....	21
Ryc. 7. Struktura ludności według płci i wieku w powiecie poznańskim w 2015 r.	22
Ryc. 8. Struktury wieku ludności według ekonomicznych grup wieku w powiecie poznańskim w 2006 r. i 2015 r.	23
Ryc. 9. Rzeźba powierzchni terenu powiatu poznańskiego	27
Ryc. 10. Status Jednolitych Części Wód Powierzchniowych (JCWP) w powiecie poznańskim.....	33
Ryc. 11. Formy ochrony przyrody w powiecie poznańskim.....	35
Ryc. 12. Odpady komunalne wytworzone w gminach Powiatu Poznańskiego w 2014 r. w Mg (A), odpady komunalne na osobę w kg (B)	42
Ryc. 13. Miejsca cenne historycznie i kulturowo na terenie aglomeracji poznańskiej w opinii respondentów geoankiety.....	50
Ryc. 14. Nakłady na zadania Powiatu Poznańskiego finansowane z działu 921 (92120) Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami.....	55
Ryc. 15. Wielkość i kierunki przyjazdów do pracy do gmin Powiatu Poznańskiego.....	63
Ryc. 16. Liczba uczniów szkół ponadgimnazjalnych przyjeżdżających do jednostek gminnych Powiatu Poznańskiego	65
Ryc. 17. Sieć dróg powiatowych z podziałem na klasy techniczne	69
Ryc. 18. Natężenie ruchu na sieci drogowej Powiatu Poznańskiego w 2015 r.....	70
Ryc. 19. Sieć kolejowa na obszarze miasta Poznania i powiatu poznańskiego	75
Ryc. 20. Liczba par połączeń kolejowych kursujących do stacji Poznań Główny	76
Ryc. 21. Potoki pasażerskie na liniach kolejowych w 2012 r.....	78
Ryc. 22. Przebieg tras obsługiwanych przez Przedsiębiorstwa Komunikacji Samochodowej	80
Ryc. 23. Ocena jakości transportu publicznego w powiecie poznańskim.....	81
Ryc. 24. Propozycje zmian wskazywane przez respondentów geoankiety w celu poprawy funkcjonowania transportu zbiorowego	82
Ryc. 25. Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców ...	86
Ryc. 26. Liczba osób pracujących w powiecie poznańskim w latach 2005-2014.....	89
Ryc. 27. Liczba pracujących na 1000 mieszkańców w gminach Powiatu Poznańskiego w 2015 r.	90
Ryc. 28. Stopa bezrobocia (w %) w powiecie poznańskim na tle województwa wielkopolskiego i miasta Poznania w latach 2005-2015.....	91

Ryc. 29. Udział osób bezrobotnych według grup wieku w latach 2010-2015 w powiecie poznańskim	93
Ryc. 30. Osoby bezrobotne według wykształcenia w latach 2010-2015	93
Ryc. 31. Zmiany liczby dzieci i młodzieży według funkcjonalnych grup wieku 0-6, 7-12, 13-15, 16-19 w powiecie poznańskim w latach 2010-2015.....	99
Ryc. 32. Lokalizacja zespołów szkół ponadgimnazjalnych (bez specjalnych) prowadzonych przez Powiat Poznański na tle potencjału ludności w wieku 16-19 lat w 2014 r.	101
Ryc. 33. Zasięg oddziaływania poradni psychologiczno-pedagogicznych prowadzonych przez Powiat Poznański w 2015 r.	102
Ryc. 34. Liczba porad lekarskich na 1 mieszkańca w powiecie poznańskim w 2015 r.	111
Ryc. 35. Liczba osób na 1 przychodnię lekarską w powiecie poznańskim w 2015 r.	111
Ryc. 36. Poziom deprywacji lokalnej gmin w Powiecie Poznańskim w 2015 r.....	115
Ryc. 37. Skala przemocy w rodzinie na podstawie wszczętych procedur „Niebieskiej Karty” na terenie działania Komendy Miejskiej Policji w Poznaniu	117
Ryc. 38. Liczba przestępstw na 1000 mieszkańców w powiecie poznańskim w 2015r.....	121
Ryc. 39. Zwiedzający muzea i oddziały na 10 tys. mieszkańców w 2015 r. w powiecie poznańskim ..	127
Ryc. 40. Ludność na 1 placówkę biblioteczną w powiecie poznańskim w 2015 r.....	130
Ryc. 41. Liczba obiektów sportowych na 10 tys. mieszkańców w powiecie poznańskim w 2015 r.	134
Ryc. 42. Miejsca atrakcyjne pod kątem turystyki i rekreacji w opinii respondentów geoankiety	141
Ryc. 43. Rozmieszczenie podmiotów biorących udział w akcji „Poznań za pół ceny” w 2016 r.....	149
Ryc. 44. Strona internetowa Powiatu Poznańskiego	154
Ryc. 45. Profil Facebook Powiatu Poznańskiego	155
Ryc. 46. Liczba organizacji pozarządowych na 10 tys. mieszkańców w Powiecie Poznańskim w 2016 r.	177
Ryc. 47. Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem Powiatu Poznańskiego w latach 2006-2015 w %	184
Ryc. 48. Stopień zadowolenia mieszkańców z warunków życia w powiecie poznańskim	195
Ryc. 49. Priorytetowe dziedziny rozwoju powiatu poznańskiego według wskazań respondentów geoankiety (możliwy był wybór więcej niż 1 pozycji).....	196

Spis tabel

Tab. 1. Powierzchnia i ludność gmin Powiatu Poznańskiego w 2015 r.	13
Tab. 2. Podstawowe dane dla Powiatu Poznańskiego (2015 r.).....	14
Tab. 3. Liczba ludności i gęstość zaludnienia w powiecie poznańskim w latach 2006-2015	15
Tab. 4. Dynamika zmian zaludnienia w powiecie poznańskim i Poznaniu w latach 2006-2015	16
Tab. 5. Urodzenia, zgony i przyrost naturalny w powiecie poznańskim w latach 2006-2015.....	18
Tab. 6. Migracje w powiecie poznańskim w latach 2006-2014	18
Tab. 7. Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w powiecie poznańskim w latach 2006-2015.....	23

Tab. 8. Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w powiecie poznańskim w latach 2006-2015	23
Tab. 9. Liczba ludności ogółem oraz w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w powiecie poznańskim w 2015 r. i 2030 r. (prognoza)	24
Tab. 10. JCWP znajdujące się w granicach powiatu poznańskiego oraz identyfikacja związków przestrzennych między zlewniami JCWP i gminami oraz procentowy udział powierzchni gminy w powierzchni JCWP.....	30
Tab. 11. Rezerваты przyrody w granicach powiatu poznańskiego	34
Tab. 12. Wodociągi i kanalizacja w powiecie poznańskim	36
Tab. 13. Wynikowe klasy stref dla poszczególnych zanieczyszczeń uzyskane w ocenie rocznej dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia w 2015 r.....	38
Tab. 14. Wyniki pomiarów poziomu hałasu i natężenia ruchu pojazdów prowadzonych przez zarządzającego w otoczeniu dróg krajowych w 2015 r.....	40
Tab. 15. Składowiska odpadów eksploatowane na terenie powiatu poznańskiego w 2014 r.	42
Tab. 16. Szacunkowy wykaz zabytków nieruchomych na terenie powiatu poznańskiego	50
Tab. 17. Liczba przyjeżdżających, wyjeżdżających, obrót migracyjny i saldo dojazdów do pracy w Poznaniu i gminach powiatu poznańskiego	62
Tab. 18. Najintensywniejsze przyjazdy do szkół na poziomie ponadgimnazjalnym na terenie gmin powiatu poznańskiego.....	64
Tab. 19. Drogi administrowane przez Zarząd Dróg Powiatowych w Poznaniu (stan z 30.06.2016 r.)....	68
Tab. 20. Natężenie ruchu na najbardziej obciążonych odcinkach dróg powiatowych w 2015 r.....	70
Tab. 21. Liczba podmiotów gospodarczych w gminach powiatu poznańskiego w latach 2010-2015 ...	85
Tab. 22. Podmioty gospodarcze w powiecie poznańskim według wielkości w latach 2010-2015	86
Tab. 23. Firmy nowo zarejestrowane i wykreślone z rejestru REGON w powiecie poznańskim w latach 2010-2015	87
Tab. 24. Pracujący w powiecie poznańskim według sektorów gospodarki w latach 2006-2010.....	90
Tab. 25. Ewidencja osób bezrobotnych według gmin powiatu poznańskiego w 2015 r.....	91
Tab. 26. Zawody deficytowe w powiecie poznańskim w 2015 r.	94
Tab. 27. Zawody nadwyżkowe w powiecie poznańskim w 2015 r.	95
Tab. 28. Stan i prognoza ludności według edukacyjnych grup wieku w powiecie poznańskim w 2030 r.	99
Tab. 29. Liczba uczniów w szkołach prowadzonych przez Powiat Poznański w latach 2010-2016.....	100
Tab. 30. Najważniejsze przyczyny zgonów w powiecie poznańskim w latach 2012-2014 na tle regionu i kraju	108
Tab. 31. Struktura chorobowości i zachorowalności w powiecie poznańskim w 2014 r.	109
Tab. 32. Przyczyny hospitalizacji pacjentów Powiatu Poznańskiego w 2014 r.....	109
Tab. 33. Dynamika liczby beneficjentów pomocy społecznej w powiecie poznańskim w latach 2010-2015.....	114
Tab. 34. Struktura powodów przyznania pomocy społecznej w 2015 r. (w %).....	116
Tab. 35. Skala przemocy w rodzinie na podstawie wszczętych procedur „Niebieskiej Karty” na terenie	

działania Komendy Miejskiej Policji w Poznaniu	117
Tab. 36. Dynamika i struktura przestępczości w powiecie poznańskim na tle Poznania i Polski w latach 2009-2015	122
Tab. 37. Struktura interwencji straży pożarnej w latach 2014-2015	122
Tab. 38. Zdarzenia drogowe w powiecie poznańskim w latach 2013-2014.....	123
Tab. 40. Instytucje kultury, grupy artystyczne i koła (kluby) w aglomeracji poznańskiej w 2015 r.....	125
Tab. 41. Muzea w aglomeracji poznańskiej w latach 2010-2015	126
Tab. 42. Biblioteki w gminach powiatu poznańskiego w 2015 r.	129
Tab. 43. Biblioteki w powiecie poznańskim w latach 2010-2015	130
Tab. 44. Liczba osób, którym przyznano Nagrody Sportowe Starosty Poznańskiego za osiągnięte wyniki sportowe w latach 2010-2015.....	132
Tab. 45. Obiekty sportowe w aglomeracji poznańskiej w 2015 r.....	133
Tab. 46. Kluby sportowe, ich członkowie oraz ćwiczący w aglomeracji poznańskiej w 2014 r.	134
Tab. 47. Kluby sportowe, ich członkowie oraz ćwiczący w powiecie poznańskim w latach 2010-2014	135
Tab. 48. Obiekty typu muzealnego w Poznaniu i powiecie poznańskim o najwyższej frekwencji w 2015 r.	138
Tab. 49. Struktura obiektów noclegowych w powiecie poznańskim w 2015 r.	142
Tab. 50. Turystyczne obiekty noclegowe w latach 2006-2015	143
Tab. 51. Całoroczne miejsca noclegowe w latach 2006-2015	143
Tab. 52. Liczba turystów w obiektach noclegowych w latach 2006-2015	144
Tab. 53. Liczba udzielonych noclegów w latach 2006-2015	144
Tab. 54. Liczba turystów zagranicznych w obiektach noclegowych w latach 2006-2015.....	145
Tab. 55. Liczba noclegów udzielonych turystom zagranicznym w latach 2006-2015	146
Tab. 56. Wskaźnik wykorzystania miejsc noclegowych (w %) w latach 2010-2015.....	146
Tab. 57. Wybrane działania Powiatu o charakterze informacyjno-promocyjnym w latach 2014-2016	148
Tab. 58. Wsparcie Powiatu Poznańskiego dla zadań z zakresu upowszechniania turystyki w formie dotacji celowych na finansowanie lub dofinansowanie zadań zleconych do realizacji organizacjom prowadzącym działalność pożytku publicznego w latach 2011-2016	150
Tab. 59. Wybrane aspekty e-administracji w Powiecie Poznańskim na tle podregionów polskich obszarów metropolitalnych	162
Tab. 60. Poziom wykorzystania usług e-administracji w powiecie poznańskim w 2013 i 2014 r.....	165
Tab. 61. Liczba organizacji pozarządowych według sfer działalności w Powiecie Poznańskim w 2016 r.	176
Tab. 62. Liczba zleconych zadań publicznych w poszczególnych obszarach współpracy w latach 2010-2015.....	178
Tab. 63. Wydatki poniesione przez Powiat Poznański na realizację zadań publicznych we wszystkich obszarach współpracy w latach 2010-2015.....	179
Tab. 64. Dochody ogółem powiatu poznańskiego w latach 2006 i 2015 na tle porównywanych jednostek	

.....	182
Tab. 65. Dochody ogółem i dochody własne Powiatu Poznańskiego na 1 mieszkańca w latach 2006 i 2015 na tle porównywanych jednostek.....	182
Tab. 66. Dochody Powiatu Poznańskiego z tytułu udziałów w podatkach PIT i CIT na 1 mieszkańca w latach 2006 i 2015 na tle porównywanych jednostek	183
Tab. 67. Udział wydatków majątkowych w globalnych wydatkach ogółem Powiatu Poznańskiego w latach 2006-2015 na tle porównywanych jednostek.....	184
Tab. 68. Struktura dochodów powiatu poznańskiego w 2015 r. w procentach na tle porównywanych jednostek.....	185
Tab. 69. Struktura wydatków Powiatu Poznańskiego w 2015 r. w procentach na tle porównywanych jednostek.....	186
Tab. 70. Prognozowane dochody Powiatu Poznańskiego w latach 2016-2021 w mln zł.....	187
Tab. 71. Prognozowane wydatki oraz wynik budżetu powiatu poznańskiego w latach 2016-2021 w mln zł	187
Tab. 72. Prognozowane wskaźniki zadłużenia dla Powiatu Poznańskiego w latach 2016-2021	188

ul. B. Krygowskiego 10, 61-680 Poznań
tel. 61 829 6336
cbm@amu.edu.pl
cbm.amu.edu.pl